

**Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta
Katedra obchodního práva**

**Znalec v mezinárodním rozhodčím řízení a
investičních sporech**

Disertační práce

Doktorandka: JUDr. Ing. Lucie Gregor

Školitel: Prof. JUDr. Květoslav Růžička, CSc.

červen 2013

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto disertační práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, ze kterých jsem pro svoji práci čerpala, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze dne 20. června 2013

Poděkování

Velmi bych chtěla poděkovat své nejbližší rodině, bez jejich podpory a tolerance by tato disertační práce nikdy nevznikla.

Dále bych chtěla poděkovat svému školiteli prof. JUDr. Květoslavu Růžičkovi, CSc., za jeho připomínky a náměty při psaní této disertační práce.

OBSAH	
Seznam zkratk	10
1 PŘEDMLUVA	12
2 ÚVOD	14
3 SROVNÁNÍ ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ, SOUDNÍHO ŘÍZENÍ A ŘÍZENÍ O INVESTIČNÍCH SPORECH	20
3.1 Rozhodčí řízení	20
3.2 Soudní řízení (civilní)	22
3.3 Řízení o investičních sporech	23
4 POJEM ZNALEC	26
5 HISTORIE PROFESE ZNALCE NA NAŠEM ÚZEMÍ	29
6 ZNALECTVÍ V LEGISLATIVĚ EVROPSKÉ UNIE	34
6.1 Norma Všeobecné požadavky na orgány pro certifikaci osob	34
6.2 Norma Požadavky na orgány provádějící audit a certifikaci systémů managementu	35
6.3 Norma Systémy managementu kvality	36
6.4 Další pravidla vnitřního trhu	37
7 PRÁVNÍ ÚPRAVA ZNALECTVÍ PRO OBLAST ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ	42
7.1 Česká úprava znalectví	42
7.1.1 Účel a rozsah úpravy	43
7.1.2 Jmenování znalců	43
7.1.3 Seznam znalců a tlumočnicků	44
7.1.4 Výkon znalecké činnosti	46
7.1.5 Odměňování a náhrada nákladů	49
7.1.6 Pozastavení práva vykonávat činnost znalce	51
7.1.7 Zánik práva vykonávat znaleckou činnost	52
7.1.8 Znalecká činnost ústavů	53
7.1.9 Znalci nezapsaní do seznamu	55
7.1.10 Správní delikty	55
7.1.10.1 <i>Přestupky</i>	55
7.1.10.2 <i>Správní delikty právnických osob</i>	56
7.1.10.3 <i>Výstraha</i>	57
7.1.11 Činnost znalce v rozhodčím řízení	57

7.2 Vybrané zahraniční úpravy znalectví	59
7.2.1 Austrálie	59
7.2.2 Belgie	60
7.2.3 Bulharsko	61
7.2.4 Dánsko	63
7.2.5 Estonsko	63
7.2.6 Finsko	64
7.2.7 Francie	65
7.2.8 Irsko	68
7.2.9 Itálie	69
7.2.10 Kanada	70
7.2.11 Litva	71
7.2.12 Lotyšsko	72
7.2.13 Lucembursko	73
7.2.14 Německo	74
7.2.15 Nizozemsko	76
7.2.16 Norsko	77
7.2.17 Polsko	78
7.2.18 Rakousko	79
7.2.19 Rusko	80
7.2.20 Slovensko	82
7.2.21 Švédsko	84
7.2.22 Švýcarsko	85
7.2.23 USA	86
7.2.24 Velká Británie	88
7.2.24.1 <i>Anglie, Wales a Severní Irsko</i>	88
7.2.24.2 <i>Skotsko</i>	89
8 ROZHODČÍ PRAVIDLA MEZINÁRODNÍCH ORGANIZACÍ	90
8.1 Pravidla UNCITRAL pro rozhodčí řízení	90
8.2 Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži	94
8.3 Pravidla rozhodčího řízení Mezinárodní obchodní komory	97
8.4 Pravidla Mezinárodní advokátní asociace o dokazování v mezinárodní arbitráži	99
9 ROZHODČÍ PRAVIDLA ROZHODČÍCH SOUDŮ	104

9.1 Pravidla pro rozhodčí řízení Londýnského soudu pro mezinárodní rozhodčí řízení	104
9.2 Pravidla pro rozhodčí řízení Rozhodčího institutu Obchodní komory ve Stockholmu	104
9.3 Pravidla rozhodčího a smírčího řízení Mezinárodního rozhodčího soudu Hospodářské komory Rakouska	105
9.4 Řád Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky	107
10 PŘIBRÁNÍ ZNALCE V ROZHODČÍM ŘÍZENÍ	109
10.1 Jmenování znalce	109
10.2 Nezávislost znalce	110
10.3 Důkazní hodnota znaleckého posudku	114
10.4 Zásada spravedlivého procesu	115
10.5 Rozsah znaleckého úkolu	118
10.6 Hodnocení znaleckého posudku	119
10.7 Výkon rozhodčího nálezu	120
11 ZNALEC V INVESTIČNÍCH SPORECH	123
11.1 Dohody o ochraně investic	123
11.1.1 Albánie	123
11.1.2 Argentina	123
11.1.3 Austrálie	124
11.1.4 Ázerbájdžán	126
11.1.5 Bahrajn	127
11.1.6 Belgie (a Lucembursko)	128
11.1.7 Bělorusko	128
11.1.8 Bosna a Hercegovina	129
11.1.9 Bulharsko	130
11.1.10 Černá Hora	131
11.1.11 Čína	131
11.1.12 Egypt	132
11.1.13 Filipíny	133
11.1.14 Finsko	133
11.1.15 Francie	134

11.1.16	Gruzie	135
11.1.17	Guatemala	135
11.1.18	Chile	136
11.1.19	Chorvatsko	137
11.1.20	Indie	137
11.1.21	Indonésie	138
11.1.22	Izrael	139
11.1.23	Jemen	140
11.1.24	Jihoafrická republika	140
11.1.25	Jordánsko	141
11.1.26	Kambodža	142
11.1.27	Kanada	142
11.1.28	Kazachstán	144
11.1.29	Korejská lidově demokratická republika	145
11.1.30	Korejská republika	145
11.1.31	Kosovo	146
11.1.32	Kostarika	146
11.1.33	Kuvajt	148
11.1.34	Kypr	148
11.1.35	Libanon	149
11.1.36	Litva	149
11.1.37	Lotyšsko	150
11.1.38	Lucembursko (a Belgie)	150
11.1.39	Maďarsko	151
11.1.40	Makedonie	152
11.1.41	Malajsie	152
11.1.42	Maroko	153
11.1.43	Mauritius	154
11.1.44	Mexiko	154
11.1.45	Moldavsko	156
11.1.46	Mongolsko	157
11.1.47	Německo	157
11.1.48	Nicaragua	158
11.1.49	Nizozemsko	159

11.1.50 Norsko	160
11.1.51 Panama	160
11.1.52 Paraguay	161
11.1.53 Peru	162
11.1.54 Polsko	162
11.1.55 Portugalsko	163
11.1.56 Rakousko	163
11.1.57 Rumunsko	164
11.1.58 Rusko	164
11.1.59 Řecko	165
11.1.60 Salvador	166
11.1.61 Saúdská Arábie	167
11.1.62 Singapur	168
11.1.63 Spojené arabské emiráty	168
11.1.64 Spojené státy americké	169
11.1.65 Srbsko	171
11.1.66 Sýrie	171
11.1.67 Španělsko	172
11.1.68 Švédsko	173
11.1.69 Švýcarsko	173
11.1.70 Tádžikistán	174
11.1.71 Thajsko	175
11.1.72 Tunisko	170
11.1.73 Turecko	176
11.1.74 Ukrajina	177
11.1.75 Uruguay	178
11.1.76 Uzbekistán	179
11.1.77 Velká Británie	179
11.1.78 Venezuela	180
11.1.79 Vietnam	180
11.2 Pravidla řízení o mezinárodních investičních sporech	181
11.2.1 Pravidla pro rozhodčí řízení Mezinárodního střediska pro řešení sporů z investic (ICSID)	182
11.2.2 Dodatková pravidla ICSID	183

11.3 Evropská unie a ochrana investic	183
11.4 Znalci a reparace	184
11.4.1 Uvedení do původního stavu	185
11.4.2 Náhrada škody	186
11.4.3 Zadostiučinění	186
11.4.4 Smluvní prostředky	187
11.5 Ocenění nároků	188
11.6 Přibrání znalce	189
12 ZÁVĚR	190
13 SEZNAM LITERATURY	195
Abstract	213

Seznam zkratek

Druhá směrnice	Druhá směrnice Rady č. 77/91/ES ze dne 13. prosince 1976 v oblasti práva obchodních společností, ke koordinaci ochranných ustanovení, která jsou v členských státech předepsána společně ve smyslu článku 58 odst. 2 Smlouvy v zájmu společníků a třetích osob, pro zakládání akciové společnosti a změnu jejího základního kapitálu, s cílem dosáhnout toho, aby tato ustanovení byla vytvářena rovnocenně
Třetí směrnice	Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/35/EU ze dne 5. dubna 2011 o fúzích akciových společností
Šestá směrnice	Šestá směrnice Rady ze dne 17. prosince 1982, založená na čl. 54 odst. 3 písm. g) Smlouvy, o rozdělení akciových společností (82/891/EHS) ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/63/ES ze dne 13. listopadu 2007, kterou se mění směrnice Rady 78/855/EHS a 82/891/EHS, pokud jde o požadavek na zprávu nezávislého znalce v případě fúze nebo rozdělení akciových společností
BIT	Bilateral Investment Treaty (dvoustranná dohoda o ochraně investic)
EU	Evropská unie
IBA	International Bar Association
ICC	International Chamber of Commerce
NZMPS	zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém
Organizační pokyn	Organizační pokyn ministra spravedlnosti č.j. 41/2010-OD-ZN, jímž se upravuje postup při vyřizování žádostí o zápis do seznamu ústavů kvalifikovaných pro znaleckou činnost podle § 21 odst. 3 zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění
Prováděcí vyhláška	Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících
R	Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek vydávaná Nejvyšším soudem České republiky (dříve nejvyšším soudem ČSFR, ČR A SR)
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
UNCITRAL	United Nations Commission on International Trade Law (Komise

OSN pro právo mezinárodního obchodu)

ZMPS zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, v platném znění

ZRŘ zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů v platném znění

ZZT zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, v platném znění

1 PŘEDMLUVA

Pravděpodobně nejstarší zmínka o znalcích je v Bibli, kde se praví: Hospodin promluvil k Mojžíšovi: „Mluv k synům Izraele: Když někdo zasvětil život zvláštním slibem Hospodinu, smí jej za určitou cenu vyplatit. Cena bude určena takto: cena za muže od dvaceti do šedesáti let bude 50 šekelů¹ stříbra (měřeno šekelem svatyně). Bude-li to žena, její cena bude 30 šekelů. Ve věku od pěti do dvaceti let bude cena za muže 20 šekelů a za ženu 10 šekelů. Ve věku od jednoho měsíce do pěti let bude cena za chlapce 5 šekelů a za dívku šekely stříbra. Ve věku od šedesáti let výše bude cena za muže 15 a za ženu 10 šekelů. Bude-li však dotyčný na určenou cenu příliš chudý, postaví zaslíbeného před kněze a ten určí jeho cenu podle možností toho, kdo slib učinil.

Půjde-li o dobytek, z něhož se přináší dar Hospodinu, bude vše, co bylo odevzdáno Hospodinu, svaté. Nelze je nahradit ani vyměnit lepší kus za horší nebo horší za lepší. Kdyby někdo přece jen vyměnil dobytče za jiné, bude svaté to původní i to, jímž je zaměnil. Půjde-li o jakoukoli nečistou zvěř, z níž se dar Hospodinu nepřináší, postaví to zvíře před kněze. Ten určí jeho cenu, ať bude horší nebo lepší. Jakou cenu kněz určí, taková bude. Bude-li majitel chtít zvíře vykoupit, přidá k určené ceně ještě pětinu. Zasvětil-li někdo svůj dům, aby byl svatý Hospodinu, kněz určí jeho cenu, ať už bude lepší nebo horší. Na kolik jej kněz ocení, při tom zůstane. Bude-li jej ten, kdo svůj dům zasvětil, chtít vykoupit, přidá k určené ceně ještě pětinu peněz navíc a dům bude jeho.

Zasvětil-li někdo Hospodinu část své dědičné polnosti, bude její cena určena podle jejího osevu: 50 šekelů stříbra za plochu osetou chomerem² ječmene. Zasvětil-li své pole hned od léta milosti, spočítá mu kněz cenu podle let zbývajících do léta milosti, takže určenou cenu sníží. Bude-li je ten, kdo pole zasvětil, chtít vykoupit, přidá k určené ceně pětinu peněz navíc, a zůstane mu. Nevykoupí-li to pole, ale prodá je někomu jinému, nebude již moci být vyplaceno. Až bude to pole v létě milosti vydáno, bude svaté Hospodinu jako pole jenu propadlé; stane se majetkem kněze.

Zasvětil-li však Hospodinu koupené pole, které není z jeho dědičné polnosti, spočítá mu kněz výši určené ceny až do léta milosti a dotyčný toho dne vyplatí určenou cenu jako svatou Hospodinu. V létě milosti bude pole vráceno tomu, od koho bylo koupeno, jemuž náleží jako dědičný pozemek. Všechny určené ceny budou v šekelech svatyně. Šekel je 20 ger. Prvorozené dobytče, jež patří Hospodinu právem prvorozenectví, však nikdo zasvětit nemůže. Ať je ze skotu nebo z bravu, patří

1

Šekel je 11,5 g.

2

¹ Chomer je 220 l.

již Hospodinu. Půjde-li o nečisté zvíře, vyplatí je podle určené ceny a přidá k ní ještě pětinu odhadu navíc. Nebude-li vykoupeno, prodá se za určenou cenu.

Zasvětí-li člověk něco ze svého majetku tak, že to propadne Hospodinu – ať už člověka, zvíře nebo část dědičné polnosti – nebude to možné prodat ani vykoupit. Cokoli propadlo Hospodinu, mu svatosvatě patří. Žádný člověk, který propadne Hospodinu, nebude moci být vyplacen; musí zemřít. Veškeré desátky země, ať už z obilí země nebo z ovoce stromů, patří Hospodinu; jsou svaté Hospodinu. Bude-li někdo chtít své desátky vykoupit, přidá ještě pětinu navíc. Každý desátek ze skotu i bravu, každý desátý kus procházející pod pastýřskou holí, je svatý Hospodinu. Majitel nebude zjišťovat, zda je lepší, nebo horší; nebude jej moci vyměnit. Kdyby jej však přece vyměnil, bude svatý ten původní i ten, jímž jej zaměnil; nebude jej moci vykoupit.“ Toto jsou přikázání, jež Hospodin přikázal Mojžíšovi pro syny Izraele na hoře Sinaj.³

U ocenění domu se pravděpodobně bude jednat o odhad tržní, u ocenění pole o odhad úřední, tj. odhad netržní podle církví stanovených pravidel. Odhad je svěřen nejdůvěryhodnější osobě ve společenství – knězi.⁴

2 ÚVOD

3

Srov. *Bible: překlad 21. století*. 1. vydání. Praha: Biblion, 2009. Leviticus 27, s. 144-145. ISBN 978-80-87282-01-4.

4

Srov. POLÁČEK, B., ATTL, J. *Posudek znalce a podnik*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. S. 2. ISBN 80-7179-503-8.

Na problematiku osoby znalce v mezinárodním rozhodčím řízení a v mezinárodních investičních sporech jsem se zaměřila až v průběhu doktorského studia na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kde jsem zjistila, že původně navržené a schválené téma mé disertační práce je poměrně široké a dosti obecné. Proto jsem po poradě se svým školitelem prof. JUDr. Květoslavem Růžičkou, CSc., požádala Oborovou radu Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze o schválení právě tohoto tématu. Oborová rada mé žádosti vyhověla na svém zasedání konaném dne 5. dubna 2013 a nové téma schválila.

Se znaleckými posudky se totiž setkávám poměrně pravidelně ve své profesi, a proto vím, že znalecký posudek může zcela zvrátit rozhodovanou kauzu, mohou se vyskytnout zcela protichůdné znalecké posudky, řada znalců za svoji znaleckou činnost byla pravomocně odsouzena. Podíváme-li se na stále nerozhodnutou a mediálně sledovanou kauzu Diag Human proti České republice⁵, kdy jmenovaný znalec stanovil výši škody v rozmezí 9 až 13 miliard Kč, je otázka postavení znalce v rozhodčím řízení bezpochyby stále velmi aktuální.

A v mezinárodním rozhodčím řízení či v mezinárodní investiční arbitráži je význam znaleckého posudku a problémů spojených s výběrem kvalifikovaného znalce nepochybně znásoben.⁶ Právní řády jednotlivých států připouštějí, aby určité druhy sporů, zejména z oblasti závazkových vztahů, mohly být projednány a rozhodnuty jiným způsobem než v řízení před státními soudy, resp. připouštějí, aby sporné strany se dohodly a svůj spor, vzniklý z takového vztahu, postoupily k projednání a rozhodnutí rozhodci nebo rozhodcům.⁷

O mezinárodní rozhodčí řízení (mezinárodní obchodní arbitráž)⁸ půjde v případě, kdy bude

5

Rozhodčí řízení bylo zahájeno již v roce 1996, v roce 2008 byl vydán konečný rozhodčí nález a teprve nedávno (dle informace ČT) byl ustaven přezkumný rozhodčí senát.

6

Podle informace, kterou jsem získala od Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky je znalec využíván především ve sporech ze smluv o dílo. Ve spotřebitelských sporech není využíván vůbec.

7

Srov. např. informace o 55 jurisdikcích in Wegen, G., Wilske, S., *Arbitration in 55 jurisdictions worldwide 2013*. ISSN 1750-9947.

8

O mezinárodní obchodní arbitráži podrobněji např. Moses, L., M., *The Principles and Practice of International Commercial Arbitration*. Cambridge University Press 2008, ISBN 978-0-521-68562-7, Bělohlávek, A., J., *Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo. Komentář*. 1. vydání. Praha : C.H.Beck. ISBN 978-80-7400-096-6,

v rozhodčím řízení projednáván spor z mezinárodního obchodního styku, jinými slovy spor vzniklý v soukromoprávním vztahu s mezinárodním prvkem. Mezinárodním prvkem⁹ bude v daném případě skutečnost, že půjde vztah (a nebude rozhodující, zda půjde o smluvní či mimosmluvní vztah) mezi osobami, které budou mít své bydliště, sídlo nebo místo podnikání na území různých států. Rozhodujícím kritériem nebude totiž státní příslušnost sporných stran, ale místo jejich bydliště, sídlo nebo místo jejich podnikání.¹⁰

Počátek rozhodčího řízení se opírá (i když existují určité výjimky) o existenci rozhodčí smlouvy uzavřené mezi stranami.¹¹ Česká právní úprava vyžaduje k možnosti konání mezinárodní obchodní arbitráže platnou rozhodčí smlouvu. V mezinárodní obchodní arbitráži je na rozdíl od civilního soudního řízení před obecnými soudy již poměrně dávno vyřešena otázka uznání a výkonu rozhodčích nálezů v jiném státě, než ve kterém byly vydány. Vzhledem k tomu, že více než sto čtyřicet států je účastníky Newyorské úmluvy,¹² je jejich uznání a výkon poměrně jednoduchý a nejsou jim kladeny žádné zvláštní překážky.

Rozhodčí řízení se zpravidla zahajuje podáním (doručením) žaloby druhé straně, rozhodci nebo rozhodčímu soudu, přičemž takovéto podání má stejné právní účinky jako podání žaloby státnímu soudu. Na rozdíl od řízení před státními soudy je ústní jednání před rozhodci zásadně neveřejné. Stanovení postupu při ústním jednání je věcí rozhodců. Rozhodci jsou oprávněni vyslyšet strany, svědky a znalce pouze v případě, že se dobrovolně dostaví k ústnímu jednání. Nejsou oprávněni použít jakýchkoliv donucovacích prostředků. Jestliže se tedy někdo nedostaví dobrovolně, mohou požádat obecný soud v tuzemsku nebo v zahraničí, aby tento procesní úkon

Bělohávek, A.J., *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 2. vydání. Praha : C.H.Beck. 2012. ISBN 978-80-7179-342-7, Wojciechowski, R., *Arbitraż w doktrynie prawnej średniowiecza*. Wrocław : Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2010, ISBN 978-83-229-3104-2, Klein., B., Doleček, M. *Rozhodčí řízení*. Praha : ASPI. 2007. ISBN 978-80-7357-264-8 a Oberhammer, P. *Schiedsgerichtbarkeit in Zentraleuropa. Arbitration in Central Europe*. Wien - Graz : Wissenschaftlicher Verlag. 2005. ISBN 3-8305-0314-8.

9

Podrobněji k mezinárodnímu prvku srov. Kučera, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. opravené a doplněné vydání. Brno – Plzeň : Doplněk a A. Čeněk, s. 17 an. ISBN 978-80-7380-171-7.

10

Srov. POLÁČEK, B., ATTL, J. *Posudek znalce a podnik*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. S. 8. ISBN 80-7179-503-8.

11

Podrobněji k rozhodčí smlouvě srov. Rozehnalová, N., *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním styku*. Praha : ASPI. 2002. S. 59 an. ISBN 80—86395-41-3.

12

Viz vyhláška č. 74/1959 Sb. ze dne 6. listopadu 1959 o Úmluvě o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů (Newyorská úmluva).

(výslech) provedl.

O způsobu provádění důkazů rozhodují rozhodci: zda se budou číst či se vyslechnou svědci či se prohlédne věc na místě. Přitom však musí mít rozhodci vždy na mysli hospodárnost celého rozhodčího řízení. V rozhodčím řízení nemusí rozhodci po žádných důkazech pátrat, je totiž věcí stran, jaké důkazy předloží (navrhnou jejich provedení) k podpoře svých tvrzení ohledně uplatněných nároků nebo námitek.

Důkazy hodnotí rozhodci podle svého vnitřního přesvědčení a podle svého přesvědčení i rozhodnou. Strany mohou přímo v rozhodčí smlouvě stanovit pravidla, podle kterých mají rozhodci postupovat. Mohou jimi být procesní předpisy státu, na jehož území se rozhodčí řízení má konat, resp. předpisy jiného státu, Rozhodčí pravidla UNCITRAL, řád určitého stálého rozhodčího soudu, popř. rozhodčí smlouva může obsahovat vlastní úpravu postupu rozhodců.¹³

Rozhodčí řízení je sice jednoinstanční, ale stranám musí být poskytnuto právo pro případ, kdy v průběhu rozhodčího řízení došlo k porušení právních předpisů, žádat po jeho skončení o jeho zrušení. To jim umožňuje institut zrušení rozhodčího nálezu státním soudem ve výslovně uvedených případech.¹⁴

Rozhodování rozhodčího senátu v konkrétních věcech musí být opřeno o určité vědomosti, respektive poznatky rozhodčího senátu vztahující se k rozhodované věci. Potřebné poznatky jsou dvojí: právní a skutkové. Právními poznatky je míněna znalost objektivního práva, jímž se konkrétní právní poměry spravují. Skutkovými poznatky jsou poznatky o konkrétních individuálních skutečnostech, na nichž se zakládají a z nichž plynou uplatňované nároky. Potřebné poznatky rozhodčí senát získává v zásadě dvojí cestou: obecné vědomosti, zejména znalost práva, získává studiem a jinou odbornou přípravou. Znalost konkrétních individuálních okolností získává v rámci procesu takzvaným procesním dokazováním.

Způsobilost být znalcem se řídí jeho osobním statutem.¹⁵ Osobní statut je právní řád, který

13

Srov. RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní obchodní arbitráž*. 1. vydání. Praha: Prospektrum, 1997, s. 14-35. ISBN 80-7175-051-4.

14

Srov. KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. a ZUNT, V. *Úvod do práva mezinárodního obchodu*. 1. vydání. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2003, s. 289. ISBN 80-86473-32-5.

15

upravuje otázky týkající se přímo určité osoby, jako je její způsobilost k právům a právním úkonům, omezení, zbavení nebo zánik způsobilosti k právním úkonům. Hraničním určovatelem pro stanovení osobního statutu fyzické osoby je její státní příslušnost (*lex patriae*). V některých zahraničních právních řádech (především v oblasti anglo-amerického práva) je použit jako hraniční určovatel také domicil fyzické osoby. Také v ustanovení ZMPS byla pro určení osobního statutu použita jako hraniční určovatel státní příslušnost. Zde však může nastat problém v případě dvojího nebo neurčitěho státního občanství takové osoby.

Podle úpravy v ZMPS, je-li jedno z občanství české, je české občanství rozhodující. Je-li někdo zároveň příslušníkem několika cizích států, je rozhodující státní příslušnost nabytá naposledy. Na toho, kdo v rozhodné době není příslušníkem žádného státu nebo jehož státní příslušnost nelze stanovit nebo nelze zjistit, které příslušnosti nabyt naposled, je třeba hledět, jako by byl příslušníkem toho státu, na jehož území měl v rozhodné době bydliště, a nelze-li to zjistit, na jehož území měl pobyt. Nelze-li ani to zjistit, je třeba postupovat, jako by šlo o českého občana.¹⁶

NZMPS v § 29 již pro právní způsobilost a svéprávnost rozhodce však používá jiného hraničního určovatele, a to jeho obvyklý pobyt. Podle odstavce druhého cit. paragrafu stačí, jestliže fyzická osoba činící právní jednání je k němu způsobilá podle právního řádu platného v místě, v němž fyzická osoba právní jednání činí.

Určením osobního statutu právnické osoby se obvykle současně zjistí i její státní příslušnost. Pro určení osobního statutu právnické osoby se v jednotlivých státech používá tzv. zásady inkorporační a tzv. zásady sídla. Podle zásady inkorporační je osobním statutem právnické osoby právní řád, podle něhož právnická osoba vznikla. Tuto zásadu přijímá i české právo¹⁷ a některé smlouvy o právní pomoci. Podle zásady sídla je osobním statutem právnické osoby právní řád státu, v němž má právnická osoba své skutečné sídlo. Skutečným sídlem se rozumí místo, z něhož se vykonává centrální správa dané právnické osoby.

Srov. KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání. Brno – Plzeň : Doplněk a A. Čeněk, 2008, s. 257. ISBN 978-80-7380-231-5.

16

Viz např. § 26 odst. 2 nebo § 33 ZMPS, resp. § 28 NZMPS.

17

Viz § 22 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v platném znění (s platností do 31. prosince 2013), resp. § 30 odst. 1 NZMPS.

Výběr znalců a jejich činnost upravuje zákon o znalcích a tlumočnících.¹⁸ Znalci jsou jmenováni ministrem spravedlnosti (popř. pověřenými předsedy krajských soudů). Po složení znaleckého slibu jsou zapsáni do seznamu znalců a tlumočníků. Tyto seznamy jsou vedeny krajskými soudy, jsou veřejně přístupné, a z nich jsou znalci vybíráni. Výjimečně lze ustanovit i odborníka nezapsaného do seznamu znalců. Takový odborník musí nejdříve složit znalecký slib do rukou soudce. Rozhodčí senát může ustanovit k téže otázce více znalců k podání společného posudku, nebo může dát znalecký posudek přezkoumat jiným znalcem.

Po podané žalobě, avšak před ustavením rozhodčího senátu, může předseda rozhodčího soudu v naléhavých případech na žádost některé ze stran zajistit důkaz způsobem odpovídajícím povaze tohoto důkazu a k tomu účelu učinit jiné vhodné opatření. Strany jsou povinny prokázat okolnosti, na které se odvolávají při uplatnění svých nároků nebo námitek, jakož i ve svých dalších tvrzeních. Strana může předložit listinné důkazy v originále nebo v kopii. Rozhodčí senát je oprávněn vyžádat si originál předložené listiny. Důkazy se provádějí způsobem stanoveným rozhodčím senátem. Rozhodčí senát si proto může podle svého uvážení stanovit provedení znaleckého posudku. Usnesením rozhodčího senátu může být provedení důkazů svěřeno předsedovi rozhodčího senátu nebo několika rozhodcům.¹⁹

V rozhodčím řízení mohou být vedle znalců zapsaných do seznamu jako znalci ustanovovány také znalecké ústavy. Znaleckými ústavami jsou právnické osoby nebo jejich organizační složky, které jsou specializovány na znaleckou činnost a jsou zapsány do seznamu znaleckých ústavů. Seznam znaleckých ústavů vede a o zápisu do něj rozhoduje ministerstvo spravedlnosti. Seznam znaleckých ústavů se člení na dva oddíly. Do druhého oddílu seznamu znaleckých ústavů se zapisují vysoké školy nebo jejich součásti a veřejné výzkumné instituce, případně jiné osoby veřejného práva nebo jejich organizační složky vykonávající vědeckovýzkumnou činnost v příslušném oboru. Tyto ústavy jsou určeny především pro zpracování znaleckých posudků ve zvláště obtížných případech vyžadujících zvláštního vědeckého posouzení. Do prvního oddílu seznamu se zapisují ostatní znalecké ústavy. Vysokou školu nebo její součást lze zapsat do seznamu znaleckých ústavů, má-li v příslušném nebo příbuzném oboru akreditován doktorský studijní program. Poskytování znalecké činnosti nesmí být v rozporu s povahou

18

Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, v aktuálním znění.

19

Srov. např. § 13 a 34 Řádu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky.

právnícké osoby nebo předmětem její činnosti.²⁰

ZMPS obsahuje subsidiární kolizní normu k základní kolizní normě, která připouští výjimku z hraničního určovatele státní příslušnosti, a to v případě, že činí-li právní úkon na území ČR cizinec, stačí, je-li k němu způsobilý podle práva českého.²¹ Činnost znalce je v České republice zákonem²² omezena pouze na české státní občany (resp. české znalecké ústavy), nicméně podle § 4 odst. 2 téhož zákona lze v odůvodněných případech tuto podmínku prominout. Taktéž jde za jistých předpokladů uznat znalecký posudek cizince za posudek splňující požadavky našich zákonů. Z praxe rozhodčích soudů vyplývá, že jako znalec v mezinárodní obchodní arbitráži je nejčastěji ustanoven cizinec.

Tato práce se bude snažit zmapovat a zanalyzovat řešení sporů v mezinárodním rozhodčím řízení i řešení mezinárodních investičních sporů z pohledu znalce, protože se podle mého názoru jedná o oblast, která je pro dané řízení velmi významná a náš trh stále trpí velkým nedostatkem relevantní odborné literatury. Hlavní cíl mé disertační práce představuje kritické zhodnocení stávající právní úpravy postavení znalce v mezinárodní obchodní arbitráži i v mezinárodní investiční arbitráži a analýzu právní úpravy postavení znalce ve vybraných právních řádech i v mezinárodněprávních dokumentech. Tato analýza by pak měla vyústit v předložení návrhů de lege ferenda, zejména pokud půjde o mezinárodní obchodní arbitráž.

3 SROVNÁNÍ ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ, SOUDNÍHO ŘÍZENÍ A ŘÍZENÍ O

20

Srov. § 21 až 23 zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, v aktuálním znění.

21

Viz § 3 ZMPS, resp. § 9 NZMPS.

22

Viz § 4 odst. 1 písm. a) zákona č. 36/1967 Sb.

INVESTIČNÍCH SPORECH

Pokusíme-li se srovnat občanské soudní řízení s ostatními dvěma druhy řízení z pohledu posudku znalce v procesu dokazování, tak musíme konstatovat, že rozhodčí senát (jak v případě rozhodčího řízení, tak v případě řízení o investičních sporech) není vázán některými přísnými pravidly jako obecný soud. Např. znalec nemusí být zapsán do seznamu znalců, pokud v dané jurisdikci je tato povinnost předepsána při výběru znalce pro soudní jednání. Protože strany mohou ovlivnit složení rozhodčího senátu, mohou si za rozhodce zvolit takové osoby, které samy disponují potřebným penzem odborných znalostí, které jim mohou napomoci k zodpovězení odborných otázek bez toho, aby si musely přizvat znalce. Stranám je dána možnost komunikovat se znalcem v průběhu přípravy na jednání, ovšem za předpokladu jeho nezávislosti. Mohou být uskutečněny různé typy postupů při výslechu znalce, např.: společný výslech znalců, znalecká konfrontace, výslech skupiny znalců, kteří zpracovali jeden znalecký posudek. Výsledky znalce jsou v zásadě možné v jakékoliv fázi rozhodčího řízení.

3.1 Rozhodčí řízení

Rozhodčím řízením se rozumí mimosoudní způsob řešení sporů nezávislymi a nestrannými rozhodci. Využívá se jako náhrada civilního řízení při řešení majetkových sporů. Rozhodčí řízení je v zásadě neveřejné, což je spolu s jeho rychlostí a často i nižšími náklady ve srovnání s běžným soudním řízením považováno za jeho největší výhody. Strany se mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu nebo o nichž to stanoví zvláštní zákon, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud (rozhodčí smlouva). Rozhodčí smlouvu lze platně uzavřít, jestliže strany by mohly o předmětu sporu uzavřít smír.²³

Platí však, že jakmile soud k námitce žalovaného uplatněné nejpozději při prvním jeho úkonu ve věci samé zjistí, že věc má být podle smlouvy účastníků projednána v řízení před rozhodci, nemůže věc dále projednávat a řízení zastaví; věc však projedná, jestliže účastníci prohlásí, že na smlouvě netrvají. Soud projedná věc i tehdy, jestliže zjistí, že věc nemůže být podle

23

Srov. § 2 odst. 1 a 2 ZRŘ

práva České republiky podrobena rozhodčí smlouvě, nebo že rozhodčí smlouva je neplatná, popřípadě že vůbec neexistuje nebo že její projednání v řízení před rozhodci přesahuje rámec pravomoci přiznané jim smlouvou, anebo že rozhodčí soud odmítl věci se zabývat.²⁴

Smluvní strany se mohou při uzavírání smlouvy dohodnout, že případné spory mezi nimi budou vyňaty z pravomoci obecných soudů a budou řešeny buď v rozhodčím řízení u stálého rozhodčího soudu nebo v tzv. rozhodčím řízení ad hoc. Stálý rozhodčí soud může být zřízen pouze na základě zákona. V současnosti působí na území České republiky tři stálé rozhodčí soudy: Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky,²⁵ Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha, a.s.,²⁶ a Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno.²⁷ V České republice působí dále řada institucí, které formálně provádějí rozhodčí řízení. Tyto instituce však nejsou stálými rozhodčími soudy podle zákona.

Základní zásady vedení rozhodčího řízení stanoví zákon o rozhodčím řízení²⁸ tak, že prvotní zásadou je dohoda stran o vedení procesu, která má přednost před veškerými ustanoveními zákona i před usneseními senátu či jediného rozhodce („*strany se mohou dohodnout na postupu, kterým mají rozhodci vést řízení*“). Z toho plyne, že není možné upřednostňovat zásady řešení některých procesních situací obsažené v občanském soudním řádu oproti rozhodčí smlouvě či rozhodčím pravidlům, jež se stala jejím obsahem. Dalšími zásadami jsou zásada neformálnosti („*rozhodci vedou rozhodčí řízení tak, aby bez zbytečných formalit*“), zásada rovnosti stran (aby „*při poskytnutí stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám byl zjištěn skutkový stav věci potřebný pro rozhodnutí sporu*“), zásada ústnosti („*nedohodnou-li se strany jinak, je řízení před rozhodci ústní*“), zásada neveřejnosti („*toto řízení je vždy neveřejné*“) a zásada dispoziční („*strany mohou určit*

24

Srov. § 106 odst. 1 OSŘ.

25

Zřízený na základě § 13 odst. 1 ZRŘ a § 3 zákona č. 223/1994 Sb., o sloučení Československé obchodní a průmyslové komory s Hospodářskou komorou České republiky, o některých opatřeních s tím souvisejících a o změně a doplnění zákona České národní rady č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, ve znění zákona č. 121/1993 Sb., a § 19 zákona České národní rady č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, v platném znění.

26

Zřízený na základě § 13 odst. 1 ZRŘ a § 54 zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, v platném znění.

27

Zřízený na základě § 13 odst. 1 ZRŘ a § 28 zákona č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, v platném znění.

28

ZRŘ.

postup také v pravidlech pro rozhodčí řízení, pokud jsou k rozhodčí smlouvě tato pravidla přiložena“).²⁹

3.2 Soudní řízení (civilní)

Současné moderní státy prostřednictvím svých právních řádů závazným způsobem upravují lidské chování a současně zajišťují náležité zachovávání právních předpisů. Subjektivní práva, která vyplývají z jejich ustanovení pro jednotlivé fyzické i právnické osoby musí být vynutitelná právními prostředky. Prostředkem prosazování práva se stalo řízení před zvláštním orgánem, totiž soudní proces. Prostřednictvím civilního procesu je poskytována ochrana nejen hmotným občanskoprávním vztahům, ale také vztahům vznikajícím v oblasti příbuzných právních odvětví.

Občanské soudní řízení je upraveno v občanském soudním řádu a upravuje postup soudu a účastníků v občanském soudním řízení tak, aby byla zajištěna spravedlivá ochrana práv a oprávněných zájmů účastníků, jakož i výchova k zachovávání zákonů, k čestnému plnění povinností a k úctě k právům jiných osob.³⁰

V občanském soudním řízení soudy projednávají a rozhodují spory a jiné právní věci a provádějí výkon rozhodnutí, která nebyla splněna dobrovolně; dbají přitom, aby nedocházelo k porušování práv a právem chráněných zájmů fyzických a právnických osob a aby práv nebylo zneužíváno na úkor těchto osob.³¹ Občanské soudní řízení je jednou ze záruk zákonnosti a slouží jejímu upevnování a rozvíjení. Každý má právo domáhat se u soudu ochrany práva, které bylo ohroženo nebo porušeno.³² V řízení postupuje soud v součinnosti se všemi účastníky řízení tak, aby ochrana práv byla rychlá a účinná a aby skutečnosti, které jsou mezi účastníky sporné, byly spolehlivě zjištěny.³³ V občanském soudním řízení projednávají a rozhodují soudy spory a jiné

29

Srov. § 19 ZRŘ

30

Srov. § 1 OSŘ.

31

Srov. § 2 OSŘ.

32

Srov. § 3 OSŘ.

33

Srov. § 6 OSŘ.

právní věci, které vyplývají z občanskoprávních, pracovních, rodinných a obchodních vztahů, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány.³⁴

Každý civilní proces od zahájení řízení až do svého ukončení konečným soudním rozhodnutím je složitou činností subjektů zúčastněných na řízení, které vstupují do procesně právních vztahů. Tento dynamický aspekt civilního procesu, který probíhá a rozvíjí se v čase, předpokládá určitou pevnou strukturu občanského soudního řízení založenou na jeho základních zásadách. Těmito zásadami jsou: zásada materiální pravdy (státní orgány důsledně poskytují ochranu skutečnému subjektivnímu právu nebo zákonem chráněnému zájmu), zásada volného hodnocení důkazů (žádná právní norma neukládá soudci, jaký stupeň věrohodnosti, resp. jakou důkazní sílu má přiznat jednotlivým důkazním prostředkům), zásada kontradiktornosti (žalobce trvá na uspokojení uplatněných žalobních nároků a žalovaný uplatňuje zájem protikladný), zásada dispoziční (procesní strany mají právo disponovat řízením a disponovat předmětem řízení), zásada projednací (soud může vykonat i takové důkazy, které účastníci nenavrhlí), zásada rovnosti stran (stejně procesní podmínky a procesní postavení stran), zásada arbitrárního pořádku (procesní úkony spojené se zjišťováním skutkového stavu nejsou vázány na určité úseky civilního řízení), zásada veřejnosti, zásada ústnosti, zásada přímosti (soud musí použít především takové důkazní prostředky, které umožňují, aby jeho poznání sporných skutečností bylo co nejbezprostřednější), zásada soudcovské nezávislosti (vázanost pouze zákonem), zásada výkonu soudnictví pouze soudem a zásada jednotné soustavy soudů.

3.3 Řízení o investičních sporech

Spory z investic vznikají zpravidla mezi investory a hostitelskými státy, čímž je dána jejich specifická, diagonální povaha. Na jedné straně stojí stát jako subjekt mezinárodního práva a na druhé straně pak soukromá osoba. Na fyzické i právnické osoby se dříve pohlíželo pouze jako příjemce ochrany, kterou jim mezinárodní právo umožňovalo pouze nepřímo prostřednictvím diplomatické ochrany. Obsahem diplomatické ochrany se jeví právo státu převzít nárok svého příslušníka poškozeného v cizině na odčinění mu způsobené újmy a uplatňovat tento nárok vůči povinnému státu jako svůj vlastní.³⁵

34

Srov. § 7 OSŘ.

35

Srov. ŠTURMA, P. *Mezinárodní dohody o ochraně investic a řešení sporů*. 2. vydání. Praha: Linde Praha,

Co se týká mnohostranných mezinárodních smluvních ujednání, tak režim mezinárodního práva investic, resp. řízení o investičních sporech zachycuje zejména Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států (Washingtonská úmluva z roku 1965).³⁶ Podle této Úmluvy se zřizuje Mezinárodní středisko pro řešení sporů z investic.³⁷ Sídlo Střediska je v hlavní úřadovně Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj. Soudní pravomoc Střediska se vztahuje na každý právní spor vznikající přímo z investice mezi smluvním státem (nebo orgánem či zastoupením smluvního státu určeným Středisku tímto státem) a občanem jiného smluvního státu, o němž strany ve sporu písemně souhlasí, že bude předložen Středisku. Pokud strany vyslovily souhlas, nemůže žádná z nich jednostranně svůj souhlas odvolat.³⁸ Žádný smluvní stát neposkytne diplomatickou ochranu a neuplatní mezinárodní nárok se zřetelem ke sporu, o němž jeden z jeho občanů a jiný smluvní stát se dohodli souhlasit, aby byl předložen nebo předložili k rozhodčímu řízení podle této Úmluvy, s výjimkou případu, že takový jiný smluvní stát nedodržel a nevykonal rozhodnutí učiněné v tomto sporu.³⁹

Těžiště současné úpravy řešení mezinárodních sporů je zachyceno v bilaterálních smlouvách o ochraně investic. V současnosti má Česká republika s jednotlivými státy platně uzavřeno 79 těchto dohod.⁴⁰ Tyto dvoustranné dohody obsahují dva typy doložek o řešení sporů. První z nich se týká vlastního dvoustranného smluvního aktu, tedy smlouvy uzavřené mezi svrchovanými státy, druhý se vztahuje k pravidlům obsaženým ve smlouvě, resp. z nich vyplývajících závazků státu adresovaným ve prospěch samotných investorů.⁴¹ Většina dohod se shoduje v tom, že preferuje, aby

2008. S. 102-104. ISBN 978-7201-709-6.

36

Viz sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 20/1992 Sb., jímž se sděluje, že dne 18. března 1965 byla ve Washingtonu sjednána Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států. Jménem České a Slovenské Federativní Republiky byla Úmluva podepsána ve Washingtonu dne 12. května 1991.

37

Podrobněji srov. Kostka, V., in Kučera, Z., Růžička, K., Kostka, V., *Právo mezinárodního obchodu*. Praha : Univerzita Karlova. 1993, s. 114 an.

38

Srov. čl. 25 odst. 1 Úmluvy.

39

Srov. čl. 27 odst. 1 Úmluvy.

40

Stav ke dni 16.01.2013. Dostupné na: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ochrana_investic_7570.html

41

Srov. ŠTURMA, P. *Mezinárodní dohody o ochraně investic a řešení sporů*. 2. vydání. Praha: Linde Praha,

došlo nejprve k přímému jednání mezi jednou smluvní stranou a investorem druhé smluvní strany v zájmu přátelského urovnání sporu. Pokud nedojde k urovnání sporu v určité lhůtě od písemného oznámení nároku, je předvídáno rozhodčí řízení. V některých doložkách je pouze jediná forma mezinárodní arbitráže, jiné obsahují dva či více typů rozhodčího řízení, popř. i smírčí řízení. V některých dohodách se jako jedna varianta předložení sporu uvádí příslušnému soudu.⁴²

4 POJEM ZNALEC

2008. S. 149. ISBN 978-7201-709-6.

42

Srov. ŠTURMA, P. *Mezinárodní dohody o ochraně investic a řešení sporů*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, 2008. S. 152-153. ISBN 978-7201-709-6.

Vymezení profese „znalce“ je nutné chápat jako širší pojem termínu „odhadce“, který je používán již od začátku 19. století. Tyto názvy byly v minulém období do značné míry ztotožněny, protože znalecká činnost byla tvořena v drtivé většině právě prací odhadců. V zemích Commonwealthu se používá výraz „valuer“, případně „surveyor“ či „valuation surveyor“. V USA a v dalších státech se používá termín „appraiser“. Pro výsledek procesu přiřazování hodnoty při odhadcovské činnosti se pak používá název „estimation“, „valuation“ nebo „appraisal“ a pro vlastní zprávu pak „valuation report“ nebo „appraisal report“. Pro soudního znalce je užíváno pojmenování „expert witness“.

Posudek znalce slouží jako jeden z důkazních prostředků. V § 11 odst. 3 zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, je odkaz na možnost odepření posudku znalcem, jako platí pro jednotlivé druhy řízení obdobně ustanovení o svědčích, tzn. zejména, kdyby způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobám blízkým; přičemž o důvodnosti odepření výpovědi rozhoduje soud.

Chceme-li definovat odhadcovství, pak můžeme říci, že jde o činnost, jejímž smyslem je provádět celkovou či dílčí ekonomickou a technickou analýzu majetku a na základě této analýzy provádět ocenění a analýzu ocenění tohoto majetku, a to zejména z tržního pohledu.⁴³

Současný stav u nás je takový, že profese (ne živnost) odhadce není právně přímo vůbec definována. Její existenci lze jenom nepřímou dovést ze zákona o znalcích a tlumočnících, a to pro znalce pro obor ekonomika, odvětví ceny a odhady (jedná se však o archaický, sice několikrát novelizovaný, ale více než 45 let starý zákon poplatný době svého vzniku). Podle současné právní úpravy lze jako odhadce podnikat podle živnostenského zákona, a to na základě vázané živnosti oceňování majetku pro věci movité, věci nemovité, nehmotný majetek, finanční majetek, podnik.⁴⁴ Ocenění majetku těmito odhadci nelze však považovat za znalecký posudek podle zákona o znalcích a tlumočnících.

K 29. 1. 2013 působilo v České republice celkem 10.008 znalců. Vedle znalců působilo

43

JOKL, M. V., JOKL, M. P. a JOKL, D. J. *Teorie oceňování nemovitostí*. 1. vydání Praha: Vysoká škola ekonomická - Institut oceňování majetku, 1999, s. 20. ISBN 80-7079-622-7.

44

Viz Příloha č. 2 k zákonu č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, v platném znění.

k tomuto datu u nás i 345 znaleckých ústavů.⁴⁵ Vzhledem k tomu, že organizovanost znalců (u nás není uzákoněna žádná profesní komora) pro oblast oceňování majetku, kteří tvoří největší profesní skupinu znalců, je velmi roztržštěná (existují v zásadě čtyři různé dobrovolné spolky založené na základě zákona o sdružování občanů: Česká komora odhadců majetku, Komora soudních znalců ČR, Asociace znalců a odhadců ČR a Česká společnost certifikovaných odhadců majetku), a skupiny organizující jejich činnost často zastávají úplně protichůdná stanoviska k dané problematice, bude i v budoucnu asi velmi náročné alespoň částečně je názorově sjednotit pod jednou zastřešující strukturou.

Uvedená nesourodost je dána již prvotně legislativními předpoklady, a to, že vedle profese znalce pro oblast oceňování majetku dané podle pravidel zákona o znalcích a tlumočnících existuje i živnost odhadce podle živnostenského zákona. V současném systému není nastavena (a ani nemůže být z důvodu tvrdé ingerence státu v dané oblasti) soustava nezávislých pojistek kontroly profesionality znalců. Kontrolní činnost poradních sborů předsedů krajských soudů jistě nelze brát z tohoto pohledu jako dostatečnou.

Znalce, jakožto osobu podávající znalecký posudek, který může sloužit jako důkaz, jímž lze zjistit stav věci, ustanoví rozhodčí senát tehdy, závisí-li rozhodnutí na posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí. Jde o odborné posouzení skutečností, pokud je toho pro rozhodnutí věci třeba. Zda jde již o odborné znalosti, které rozhodčí senát sám nemá, anebo ještě o znalosti všeobecné, které soud přirozeně do posuzování skutečností vnáší, posoudí rozhodčí senát sám. Pojetí důkazních prostředků odpovídá principu volného hodnocení důkazů.

Rozdíl mezi svědkem a znalcem je ten, že svědek vypovídá o tom, co sám vnímal, a znalec vypovídá o tom, co v řízení poznal a zhodnotil na základě svých odborných znalostí a zkušeností. Znalec zpravidla získává potřebné poznatky, k nimž se má vyjádřit, nepřímou, od soudu, ze soudního spisu, popř. z účasti při provádění jiných důkazů. U svědka je podmínkou jeho přímé vnímání určité skutečnosti, u znalce jsou podmínkou jeho odborné znalosti, přičemž konkrétní skutečnosti se může dozvědět zprostředkovaně.

Z uvedeného plyne, že znalec je, na rozdíl od svědka, zaměnitelný. Ze zaměnitelnosti znalce plyne, že nesmí být ve věci podjatý, protože vždy existuje jiný odborník, který ho může nahradit.

45

¹ Viz <http://www.justice.cz/>

Proto se znalec ustanovuje po slyšení účastníků, kteří se mohou vyjádřit k jeho osobě. Zatímco určitého svědka nemůže účastník relevantně odmítat, určitého znalce odmítnout pro jeho tvrzenou podjatost může. Pak bude soudem ustanoven jiný znalec. Z téhož důvodu si nelze opatřovat znalecké vyjádření k určité otázce předem a mimo proces: takové písemné vyjádření odborníka může soud jako důkazní prostředek přijmout, ale nikdy nepůjde o znalecký důkaz, nýbrž půjde o jiný důkaz.

Rozhodčí senát je povinen ustanovenému znalci jasně vymezit jeho úkol (např. i formou konkrétních otázek) a poskytnout mu k jeho vyřešení potřebné podklady (popř. celý spis k prostudování). Soud též může uložit účastníku, svědkovi či jiné osobě, aby znalci poskytli informace a potřebnou součinnost. Důležitá přitom je spolupráce znalce se soudem, protože znalec sám nemá žádnou donucovací pravomoc.

Znalecký posudek sestává ze tří částí: nálezu, vlastního posudku a znalecké doložky. V nálezu znalec uvádí popis relevantních skutečností, k nimž přihlížel, tedy vlastně vymezení úkolu. Obsahem posudku je odborné posouzení skutečností a vyjádření znalce k zadanému úkolu (popř. odpovědi na položené otázky). Znalecká doložka je prohlášením znalce o tom, v kterém seznamu znalců je zapsán, označení oboru, v němž je oprávněn podávat posudky, a číslo položky znaleckého deníku.

Znalecký posudek je především posudkem ústním. Znalec se musí dostavit k jednání a přednést svůj odborný posudek tak, aby jej nejen rozhodčí senát, ale i účastníci slyšeli a mohli pak postupně (předseda senátu, členové senátu, účastníci, resp. jejich zástupci) klást znalci otázky k vyjasnění a doplnění posudku. Zpravidla se znalci zároveň ukládá, aby posudek vypracoval písemně (ale nemusí tomu tak být vždy). Rozhodčí senát se naopak může v odůvodněných případech spokojit s písemným posudkem, jehož obsah sám při jednání sdělí; pak nemusí být znalec ani slyšen. Znalec má po podání znaleckého posudku nárok na tzv. znalečné. Znalečné sestává z náhrady hotových výdajů a z odměny za podání znaleckého posudku.⁴⁶

5 HISTORIE PROFESE ZNALCE NA NAŠEM ÚZEMÍ

46

Srov. POLÁČEK, B., ATTL, J. *Posudek znalce a podnik*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. S. 5-7. ISBN 80-7179-503-8.

V českých zemích má profese znalce velkou a silnou tradici – její existenci lze doložit minimálně od roku 1786⁴⁷ (dříve tuto činnost vykonávali zřejmě notáři). Přestože působení znalců v řízení před soudy upravují již starší procesní předpisy, včetně např. obecného zákoníku občanského z roku 1811, trestního zákona z roku 1852, zákona o soudním řízení v nesporných věcech právních z roku 1854 nebo odhadní řád nemovitostí z roku 1897, který obsahuje mj. požadavky na znalce, či zákon o přímých daních č. 76/1927 Sb. z. n., za první samostatnou právní úpravu vlastních právních poměrů soudních znalců lze považovat až vládní nařízení č. 269/1939 Sb. z. n., o seznamech soudních znalců.

Obecný zákoník občanský⁴⁸ z roku 1811 institut znalce používá v § 1299 a 1300, kde se praví: *„Kdo se veřejně hlásí k úřadu, umění, živnosti nebo k řemeslu; nebo kdo, nejsa k tomu nucen, převezme vykonati něco, k čemu je třeba zvláštních uměleckých znalostí nebo neobyčejné péče, dává tím najevo, že si přiznává potřebnou péči a potřebné obyčejné znalosti; musí tedy státi za jejich nedostatek. Jestliže však ten, kdo mu jednání svěřil, věděl o jeho nezkušenosti, nebo o ní při obyčejné pozornosti věděti mohl, je zároveň on vinen nedopatřením. Znalec je odpověden i tehdy, dá-li nedopatřením za odměnu škodlivou radu ve věcech svého umění nebo vědy. Jinak odpovídá rádce jen za škodu, kterou udělením rady jinému způsobil vědomě.“*

Obchodní zákoník⁴⁹ z roku 1863 upravoval použití znalce v obchodních záležitostech dost kuse. V Čl. 162 např. říká, že *„není-li ničeho ujednáno stran výše, jakou se účastní komandista zisku a ztráty, ustanoví se výše tato soudcovským rozhodnutím, podle potřeby za přivzetí znalců“*. V Čl. 254 pak uvádí: *„Není-li ničeho ujednáno stran výše, jakou se účastní tichý společník zisku a ztráty, ustanoví se výše tato soudcovským uvážením, podle potřeby za přivzetí znalců.“* Podle Čl. 348: *„Vytýká-li kupitel zboží z jiného místa zaslanému vady, jest povinen starati se o prozatímní jeho uschování. Může dáti, objeví-li se vady při dodání nebo později, zjistiti stav zboží znalci. Prodátel má rovněž právo žádati za toto zjištění, když mu kupitel učinil oznámení, že zboží vytýká vady. Znalce jmenuje k návrhu účastníků obchodní soud anebo, není-li ho, soudce místní. Znalci podejtež posudek písemně nebo do protokolu. Je-li zboží vydáno zkáze a nebezpečí v prodlení, může*

47

Toho roku byl vydán soudní dražební řád č. 565/1786 S. z. j., který byl pak znovu vyhlášen soudním dekretem v roce 1815 a císařským patentem č. 208 v roce 1854.

48

Císařský patent č. 946/1811. Sb. z. s., jímž se vyhlašuje obecný zákoník občanský.

49

Zákon č. 1/1863 ř.z., jímžto se uvádí zákonník obchodní.

kupitel dáti zboží prodati, šetře při tom předpisů čl. 343.“ Čl. 365 stanoví: „Nalézá-li se zboží, které bylo komisionáři zasláno, při dodání ve stavu, jak lze zevně poznati, poškozeném nebo vadném, musí komisionář zachovati práva proti dovozníkovi nebo plavci, pečovati o důkaz onoho stavu zboží a podati komitentovi bez prodlení zprávu. Opomene-li toho, ručí za škodu z toho vzešlou. Stav zboží může dáti znalci zjistiti a je-li zboží vydáno zkáze a nebezpečí v prodlení, může zaříditi prodej zboží, šetře při tom ustanovení článku 343.“ Podle dikce Čl. 407: „Když označený příjemce nákladu nemůže býti vypátrán nebo zdráhá se přijmouti náklad anebo když vznikne spor o přijetí nákladu, nebo o jeho stavu, může účastník dáti tento stav zjistiti znalci. Znalce jmenuje k požádání účastníků obchodní soud anebo, není-li ho, soudce místní. Znalci podejtež svůj posudek písemně nebo do protokolu. Soud může naříditi k žádosti účastníka, že náklad bude uložen ve veřejném skladišti neb u někoho třetího a že bude zcela neb přiměřenou částí veřejně prodán k zaplacení dovozného a ostatních pohledávek dovozníkových. O žádosti za jmenování znalců aneb o opatření soudu stran uložení a stran prodeje nákladu jest slyšeti protistranu, je-li na místě přítomna.“

Zákon o společnostech s ručením omezeným⁵⁰ z roku 1903, zmiňoval činnost znalců ve svém § 45, kde je nazývá revizory (z kontextu vyplývá, že se spíše jedná, dnešní terminologií řečeno, o auditory než o znalce-odhadce): „Jestliže usnesením společníků byl zamítnut návrh na zřízení revisorů-znalců k přezkoušení poslední roční bilance, může obchodní soud sídla společnosti na návrh společníků, jejichž kmenové vklady dosahují desetiny kmenové jistiny, zříditi jednoho nebo více revizorů. Návrhu dlužno vyhověti jen, osvědčí-li se, že se vyskytly nepoctivosti nebo hrubé porušení zákona anebo společenské smlouvy. Oni společníci po dobu revize nemohou zciziti své závodní podíly bez souhlasu společnosti. Soud uvedený v prvním odstavci má podle povahy případu zříditi jednoho nebo více revisorů. Vybírají se ze seznamů, jejichž úprava se ponechává cestě nařizovací. Před zřízením revisorů dlužno slyšeti jednatele a dozorčí radu. Zřízení revisorů může býti na žádost učiněno závislé na složení jistoty, kterou určí soud podle volného uvážení (§ 42 odst. 3). Revisoři mají před nastoupením svého úřadu složiti přísahu, že budou svoje povinnosti řádně plniti a zejména obchodní a provozní poměry, které snad poznají při revizi, vůči každému zachovají v tajnosti.“

Podle **vládního nařízení z roku 1939 o seznamech stálých soudních znalců⁵¹**, byly

50

Zákon č. 58/1906 ř.z., o společnostech s ručením obmezeným.

51

Vládní nařízení č. 269/1939 Sb. z. n., o seznamech stálých soudních znalců, přijaté na základě ústavního zákona č. 330/1938 Sb. z. n., o zmocnění ke změnám ústavní listiny a ústavních zákonů republiky Česko-Slovenské a o mimořádné moci nařizovací.

seznamy soudních znalců, jako znalců trvale vzatých do přísahy, vedeny krajskými a okresními soudy (prezidenty krajských soudů a přednosty okresních soudů). Seznam měl být sestavován vždy na 5 let a počet znalců byl určen podle potřeb soudů tak, aby pro každý obor byl zapsán odpovídající počet znalců. Zápis do seznamu soudních znalců byl prováděn na žádost, žadatel musel být starší 30 let, svéprávný, spolehlivý, mít potřebné odborné znalosti a zkušenosti a v oboru skutečně vědecky nebo prakticky působit; podmínkou rovněž bylo řádné placení daní. Posudek k žádosti o zapsání do seznamu soudních znalců byl vyžadován od příslušného profesního sdružení (např. od obchodních a živnostenských komor, lékařské nebo zvěrolékařské komory, inženýrské komory, lékárnického grémia) nebo od věcně příslušných správních úřadů (báňských hejtmanství, ředitelství drah, nejvyššího účetního kontrolního úřadu, popřípadě okresních úřadů). Na zapsání do seznamu nevznikal právní nárok a proti rozhodnutí nebylo možno podat opravný prostředek. Znalec mohl být ze seznamu vyškrtnut na vlastní žádost, nebo pokud přestal splňovat podmínky pro zápis anebo i tehdy, pokud jeho potřeba pro soudy již nebyla nutná. Každých pět let bylo prováděno šetření, zda znalci zapsaní v seznamu i nadále splňují všechny předepsané podmínky, pokud tomu tak bylo, byli tito znalci potvrzeni na dalších pět let, v opačném případě byli ze seznamu vyškrtnuti.

Vládní nařízení z roku 1939 bylo zrušeno **zákonem z roku 1949 o stálých přísežných znalcích a tlumočnících**.⁵² Přestože tato úprava již nesla určité znaky politického režimu doby svého vzniku (požadavek oddanosti myšlenke lidově demokratického zřízení obsažený i v textu přísahy znalce), vycházela do jisté míry z principů obsažených v předchozí úpravě. Stálí přísežní znalci byli ustanovováni na svoji žádost nebo z úřední moci krajskými soudy, na ustanovení nevznikal právní nárok, pokud však byl znalec ustanoven z úřední moci, byl povinen úřad přijmout.

Počty znalců se měly řídit místní potřebou tak, aby byl dostatečně obsazen každý obor. Seznamy znalců a tlumočníků byly vedeny krajskými soudy pro jejich obvody, do seznamu byl znalec zapsán po složení přísahy a vydání ustanovovacího dekretu. Stálí přísežní znalci byli oprávněni vykonávat úřad na celém území státu, na žádost úřadů a orgánů veřejné správy mohli být činní i mimo soudní řízení. Krajský soud, který stálého přísežného znalce ustanovil, nad ním vykonával též dozor a kárnou pravomoc. Každý pátý rok měl krajský soud provádět šetření, zda trvají podmínky pro ustanovení znalce, nebo zda nenastaly podmínky pro vyškrtnutí znalce ze seznamu.

52

Zákon č. 167/1949 Sb., o stálých přísežných znalcích a tlumočnících, ve znění vládního nařízení č. 76/1950 Sb., o odměně a náhradě hotových výloh stálých přísežných znalců a tlumočníků, a vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 404/1950 Ú.l. a č. 234/1957 Ú.l., kterou se stanoví sazby odměn stálých přísežných znalců a tlumočníků.

Ze seznamu bylo možno znalce vyškrtnout, pokud přestal splňovat některou z podmínek pro ustanovení, byl-li zbaven úřadu kárným opatřením nebo přestal-li mít bydliště v obvodu soudu; úřadu bylo možno se též vzdát. Odměňování znalců bylo upraveno prováděcím předpisem, kterým bylo nařízení vlády o odměně a náhradě hotových výloh stálých přísežných znalců a tlumočnicků.

Zákon z roku 1949 byl zrušen **zákonem z roku 1959 o úpravě právních poměrů znalců a tlumočnicků**.⁵³ Touto úpravou došlo k výrazné změně celé koncepce výkonu znalecké činnosti způsobem, odpovídajícím tehdejšímu politickému a ekonomickému systému. Těžiště výběru znalců spočívalo na orgánech státní správy a organizacích tzv. socialistického sektoru, Tyto orgány a organizace byly na žádost soudů, prokurátorů a jiných orgánů činných v trestním řízení, arbitrážních orgánů a orgánů státní správy, povinny označit ze svých pracovníků osoby k provedení znaleckého úkonu.

V určitých případech znalecký úkon prováděl přímo příslušný orgán nebo organizace. Seznam orgánů a organizací povinných označovat své pracovníky k provedení znaleckých úkonů sestavovalo Ministerstvo spravedlnosti v dohodě s Generální prokuraturou, Ministerstvem vnitra a ostatními zúčastněnými orgány. Výkon znalecké činnosti byl považován za součást pracovních povinností u orgánu nebo organizace, která pracovníka pro znalecký úkon označila.⁵⁴

Protože se řešení z roku 1959 neujalo, zákon z roku 1959 byl zrušen dosud platným **zákonem z roku 1967 o znalcích a tlumočnících**.⁵⁵ Nový zákon přinesl koncepční návrat k evidování jinak nestranných a institucionálně nezávislých osob v seznamu znalců po vzoru původní zákonné úpravy z roku 1949.⁵⁶ Tento zákon (i prováděcí vyhláška) byl několikrát novelizován. Přes snahu Ministerstva spravedlnosti jej několikrát nahradit novou moderní normou,

53

Zákon č. 47/1959 Sb., o úpravě právních poměrů znalců a tlumočnicků, ve znění prováděcí vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 193/1959 Ú.l., k provedení zákona o úpravě právních poměrů znalců a tlumočnicků.

54

Srov. POLÁČEK, B., ATTL, J. *Posudek znalce a podnik*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. S. 16-20. ISBN 80-7179-503-8.

55

Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění prováděcí vyhlášky č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících.

56

Srov. DÖRFL, L. *Zákon o znalcích a tlumočnících. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, VIII s. ISBN 978-80-7400-148-2.

platí jeho úprava téměř v původní podobě již více jak 45 let.

6 ZNALECTVÍ V LEGISLATIVĚ EVROPSKÉ UNIE

Současná evropská legislativa neupravuje souhrnně oblast znalectví. Pouze lze podpůrně

použít evropské normy implementované do našeho prostředí ČSN EN ISO/IEC 17024 Posuzování shody - Všeobecné požadavky na orgány pro certifikaci osob (2003), ČSN EN ISO/IEC 17021 Posuzování shody – Požadavky na orgány provádějící audit a certifikaci systémů managementu (2011) a ČSN EN ISO 9001 ed. 2, 01 0321 Systémy managementu kvality – Požadavky (2010). Evropská legislativa přímo oblast znalectví zmiňuje pouze letmo (např. Druhá směrnice, Třetí směrnice, Šestá směrnice).

Na danou oblast se ale vztahují i další pravidla vnitřního trhu, zejména volný pohyb osob služeb a pravidla hospodářské soutěže (včetně zadávání veřejných zakázek), tzn. čl. 49 a násl. (Právo usazování), čl. 56 a násl. (Služby) a čl. 101 a násl. (Pravidla hospodářské soutěže) Smlouvy o fungování Evropské unie, a dále směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/18/ES ze dne 31. března 2004 o koordinaci postupů při zadávání veřejných zakázek na stavební práce, dodávky a služby, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/36/ES ze dne 6. října 2005 o uznávání odborných kvalifikací a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/123/ES ze dne 12. prosince 2006 o službách na vnitřním trhu. Tato oblast zůstává tudíž věcí jednotlivých národních úprav, které jsou v jednotlivých státech značně odlišné.

6.1 Norma Všeobecné požadavky na orgány pro certifikaci osob

Tato mezinárodní norma byla vypracována s cílem dosáhnout globálně přijatelné srovnávací úrovně organizací, které řídí kvalifikaci a certifikaci osob a podpořit ji. Certifikace osob je jedním z prostředků, které prokazují, že certifikovaná osoba splňuje požadavky programu certifikace. Důvěry v příslušné programy certifikace se dosahuje všeobecně přijímanými procesy posuzování, následným dozorem a periodicky opakovaným posuzováním odborné způsobilosti certifikovaných osob. Je však třeba rozlišovat mezi situacemi, kdy jsou programy certifikace osob odůvodněné a situacemi, kde jsou vhodnější jiné formy kvalifikace.

Vypracování nových programů certifikace osob, jako reakce na neustále rostoucí rychlost technických inovací a rostoucí specializaci osob, může nahradit nedostatky ve variabilitě vzdělání a výcviku, a tak pomoci globálnímu trhu práce. Na pozicích, kde jde o veřejné služby, oficiální nebo vládní činnosti mohou k certifikaci existovat další alternativy. Na rozdíl od jiných typů orgánů posuzování shody, jako jsou certifikační/registrační orgány pro certifikaci systému managementu, je jednou z charakteristických funkcí orgánů pro certifikaci osob provádět zkoušku, při které se používají

objektivní kritéria pro odbornou způsobilost a vyhodnocování. Přestože je známo, že taková zkouška, je-li dobře naplánována a strukturována certifikačním orgánem, může významným způsobem přispět k zajištění nestrannosti činnosti a snížit riziko střetu zájmů, byly do této mezinárodní normy včleněny i alternativní požadavky.

V každém případě by měla být tato mezinárodní norma základem pro uznávání certifikačních orgánů a jejich programů certifikace, aby se podpořilo jejich akceptování na národní a mezinárodní úrovni. Jen harmonizace systému pro vypracování a udržování programů certifikace osob může vytvořit prostředí pro vzájemné uznávání a výměnu personálu v globálním měřítku. Tato mezinárodní norma stanovuje požadavky, které zajistí, že certifikační orgány provozující programy certifikace osob pracují shodným, srovnatelným a spolehlivým způsobem. Požadavky této mezinárodní normy je třeba považovat za všeobecné požadavky na orgány provozující programy certifikace osob. Proto mohou být, na základě dalších požadavků trhu (tj. zlepšování profesí) nebo specifických požadavků vlády (tj. ochrana veřejnosti) doplňovány.⁵⁷

6.2 Norma Požadavky na orgány provádějící audit a certifikaci systémů managementu

Certifikace systému managementu, jakým je systém managementu kvality nebo systému environmentálního managementu organizace, je jedním z prostředků poskytování záruky, že organizace uplatňuje ve shodě se svou politikou pro odpovídající hlediska svých činností systém managementu. Tato mezinárodní norma specifikuje požadavky na certifikační orgány. Cílem dodržování těchto požadavků je zajištění, aby certifikační orgány provozovaly certifikaci systému managementu způsobilým, konzistentním a nestranným způsobem, aby bylo usnadněno uznávání takových orgánů a akceptace jejich certifikací na národní i mezinárodní úrovni.

Tato mezinárodní norma má sloužit jako základ pro podporu uznávání certifikace systémů managementu v zájmu mezinárodního obchodu. Certifikace systému managementu poskytuje nezávislé ověření, že systém managementu organizace je: ve shodě se specifikovanými požadavky, schopen trvale dosahovat stanovenou politiku a cíle, efektivně uplatňován. Posouzení shody jako je certifikace systému managementu proto poskytuje hodnotu dané organizaci, jejím zákazníkům a

57

Dostupné na: http://csnonlinefirmy.unmz.cz/html_nahledy/01/68889/68889_nahled.htm

zainteresovaným stranám. Popisují se zde zásady, na nichž je důvěryhodná certifikace založena. Tyto zásady pomáhají pochopit základní podstatu certifikace. Zásady podporují veškeré požadavky této mezinárodní normy, ale nejsou v pravém slova smyslu auditovatelnými požadavky. Jsou zde také popsány dvě alternativní možnosti podpory a prokazování trvalého plnění požadavků této mezinárodní normy prostřednictvím zavedení systému managementu certifikačním orgánem.

Tato mezinárodní norma je určena pro orgány, které provádějí audit a certifikaci systémů managementu. Stanovuje všeobecné požadavky na ty certifikační orgány, které vykonávají audit a certifikaci v oblasti kvality, environmentu a jiných forem systémů managementu. Certifikační činnosti zahrnují audit systému managementu organizace. Formou potvrzení shody systému managementu organizace se specifickou normou systému managementu nebo jinými normativními požadavky je zpravidla certifikační dokument nebo certifikát. Byly identifikovány specifické požadavky trhu, které vznikly na základě nedostatku specifických a uznávaných požadavků na auditory provádějící audity systémů managementu, jako například systémů managementu kvality, systémů environmentálního managementu nebo systémů managementu bezpečnosti potravin, třetí stranou.

Tato mezinárodní norma poskytuje soubor požadavků na auditování systémů managementu na obecné úrovni, se zaměřením na poskytování spolehlivého určení shody s aplikovatelnými požadavky na certifikaci prováděným kompetentním týmem auditorů s adekvátními zdroji, při dodržení konzistentního procesu a podávání zpráv o výsledcích konzistentním způsobem. Tato mezinárodní norma obsahuje zásady a požadavky na kompetence, konzistenci a nestrannost auditu a certifikace systémů managementu všech typů (např. systémů managementu kvality nebo systémů environmentálního managementu).⁵⁸

6.3 Norma Systémy managementu kvality

Zavedení systému managementu kvality by mělo být strategickým rozhodnutím organizace. Návrh a implementace systému managementu kvality organizace jsou ovlivňovány: prostředím, ve kterém organizace pracuje, jeho změnami a riziky spojenými s tímto prostředím, jejími měnícími se potřebami, jejími konkrétními cíli, poskytovanými produkty, používanými procesy, velikostí a

58

Dostupné na: http://csnonlinefirmy.unmz.cz/html_nahledy/01/89654/89654_nahled.htm

strukturou organizace. Není záměrem, aby tato mezinárodní norma stanovovala jednotnou strukturu systémů managementu kvality ani jednotnou dokumentaci. Požadavky na systém managementu kvality specifikované v této mezinárodní normě doplňují požadavky na produkty.

Tato mezinárodní norma podporuje používání procesního přístupu při vytváření, implementaci a zvyšování efektivnosti systému managementu kvality s cílem zvýšit spokojenost zákazníka prostřednictvím plnění jeho požadavků. Aby organizace fungovala efektivně, musí stanovit a řídit mnoho vzájemně propojených činností. Činnost nebo soubor činností, které využívají zdroje a jsou řízeny za účelem přeměny vstupů na výstupy lze považovat za proces. Výstup z jednoho procesu často přímo tvoří vstup pro další proces. Využití systému procesů v rámci organizace spolu s identifikací těchto procesů, jejich vzájemným působením a jejich managementem tak, aby vytvářely zamýšlený výstup, lze nazývat „procesní přístup“.

Výhodou procesního přístupu je to, že umožňuje neustálé řízení propojení jednotlivých procesů v jejich systému, stejně jako řízení jejich vzájemných vazeb. Je-li takový přístup použit v systému managementu kvality, zdůrazňuje důležitost pochopení požadavků a jejich plnění, potřeby posuzovat procesy z hlediska přidané hodnoty, dosahování výsledků týkajících se výkonnosti a efektivnosti procesů a neustálého zlepšování procesů na základě objektivního měření. Při stanovování požadavků jakožto vstupů hrají významnou úlohu zákazníci. Monitorování spokojenosti zákazníka vyžaduje vyhodnocování informací týkajících se toho, jak zákazníci vnímají, zda organizace splnila jejich požadavky.⁵⁹

6.4 Další pravidla vnitřního trhu

Podle Smlouvy o fungování Evropské unie⁶⁰ platí, že jsou zakázána omezení svobody usazování pro státní příslušníky jednoho členského státu na území jiného členského státu. Stejně tak jsou zakázána omezení při zřizování zastoupení, poboček nebo dceřiných společností státními příslušníky jednoho členského státu usazenými na území jiného členského státu. Svoboda usazování zahrnuje přístup k samostatně výdělečným činnostem a jejich výkon, jakož i zřizování a řízení

59

Dostupné na: http://csnonlinefirmy.unmz.cz/html_nahledy/01/86706/86706_nahled.htm

60

Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:cs:PDF>

podniků, za podmínek stanovených pro vlastní státní příslušníky právem země usazení.⁶¹

Jsou zakázána omezení volného pohybu služeb uvnitř Unie pro státní příslušníky členských států, kteří jsou usazeni v jiném členském státě, než se nachází příjemce služeb. Evropský parlament a Rada mohou řádným legislativním postupem rozšířit použitelnost tohoto ustanovení též na poskytovatele služeb, kteří jsou státními příslušníky třetích zemí a kteří jsou usazeni v Unii. Za služby se podle Smluv pokládají výkony poskytované zpravidla za úplatu, pokud nejsou upraveny ustanoveními o volném pohybu zboží, kapitálu a osob. Služby zahrnují zejména: činnosti průmyslové povahy, činnosti obchodní povahy, řemeslné činnosti, činnosti v oblasti svobodných povolání. Aniž jsou dotčena ustanovení kapitoly týkající se práva usazování, může poskytovatel služby za účelem jejího poskytnutí dočasně provozovat svou činnost v členském státě, kde je služba poskytována, za stejných podmínek, jaké tento stát ukládá svým vlastním státním příslušníkům.⁶²

S vnitřním trhem jsou neslučitelné, a proto zakázané, veškeré dohody mezi podniky, rozhodnutí sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě, které by mohly ovlivnit obchod mezi členskými státy a jejichž účelem nebo důsledkem je vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na vnitřním trhu, zejména ty, které přímo nebo nepřímo určují nákupní nebo prodejní ceny anebo jiné obchodní podmínky, omezují nebo kontrolují výrobu, odbyt, technický rozvoj nebo investice, rozdělují trhy nebo zdroje zásobování, uplatňují vůči obchodním partnerům rozdílné podmínky při plnění stejné povahy, čímž jsou někteří partneři znevýhodněni v hospodářské soutěži, podmiňují uzavření smluv tím, že druhá strana přijme další plnění, která ani věcně, ani podle obchodních zvyklostí s předmětem těchto smluv nesouvisejí. Zakázané dohody nebo rozhodnutí jsou neplatné od počátku.⁶³

Podle směrnice Evropského parlamentu a Rady o koordinaci postupů při zadávání veřejných zakázek na stavební práce, dodávky a služby,⁶⁴ platí, že každý hospodářský subjekt, který se hodlá

61

Srov. čl. 49 SFEU.

62

Srov. čl. 56 a 57 SFEU.

63

Srov. čl. 101 SFEU.

64

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/18/ES ze dne 31. března 2004 o koordinaci postupů při zadávání veřejných zakázek na stavební práce, dodávky a služby.

Dostupné na:
uri=CONSLEG:2004L0018:20090101:CS:PDF

[http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2004L0018:20090101:CS:PDF)

podílet na veřejné zakázce, může být požádán, aby prokázal, jak je předepsáno v členském státě, kde je usazen, že je zapsán v jednom z profesních nebo obchodních rejstříků, nebo aby poskytl místopřísežné prohlášení. Jsou v zadávacích řízeních veřejných zakázek na služby zájemci nebo uchazeči povinni mít určité oprávnění nebo být členy určité organizace, aby mohli ve své zemi původu vykonávat danou službu, může veřejný zadavatel požadovat, aby prokázali, že mají takové oprávnění i členství.⁶⁵ Jestliže veřejní zadavatelé vyžadují předložení osvědčení vydaných nezávislými subjekty, která dokládají, že hospodářský subjekt splňuje určité normy pro zajišťování jakosti, odkáží na systémy zajišťování jakosti založené na řadách odpovídajících evropských norem a ověřené subjekty, které vyhovují řadám evropských norem, pokud jde o vydávání osvědčení. Uznávají rovnocenná osvědčení od subjektů usazených v jiných členských státech. Přijímají od hospodářských subjektů rovněž jiné důkazy o rovnocenných opatřeních k zajištění jakosti.⁶⁶

Směrnice Evropského parlamentu a Rady o uznávání odborných kvalifikací⁶⁷ říká, že se stanovují pravidla, podle nichž členský stát, který podmiňuje přístup k regulovanému povolání nebo jeho výkon na svém území získáním určité odborné kvalifikace (hostitelský členský stát), uznává pro přístup k tomuto povolání a jeho výkon odborné kvalifikace nabyté v jednom nebo více jiných členských státech (domovský členský stát), které jejich držitele opravňují vykonávat v tomto členském státě stejné povolání. Tato směrnice se vztahuje na každého státního příslušníka členského státu, který chce vykonávat regulované povolání včetně svobodných povolání, v jiném státě, než ve kterém získal svou odbornou kvalifikaci, buď jako osoba samostatně výdělečně činná, nebo jako zaměstnanec. Každý členský stát může na svém území podle svých předpisů povolit státním příslušníkům členských států, kteří jsou držiteli dokladu o dosažené kvalifikaci, která nebyla získána v tomto členském státě, vykonávat regulované povolání.⁶⁸

Směrnice Evropského parlamentu a Rady o službách na vnitřním trhu⁶⁹ stanovuje obecná

65

Srov. čl. 46 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/18/ES.

66

Srov. čl. 49 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/18/ES.

67

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/36/ES ze dne 6. července 2005 o uznávání odborných kvalifikací

Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:255:0022:0142:cs:PDF>

68

Srov. čl. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/36/ES.

69

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/123/ES ze dne 12. prosince 2006 o službách na vnitřním trhu.

ustanovení k usnadnění výkonu svobody usazování pro poskytovatele služeb a volného pohybu služeb při zachování vysoké kvality služeb. Touto směrnicí není dotčena svoboda členských států stanovit v souladu s právem Společenství, co považují za služby obecného hospodářského zájmu, jakým způsobem by tyto služby měly být organizovány a financovány, v souladu s pravidly pro státní podpory, a jakým zvláštním povinnostem by měly podléhat. Členské státy nesmějí omezovat volný pohyb služeb uplatňováním trestněprávních předpisů, které výslovně upravují přístup k činnosti poskytování služeb nebo její výkon nebo se přístupu k této činnosti nebo jejího výkonu konkrétně dotýkají, a obcházet tak pravidla stanovená v této směrnici.⁷⁰

Ve Druhé směrnici⁷¹ se uvádí, že „*tvoří předmět zprávy vypracované před provedením zvýšení upsaného základního kapitálu jedním nebo více odborníky nezávislymi na společnosti, jmenovanými nebo schválenými správním orgánem nebo soudem. Odborníky mohou být v souladu s právními předpisy každého členského státu fyzické nebo právnické osoby nebo společnosti*“.⁷² Podle tohoto ustanovení se umožňuje v některých případech použití znalců, i jakožto právnických osob (naší terminologií znaleckých ústavů).

Ve Třetí směrnici⁷³ „*projekt fúze přezkoumá za každou fúzující společnost jeden nebo více nezávislých znalců jmenovaných nebo schválených soudem nebo správním orgánem a vypracuje písemnou zprávu určenou akcionářům. Právní předpisy členského státu však mohou stanovit jmenování jednoho nebo více nezávislých znalců pro všechny fúzující společnosti, jestliže toto jmenování provede soud nebo správní orgán na společnou žádost těchto společností. Těmito znalci mohou být podle právních předpisů každého členského státu fyzické nebo právnické osoby či*

Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:376:0036:0068:cs:PDF>

70

Srov. čl. 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/123/ES.

71

Druhá směrnice Rady ze dne 13. prosince 1976 o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 58 druhého pododstavce Smlouvy při zakládání akciových společností a při udržování a změně jejich základního kapitálu, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření

Dostupné na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1977L0091:20070101:CS:PDF>

72

Srov. čl. 27 odst. 2 Druhé směrnice Rady.

73

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/35/EU ze dne 5. dubna 2011 o fúzích akciových společností
Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:110:0001:001:cs:PDF>

*společnosti. Každý znalec má právo získat od fúzujících společností všechny vhodné informace a dokumenty a provádět nezbytná šetření.*⁷⁴

Šestá směrnice⁷⁵ ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady o požadavku na zprávu nezávislého znalce v případě fúze nebo rozdělení akciových společností⁷⁶ uvádí, že: „Členské státy mohou stanovit, že zprávu o ověření nepeněžitých vkladů a zprávu o projektu rozdělení uvedenou v odstavci 1 tohoto článku vypracuje stejný znalec nebo znalci.⁷⁷ Členské státy mohou stanovit, že zprávu o ověření nepeněžitých vkladů a zprávu o projektu rozdělení vypracuje stejný znalec nebo znalci.“⁷⁸

7 PRÁVNÍ ÚPRAVA ZNALECTVÍ PRO OBLAST ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ

V činnosti rozhodčího senátu představuje posudek znalce velmi důležitou úlohu, protože se vyjadřuje k odborným otázkám z různých vědních oborů, které rozhodce osobně nemusí znát. Znalci mohou být přizváni jednotlivými stranami sporu nebo, řídčejí, jmenováni přímo rozhodčím senátem. Znalci se často vyjadřují k otázkám, které samy představují hlavní úkol rozhodců při posuzování skutkového a právního stavu sporu.⁷⁹

74

Srov. čl. 10 odst. 1 a 3 Třetí směrnice Rady.

75

Šestá směrnice Rady ze dne 17. prosince 1982, založená na čl. 54 odst. 3 písm. g) Smlouvy, o rozdělení akciových společností (82/891/EHS).

Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31982L0891:cs:HTML>

76

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/63/ES ze dne 13. listopadu 2007, kterou se mění směrnice Rady 78/855/EHS a 82/891/EHS, pokud jde o požadavek na zprávu nezávislého znalce v případě fúze nebo rozdělení akciových společností.

Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:300:0047:01:CS:HTML>

77

Srov. čl. 8 odst. 3 Šestá směrnice Rady.

78

Srov. čl. 22 odst. 4 Šestá směrnice Rady.

79

7.1 Česká úprava znalectví

V České republice je činnost znalce upravena v zákoně o znalcích a tlumočnících⁸⁰ ve znění prováděcí vyhlášky ministerstva spravedlnosti k provedení [zákona o znalcích a tlumočnících](#)⁸¹ a Organizačního pokynu ministra spravedlnosti, jímž se upravuje postup při vyřizování žádostí o zápis do seznamu ústavů kvalifikovaných pro znaleckou činnost.⁸² Zajištění řádného výkonu znalecké činnosti v řízení před státními orgány a orgány, na které přešly úkoly státních orgánů, jakož i znalecké činnosti prováděné v souvislosti s právními úkony občanů nebo organizací má zásadní význam zejména ve sporech, které zpravidla vyžadují zpracování znaleckého posudku. Při podání nikoli řádného znaleckého posudku může docházet jak k prodlužování řízení, tak i k případným újmám účastníků řízení.⁸³

7.1.1 Účel a rozsah úpravy⁸⁴

Účelem je zajištění řádného výkonu znalecké činnosti v řízení před orgány veřejné moci, jakož i znalecké činnosti prováděné v souvislosti s právními úkony fyzických nebo právnických osob. Upravují se podmínky výkonu znalecké činnosti, práva a povinnosti znalců, podmínky činnosti znaleckých ústavů, působnost ministerstva spravedlnosti a krajských soudů při výkonu státní správy znalecké činnosti a odpovědnost za správní delikty při výkonu znalecké činnosti.

Srov. BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. S. 162. ISBN 978-80-7179-342-7.

80

Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, v platném znění.

81

Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb., k provedení [zákona o znalcích a tlumočnících](#), v platném znění.

82

Organizační pokyn ministra spravedlnosti č.j. 41/2010-OD-ZN, jímž se upravuje postup při vyřizování žádostí o zápis do seznamu ústavů kvalifikovaných pro znaleckou činnost podle § 21 odst. 3 zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů.

83

Srov. Sněmovní tisk [322/0](#). Poslanecká sněmovna 2011. Novela zákona o znalcích a tlumočnících.

Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=322&CT1=0>

84

Srov. § 1 a 2 ZZT.

Znaleckou činnost mohou vykonávat pouze znalci zapsaní do seznamu znalců; znaleckou činnost vykonávají také ústavy. Osoby nezapsané do seznamu znalců mohou být v řízení před orgány veřejné moci ustanoveny znalci jen výjimečně.

7.1.2 Jmenování znalců⁸⁵

Znalce jmenuje pro jednotlivé obory ministr spravedlnosti nebo předseda krajského soudu v rozsahu, v němž je ministrem spravedlnosti k tomu pověřen. Jmenovat znalcem lze toho, kdo: je státním občanem České republiky, občanem jiného členského státu Evropské unie, kterému bylo vydáno potvrzení o přechodném pobytu nebo povolení k trvalému pobytu na území České republiky, nebo státním příslušníkem jiného než členského státu Evropské unie, kterému bylo vydáno povolení k trvalému pobytu na území České republiky, je způsobilý k právním úkonům v plném rozsahu, je bezúhonný, nebyl v posledních 3 letech vyškrtnut ze seznamu znalců a tlumočnicků pro porušení povinností podle tohoto zákona, má potřebné znalosti a zkušenosti z oboru, v němž má jako znalec působit, především toho, kdo absolvoval speciální výuku pro znaleckou činnost, jde-li o jmenování pro obor, v němž je taková výuka zavedena, má takové osobní vlastnosti, které dávají předpoklad pro to, že znaleckou činnost může řádně vykonávat a se jmenováním souhlasí.

Ministr spravedlnosti jmenuje a odvolává pro jednotlivé obory znalecké činnosti a pro odvětví těchto oborů znalce, kteří jsou pracovníky ústředních orgánů, vysokých škol, vědeckých a výzkumných ústavů, a dále ty, kteří jsou označení ústředními orgány. Dále jmenuje znalce z oboru práva pro oblast právních vztahů k cizině, jakož i znalce, u nichž si jmenování a odvolání vyhradil. Předsedy krajských soudů pověřuje ministr spravedlnosti jmenováním a odvoláváním znalců v ostatních případech; příslušný je předseda krajského soudu, v jehož obvodu má znalec bydliště. Výběr znalců provádějí v součinnosti se státními orgány, vědeckými institucemi, vysokými školami a hospodářskými i společenskými organizacemi krajské soudy. Při označení vhodných osob pro funkci znalce nejsou orgány, vědecké instituce, vysoké školy a organizace omezeny na vlastní pracovníky. Při výběru znalců přihlížejí krajské soudy též k osobám, které o jmenování požádaly. Pro každý obor je třeba jmenovat tolik znalců, aby jejich počet stačil krýt potřebu posudků, aniž by

85

Srov. § 3 až 6 ZZT a § 1 až 3 prováděcí vyhlášky.

jednotliví znalci museli být neúměrně zatěžováni výkonem znalecké činnosti. Krajské soudy provedou potřebná šetření a zajistí písemnými doklady všechny podmínky pro jmenování znalcem.

Podmínku bezúhonnosti nesplňuje fyzická osoba, která byla pravomocně odsouzena za úmyslný trestný čin, nebo za nedbalostní trestný čin spáchaný v souvislosti s výkonem činnosti znalce, pokud se na ni nehledí, jako by nebyla odsouzena. Ke jmenování znalcem dojde na základě výběru mezi osobami, které splňují podmínky pro jmenování. Návrhy na jmenování znalce mohou podat orgány veřejné moci, vědecké instituce, vysoké školy, dále organizace, u nichž pracují osoby přicházející v úvahu, jakož i občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti nebo nadace, jestliže to vyplývá z předmětu jejich činnosti. Znalcem může být jmenován též ten, kdo sám o jmenování požádá. Orgány a organizace, jakož i sbory pro znalecké otázky se na žádost ministra spravedlnosti, popřípadě předsedy krajského soudu vyjadřují, zda navrhovaný znalec splňuje podmínky pro jmenování.

Znalec je povinen složit slib do rukou toho, kdo jej jmenoval. Slib zní: „Slibuji, že při své znalecké činnosti budu přesně dodržovat právní předpisy, že znaleckou činnost budu konat nestranně podle svého nejlepšího vědomí, že budu plně využívat všech svých znalostí a že zachovám mlčenlivost o skutečnostech, o nichž jsem se při výkonu znalecké činnosti dozvěděl.“

7.1.3 Seznam znalců a tlumočnicků⁸⁶

Jmenování znalci se po složení slibu zapisují do seznamu znalců a tlumočnicků. Seznamy znalců vedou krajské soudy, v jejichž obvodu má znalec místo trvalého pobytu, popřípadě místo pobytu na území České republiky podle druhu pobytu cizince; krajský soud při zapsání do seznamu znalců a tlumočnicků přidělí znalci, který dosud nemá přiděleno identifikační číslo osoby, identifikační číslo osoby poskytnuté správcem základního registru osob. Ústřední seznam znalců vede ministerstvo spravedlnosti; seznam se zasílá krajským soudům. Seznamy znalců jsou veřejně přístupné.

U každého krajského soudu se vede seznam znalců a tlumočnicků. Zapisují se do něho všichni znalci jmenovaní ministrem spravedlnosti nebo předsedou krajského soudu, kteří mají

86

Srov. § 7 ZZT a § 4 až 7 prováděcí vyhlášky.

bydliště v obvodu krajského soudu. Seznam obsahuje oddíl pro zápis znalců a oddíl pro zápis tlumočnicků. Člení se způsobem stanoveným ministerstvem spravedlnosti na základní obory, z nichž některé podle rozsahu se člení na odvětví. Seznam znalců a tlumočnicků a jeho doplňky i změny zasílá krajský soud ministerstvu spravedlnosti, krajskému státnímu zastupitelství, Policii České republiky - správě příslušného kraje a krajskému úřadu vyšetřování, okresním soudům, krajským úřadům a okresním státním zastupitelstvím ve svém obvodu. Krajské a okresní soudy zajistí, aby seznam znalců a tlumočnicků byl veřejně přístupný u soudů tak, aby do něj mohl každý nahlédnout. Na tuto možnost upozorní soud vývěskou v soudní budově. Na žádost fyzických a právnických osob sdělují krajské a okresní soudy znalce z žádaného oboru a odvětví. Změní-li znalec bydliště, je povinen to neprodleně sdělit krajskému soudu, v jehož obvodu je zapsán do seznamu. [Ústřední seznam znalců a tlumočnicků](#), vedený ministerstvem spravedlnosti, je souhrnem seznamů krajských soudů; člení se na obory (odvětví) jako krajské seznamy. Ústřední seznam znalců a tlumočnicků obsahuje kromě údajů uvedených v krajských seznamech též údaj o tom, u kterého krajského soudu je znalec do seznamu zapsán.

Vedle ústředního seznamu znalců a tlumočnicků vede ministerstvo spravedlnosti [seznam ústavů](#), od nichž lze žádat posudky. Tento seznam se skládá ze 2 oddílů. V prvním oddílu se vedou v patrnosti ústavy a jiná pracoviště specializovaná na znaleckou činnost; ve druhém oddílu vědecké ústavy, vysoké školy a organizace, od nichž mohou státní orgány ve zvlášť obtížných případech žádat znalecké posudky. Vědecké ústavy a organizace oprávněné podávat znalecké posudky v oboru státního tajemství stanoví ministr spravedlnosti v součinnosti s ministrem vnitra, popřípadě s ministrem národní obrany. Zápisy do seznamu uveřejňuje ministerstvo spravedlnosti v Ústředním věstníku.

Znalci užívají k výkonu své funkce kulaté pečeti v jednotné úpravě, která obsahuje státní znak, jméno znalce s uvedením znalecké funkce. Správa soudů vydá znalci potvrzení opravňující ho k objednávce a převzetí pečeti na jeho náklad.

Nemá-li organizace, u níž znalec je v pracovním poměru, přístroje, jiná zařízení a materiály, jichž je nezbytně třeba k provedení znaleckého úkonu, je povinna vydat o tom znalci potvrzení, na jehož podkladě požádá znalec jinou organizaci o potřebnou pomoc v rozsahu stanoveném zákonem. Jestliže by organizace odepřela umožnit znalci použití příslušných prostředků, může znalec požádat předsedu krajského soudu, v jehož seznamu je znalec zapsán, o pomoc. Předseda krajského soudu projedná věc přímo s touto organizací. Jestliže by se touto cestou nedosáhlo nápravy, obrátí se

předseda krajského soudu o pomoc na orgán nadřízený organizaci a v případě potřeby projedná ministerstvo spravedlnosti rozpor s příslušným ústředním orgánem. Náklady, které znalec uhradil organizaci za použití jejich prostředků, uplatní v rámci nákladů, které vznikly podáním posudku.

Jestliže je znalec z funkce odvolán nebo zemře, vyškrtne ho krajský soud ze seznamu. U znalců jmenovaných ministrem spravedlnosti vyrozumí ministerstvo spravedlnosti o odvolání z funkce nebo o smrti krajský soud, v jehož obvodu má znalec bydliště.

7.1.4 Výkon znalecké činnosti⁸⁷

Znalci jsou povinni vykonávat znaleckou činnost řádně, ve stanovené lhůtě, oboru a odvětví, pro které byli jmenováni. Znalci jsou oprávněni vykonávat znaleckou činnost i mimo obvod krajského soudu, v jehož seznamu jsou zapsáni. Orgány veřejné moci ustanovují zpravidla znalce, kteří jsou zapsáni v seznamu toho krajského soudu, v jehož obvodu má orgán veřejné moci sídlo nebo pracoviště, a to po předchozím projednání se znalcem. Znalec je povinen vykonávat svou činnost osobně. Jestliže to vyžaduje povaha věci, je znalec oprávněn přibrat konzultanta k posuzování zvláštních dílčích otázek; tuto okolnost spolu s důvody, které k ní vedly, musí uvést v posudku. Odpovědnost znalce není dotčena ani v oné části posudku, o níž bylo konzultováno. V praxi se však setkávám se znalci, kteří nepodávají posudky ve stanoveném termínu a často žádají o prodloužení lhůty k podání znaleckého posudku. V takovém případě považuji za dostatečný trest pro takového znalce, že mu není přiznáno požadované znalečné v plné výši.

Znalec je povinen zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s výkonem své znalecké činnosti, a to i po jejím skončení; to neplatí, použije-li informace o těchto skutečnostech přiměřeným způsobem pro vědecké nebo vzdělávací účely. Mlčenlivosti jej může zprostit orgán veřejné moci, který jej ustanovil, nebo ten, pro nějž znaleckou činnost na základě smlouvy vykonal. Povinnost mlčenlivosti se vztahuje i na konzultanty a další osoby, které se na znalecké činnosti podílely. O povinnosti mlčenlivosti je znalec povinen tyto osoby písemně poučit. Mlčenlivosti může tyto osoby zprostit orgán veřejné moci, který znalce ustanovil, nebo ten, pro nějž znalec znaleckou činnost na základě smlouvy vykonal.

87

Srov. § 8 až 16 ZZT a § 8 až 15 prováděcí vyhlášky.

Znalec nesmí podat posudek, jestliže lze mít pro jeho poměr k věci, k orgánům provádějícím řízení, k účastníkům nebo k jejich zástupcům pochybnost o jeho nepodjatosti. Jakmile se znalec dozví o skutečnostech, pro které je vyloučen, oznámí to neprodleně; stejnou povinnost mají i účastníci řízení. O tom, zda znalec je vyloučen, rozhoduje orgán, který jej pro podání posudku ustanovil. O tom, kdy znalec může odepřít podání posudku a kdy mu nemůže být podání posudku uloženo, platí pro jednotlivé druhy řízení obdobně ustanovení o svědčích.

Nejde-li o žádný z výše uvedených případů; je znalec povinen podat posudek, jestliže byl ustanoven znalcem v řízení před orgánem veřejné moci. Odmítne-li znalec bez vážného důvodu provést úkon, sdělí to orgán veřejné moci krajskému soudu, v jehož seznamu je znalec zapsán. Podává-li znalec v souvislosti s právními úkony občanů nebo organizací na jejich žádost posudek mimo řízení před orgány veřejné moci, poskytuje tuto odbornou pomoc na základě dohody v rámci výkonu své funkce. Podává-li znalec posudek písemně, je povinen každé jeho vyhotovení podepsat a připojit otisk pečeti.

Je-li toho k podání posudku třeba, je znalec oprávněn používat přístrojů, jiných zařízení a materiálů organizace, u níž pracuje; ve výjimečných případech, jestliže to je k podání posudku nezbytné, je povinna též jiná organizace, která má potřebné přístroje, zařízení a materiály, umožnit znalci na jeho žádost jejich použití. Tuto povinnost nemá organizace, jejíž zařízení plní zvláštní úkoly ve veřejném zájmu. Organizace má vůči znalci nárok na náhradu nákladů, které jí použitím přístrojů, jiných zařízení a materiálů vznikly.

Znalci jsou povinni vést znalecký deník. Do deníku zapisují provedení všech posudků, jejich předmět, pro koho byla činnost provedena, výši odměny a výloh a den jejich proplacení. Znalecký deník se skládá z průběžně číslovaných a pevně spojených listů. Krajský soud opatří deník pečeti s uvedením počtu listů deníku. Deník je možno vést v listinné nebo elektronické podobě. Krajský soud se přesvědčuje občasnými prohlídkami, zda deníky jsou řádně vedeny. Dohled nad prováděním těchto prohlídek vykonává ministerstvo spravedlnosti.

V oborech, u nichž to odůvodňuje jejich povaha, se zřizují jako poradní orgány ministra spravedlnosti sbory pro znalecké otázky; jejich členy jmenuje ministr spravedlnosti z řad znalců. Pro rozhodování o členech si ministerstvo spravedlnosti nebo předseda krajského soudu může vyžádat vyjádření poradního orgánu, stanovisko profesních sdružení nebo zájmových sdružení

sdužujících znalce.⁸⁸ Úkolem sborů pro znalecké otázky je zejména spolupůsobit při jmenování znalců, stanovit odborné předpoklady nutné pro jmenování znalcem, pečovat o zdokonalování zvláštní kvalifikace znalců, dávat podněty pro vědecký výzkum obecných otázek znalecké činnosti a vyjadřovat se k takovým otázkám z hlediska oboru, pro který jsou zřízeny.

Státní orgán vyžaduje posudek především od ústavu specializovaného na znaleckou činnost, a není-li ho v příslušném oboru nebo není-li to z důvodu hospodárnosti možné, od znalce zapsaného v seznamu krajského soudu, v jehož obvodu má státní orgán sídlo. Jestliže v seznamu krajského soudu není zapsán znalec příslušného oboru nebo jestliže pro to svědčí vážné důvody, přibere státní orgán znalce zapsaného v seznamu jiného krajského soudu. Jestliže státní orgán hodlá ustanovit znalcem osobu, která není zapsána v seznamu znalců, ověří si podle potřeby předpoklady této osoby pro podání posudku. Znalec zapsaný v seznamu se při znaleckém úkonu odvolá na složený slib. Znalec nezapsaný v seznamu znalců složí slib před podáním posudku.

Při vyžádání znaleckého úkonu uloží státní orgán v mezích stanovených zákonem znalci lhůtu, ve které má být úkon proveden; před stanovením lhůty je podle okolností nutno se znalcem projednat, zda může v zamýšlené lhůtě úkon provést. V naléhavých případech může státní orgán žádat spěšné provedení znaleckého úkonu; v tomto případě se uvede v opatření, kterým je znalec ustanoven, výslovně, že je žádáno spěšné provedení úkonu, a stanoví se lhůta k jeho provedení.

Příslušný orgán, který v řízení ustanovil znalce, vymezí ve svém opatření jeho úkol, podle okolností případu též formou otázek tak, aby se znalec zabýval jen takovými skutečnostmi, k jejichž posouzení je třeba jeho odborných znalostí. V posudku uvede znalec popis zkoumaného materiálu, popřípadě jevů, souhrn skutečností, k nimž při úkonu přihlížel (nález), a výčet otázek, na které má odpovědět, s odpověďmi na tyto otázky (posudek). Písemný znalecký posudek musí být sešit, jednotlivé strany očíslovány, sešivací šňůra připevněna k poslední straně posudku a přetištěna znaleckou pečetí. Na poslední straně písemného posudku připojí znalec znaleckou doložku, která obsahuje označení seznamu, v němž je znalec zapsán, označení oboru, v němž je oprávněn podávat posudky, a číslo položky, pod kterou je úkon zapsán ve znaleckém deníku. Znalec je povinen písemný posudek na požádání státního orgánu osobně stvrdit, doplnit nebo jeho obsah blíže vysvětlit. Při ústním posudku podaném do protokolu uvedou se též údaje, které jsou předmětem znalecké doložky.

88

Srov. § 25e ZZT.

Posudky mimo řízení provádějí znalci na základě dohody s občanem nebo organizací; jinak platí přiměřeně ustanovení o znaleckých posudcích v řízení. Důvody, pro které je znalec vyloučen z úkonu, a důvody, pro které může odmítnout podání posudku v řízení před státním orgánem, platí též v případech uvedených výše.

7.1.5 Odměňování a náhrada nákladů⁸⁹

Znalec má za podání posudku právo na odměnu. Je-li znalecký posudek zadán orgánem veřejné moci, řídí se odměna ustanoveními prováděcí vyhlášky. Odměna se stanoví podle množství účelně vynaložené práce a podle míry odborných znalostí, které bylo nutné k jeho podání vynaložit. Odměna se může přiměřeně krátit, jestliže úkon nebyl proveden řádně nebo ve stanovené lhůtě. Není-li odměna určena podle prováděcí vyhlášky, řídí se smlouvou mezi znalcem a osobou, která znalecký posudek objednala. Odměna se zvyšuje o částku odpovídající dani z přidané hodnoty, kterou je znalec povinen z odměny odvést.

Je-li znalecký posudek zadán orgánem veřejné moci, má znalec dále právo na náhradu nákladů, které účelně vynaložil v souvislosti se znaleckým posudkem. Těmito náklady jsou zejména cestovní výdaje, náhrada ušlého výdělku při předvolání k orgánu veřejné moci, věcné náklady a náklady spojené s přibráním pracovníků pro pomocné práce. Jestliže znalec přibral konzultanta, má nárok na náhradu nákladů s tím spojených jen tehdy, jestliže orgán veřejné moci, který jej znalcem ustanovil, s přibráním konzultanta vyslovil souhlas. Vůči organizaci, u níž znalec je v pracovním poměru, nemá při předvolání k orgánu veřejné moci nárok na náhradu mzdy. Je-li odměna dohodnuta na základě smlouvy a není-li ve smlouvě mezi znalcem a osobou, která znalecký posudek zadala, dohodnuto jinak, je v odměně zahrnuta i náhrada nákladů.

Odměnu a náhradu nákladů je znalec povinen vyúčtovat zároveň s podáním posudku. Její výši určí orgán, který ustanovil znalce, a to bez zbytečného odkladu, nejpozději do 2 měsíců od podání posudku. Odměnu a náhradu hotových výdajů je třeba uhradit bez zbytečného odkladu po jejich přiznání, nejpozději do 30 dnů. Krajský soud, v jehož seznamu je znalec zapsán, dohlíží na úměrnost a úplnost účtovaných odměn občasnými kontrolami. O odměně znalce se rozhoduje v

89

Srov. § 17 a 20 ZZT a § 15a až 29 prováděcí vyhlášky.

rozhodčím nálezem, tudíž je možné, že dvouměsíční lhůta nebude dodržena.

Ústavům a jiným pracovištím vykonávajícím znaleckou činnost náleží za výkon této činnosti odměna a náhrada nákladů (znalečné). Odměna příslušející znaleckému ústavu se stanoví podle sazeb odměn za znalecké posudky, pokud je znalecký posudek podáván v řízení před soudem, jiným státním orgánem nebo orgánem vykonávajícím na základě zákona veřejnou správu, a znalecký ústav byl k podání znaleckého posudku ustanoven orgánem, který řízení vede. V případech, kdy je pro podání znaleckého posudku znaleckým ústavem vyžadována zvláštní odborná specializace, lze sazbu odměny příslušející znaleckému ústavu zvýšit až o 50 %. Nejde-li o podání znaleckého posudku orgánu veřejné moci, náleží znaleckému ústavu znalečné ve výši odpovídající smluvní ceně účtované znaleckým ústavem za odborné posudky, expertizy nebo obdobné úkony. Státní orgán je oprávněn znalečné snížit, byl-li znalecký úkon proveden opožděně nebo nekvalitně.

Je-li znalecký posudek vzhledem k okolnostem případu mimořádně obtížný, může být ve zvlášť odůvodněných případech odměna výjimečně přiměřeně zvýšena až o 20 %. Jde-li o posudek, kterým je přezkoumáván posudek jiného znalce, může být odměna zvýšena až o 10 %. Je-li nutné spěšné provedení úkonu, nebo bylo-li znalci uloženo úkon provést v den pracovního volna nebo pracovního klidu anebo v noci, může být odměna zvýšena až o 50 %. Zvýšení lze slučovat. U často se opakujících jednoduchých znaleckých posudků spočívajících v odborném zjišťování v podstatě stejných skutečností, zejména v provádění zkoušek pomocí speciálního zařízení, popřípadě laboratorního postupu, snižují se hranice sazeb o 20 %. Je-li k provedení znaleckého posudku třeba méně než jedné hodiny, náleží odměna za celou hodinu. Poslední započatá hodina se započte celá, s výjimkou případu, kdy znalec v této době pokračuje v dalším znaleckém úkonu.

Státní orgán, který si vyžádal znalecký posudek, rozhodne o odměně a náhradě nákladů, popřípadě o náhradě mzdy znalce v rámci řízení, v němž byl znalecký úkon proveden. Při určování výše odměny za znalecký úkon se hodnotí především: povaha a rozsah úkonu a stupeň odborné kvalifikace potřebné k jeho provedení, a to v každé z položek provedeného úkonu, charakter a účelnost pomocných prací (při znaleckém úkonu je studium spisu zpravidla součástí úkonu), přiměřenost doby trvání úkonu, a to též porovnáním s obdobnými odbornými úkony a částkami odměn za ně účtovanými, dodržení stanovené lhůty znalcem, zejména bylo-li uloženo spěšné provedení úkonu, a zda úkon spočíval v přezkoumávání posudku provedeného jiným znalcem. V rozhodnutí, kterým se určuje odměna a náhrada nákladů, popř. náhrada mzdy, se uvedenou důvody, podle kterých bylo rozhodnuto o jednotlivých položkách, z nichž se skládá odměna a náhrada

nákladů, popř. náhrada mzdy. Státní orgán je oprávněn stanovit odměnu v rámci sazby snížené až na polovinu, jestliže znalec provedl úkon opožděně nebo nekvalitně. Jde-li o zvlášť závažný případ nekvalitního provedení úkonu, může státní orgán odměnu odepřít.

Znalec, který podává posudek, má nárok na náhradu cestovních a jiných výdajů, a to podle obecných předpisů o náhradě cestovních, stěhovacích a jiných výdajů při pracovních cestách. Mezi hotové výdaje náleží i částky, které znalec zaplatil za použití zařízení nebo pomůcek organizaci při provádění znaleckého úkonu a za pomocné práce; na náhradu mzdy za dobu strávenou podáním ústního znaleckého posudku při jednání před státním orgánem, včetně čekací doby a doby strávené na cestě k jednání a zpět, jestliže jde o dobu, která se kryje s jeho pracovní dobou.

Znalec má nárok na poskytnutí zálohy na úhradu nákladů. Při poskytování záloh znalci na úhradu hotových výloh spojených s úkonem, postupuje se tak, aby nedocházelo k přeplatkům. Náhrada hotových výloh se poskytuje znalci na základě předložených dokladů; obdobně se postupuje v případech, kdy znalec účtuje odměnu, kterou poskytl za provedení pomocných prací jiné osobě. Za pomocné práce lze přiznat náhradu vyplacené odměny v souladu se mzdovým (platovým) tarifem platným pro takové nebo obdobné činnosti. Při uplatnění nároku na náhradu mzdy znalce se postupuje se obdobně jako při uplatnění nároku na náhradu mzdy svědka. Neposkytuje se náhrada nákladů vzniklých znalci v souvislosti se jmenováním, odvoláním znalce, jakož i náhrada nákladů, které znalci vzniknou v souvislosti s úkoly řízení znalecké činnosti a metodického vedení znalců.

Odměny a náhrady nákladů za znalecké posudky provedené na žádost organizace na základě dohody o práci konané mimo pracovní poměr se řídí předpisy, které obecně upravují odměňování těchto prací. Těchto předpisů se použije přiměřeně i pro stanovení odměny za znalecké posudky provedené na základě smlouvy mezi znalcem a občanem.

7.1.6 Pozastavení práva vykonávat činnost znalce⁹⁰

Ministerstvo spravedlnosti nebo předseda krajského soudu může rozhodnout o pozastavení práva vykonávat činnost znalce, pokud bylo proti znalci zahájeno trestní stíhání pro úmyslný trestný

90

Srov. § 20 ZZT.

čin; toto pozastavení končí dnem nabytí právní moci rozhodnutí, kterým se toto trestní stíhání končí; bylo zahájeno řízení o způsobilosti znalce k právním úkonům; toto pozastavení končí dnem nabytí právní moci rozhodnutí, kterým se řízení o způsobilosti znalce k právním úkonům končí; nebo má na základě pravomocného rozhodnutí nastoupit výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody. Ministerstvo spravedlnosti nebo předseda krajského soudu rozhodne o pozastavení práva vykonávat činnost znalce, pokud o to znalec z vážných důvodů sám požádá, nejdéle však na 4 roky.

Opravné prostředky proti tomuto rozhodnutí vydanému nemají odkladný účinek. Po dobu pozastavení práva vykonávat činnost znalce nesmí znalec vykonávat znaleckou činnost. Pozastavení práva vykonávat činnost znalce a ukončení pozastavení tohoto práva zaznamená ministerstvo spravedlnosti nebo předseda krajského soudu v seznamu znalců a tlumočnicků bez odkladu, nejpozději však do 15 pracovních dnů poté, co se rozhodnutí o pozastavení práva vykonávat činnost znalce stalo vykonatelným nebo kdy se ministerstvo spravedlnosti, nebo předseda krajského soudu dozvěděli o ukončení pozastavení tohoto práva.

7.1.7 Zánik práva vykonávat znaleckou činnost⁹¹

Právo vykonávat znaleckou činnost zaniká znalci: smrtí, prohlášením za mrtvého, a to ke dni nabytí právní moci rozhodnutí soudu o prohlášení za mrtvého, zbavením způsobilosti k právním úkonům, nebo omezením způsobilosti k právním úkonům, a to ke dni nabytí právní moci rozhodnutí soudu, kterým byl způsobilosti k právním úkonům zbaven nebo kterým byla jeho způsobilost k právním úkonům omezena, pravomocným odsouzením za úmyslný trestný čin nebo pravomocným odsouzením za nedbalostní trestný čin spáchaný v souvislosti s výkonem činnosti znalce, pravomocným uložením sankce vyškrtnutí ze seznamu znalců a tlumočnicků nebo na základě písemné žádosti o vyškrtnutí ze seznamu znalců a tlumočnicků podané ministerstvu spravedlnosti nebo předsedovi krajského soudu, a to uplynutím kalendářního měsíce, ve kterém byla žádost o vyškrtnutí ze seznamu znalců a tlumočnicků ministerstvu spravedlnosti nebo předsedovi krajského soudu doručena.

Ministerstvo spravedlnosti nebo předseda krajského soudu rozhodne o zániku práva vykonávat znaleckou činnost, pokud se dodatečně zjistí, že znalec nesplňuje některou z podmínek

91

Srov. § 20a až 20c ZZT.

pro jeho jmenování, anebo jestliže tyto podmínky odpadly. Ministerstvo spravedlnosti nebo předseda krajského soudu může rozhodnout o zániku práva vykonávat znaleckou činnost, pokud znalec dlouhodobě nemůže pro zdravotní nebo jiné závažné důvody řádně vykonávat svoji činnost a nemá pozastavené právo vykonávat činnost znalce, nebo pokud tyto zdravotní nebo jiné závažné důvody trvají i po ukončení pozastavení tohoto práva. Zanikne-li znalci právo vykonávat znaleckou činnost, vyškrtne se znalec ze seznamu znalců a tlumočnicků. Vyškrtnutí ze seznamu znalců a tlumočnicků zaznamená ministerstvo spravedlnosti nebo předseda krajského soudu v seznamu znalců a tlumočnicků bez odkladu, nejpozději však do 15 pracovních dnů poté, co se dozvěděli o zániku práva vykonávat znaleckou činnost nebo kdy se rozhodnutí o zániku práva vykonávat činnost znalce stalo vykonatelným. O záznamu o vyškrtnutí ze seznamu znalců a tlumočnicků se vyrozumí ten, jehož se to týká.

7.1.8 Znalecká činnost ústavů⁹²

Znaleckými ústavami jsou právnické osoby nebo jejich organizační složky, které jsou specializovány na znaleckou činnost a jsou zapsány do seznamu znaleckých ústavů. Seznam znaleckých ústavů vede a o zápisu do něj rozhoduje ministerstvo spravedlnosti. Seznam znaleckých ústavů se člení na dva oddíly. Do druhého oddílu seznamu znaleckých ústavů se zapisují vysoké školy nebo jejich součásti a veřejné výzkumné instituce, případně jiné osoby veřejného práva nebo jejich organizační složky vykonávající vědeckovýzkumnou činnost v příslušném oboru. Tyto ústavy jsou určeny především pro zpracování znaleckých posudků ve zvlášť obtížných případech vyžadujících zvláštního vědeckého posouzení. Do prvního oddílu seznamu se zapisují ostatní znalecké ústavy. Vysokou školu nebo její součást lze zapsat do seznamu znaleckých ústavů, má-li v příslušném nebo příbuzném oboru akreditován doktorský studijní program.

Poskytování znalecké činnosti nesmí být v rozporu s povahou právnické osoby nebo předmětem její činnosti. Žadatele lze zapsat do prvního oddílu seznamu znaleckých ústavů, jen pokud alespoň tři jeho společníci, členové nebo zaměstnanci v pracovním poměru, kteří pro něj vykonávají znaleckou činnost, jsou znalci zapsanými pro požadované obory a nevykonávají znaleckou činnost v daném oboru v jiném znaleckém ústavu zapsaném v prvním oddílu; postačí však, pokud dvě z těchto osob jsou znalci zapsanými pro příbuzný obor, a má odpovídající

92

Srov. § 21 až 23 ZZT a Organizační pokyn.

materiální a personální vybavení pro výkon znalecké činnosti. Tyto podmínky musí být splněny pro každý obor, který je předmětem návrhu na zápis.

Žadatele zapsat nelze, pokud byl v posledních třech letech vyškrtnut ze seznamu znaleckých ústavů, byl jeden z jeho společníků, členů nebo zaměstnanců, který pro žadatele vykonával znaleckou činnost, v posledních třech letech vyškrtnut ze seznamu znalců a tlumočnicků, nebo byl jeden z jeho společníků nebo členů v posledních třech letech vyškrtnut ze seznamu znaleckých ústavů. Je-li žadatelem akciová společnost, pak její základní kapitál musí být tvořen akciemi na jméno. Je-li žadatel o zápis do prvního oddílu seznamu znaleckých ústavů podnikatelem, musí požadovaný rozsah jeho znaleckého oprávnění odpovídat předmětu podnikání (činnosti) zapsanému v obchodním nebo jiném rejstříku. Předmět podnikání však nemusí být vyjádřen identickými výrazy.

Před vydáním rozhodnutí o zápisu znaleckého ústavu do prvního oddílu seznamu ministerstvo zajistí vyjádření krajského soudu příslušného podle sídla žadatele; krajský soud se vyjádří zejména k potřebnosti ústavních znaleckých posudků v daném oboru. Ministerstvo může dále vyžádat vyjádření profesních sdružení. Při posuzování žádosti je třeba zejména v příslušných evidencích ministerstva či v dalších veřejně přístupných evidencích ověřit pravdivost údajů uvedených v žádosti, zejména zda některý ze společníků, členů nebo zaměstnanců žadatele nejsou společníky, členy nebo zaměstnanci jiného znaleckého ústavu. O zapsání do seznamu znaleckých ústavů i rozsahu zápisu (včetně změny těchto údajů a výmazu znaleckého ústavu ze seznamu) rozhoduje ve správním řízení ministr spravedlnosti.

Zapsání znaleckého ústavu do seznamu se zveřejní obvyklým způsobem jednak v Ústředním věstníku, jednak způsobem umožňujícím dálkový přístup, zejména prostřednictvím webových stránek www.justice.cz. Stejnopis rozhodnutí, jímž bylo návrhu vyhověno, je třeba zaslat na vědomí též krajskému soudu příslušnému podle sídla ústavu. Uvedená pravidla se přiměřeně použijí pro rozhodování o změně zápisu (včetně rozšíření nebo zúžení rozsahu znaleckého oprávnění) a při rozhodnutí o odvolání znaleckého ústavu (jeho výmazu ze seznamu). Ministerstvo provádí pravidelné kontroly znaleckých ústavů za účelem prověření splňování podmínek jejich zápisu dle této instrukce

Ústav podá posudek písemně. Uvede v něm, kdo posudek připravoval a kdo může, jestliže to je podle procesních předpisů třeba, před orgánem veřejné moci osobně stvrdit správnost posudku

podaného ústavem a podat žadaná vysvětlení. Za včasné a řádné provedení posudku odpovídá ústav. Jinak pro výkon znalecké činnosti ústavů přiměřeně platí ustanovení o výkonu znalecké činnosti znalců zapsaných do seznamu. Ústav má právo na odměnu a náhradu nákladů. Vedoucí ústavu přiznává v odůvodněných případech pracovníku, který na posudku pracoval, odměnu odpovídající vykonané práci, a to nejvýše do částky vyplacené ústavu jako odměna.

7.1.9 Znalci nezapsaní do seznamu⁹³

Orgán veřejné moci může ustanovit znalcem osobu, která není zapsána do seznamu a má potřebné odborné předpoklady pro to, aby podala posudek a která s ustanovením vyslovila souhlas, není-li pro některý obor znalec do seznamu zapsán, nemůže-li znalec zapsaný do seznamu úkon provést, jestliže by provedení úkonu znalcem zapsaným do seznamu bylo spojeno s nepřiměřenými obtížemi nebo náklady. Takto ustanovený znalec nemůže podat posudek, dokud nesložil do rukou orgánu, který jej ustanovil, slib. Ustanovení o odměňování a náhradě nákladů platí i pro znalce takto ustanoveného; ostatních předpisů se užije přiměřeně.

7.1.10 Správní delikty

7.1.10.1 Přestupky⁹⁴

Znalec se dopustí přestupku tím, že nevykoná znaleckou činnost řádně a včas, nevykoná svoji činnost osobně, poruší povinnost zachovávat mlčenlivost nebo o této povinnosti nepoučí další osoby, které se podílely na znalecké činnosti, v rozporu se svou podjatostí podá znalecký posudek ve věci, z níž byl jako znalec vyloučen, bez vážných důvodů odmítne orgánu veřejné moci podat znalecký posudek, opakovaně nepodepíše nebo nepřipojí otisk pečeti na písemný znalecký posudek, nevede znalecký deník nebo ho nevede řádně, nesprávně vyúčtuje odměnu za podání znaleckého posudku, vykonává činnost znalce v době pozastavení práva vykonávat tuto činnost.

Fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že se neoprávněně vydává za znalce nebo znalecký

93

Srov. § 24 a 25 ZZT.

94

Srov. § 25a ZZT.

ústav anebo vykonává znaleckou činnost, aniž je zapsán do seznamu znalců a tlumočnicků. Za uvedené přestupky lze uložit pokutu až do výše 200 000 Kč nebo vyškrtnutí ze seznamu znalců a tlumočnicků. Při stanovení druhu a výměry sankce za přestupek podle se přihlédne též ke skutečnosti, zda již v minulosti byla znalci udělena výstraha.

7.1.10.2 *Správní delikty právnických osob*⁹⁵

Ústav se dopustí správního deliktu tím, že nevykoná znaleckou činnost řádně a včas, nevykoná znaleckou činnost osobně, nepoučí osoby, které se podílely na znalecké činnosti, o povinnosti zachovávat mlčenlivost, podá znalecký posudek ve věci, z níž byl jako ústav vyloučen, bez vážných důvodů odmítne orgánu veřejné moci podat znalecký posudek, opakovaně nepodepíše nebo nepřipojí otisk pečeti na písemný znalecký posudek, nevede znalecký deník nebo ho nevede řádně, nesprávně vyúčtuje odměnu za podání znaleckého posudku. Právnická osoba se dopustí správního deliktu tím, že vykonává znaleckou činnost, aniž je zapsána do seznamu ústavů.

Za správní delikt se uloží pokuta až do výše do 400 000 Kč nebo vyškrtnutí ze seznamu znaleckých ústavů. Při určení druhu a výměry sankce ústavu nebo právnické osobě se přihlédne k závažnosti správního deliktu, zejména ke způsobu jeho spáchání a jeho následkům a k okolnostem, za nichž byl spáchán, a ke skutečnosti, zda již v minulosti byla ústavu udělena výstraha. Ústav nebo právnická osoba za správní delikt neodpovídají, jestliže prokáže, že vynaložila veškeré úsilí, které bylo možno požadovat, aby porušení právní povinnosti zabránil.

Správní delikty v prvním stupni projednává ministerstvo spravedlnosti nebo předseda krajského soudu. Odpovědnost za správní delikt zaniká, jestliže správní orgán o něm nezažádal řízení do 1 roku ode dne, kdy se o něm dozvěděl, nejpozději však zaniká uplynutím 3 let ode dne, kdy byl spáchán. Údaj o pravomocném rozhodnutí, kterým byl znalec uznán vinným ze spáchání přestupku, nebo údaj, kterým byl ústav uznán vinným ze spáchání správního deliktu, zaznamená ministerstvo spravedlnosti nebo předseda krajského soudu v seznamu znalců a tlumočnicků nebo v seznamu znaleckých ústavů bez odkladu, nejpozději však do 15 pracovních dnů poté, co rozhodnutí nabylo právní moci. Pokuta je splatná do 30 dnů ode dne, kdy rozhodnutí o jejím uložení nabylo právní moci. Nadřízeným správním orgánem předsedy krajského soudu je ministerstvo

95

Srov. § 25b a 25s ZZT.

spravedlnosti.

7.1.10.3 Výstraha⁹⁶

Jestliže zjištěné porušení povinností nelze posoudit jako správní delikt nebo jako přestupek anebo jako trestný čin, může ministerstvo spravedlnosti nebo předseda krajského soudu udělit znalci nebo ústavu písemnou výstrahu. Při ukládání výstrahy se části druhá a třetí správního řádu nepoužijí.

7.2.11 Činnost znalce v rozhodčím řízení⁹⁷

Oprávnění rozhodců jako soukromých osob a stálých rozhodčích soudů jako nestátní instituce vyslyšet svědky, znalce a strany nezahrnuje ve smyslu § 20 odst. 1 ZRŘ použití donucovacích prostředků k uskutečnění výslechu, jakými disponuje obecný soud (např. uložení pořádkové pokuty). Rozhodci mohou vyslyšet svědky, znalce a strany, jen když se k nim dobrovolně dostaví a poskytnou výpověď. Také jiné důkazy mohou provádět jen tehdy, jsou-li jim poskytnuty.

Procesní úkony, které nemohou rozhodci sami provést, provede na jejich dožádání soud; soud je povinen dožádání vyhovět, nejde-li o procesní úkon podle zákona nepřípustný. Obecný soud přitom učiní všechna opatření, která jsou k provedení dožádání potřebná. Náklady řízení, které vznikly soudu provedením procesních úkonů, hradí soudu stálý rozhodčí soud nebo rozhodci.⁹⁸

Na dokazování v rozhodčím řízení se nevztahuje Nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských a obchodních věcech. Jestliže by rozhodčí senát chtěl využít možností stanovených cit. Nařízením, může tak učinit rozhodce (rozhodčí senát) jenom prostřednictvím obecného soudu v rámci jeho součinnosti podle ZRŘ.

96

Srov. § 25d ZZT.

97

Srov. § 20 ZRŘ.

98

Podrobněji srov. Bělohávek, A., J., *Arbitration Law of Czech Republic. Practice and Procedure*. New York : JURIS. 2013. S. 967 an. ISBN 978-1-937518-18-9.

V souvislosti se znalcem a jeho znaleckým posudkem vyvstávají v mezinárodním rozhodčím řízení dvě právní otázky, a to rozhodné právo pro smlouvu strany/stran se znalcem o vypracování znaleckého posudku a rozhodné právo znaleckého posudku. Rozhodci samozřejmě se znalcem žádnou smlouvu neuzavírají, znalec vypracovává znalecký posudek na základě jeho ustanovení samotnými rozhodci. V odborné literatuře, tedy ani v mnoha obsáhlých knihách profesora Bělohávkova v jakékoli jazykové mutaci jsem o této problematice nic nenašla.

Ohledně smlouvy uzavíranou mezi stranou/stranami a znalce, je-li jimi znalec z jejich vlastní iniciativy požádán o vypracování znaleckého posudku, pak je třeba nějak tuto smlouvu kvalifikovat. Podle mého názoru ji lze ve smyslu českého práva **kvalifikovat jako smlouvu o dílo**. Protože jde o závazkovou smlouvu, kde zatím neexistuje žádná přímá úprava, mají její smluvní strany v první řadě možnost zvolit si rozhodné právo. Nedojde-li ke zvolení rozhodného práva, pak jeho určení bude závislé na příslušné kolizní normě. Bez ohledu na stávající ZMPS i budoucí NZMPS je třeba hledat tuto kolizní normu v ustanovení Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I).⁹⁹

Vzhledem k tomu, že v čl. 4 odst. 1 není uvedena smlouva o dílo jako samostatný smluvní typ, pro který by bylo stanoveno zvláštní kolizní kritérium, pak přichází v úvahu ustanovení čl. 4 odst. 2, podle kterého se „*smlouva řídí právem země, v níž má strana, která je povinna poskytnout plnění charakteristické pro smlouvu, své obvyklé bydliště*“.¹⁰⁰ Podle mého názoru charakteristické plnění vykonává znalec, protože ten vykonává veškerou činnost související s vypracováním znaleckého posudku, proto se bude řídit právem země, kde bude mít obvyklé bydliště.

Při vypracování znaleckého posudku vychází znalec z právních předpisů země, kde se nachází předmět znaleckého posudku, zpravidla tedy předmět díla, a to včetně imperativních předpisů daného státu. Nelze si ani teoreticky představit případ, že by na smlouvu o dílo, které se řídí českým právem, vypracoval znalec znalecký posudek podle práva USA.¹⁰¹ Podle mých

99

Úřední věstník L 177, 04/07/2008 S. 0006-0016.

100

Podrobněji k Římu I srov. Bělohávkova, A., J., *Římská úmluva a Nařízení Řím I. Komentář*. 1. vydání. I. a II. díl. Praha : C. H. Beck. 2009. ISBN 978-80-7400-176-5.

101

informací i zkušeností mohou vyslovit závěr, že zmíněné dvě otázky nepůsobí v praxi zatím žádné problémy, a působit by ani neměly.

7.2 Vybrané zahraniční úpravy znalectví

7.2.1 Austrálie

V Austrálii je v platnosti zákon č. 2 z roku 1995, který upravuje soudní řízení. Tímto předpisem je **zákon o důkazech**.¹⁰² Podle něj se na názor znalce, který je založený na zvláštních znalostech (získaných praxí, vzděláním nebo jinak nabytým zkušenostem), neuplatní pravidlo zakazující svědectví o vlastním názoru. Důkaz ve formě osobního názoru se předloží společně s osvědčením (znaleckou doložkou) odepsaným danou osobou, ve kterém se: (a) uvede jméno osoby a adresu, a (b) stanoví, že osoba má odborné znalosti založené na jeho nebo její praxi, vzdělání či zkušenosti, jak je uvedeno v doložce, a (c) prohlásí, že názor vyjádřený touto osobou zcela nebo do značné míry vychází z těchto znalostí.¹⁰³

V rozhodčím řízení je postavení znalce upraveno v **zákoně o mezinárodním rozhodčím řízení**.¹⁰⁴ Nedohodnou-li se strany jinak, může rozhodčí senát jmenovat jednoho nebo více znalců. Rozhodčí senát může požadovat po stranách, aby poskytly znalci všechny významné informace nebo umožnily přístup k veškerým příslušným dokumentům, věcem nebo jinému majetku pro jeho zkoumání. Není-li stranami dohodnuto jinak, pokud účastník požádá, nebo v případě, že rozhodčí

Ve sporu rozhodovaném Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky pod Rsp 212/11 ve sporu mezi českým žalovaným a polským žalobcem byl ustanoven jako znalec profesor působící na Michiganské univerzitě.

102

¹ Evidence Act 1995 Act No. 2 of 1995 as amended. This compilation was prepared on 28 May 2004 taking into account amendments up to Act No. 62 of 2004.

Dostupné na: <http://www.comlaw.gov.au/Details/C2004C00836>

103

Srov. s originálním zněním: „SECT 177. *Certificates of expert evidence. (1) Evidence of a person's opinion may be adduced by tendering a certificate (expert certificate) signed by the person that: (a) states the person's name and address; and (b) states that the person has specialised knowledge based on his or her training, study or experience, as specified in the certificate; and (c) sets out an opinion that the person holds and that is expressed to be wholly or substantially based on that knowledge.*“

104

Act No. 136 of 1974 as amended. This compilation was prepared on 31 May 2004 taking into account amendments up to Act No. 62 of 2004.

Dostupné na: <http://www.comlaw.gov.au/Details/C2004C00517>

senát považuje za nezbytné, musí se znalec účastnit jednání, kde strany mají možnost klást mu otázky a přizvat své znalce, aby vypovídali o sporných bodech.¹⁰⁵

7.2.2 Belgie

V Belgii je postavení znalců upraveno v § 962 až 991 **soudního řádu**. Soud i strany mohou přibrat znalce.¹⁰⁶ V rozhodčím řízení se v případě znalců postupuje podle § 1676 až 1723 soudního řádu. Podle něj rozhodčí senát může nařídít dokazování, vyhotovení znaleckého posudku, místní šetření, osobní přítomnost stran, přijímat slib nebo požádat soud, aby provedl dokazování pod přísahou. Taktéž může požádat o nařízení předložení dokumentů, které drží jedna ze stran.¹⁰⁷

Rozhodčí řízení je taktéž upraveno v soudním řádu v § 1676 až 1723. Rozhodčí senát může

105

Srov. s originálním zněním: „*Article 26. Expert appointed by arbitral tribunal. (1) Unless otherwise agreed by the parties, the arbitral tribunal (a) may appoint one or more experts to report to it on specific issues to be determined by the arbitral tribunal; (b) may require a party to give the expert any relevant information or to produce, or to provide access to, any relevant documents, goods or other property for his inspection. (2) Unless otherwise agreed by the parties, if a party so requests or if the arbitral tribunal considers it necessary, the expert shall, after delivery of his written or oral report, participate in a hearing where the parties have the opportunity to put questions to him and to present expert witnesses in order to testify on the points at issue.*“

106

10 OCTOBRE 1967. - CODE JUDICIAIRE. Consultation des versions antérieures à partir du 12-06-1985 et mise à jour au 08-06-2012. Publication: 31-10-1967, numéro: 1967101052, page: 11360. Dossier numéro : 1967-10-10/01. Entrée en vigueur : 01-11-1970.

Srov. s originálním zněním: „*Art. 962. Le juge peut, en vue de la solution d'un litige porté devant lui ou en cas de menace objective et actuelle d'un litige, charger des experts de procéder à des constatations ou de donner un avis d'ordre technique. Le juge peut désigner les experts sur lesquels les parties marquent leur accord. Il ne peut déroger au choix des parties que par une décision motivée.*“

Dostupné na: <http://www.droitbelge.be/codes.asp#jud>

107

Srov. s originálním zněním: „*Art. 1696. (1.) Sans préjudice de l'application de l'article 1679, 2., le tribunal arbitral peut ordonner des mesures provisoires et conservatoires à la demande d'une partie, à l'exception d'une saisie conservatoire. (2.) Sauf convention contraire des parties, le tribunal apprécie librement l'admissibilité des moyens de preuve et leur force probante. (3.) Le tribunal arbitral peut ordonner une enquête, une expertise, une descente sur les lieux, la comparution personnelle des parties, recevoir le serment à titre décisoire ou le déférer à titre supplétoire. Il peut aussi, aux conditions prévues à l'article 877 du présent code, ordonner la production de documents détenus par une partie. (4.) Lorsque le tribunal arbitral a ordonné une enquête et que les témoins ne comparaissent pas volontairement ou refusent de prêter serment ou de déposer, le tribunal arbitral autorisera les parties ou l'une d'elles à s'adresser par requête, dans un délai déterminé, au tribunal de première instance aux fins de nomination d'un juge-commissaire chargé de l'enquête. Celle-ci est tenue dans les formes prévues en matière civile. Les délais de l'arbitrage sont suspendus de plein droit jusqu'à la fin de l'enquête. (5.) Le tribunal arbitral ne peut ordonner une vérification d'écritures ni statuer sur un incident relatif à une production de documents ou sur la prétendue fausseté de documents. Dans ce cas, il délaisse les parties à se pourvoir dans un délai déterminé devant le tribunal de première instance. (6.) Les délais de l'arbitrage sont suspendus de plein droit jusqu'au jour où le tribunal arbitral a eu notification par la partie la plus diligente de la décision définitive sur l'incident.*“

nařídít provádění dokazování, vyhotovení znaleckého posudku, místní šetření, výslech strany, přijetí prohlášení pod přísahou nebo požádat soud, aby provedl v rámci podpůrné funkce důkaz pod přísahou.¹⁰⁸

7.2.3 Bulharsko

V Bulharsku se postavení znalců v civilním řízení řídí **občanským soudním řádem**.¹⁰⁹ Znalec musí být jmenován na žádost strany nebo z moci úřední, pokud se mají vyjasnit některé otázky vzniklé v případě a vyžadují speciální znalosti v oblasti vědy, umění, řemesla a další. Soud může jmenovat další znalce, vyžadují-li to okolnosti případu. Každý z účastníků může požadovat vyloučení znalce. Znalec neprodleně oznámí soudu všechny okolnosti, které mohou být důvodem pro jeho vyloučení. Soud může ustanovit další nebo více znalců. Soud není povinen přijmout znalecký posudek, ale musí ho zohlednit společně s dalšími důkazy v dané věci. V případě neshody mezi znalci, vypracuje každá skupina svá samostatná stanoviska. Pokud soud nemůže přijmout tyto odlišné názory, nařídí dodatečná šetření nebo jmenuje další znalce.¹¹⁰

108

Srov. s originálním zněním: „[Art. 1696](#). (3.) *Le tribunal arbitral peut ordonner une enquête, une expertise, une descente sur les lieux, la comparution personnelle des parties, recevoir le serment et titre décisive ou le déférer et titre supplétoire. Il peut aussi, aux conditions prévues et l'article 877 du présent code, ordonner la production de documents détenus par une partie.*“

109

ГРАЖДАНСКИ ПРОЦЕСУАЛЕН КОДЕКС. Обн., ДВ, бр. 59 от 20.07.2007 г., в сила от 1.03.2008 г., изм. и доп., бр. 50 от 30.05.2008 г., в сила от 1.03.2008 г.; Решение № 3 на Конституционния съд на РБ от 8.07.2008 г. - бр. 63 от 15.07.2008 г.; изм., бр. 69 от 5.08.2008 г., бр. 12 от 13.02.2009 г., в сила от 1.01.2010 г.

110

Srov. s originálním zněním: „Глава четиринадесета ДОКАЗАТЕЛСТВА. Раздел V. Вещи лица. Назначаване на вещо лице. Чл. 195. (1) Вещо лице се назначава по искане на страната или служебно, когато за изясняване на някои възникнали по делото въпроси са необходими специални знания из областта на науката, изкуството, занаятите и други. (2) Съдът може да назначи и повече вещи лица, когато това се налага с оглед на обстоятелствата по делото. Отстраняване на вещо лице Чл. 196. (1) Разпоредбите на чл. 22, ал. 1 се прилагат съответно и за вещите лица. (2) Всяка от страните може да иска отстраняване на вещото лице, ако е налице някое от основанията по ал. 1. (3) Вещото лице е длъжно незабавно да съобщи на съда всички обстоятелства, които могат да бъдат основание за отстраняване. То е длъжно да вземе отношение по твърденията в молбата за отстраняването му. (4) Съдът се произнася с определение по искането за отстраняване на вещото лице. Възлагане на експертиза Чл. 197. (1) В определението, с което съдът назначава вещото лице, се посочват: предметът и задачата на експертизата; материалите, които се предоставят на вещото лице, името, образованието и специалността на вещото лице. (2) Съдът дава на вещото лице подходящ срок за изготвяне на заключението. Вещото лице уведомява съда, когато не може да изготви заключението в определения срок, и посочва какъв срок му е необходим. Освобождаване на вещото лице Чл. 198. Назначеното вещо лице се освобождава от възложената му задача, когато не може да я изпълни поради липса на квалификация, болест или друга обективна причина, при условията на чл. 166 или когато не е изготвило своевременно заключението. Представяне на заключението Чл. 199. Вещото лице е длъжно да представи заключението най-малко една седмица преди съдебното заседание. Изслушване на вещото лице Чл. 200. (1) Съдът напомня на вещото лице отговорността му за даване на невярно заключение. (2) Вещото лице излага устно заключението си. Страните могат да задават въпроси за

V rozhodčím řízení je postavení znalce upraveno v **zákoně o rozhodčím řízení v mezinárodních obchodních věcech**.¹¹¹ Rozhodčí senát může jmenovat jednoho nebo více znalců, aby vyjádřily své názory k objasnění některých problémů, které vyžadují speciální odborné znalosti. Rozhodčí senát může nařídit stranám, aby poskytly nezbytné informace nebo umožnily přístup ke kontrole dokumentů, věcí nebo jiné položek, pokud je to nezbytné. Rozhodčí senát na žádost kterékoli ze stran nebo z vlastního podnětu, může nařídit znalci, po odevzdání jeho znaleckého posudku, účastnit se jednání, aby podal dodatečné vysvětlení. Na žádost stran mohou být jmenováni další znalci, aby uvedli své závěry ke sporné otázce. Rozhodčí senát nebo zúčastněná strana s jeho souhlasem může požádat příslušný soud, aby shromáždil určité důkazy potřebné pro daný případ. Soud je povinen vyhovět žádosti podle ustanovení občanského soudního řádu.¹¹²

7.2.4 Dánsko

V Dánsku je postavení znalce upraveno v **zákoně o rozhodčím řízení**.¹¹³ Rozhodčí senát

изясняване на заключението. (3) При оспорване на заключението съдът може да назначи друго или повече вещи лица. Оспорването може да бъде направено докато трае изслушването. Допълнително и повторно заключение Чл. 201. Допълнително заключение се възлага, когато заключението не е достатъчно пълно и ясно, а повторно - когато не е обосновано и възниква съмнение за неговата правилност. Оценка на заключението Чл. 202. Съдът не е длъжен да възприема заключението на вещото лице, а го обсъжда заедно с другите доказателства по делото. Разногласие между вещи лица Чл. 203. При разногласие между вещите лица всяка група излага своите отделни мнения. Когато съдът не може да вземе становище по разногласието, той изисква от същите вещи лица допълнителни изследвания или назначава други вещи лица.“

Dostupné na:http://www.vks.bg/vks_p04_02.htm#Глава четиринадесета

111

Закон за международния търговски арбитраж. Обн., ДВ, бр. 60 от 5.08.1988 г., изм. и доп., бр. 93 от 2.11.1993 г., изм., бр. 59 от 26.05.1998г., изм. и доп., бр. 38 от 17.04.2001 г., бр. 46 от 07.05.2002 г.; Решение No 9 от 24.10.2002 г. на Конституционния съд на РБ – бр. 102 от 01.11.2002 г.; изм., бр. 59 от 20.07.2007 г., в сила от 1.03.2008 г.

112

Srov. s originálním zněním: „Чл. 36. (1) Арбитражният съд може да назначи едно или повече вещи лица, за да дадат заключение за изясняване на някои въпроси, за които се изискват специални познания. Той може да разпорежи на страните да предоставят на вещите лица необходимите сведения или да им осигурят достъп за проверка на документи, стоки или други вещи, когато това е необходимо за изготвяне на заключението. (2) Арбитражният съд по искане на всяка от страните или по свой почин може да задължи вещото лице, след като представи своето заключение, да участва в заседание, за да даде пояснения. По искане на страните могат да се назначат и други вещи лица, за да дадат заключения по спорния въпрос. Чл. 37. Арбитражният съд или заинтересуваната страна с негово одобрение може да поиска от компетентния съд да събере някои доказателства, необходими по делото. Съдът е длъжен да изпълни молбата съобразно разпоредбите на Гражданския процесуален кодекс.“

Dostupné na: <http://www.bcci.bg/intlaw.html>

113

podle něj může jmenovat jednoho nebo více znalců pro podání znaleckých posudků na zvláštní otázky, které určí. Rozhodčí soud vyzve stranu, aby znalci poskytla veškeré příslušné informace nebo umožnila přístup k jakýmkoliv příslušným dokumentům, věcem nebo jinému majetku za účelem jeho prohlídky. Jestliže o to některý účastník požádá, nebo v případě, že to rozhodčí senát považuje za nezbytné, musí se znalec, po podání písemného nebo ústního znaleckého posudku, účastnit jednání, kde strany mají možnost klást mu otázky a přizvat své znalce, aby podaly výpověď o sporných bodech.¹¹⁴

7.2.5 Estonsko

V Estonsku je postavení znalců upraveno zejména v kapitole 32 **občanského soudního řádu**.¹¹⁵ Vypracování znaleckého posudku může soud v případech, kdy je nutné ke zjištění skutkového stavu jiných než právních znalostí. Soud může vedle úředního znalce jmenovat znalcem i jinou osobu, která má k tomu potřebné předpoklady. Znalcem může být jmenována i právnická osoba. Znalec poskytne znalecký posudek soudu písemně, pokud soud neshledá, že znalecký posudek musí být podán ústně nebo v jakékoli jiné formě. Znalecký posudek musí obsahovat podrobný popi, závěry zkoumání a odůvodněné odpovědi na otázky soudu. V případě, že soud jmenoval více znalců, mohou sestavit společné stanovisko.

Lov om voldgift 2005. DATO:. LOV-2004-05-14-25. DEPARTEMENT: JD (Justis- og beredskapsdepartementet). PUBLISERT: I 2004 hefte 6. IKRAFTTREDELSE: 2005-01-01. SIST-ENDRET: [LOV-2007-12-21-127](#) fra 2008-01-01. SIST-ENDRET: [LOV-2005-06-17-90](#) fra 2008-01-01 SYS-KODE: BG07a, E03. NÆRINGSKODE: 9121. KUNNGJORT: 14.05.2004 KORTTITTEL: Voldgiftsloven – vogl.

114

Srov. s originálním zněním: „§ 26. Voldgiftsretten kan udpege en eller flere sagkyndige til at afgive erklæring til voldgiftsretten om bestemte spørgsmål, som voldgiftsretten skal afgøre. Voldgiftsretten kan pålægge en part at meddele den sagkyndige alle relevante oplysninger og at give den sagkyndige adgang til at besigtige dokumenter og andre beviser. Stk. 2. Hvis en part anmoder om det, eller hvis voldgiftsretten finder det nødvendigt, skal den sagkyndige efter afgivelsen af sin skriftlige eller mundtlige erklæring deltage i en mundtlig forhandling, hvor parterne har lejlighed til at stille spørgsmål til den sagkyndige og til at føre sagkyndige vidner om de pågældende spørgsmål.“

Dostupné na: <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=2119>

115

Tsiviilkohtumenetluse seadustik. Vastu võetud 20.04.2005. [RT I 2005, 26, 197](#), jõustumine 1.01.2006. Väljaandja: Riigikogu. Akti liik: seadus. Teksti liik: terviktekst. Redaktsiooni jõustumise kp: 10.01.2010. Redaktsiooni kehtivuse lõpp: 28.02.2010.

Srov. s originálním zněním: „32. Peatükk. EKSPERDIARVAMUS. § 293. Ekspertiisi korraldamine ja eriteadmistega isiku arvamuse. § 294. Ekspertiisi määramine. § 295. Ekspertiisi tegemise kohustus. § 296. Ekspertiisi tegemisest keeldumise õigus. § 297. Ekspertiisi tegemine. § 298. Küsimused eksperdile ning menetlusosaliste taotlused ja vastuväited seoses ekspertiisiga. § 299. Asja väljanõudmine ekspertiisiks. § 300. Ekspertiisi põlvnemise tuvastamiseks. § 301. Ekspertiisiarvamus. § 302. Ekspertiisi kohustused ja õigused. § 303. Ekspertiisi ülekuulamine ja hoiatamine. § 304. Kordusekspertiisi ja täiendav ekspertiisi. § 305. Ekspertiisi vastutus.“

Dostupné na: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13261659>

Postavení znalce v rozhodčím řízení je upraveno v § 739 občanského soudního řádu.¹¹⁶ Rozhodčí senát může jmenovat jednoho nebo více znalců, aby podali znalecký posudek při rozhodčím řízení na požadované otázky, pokud se strany nedohodnou jinak. Rozhodčí senát může požadovat po straně, aby poskytla znalci a zveřejnila relevantní informace nezbytné pro přezkoumání dokumentů nebo věcí. Znalec, který vyhotovil znalecký posudek, může být požádán k účasti na slyšení na žádost senátu, pokud se strany nedohodnou jinak. Na jednání, může strana položit otázky ohledně znaleckého posudku a umožní znalci vyjádřit svůj názor.

7.2.6 Finsko

Ve Finsku upravuje činnost znalce **soudní procesní řád** z roku 1734 v kapitole 17 paragrafech 44 až 55.¹¹⁷ V případě posuzování otázky, na kterou musí být zodpovězeno na základě zvláštní odborné znalosti, je nutné použít znalce. Soud obdrží prohlášení o této otázce od orgánu veřejné správy, veřejného činitele nebo jiné osoby z oboru nebo svěří poskytnutí takového prohlášení jednomu nebo více odborníkům z oboru, kteří jsou známí svou poctivostí a kompetentností. Před tím, než je znalec jmenován, se strany o tomto vyslechnou. Pokud se strany dohodou na znalci, ustanoví se tato osoba, pokud tomu nebrání žádné překážky. Kromě toho soud může jmenovat dalšího znalce. Znalec, který vydal písemný posudek, musí být vyslechnut soudem, pokud o to účastník požádá a slyšení není zjevně irelevantní, nebo pokud soud považuje výsledek znalce jako potřebný. Pokud znalecký posudek není jasný, nebo pokud je nedostatečný, nebo rozporný a má vadu, kterou nelze odstranit na ústním jednání, soud může zadat nový znalecký posudek od téhož nebo jiného znalce. Pokud byl znalecký posudek podán veřejným úřadem nebo úředníkem, může soud požádat o nový posudek od nadřízeného orgánu.¹¹⁸

116

Srov. s originálním zněním: „XIV. Osa. VAHEKOHUS. § 739. Vahekohtu määratud ekspert (1) Vahekohus võib määrata ühe eksperdi või mitu eksperti andma eksperdiarvamuse vahekohtu koostatud küsimustele, kui pooled ei ole kokku leppinud teisiti. Vahekohus võib poolelt nõuda, et see annaks eksperdile asjasse puutuvat infot ning ekspertiisiks vajalikud dokumendid või asjad. (2) Ekspediariavamuse andnud ekspert peab osalema istungil poole avalduse alusel või vahekohtu nõudel, kui pooled ei ole kokku leppinud teisiti. Istungil võib pool esitada eksperdile küsimusi ja lubada vaidlusaluses küsimuses omapoolsel eksperdil arvamust avaldada. (3) Vahekohtu määratud eksperdi võib taandada ja taandamisavalduse kohtule esitada samas korras vahekohtuniku taandamisega.“

Dostupné na: <https://www.riigiteataja.ee/akt/13261659>

117

Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4.

Dostupné na: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1734/17340004000>

118

Postavení znalce v rozhodčím řízení upravuje **zákon o rozhodčím řízení**. Nedohodnou-li se strany jinak, může rozhodčí senát, pokud je to potřebné pro posouzení určité odborné otázky, jmenovat znalce. Rozhodčí senát může také vyzvat stranu, aby znalci podala takové informace, které potřebuje ke splnění svého úkolu nebo díla, nebo mu poskytla přístup k veškerým příslušným dokumentům, věcem nebo jinému majetku pro jeho prohlídku. Považuje-li rozhodčí soud za nutné, aby byl znalec vyslechnut soudem, nebo že sdělení účastníka řízení musí být přezkoumáno nebo že straně nebo jakákoli jině osobě, musí být uloženo předložit písemný dokument nebo jiný předmět, který může být relevantní jako důkaz, pak strana může požádat o soudní pomoc. Žádost se podává u soudu prvního stupně v místě, kde má dotyčná osoba pobyt Soud, kdykoli je to možné, vyřídí žádost v souladu s pravidly o dokazování v občanském soudním řádu.¹¹⁹

7.2.7 Francie

Srov. s originálním zněním: „*Asiantuntijat. 44 § Jos harkittaessa kysymystä, jonka arvostelemiseen tarvitaan erityisiä ammattitietoja, havaitaan tarpeelliseksi käyttää asiantuntijaa, hankkikoon oikeus kysymyksestä viraston tai virkamiehen tai muun sillä alalla toimivan henkilön lausunnon taikka uskokoon yhdelle tai useammalle rehelliseksi ja taitavaksi tunnetuille saman alan tuntijalle tämän lausunnon antamisen. Milloin laki erityisessä tapauksessa määrää käytettäväksi asiantuntijoita, noudatettakoon, mitä sellaisen tapauksen varalta on erikseen säädetty. 46 § Ennen kuin asiantuntija määrätään, on asianosaisia siitä kuultava. Jos asianosaiset sopivat asiantuntijasta, käytettäköön tätä, jos hänet harkitaan soveliaaksi eikä estettä siihen ilmaannu. Oikeus saakoon lisäksi määrätä yhden asiantuntijan. Älköön ketään vastoin tahtoaan määrättäkö asiantuntijaksi, ellei hän julkisen viran tai toimen nojalla tai erityisen säännöksen mukaan ole siihen velvollinen. 50 § Asiantuntijan tulee antaa tarkka selonteko siitä, mitä hän tutkimuksessaan on havainnut, sekä tähän nojautuva perusteltu lausunto hänelle esitetystä kysymyksestä. Lausunto on laadittava kirjallisesti, jollei tuomioistuimien katso olevan syytä sallia, että se annetaan suullisesti. Milloin asiantuntijana käytetään muuta henkilöä kuin julkisen viran nojalla tai toimen nojalla sen haltijaa, tuomioistuimen on määrättävä aika, jonka kuluessa lausunto on annettava. Asiantuntijaa, joka on antanut lausuntonsa kirjallisena, on kuultava tuomioistuimessa suullisesti, jos asianosainen sitä vaatii eikä hänen kuulemisensa ole ilmeisesti merkityksetöntä, taikka jos tuomioistuimien pitää asiantuntijan kuulemista tarpeellisena. Jos asiantuntijoita on useampia, voidaan yksi tai useampi heistä kutsua kuultavaksi. 52 § Jos asiantuntijan lausunto on epäselvä, vaillinainen tai ristiriitainen eikä puutteellisuutta voida korjata suullisella kuulustelulla, saa oikeus vaatia uuden tutkimuksen tai uuden lausunnon häneltä tai toiselta asiantuntijalta. Kun lausunnon on antanut julkisen viran tai toimen haltija, voi oikeus pyytää uutta lausuntoa ylempältä viranomaiselta.*”

Dostupné na: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1734/17340004000#e-51>

119

Srov. s originálním zněním: „*Laki välimiesmenettelystä 23.10.1992/967 . § 28 Jolleivät asianosaiset ole toisin sopineet, välimiehet voivat määrätä asiantuntijan suorittamaan selvityksiä ja antamaan lausunnon sellaisesta asian ratkaisemisen kannalta merkityksellisestä kysymyksestä, jonka arvostelemiseen tarvitaan erityisiä ammattitietoja. Välimiehet voivat myös kehottaa asianosaista antamaan asiantuntijalle tehtävän suorittamista varten tarpeelliset tiedot sekä varaamaan hänelle tilaisuuden tutkia asiakirjoja, tavaraa tai muuta omaisuutta. § 29 Jos välimiehet pitävät tarpeellisena todistajan tai asiantuntijan kuulustelemista tuomioistuimessa, asianosaisen kuulustelua totuusvakuutuksen nojalla taikka asianosaisen tai kolmannen henkilön velvoittamista esittämään asiakirja tai esine, jolla voi olla merkitystä todisteena asiassa, asianosainen voi esittää tätä koskevan hakemuksen tuomioistuimelle. Edellä 1 momentissa tarkoitettu hakemus tehdään sille yleiselle alioikeudelle, jonka alueella kuultava tai se, jota asia muuten koskee, oleskelee. Tuomioistuimen on, noudattaen mitä [oikeudenkäymiskaaren 17 luvussa](#) säädetään todistelusta riita-asiassa, suoritettava hakemuksessa tarkoitettu toimenpide, jollei siihen ole estettä.*“

Dostupné na: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920967>

Ve Francii je právní úprava je obsažena v **zákoně** č. 71-498 ze dne 29. června 1971 o **statutu soudních znalců**, který zpřísnil podmínky výběru soudních znalců, jakož i průhlednost tohoto výběru.¹²⁰ Znalci jsou jmenováni soudy a zapisováni do seznamů znalců odděleně pro občanské, obchodní, trestní a správní řízení. Každoročně je pro potřeby soudů a jiných státních orgánů sestavován seznam znalců, a to jednak apelačním soudem pro obvody soudů první instance, jednak kasačním soudem, který sestavuje celostátní seznam znalců. Znalci zapsaní v seznamech jsou oprávněni používat označení „znalec schválený apelačním (kasačním) soudem“, spolu s uvedením specializace znalce, tento titul je úředně chráněn.¹²¹ Znalci jsou do seznamů zapisováni na základě své žádosti, pokud splňují předepsané předpoklady, ty se týkají zejména jejich odborné kvalifikace a občanské bezúhonnosti, případně též ekonomického postavení jako záruky nezávislosti výkonu funkce. Do seznamů může být zapsána rovněž právnická osoba, pokud vykonává po určitou dobu odbornou činnost v příslušném oboru, disponuje odpovídajícími technickými prostředky a její zaměstnanci splňují podmínky pro výkon znalecké činnosti.

Žádost o zapsání do seznamu znalců je podávána prostřednictvím prokuratury (prokurátora republiky působícího u příslušného soudu první instance a generálního prokurátora). Před zapsáním do seznamu je prováděno poměrně rozsáhlé šetření, zahrnující vyžádání si dobrozdání od příslušných profesních sdružení nebo renomovaných znalců, policejní zprávy o žadateli a dalších informací včetně těch, jak žadatel plní své daňové závazky a další povinnosti vůči státu. O zapsání do seznamu znalců pro obvod určitého soudu první instance jedná na základě předložení žádostí již prověřených prokurátorem nejprve shromáždění soudů, teprve poté prostřednictvím generálního prokurátora jsou žádosti spolu s vyjádřením soudů první instance předloženy k rozhodnutí apelačnímu soudu. Kontrola práce znalců je svěřena soudům i prokuratuře.¹²²

120

Loi n° 71-498 du 29 juin 1971 relative aux experts judiciaires (Dernière modification : 29 mars 2012).

Dostupné na: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000874942&dateTexte=vig>

121

Srov. s originálním zněním: „Article 3. Les personnes inscrites sur l'une des listes instituées par l'article 2 de la présente loi ne peuvent faire état de leur qualité que sous la dénomination : "d'expert agréé par la Cour de cassation" ou "d'expert près la cour d'appel de ...". La dénomination peut être suivie de l'indication de la spécialité de l'expert. Les experts admis à l'honorariat pourront continuer à utiliser leur titre, à la condition de le faire suivre par le terme "honoraire".“

122

Srov. s originálním zněním: „Article 2. I.-Il est établi pour l'information des juges: 1° Une liste nationale des experts judiciaires, dressée par le bureau de la Cour de cassation; 2° Une liste des experts judiciaires dressée par chaque cour d'appel. II.-L'inscription initiale en qualité d'expert sur la liste dressée par la cour d'appel est faite, dans une rubrique particulière, à titre probatoire pour une durée de trois ans. A l'issue de cette période probatoire et sur

Jakékoliv porušení pravidel týkajících se výkonu profese nebo práce znalce, jakékoliv provinění proti cti (a to i takové, které se bezprostředně netýká výkonu profese nebo práce znalce) vystavuje znalce možnosti disciplinárního řízení. Disciplinární řízení se může konat, i pokud byl znalec již stažen či vymazán ze seznamu, pokud se provinění stalo v době, kdy byl ještě znalcem. Disciplinárními tresty jsou (i) výstraha, (ii) časově omezený výmaz na dobu nejvýše tří let a (iii) výmaz s doživotním zákazem být znovu zapsán na jednom ze seznamů.¹²³

Rozhodčí řízení je upraveno v **občanském soudním řádu** v § 1442 až 1527.¹²⁴ Podle § 1460 nedohodnou-li se účastníci jinak, probíhá rozhodčí řízení podle uvážení rozhodčího senátu, jenž není povinen dodržovat pravidla pro státní soudy. Hlavní procesní zásady uvedené v občanském

présentation d'une nouvelle candidature, l'expert peut être réinscrit pour une durée de cinq années, après avis motivé d'une commission associant des représentants des juridictions et des experts. A cette fin sont évaluées l'expérience de l'intéressé et la connaissance qu'il a acquise des principes directeurs du procès et des règles de procédure applicables aux mesures d'instruction confiées à un technicien. Les réinscriptions ultérieures, pour une durée de cinq années, sont soumises à l'examen d'une nouvelle candidature dans les conditions prévues à l'alinéa précédent. III.-Nul ne peut figurer sur la liste nationale des experts judiciaires s'il ne justifie soit de son inscription sur une liste dressée par une cour d'appel depuis au moins cinq ans, soit de compétences reconnues dans un Etat membre de l'Union européenne autre que la France et acquises notamment par l'exercice dans cet Etat, pendant une durée qui ne peut être inférieure à cinq ans, d'activités de nature à apporter des informations techniques aux juridictions dans le cadre de leur activité juridictionnelle. IV.-La décision de refus d'inscription ou de réinscription sur l'une des listes prévues au I est motivée. V.-Un décret en Conseil d'Etat fixe les conditions d'application du présent article et détermine la composition et les règles de fonctionnement de la commission prévue au II.“

123

Srov. s originálním zněním: „Article 6-2. Toute contravention aux lois et règlements relatifs à sa profession ou à sa mission d'expert, tout manquement à la probité ou à l'honneur, même se rapportant à des faits étrangers aux missions qui lui ont été confiées, expose l'expert qui en serait l'auteur à des poursuites disciplinaires. Le retrait ou la radiation de l'expert ne fait pas obstacle aux poursuites si les faits qui lui sont reprochés ont été commis pendant l'exercice de ses fonctions. Les peines disciplinaires sont: 1° L'avertissement; 2° La radiation temporaire pour une durée maximale de trois ans; 3° La radiation avec privation définitive du droit d'être inscrit sur une des listes prévues à l'article 2, ou le retrait de l'honorariat. Les poursuites sont exercées devant l'autorité ayant procédé à l'inscription, qui statue en commission de discipline. Les décisions en matière disciplinaire sont susceptibles d'un recours devant la Cour de cassation ou la cour d'appel, selon le cas. L'expert radié à titre temporaire est de nouveau soumis à la période probatoire s'il sollicite une nouvelle inscription sur une liste de cour d'appel. Il ne peut être inscrit sur la liste nationale qu'après une période d'inscription de cinq années sur une liste de cour d'appel postérieure à sa radiation. Un décret en Conseil d'Etat fixe les conditions d'application du présent article, notamment les règles de procédure applicables à l'instance disciplinaire.“

124

Code de procédure civile (Version consolidée au 1 février 2013).

Dostupné na

<http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?>

[dateTexte=20130204&cidTexte=LEGITEXT000006070716&fastReqId=1812263237&fastPos=1&oldAction=rechCodeArticle](http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?dateTexte=20130204&cidTexte=LEGITEXT000006070716&fastReqId=1812263237&fastPos=1&oldAction=rechCodeArticle)

soudním řádu jsou však vždy použitelné.¹²⁵ Třetí strany budou vyslechnuty bez přísahy.¹²⁶ Úprava znaleckých posudků je zde v § 263 až 284-1. Znalecký posudek nelze zadat, s výjimkou případů, kdy zjištění nebo konzultace nebyly pro soudce dostatečným vysvětlením.¹²⁷

7.2.8 Irsko

V Irsku upravuje činnost znalců v obchodních sporech **Řád vyšších soudů** (řízení v obchodních věcech).¹²⁸ Soudce může před zahájením řízení nařídit, aby znalci projednali otázky, které vyžadují jejich posudek a pokusili se shodnout na názoru. V samotném řízení strana, která přibrala znalce, musí dopředu uvést obsah výsledku znalce.¹²⁹ Ve výjimečných případech může soudce po přísaze znalce povolit, aby se jeho předběžná zpráva stala důkazem.¹³⁰

125

Srov. s originálním zněním: „*Article 1460. Les arbitres règlent la procédure arbitrale sans être tenus de suivre les règles établies pour les tribunaux, sauf si les parties en ont autrement décidé dans la convention d'arbitrage. Toutefois, les principes directeurs du procès énoncés aux articles 4 à 10, 11 (alinéa 1) et 13 à 21 sont toujours applicables à l'instance arbitrale. Si une partie détient un élément de preuve, l'arbitre peut aussi lui enjoindre de le produire.*“

126

Srov. s originálním zněním: „*Article 1461. Les tiers sont entendus sans prestation de serment.*“

127

Srov. s originálním zněním: „*Article 263. L'expertise n'a lieu d'être ordonnée que dans le cas où des constatations ou une consultation ne pourraient suffire à éclairer le juge.*“

128

S.I. No. 2/2004 — Rules of the Superior Courts (Commercial Proceedings), 2004.

Dostupné na: <http://www.irishstatutebook.ie/2004/en/si/0002.html>

129

Srov. s originálním zněním: „*II. Pre-trial procedure. 6. (1) Without prejudice to the generality of rule 5 of this Order, a Judge may, at the initial directions hearing— a) of his own motion and after hearing the parties, or (b) on the application of a party by motion on notice to the other party or parties returnable to the initial directions hearing, give any of the following directions to facilitate the determination of the proceedings in the manner mentioned in that rule: (ix) directing any expert witnesses to consult with each other for the purposes of—(a) identifying the issues in respect of which they intend to give evidence, (b) where possible, reaching agreement on the evidence that they intend to give in respect of those issues, and (c) considering any matter which the Judge may direct them to consider, and requiring that such witnesses record in a memorandum to be jointly submitted by them to the Registrar and delivered by them to the parties, particulars of the outcome of their consultations: provided that any such outcome shall not be in any way binding on the parties.*“

130

Srov. s originálním zněním: „*III. Evidence. 22. (1) Unless a Judge shall otherwise order, a party intending to rely upon the oral evidence of a witness as to fact or of an expert at trial shall, not later than one month prior to the date of such trial in the case of the plaintiff, applicant or other party prosecuting the proceedings and not later than seven days prior to that date in the case of the defendant, respondent or other party defending the proceedings, serve upon the other party or parties a written statement outlining the essential elements of that evidence signed and dated by the witness or expert, as the case may be. (2) A Judge may, in exceptional circumstances to be recited in the order and after hearing all of the parties, make an order directing that the written statement referred to in sub rule 1 of this rule or any part thereof shall be treated as the evidence in chief of the witness or expert concerned but only after it has been*

Zákon o rozhodčím řízení postavení znalce nijak neupravuje. Pouze pro výslech svědků stanovuje, pokud se strany nedohodnou jinak, že může rozhodčí senát pro účely daného rozhodčího řízení nařídit, aby strana nebo svědek svědčící u rozhodčího senátu byli vyslechnuti pod přísahou nebo na základě místopřísežného prohlášení, nebo brát strany nebo svědky pod přísahu nebo od nich vyžadovat místopřísežné prohlášení za účelem jejich výslechu.¹³¹

7.2.9 Itálie

V Itálii je v **občanském soudním řádu**¹³² upraven statut technického poradce. Technický poradce pomáhá vyšetřujícímu soudci. Může mu být povoleno klást otázky účastníkům řízení, aby získal potřebné informace. Když soudce rozhodne, že technický poradce provádí vyšetřování sám, mohou strany zasahovat do úkonů osobně a prostřednictvím svých technických poradců.¹³³

Rozhodčí řízení je upraveno v občanském soudním řádu, knize čtvrté, části osmé. Zde je uvedeno, že rozhodci mohou využít pomoci jednoho nebo více technických poradců. Technickými poradci mohou být jmenováni jednotlivci i organizace.¹³⁴

verified on oath by such witness or expert.“

131

Arbitration Act 2010.

Srov. s originálním zněním: „*Examination of witnesses. 14.— Unless otherwise agreed by the parties, the arbitral tribunal may for the purposes of the arbitral proceedings concerned—(a) direct that a party to an arbitration agreement or a witness who gives evidence in proceedings before the arbitral tribunal be examined on oath or on affirmation, and b) administer oaths or affirmations for the purposes of the examination.*“

Dostupné na: <http://www.irishstatutebook.ie/2010/en/act/pub/0001/index.html>

132

Codice di procedura civile, 1940.

Dostupné na: <http://www.altalex.com/index.htm?idnot=33724>

133

Srov. s originálním zněním: „*Art. 194. (Attività del consulente) Il consulente tecnico assiste alle udienze alle quali è invitato dal giudice istruttore; compie, anche fuori della circoscrizione giudiziaria, le indagini di cui all'articolo 62, da sé solo o insieme col giudice secondo che questi dispone. Può essere autorizzato a domandare chiarimenti alle parti, ad assumere informazioni da terzi e a eseguire piante, calchi e rilievi. Anche quando il giudice dispone che il consulente compia indagini da sé solo, le parti possono intervenire alle operazioni in persona e a mezzo dei propri consulenti tecnici e dei difensori, e possono presentare al consulente, per iscritto o a voce, osservazioni e istanze.*“

134

Srov. s originálním zněním: „*Dell'arbitrato. Codice di procedura civile, Libro IV, Titolo VIII.816-ter. (Istruzione probatoria) Gli arbitri possono farsi assistere da uno o piu' consulenti tecnici. Possono essere nominati consulenti tecnici sia persone fisiche, sia enti.*“

7.2.10 Kanada

V Kanadě je činnost znalců upravena v **zákoně o důkazech**.¹³⁵ Pokud jsou v nějakém soudním řízení kteroukoliv stranou přizváni jako svědci profesionální nebo jiní odborníci nárok, pak mají podle právních předpisů nebo zvyklostí možnost, aby se důkazně vyjádřili. Nesmí jich být však bez povolení soudu či soudce nebo předsedajícího více než pět na každé straně. Soudem se rozumí také rozhodce a soudním řízením se rozumí také rozhodčí řízení.¹³⁶

V rozhodčím řízení (**zákon o obchodní arbitráži**)¹³⁷ může rozhodčí senát, nedohodnou-li se strany jinak, setkat se na jakémkoli místě, které považuje za vhodné pro konzultace mezi svými členy, při slyšení svědků, znalců nebo stran, nebo pro kontrolu věcí, jiného majetku nebo dokumentů. Nedohodnou-li se strany jinak, může rozhodčí senát jmenovat jednoho nebo více znalců pro podání znaleckého posudku o zvláštních otázkách, které budou určeny rozhodčím senátem; může požadovat po stranách, aby znalci poskytly všechny příslušné údaje nebo díla, nebo poskytly přístup k veškerým příslušným dokumentům, věcem nebo jinému majetku pro jeho šetření. Není-li dohodnuto mezi stranami jinak, pokud o to účastník požádá nebo v případě, že to rozhodčí senát považuje za nezbytné, musí znalec po podání svého písemného nebo ústního posudku účastnit se při jednání, kde strany mají možnost klást mu otázky a přizvat si své znalce, aby vypovídali o sporných bodech.¹³⁸

7.2.11 Litva

135

Canada Evidence Act (R.S.C., 1985, c. C-5).

136

Srov. s originálním zněním: „*Expert witnesses. 7. Where, in any trial or other proceeding, criminal or civil, it is intended by the prosecution or the defence, or by any party, to examine as witnesses professional or other experts entitled according to the law or practice to give opinion evidence, not more than five of such witnesses may be called on either side without the leave of the court or judge or person presiding.*”

29.(9) “*court*” means the court, judge, arbitrator or person before whom a legal proceeding is held or taken; “*legal proceeding*” means any civil or criminal proceeding or inquiry in which evidence is or may be given, and includes an arbitration.”

Dostupné na: <http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-5/index.html>

137

Commercial Arbitration Act (R.S.C., 1985, c. 17 (2nd Supp.)).

Dostupné na: <http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-34.6/index.html>

138

Právní úprava činnosti soudních znalců v Litvě je upravena v **zákoně o soudních znalcích**.¹³⁹ Zákon o soudních znalcích se vztahuje pouze na znalce zapsané v seznamu vedeném ministrem spravedlnosti. Znalcem může být ustanovena i osoba, která není zapsaná v seznamu znalců a má potřebné odborné předpoklady a se svým ustanovením vysloví souhlas. Každá osoba, která splňuje předpoklady pro jmenování znalcem v některém členském státě Evropské unie, může být ustanovena znalcem i v Litvě. Do seznamu může být zapsaná pouze osoba, která splní kvalifikační předpoklady a složí zákonem předepsanou přísahu. Kvalifikační předpoklady se dokládají před kvalifikační komisí.¹⁴⁰

Pro rozhodčí řízení je činnost znalců upravena v **zákoně o obchodní arbitráži**.¹⁴¹ Podle něj, pokud se strany nedohodnou jinak, může rozhodčí senát jmenovat jednoho nebo více znalců pro podání znaleckého posudku o konkrétních otázkách vznesených rozhodčím senátem; požadovat, aby strana poskytla znalci veškeré příslušné informace k případu, dodala nebo umožnila šetření příslušných dokumentů, věcí nebo jiného majetku. Při neexistenci jakékoliv jiné dohody mezi stranami nebo rozhodne-li tak rozhodčí senát, musí se účastnit jednání znalci a ústně nebo písemně informovat o svých zjištěních a reagovat na otázky předložené stranami. Během jednání si strany

Srov. s originálním zněním: „(Section 2) ARTICLE 20. PLACE OF ARBITRATION. (2) Notwithstanding the provisions of paragraph (1) of this article, the arbitral tribunal may, unless otherwise agreed by the parties, meet at any place it considers appropriate for consultation among its members, for hearing witnesses, experts or the parties, or for inspection of goods, other property or documents. ARTICLE 26. EXPERT APPOINTED BY ARBITRAL TRIBUNAL. (1) Unless otherwise agreed by the parties, the arbitral tribunal (a) may appoint one or more experts to report to it on specific issues to be determined by the arbitral tribunal; (b) may require a party to give the expert any relevant information or to produce, or to provide access to, any relevant documents, goods or other property for his inspection. (2) Unless otherwise agreed by the parties, if a party so requests or if the arbitral tribunal considers it necessary, the expert shall, after delivery of his written or oral report, participate in a hearing where the parties have the opportunity to put questions to him and to present expert witnesses in order to testify on the points at issue.“

139

Lietuvos Respublikos teismo ekspertizės įstatymas. 2002 m. spalio 29 d. Nr. IX-1161, Vilnius.

Dostupné na: <http://www.ltec.lt/ekspertizes-istatymai>

140

Srov. s originálním zněním: „4 straipsnis. Teismo ekspertizės atliekantys subjektai. Teismo ekspertizės atlieka teismo ekspertai, įrašyti į Lietuvos Respublikos teismo ekspertų sąrašą. Jeigu Lietuvos Respublikos teismo ekspertų sąraše nėra reikiamos specialybės teismo ekspertų, ekspertu gali būti skiriamas į šį sąrašą neįrašytas asmuo. Prireikus ekspertu gali būti skiriamas asmuo, turintis teisę būti ekspertu Europos Sąjungos valstybėje narėje arba valstybėje, su kuria Lietuva yra sudariusi teisinę pagalbą sutartį. 6 straipsnis. Teismo eksperto kvalifikacijos suteikimas ir kvalifikacinė komisija. Ši komisija turi būti ne mažesnė kaip iš penkių narių, bent du iš jų – atitinkamos srities ekspertai ir vienas teisininkas. Jei teismo ekspertizės įstaigoje nėra teisės specialisto, jis turi būti kviečiamas iš aukštųjų mokyklų arba iš šios srities specialistų turinčių valstybės institucijų.“

141

LIETUVOS RESPUBLIKOS KOMERCINIO ARBITRAŽO ĮSTATYMAS, 1996 m. balandžio 2 d. Nr. I-1274, Vilnius.

mohou předvolat svědky a znalce, aby poskytl důkazy o sporných otázkách.¹⁴²

7.2.12 Lotyšsko

V Lotyšsku je postavení znalce upraveno v **zákoně o soudních znalcích**.¹⁴³ Pro soudní znalectví jsou způsobilé osoby, které jsou státními soudními znalci nebo státem schválenými soukromými soudními znalci. Je veden registr znalců. Je zřízena soudcovská rada znalců, která je regulační a dohledovou institucí. Organizuje odborné certifikace a recertifikace, rozhoduje o udělení certifikátu znalci, jeho pozastavení a zrušení, sleduje a kontroluje soudní znalce.¹⁴⁴

Rozhodčí řízení je upraveno v **občanském soudním řádu**.¹⁴⁵ Nestanoví-li rozhodčí smlouva jinak, může soud na žádost stran přizvat jednoho nebo více znalců. Znalecký posudek se vyhotovuje pouze tehdy, pokud účastník předem zaplatí za služby znalce. Strany podají znalci na výzvu rozhodčího senátu požadované informace nebo dokumenty, které prokazují věci nebo jiné položky. Na žádost rozhodčího senátu přizve znalce k účasti na jednání při vydávání stanoviska, aby poskytl

142

Srov. s originálním zněním: „29 straišnis. Arbitražinio teismo paskirtas ekspertas. 1. Jeigu šalys nesusitaria kitaip, arbitražinis teismas gali: 1) paskirti vieną ar kelis ekspertus, kad pateiktų išvadas konkrečiais arbitražinio teismo iškeltais klausimais; 2) pareikalauti, kad šalis pateiktų ekspertui bet kokią su byla susijusią informaciją, pristatytą arba sudarytą sąlygas apžiūrėti su byla susijusius dokumentus, prekes ar kitą turtą. 2. Jei nėra kitokio šalių susitarimo ir kuri nors šalis reikalauja arba arbitražinis teismas taip nusprendžia, posėdyje privalo dalyvauti pats ekspertas ir žodžiu ar raštu pateikti savo išvadas bei atsakyti į šalių jam pateiktus klausimus. Kartu į posėdį šalys gali pasikviesti savo liudytojus bei ekspertus, kad jie duotų parodymus ginčijamais klausimais.“

143

Tiesu ekspertu likums ("[LV](#)", [157 \(3525\)](#), [03.10.2006.](#), Ziņotājs, 20, 26.10.2006.)

Dostupné na: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=144788>

144

Srov. s originálním zněním: „2.pants. Likuma mērķis. Likuma mērķis ir reglamentēt tiesu ekspertu profesionālo darbību, lai valstī nodrošinātu objektīvu, tiesisku un zinātniski pamatotu tiesu ekspertīzi. 3.pants. Tiesības veikt tiesu ekspertīzi. (1) Tiesu ekspertīzi Latvijas Republikā atbilstoši kompetencei ir tiesīgi veikt: 1) valsts tiesu eksperti; 2) valsts atzītie privātie tiesu eksperti (turpmāk — privātie tiesu eksperti). (2) Tiesības veikt tiesu ekspertīzi tiesu eksperts iegūst pēc tiesu eksperta sertifikāta saņemšanas. (3) Ja ekspertīze ir nepieciešama jomās, kurās nav šā panta pirmajā daļā minēto ekspertu, normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā var uzdot ekspertīzi veikt citai personai, kurai ir atbilstošas speciālās zināšanas. 4.pants. Tiesu ekspertu reģistrs. (1) Tiesu ekspertu reģistrs (turpmāk — reģistrs) ir publisks reģistrs, kurā iekļauta informācija par visiem tiesu ekspertiem, kas darbojas valstī. 22.pants. Tiesu ekspertu padome. (1) Tiesu ekspertu padome (turpmāk — padome) ir tiesu ekspertu pārvaldības un uzraudzības institūcija, kas: 1) organizē ekspertu sertifikāciju un resertifikāciju; 2) pieņem lēmumu par tiesu eksperta sertifikāta izsniegšanu, tā darbības apturēšanu un atņemšanu; 3) uzrauga un kontrolē tiesu ekspertu darbību.“

145

Civilprocesa likums ("[LV](#)", 326/330 (1387/1391), 03.11.1998., Ziņotājs, 23, 03.12.1998.)

Dostupné na: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=50500>

vysvětlení a odpověděl na otázky stran týkajících se posudku. Rozhodčí senát určí pravidla, podle kterých si strany rozdělí na služby znalce.¹⁴⁶

7.2.13 Lucembursko

V Lucembursku je činnost znalců upravena **zákonem o ustanovení znalců, překladatelů a tlumočnicků ve věcech trestních a správních a o jejich slavnostní přísaze**.¹⁴⁷ Ministr vnitra jmenuje znalce, kteří vykonávají úkoly, které jim jsou svěřené soudy či správními orgány. Ministr vnitra může znalce odvolat v případě porušení povinnosti nebo profesní etiky nebo pro jiné závažné důvody. Odvolání musí být provedeno jen na základě oznámení generálního prokurátora a jen poté, co bylo dotyčnému umožněno se k věci vyjádřit.¹⁴⁸

Co se týká rozhodčího řízení, tak to je v Lucembursku upraveno v **občanském soudním řádu**.¹⁴⁹ Je zde stanoveno pouze, že v průběhu řízení se dodržují lhůty a formy stanovené pro soudy, pokud si strany nesjednaly jinak.¹⁵⁰ Podle tohoto ustanovení lze dovodit, že pro znalce se použije

146

Srov. s originálním zněním: „522.pants. *Ekspertize. (1) Ja šķirējtiasas līgumā nav noteikts citādi, šķirējtiasa pēc puses lūguma var noteikt ekspertīzi, uzaicināt vienu vai vairākus ekspertus. Ekspertize notiek tikai tad, ja puse iepriekš samaksājusi par eksperta pakalpojumiem. (2) Puses pēc šķirējtiasas pieprasījuma iesniedz ekspertam nepieciešamās ziņas vai dokumentus, uzrāda preces vai citus priekšmetus. (3) Pēc puses pieprasījuma šķirējtiasa uzaicina ekspertu pēc atzinuma došanas piedalīties šķirējtiasas sēdē, lai sniegtu paskaidrojumu un atbildētu uz pušu jautājumiem par atzinumu. (4) Šķirējtiasa nosaka kārtību, kādā starp pusēm tiek sadalīti izdevumi par eksperta pakalpojumiem.“*

147

Loi du 7 juillet 1971 portant, en matière répressive et administrative, institution d'experts, de traducteurs et d'interprètes assermentés et complétant les dispositions légales relatives à l'assermentation des experts, traducteurs et interprètes.

Dostupné na: <http://www.legilux.public.lu/rgl/1971/A/1183/1.pdf>

148

Srov. s originálním zněním: „ *Art. 1er. Le ministre de la Justice peut, en matière répressive et administrative, désigner des experts, des traducteurs et des interprètes assermentés, chargés spécialement d'exécuter les missions qui leur seront confiées par les autorités judiciaires et administratives. Il pourra les révoquer en cas de manquement à leurs obligations ou à l'éthique professionnelle ou pour d'autres motifs graves. La révocation ne pourra intervenir que sur avis du procureur général d'Etat et après que l'intéressé aura été admis à présenter ses explications.“*

149

Nouveau Code de Procédure Civile, 1998.

Dostupné na:

http://www.legilux.public.lu/leg/textescoordonnes/codes/nouveau_code_procedure_civile/P2_L3_arbitrages.pdf

150

Srov. s originálním zněním: „ *Art. 1230. Les parties et les arbitres suivront, dans la procédure, les délais et les formes établis pour les tribunaux, si les parties n'en sont autrement convenues.“*

oddíl IV. znalecké posudky (§ 461 až 480 občanského soudního řádu). Znalecké posudky jsou požadovány v případě, pokud zjištění nebo konzultace nemohou dostatečně informovat soudce.¹⁵¹

7.2.14 Německo

Obecná právní úprava činnosti soudních znalců je v Německu upravena pouze v **občanském soudním řádu**¹⁵² v § 402 až 414 s názvem znalecké posudky.¹⁵³ Soud může nařídit stranám, aby navrhly osoby, které by mohly být vyslechnuty jako znalci. Soud řídí práci znalců a může jim udělovat pokyny pro způsob a rozsah jejich činnosti. Znalec může být odmítnut ze stejných důvodů, které ospravedlňují odmítnutí soudce. Znalec je pod přísahou před nebo po odevzdání znaleckého posudku. Písemný znalecký posudek může být nahrazen jiným rozhodnutím soudu nebo státního zástupce.¹⁵⁴

Soudy při přibírání a ustanovování znalců mají dávat přednost tzv. veřejně ustanoveným a příslezným znalcům, pokud pro příslušný obor existují. V tomto případě se však nejedná o soudní

151

Srov. s originálním zněním: „*Section IV. - L'expertise. L'expertise n'a lieu d'être ordonnée que dans le cas où des constatations ou une consultation ne pourraient suffire à éclairer le juge. Sous-Section Ire. - La décision ordonnant l'expertise. Sous-Section II. - Les opérations d'expertise. Sous-Section III. - L'avis de l'expert.*“

Dostupné na:

http://www.legilux.public.lu/leg/textescoordonnes/codes/nouveau_code_procedure_civile/P1_L4_tribunaux_inferieurs.pdf

152

Zivilprozessordnung, 1877.

Dostupné na: <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/zpo/gesamt.pdf>

153

Srov. s originálním zněním: „*Titel 8. Beweis durch Sachverständige. § 402 Anwendbarkeit der Vorschriften für Zeugen. § 403 Beweisantritt. § 404 Sachverständigenauswahl. § 404a Leitung der Tätigkeit des Sachverständigen. § 405 Auswahl durch den mit der Beweisaufnahme betrauten Richter. § 406 Ablehnung eines Sachverständigen. § 407 Pflicht zur Erstattung des Gutachtens. § 407a Weitere Pflichten des Sachverständigen. § 408 Gutachtenverweigerungsrecht. § 409 Folgen des Ausbleibens oder der Gutachtenverweigerung. § 410 Sachverständigenbeeidigung. § 411 Schriftliches Gutachten. § 411a Verwertung von Sachverständigengutachten aus anderen Verfahren. § 412 Neues Gutachten. § 413 Sachverständigenvergütung. § 414 Sachverständige Zeugen.*“

154

Srov. s originálním zněním: „*§ 404 (3) Das Gericht kann die Parteien auffordern, Personen zu bezeichnen, die geeignet sind, als Sachverständige vernommen zu werden. § 404a (1) Das Gericht hat die Tätigkeit des Sachverständigen zu leiten und kann ihm für Art und Umfang seiner Tätigkeit Weisungen erteilen. § 406 (1) Ein Sachverständiger kann aus denselben Gründen, die zur Ablehnung eines Richters berechtigen, abgelehnt werden. § 410 (1) Der Sachverständige wird vor oder nach Erstattung des Gutachtens beeidigt. § 411a Die schriftliche Begutachtung kann durch die Verwertung eines gerichtlich oder staats anwaltschaftlich eingeholten Sachverständigengutachtens aus einem anderen Verfahren ersetzt werden.*“

znalce jmenované do funkce soudem nebo jiným státním orgánem, ale o znalce, jimž bylo toto označení uděleno zpravidla jednotlivými sdruženími nebo veřejnoprávními korporacemi v daných oborech, a to na základě úpravy živnostenského zákona a prováděcích nařízení zemských vlád (které jsou zmocněny především stanovit předpoklady jmenování, obory, práva a povinnosti těchto znalců). Pro oblast obchodu, průmyslu a dalších služeb jsou ke jmenování přísežných znalců příslušné průmyslové a obchodní komory, které provádějí přezkušování znalostí v oboru a osobních schopností žadatelů (certifikaci) a oznamují tyto znalce soudům a jiným státním orgánům a vedou jejich evidenci. Komory přitom postupují podle tzv. Vzorového znaleckého pořádku, vydaného Německou průmyslovou a obchodní komorou. Označení „Veřejně ustanovený a přísežný znalec“ je úředně chráněno a opravňuje k užívání razítka s tímto titulem. Pokud znaleckou činnost vykonává více znalců ve společnosti, každý znalec je samostatně odpovědný za podání znaleckého posudku.¹⁵⁵

Rozhodčí řízení je upraveno v § 1025 až 1066 občanského soudního řádu. Podle něj nedohodnou-li se strany jinak, může rozhodčí senát jmenovat jednoho nebo více znalců za účelem vyhotovení znaleckého posudku o určitých otázkách určených rozhodčím senátem. Lze vyzvat stranu, aby poskytla znalci veškeré potřebné informace nebo mu předložila k nahlédnutí nebo zpřístupnila listiny nebo věci významné pro řízení. Nedohodnou-li se strany jinak, je znalec povinen, požádá-li o to strana nebo považuje-li to rozhodčí senát za potřebné, zúčastnit se jednání. Při jednání mohou strany klást znalci otázky a nechat vypovídat vlastní znalce ohledně sporných otázek.¹⁵⁶

7.2.15 Nizozemsko

155

Srov. POLÁČEK, B., ATTL, J. *Posudek znalce a podnik*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. S. 103. ISBN 80-7179-503-8.

156

Srov. s originálním zněním: „§ 1049 Vom Schiedsgericht bestellter Sachverständiger. (1) Haben die Parteien nichts anderes vereinbart, so kann das Schiedsgericht einen oder mehrere Sachverständige zur Erstattung eines Gutachtens über bestimmte vom Schiedsgericht festzulegende Fragen bestellen. Es kann ferner eine Partei auffordern, dem Sachverständigen jede sachdienliche Auskunft zu erteilen oder alle für das Verfahren erheblichen Dokumente oder Sachen zur Besichtigung vorzulegen oder zugänglich zu machen. (2) Haben die Parteien nichts anderes vereinbart, so hat der Sachverständige, wenn eine Partei dies beantragt oder das Schiedsgericht es für erforderlich hält, nach Erstattung seines schriftlichen oder mündlichen Gutachtens an einer mündlichen Verhandlung teilzunehmen. Bei der Verhandlung können die Parteien dem Sachverständigen Fragen stellen und eigene Sachverständige zu den streitigen Fragen aussagen lassen. (3) Auf den vom Schiedsgericht bestellten Sachverständigen sind die §§ 1036, 1037 Abs. 1 und 2 entsprechend anzuwenden.“

V Nizozemsku je postavení znalce zachyceno v **zákoně o občanském soudním řízení**.¹⁵⁷

Na návrh jedné ze stran nebo i bez návrhu je možné předložit znalecké posudky nebo provést dotazování znalců. V případě znaleckého posudku určí znalece soud po konzultaci stran. Znalec musí svou zprávu předložit především na základě svých osobních znalostí a zkušeností. Soud může volně stanovit poplatky za znalecký posudek, který si objedná. V případě znaleckého posudku, ústního nebo písemného, musí nejdříve soud rozhodnout o nutnosti předložení důkazu, přičemž musí stanovit, kdy má být důkaz předložen. Soud může na žádost jedné ze stran nebo z moci úřední požádat znalce, aby zúčastnili ústního nebo písemného vysvětlení nebo doplnění zadání, nebo, po konzultaci se zúčastněnými stranami, jmenovat dalšího jednoho nebo více znalců.¹⁵⁸

Rozhodčí řízení je v Nizozemsku upraveno v čl. 1020 až 1077 zákona o soudním řízení. Rozhodčí smlouva není překážkou pro to, aby jedna strana požádala soudce o nařízení předběžného výslechu svědků, předběžného znaleckého posudku nebo předběžného místního šetření, pokud v době podání této žádosti ještě nebyli jmenováni rozhodci. Rozhodčí senát může konat porady, jednání, vyslýchat svědky a znalce na jakémkoliv jiném místě v Nizozemsku nebo mimo Nizozemsko, které je pro to vhodné. Rozhodčí senát může na žádost kterékoliv ze stran povolit, aby navrhla svědky nebo znalce. Rozhodčí senát může pověřit jednoho svého člena výsledkem svědků a znalců.

Rozhodčí senát může jmenovat jednoho nebo více znalců, aby vypracovali znalecký posudek. Rozhodčí senát zašle co nejdříve stranám opis jmenování a znalcům zaslaného zadání. Rozhodčí senát může stranu vyzvat, aby poskytla znalcům požadované informace a potřebnou součinnost. Po doručení znaleckého posudku se jeho opis co nejdříve zašle stranám. Na žádost kterékoliv ze stran budou znalci rozhodčím senátem vyslechnuti. V případě, že o to chce strana požádat, informuje co nejdříve rozhodčí senát a protistranu. Rozhodčí senát umožní stranám klást

157

Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, 1986.

Dostupné na: http://www.st-ab.nl/wetten/0471_Wetboek_van_Burgerlijke_Rechtsvordering_Rv.htm

158

Srov. s originálním zněním: „Artikel 194. 1. De rechter kan op verzoek van een partij of ambtshalve een bericht of een verhoor van deskundigen bevelen. Het vonnis vermeldt de punten waarover het oordeel van deskundigen wordt gevraagd. 2. De rechter benoemt bij vonnis of bij latere rolbeschikking een of meer deskundigen na overleg met partijen, met opdracht bij hem schriftelijk bericht in te leveren of aan hem mondeling verslag uit te brengen. Tegen deze benoeming staat geen hogere voorziening open. 3. De griffier zendt afschrift van deze benoeming aan de deskundigen. 4. Indien een deskundige de benoeming niet aanneemt of zijn taak niet naar behoren zal kunnen volbrengen of weigerachtig is dit te doen, kan de rechter ambtshalve of op verzoek van de meest gerede partij, na overleg met partijen, een andere deskundige in zijn plaats benoemen. 5. De rechter kan, op verzoek van een partij of ambtshalve, aan de deskundigen het geven van nadere mondelinge of schriftelijke toelichting of aanvulling bevelen, dan wel, na overleg met partijen, een of meer andere deskundigen benoemen.“

znalcům otázky a navrhnout vlastní znalce.¹⁵⁹

7.2.16 Norsko

V Norsku je činnost znalců upravena zejména v § 227 až 248a **občanského soudního řádu**.¹⁶⁰ Když soud shledá, že šetření vyžaduje speciální dovednosti, vyzve znalce podle následujících pravidel. Každý soud může jmenovat znalce, pokud to je zapotřebí k provedení úkolu. Znalec má nárok na náhradu nákladů podle zvláštního zákona. Pokud soud zjistí, že věc vyžaduje dva nebo více znalců, může jmenovat další znalce, pokud to považuje za nezbytné. Na znalce se vztahují stejná pravidla jako na svědky, mohou být však přítomni po celou dobu jednání. Soud může povolit klást jim otázky od svědků stran a dalších znalců, a mohou vzájemně konzultovat před tím, než odpoví.¹⁶¹

159

Srov. s originálním zněním: „Artikel 1022. 3. Een overeenkomst van arbitrage belet niet dat een partij de gewone rechter verzoekt een voorlopig getuigenverhoor, een voorlopig deskundigenbericht of een voorlopige plaatsopneming en bezichtiging te bevelen, tenzij ten tijde van dit verzoek arbiters zijn benoemd. Artikel 1037. 3. Het scheidsgerecht kan zitting houden, beraadslagen, getuigen en deskundigen horen op elke andere plaats, in of buiten Nederland, die het daartoe geschikt acht. Artikel 1039. 3. Het scheidsgerecht kan, op verzoek van een der partijen, een partij toestaan om getuigen of deskundigen voor te brengen. Het scheidsgerecht is bevoegd om een van zijn leden aan te wijzen om getuigen of deskundigen te horen. Artikel 1042. 1. Het scheidsgerecht kan een of meer deskundigen benoemen tot het uitbrengen van een advies. Het scheidsgerecht zendt ten spoedigste afschrift van de benoeming en van de aan deskundigen gegeven opdracht aan de partijen. 2. Het scheidsgerecht kan van een partij verlangen, de deskundigen de vereiste inlichtingen te verschaffen en de benodigde medewerking te verlenen. 3. Na de ontvangst van het deskundigenbericht wordt dit in afschrift door het scheidsgerecht ten spoedigste aan de partijen toegezonden. 4. Op verzoek van een der partijen worden de deskundigen in een zitting van het scheidsgerecht gehoord. Indien een partij zulk een verzoek wenst te doen, deelt zij dit ten spoedigste mede aan het scheidsgerecht en aan de wederpartij. 5. Het scheidsgerecht stelt de partijen in de gelegenheid, de deskundigen vragen te stellen en harerzijds deskundigen voor te brengen. 6. Artikel 1041, eerste lid, is van overeenkomstige toepassing.“

160

Lov om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven). DATO: LOV-1915-08-13-6 OPPHEVET. KRAFTTREDDELSE: 1927-07-01. SIST-ENDRET: [LOV-2005-06-17-90](#) fra 2008-01-01. SIST-ENDRET: [LOV-2007-06-15-38](#) fra 2007-07-01. NÆRINGSKODE: 9121.

Dostupné na: <http://www.lovdato.no/oll/nl-19150813-006.html>

161

Srov. s originálním zněním: „17de kapitel. Granskning. § 228. Når retten finner, at granskningen krever særlig kyndighet, tilkaller den sakkyndige efter reglene i det 18de kapitel. Et rettsvidne tar del i granskning, som ikke foretas av den dømmende rett. Er sakkyndige tilkalt, tilkalles ikke rettsvidne. 18de kapitel. Sakkyndige. § 238. Enhver som retten oppnevner til å gjøre tjeneste som sakkyndig, plikter å påta seg vervet. Før retten oppnevner noen som sakkyndig, bør den som regel spørre om vedkommende er villig. Erklærer han seg uvillig, bør han ikke oppnevnes om det er anledning til å oppnevne en annen. Sakkyndige har rett til godtgjørelse etter særskilt lov. § 239. Det oppnevnes én sakkyndig, med mindre retten finner at saken krever to eller flere sakkyndige. Retten kan oppnevne nye sakkyndige ved siden av den eller de først oppnevnte, hvis den finner det påkrevet. Rettens beslutninger etter denne paragraf kan ikke påkjæres. § 246. De sakkyndige avhøres etter de regler som gjelder for vitner, men kan være til stede under hele forhandlingen. Retten kan tillate dem å stille spørsmål til parter, vitner og andre sakkyndige, og å rådføre seg med hverandre før de svarer.“

Rozhodčí řízení je upraveno v **zákoně o rozhodčím řízení**.¹⁶² Rozhodčí senát může jmenovat jednoho nebo více znalců za účelem poskytnutí vysvětlení týkajících se zvláštních otázek, o nichž má rozhodčí senát rozhodovat. Rozhodčí senát může požadovat, aby strany poskytly znalci veškeré potřebné informace a aby předložily důkazy nebo k nim zajistily přístup. Znalec, který poskytl písemný znalecký posudek, je povinen, jestliže to strany požadují nebo jestliže to rozhodčí senát považuje za nezbytné, dostavit se k ústnímu jednání, kdy mají strany možnost klást mu otázky a přizvat si své znalce v příslušném oboru. Předpisy o námitkách proti rozhodcům lze uplatnit i proti znalcům. Od tohoto ustanovení se lze smlouvou odchýlit.¹⁶³

7.2.17 Polsko

V Polsku jsou principy jmenování soudních znalců a výkon jejich činnosti upraveny **zákonem o soustavě soudů**¹⁶⁴ a vyhláškou ministra spravedlnosti o soudních znalcích.¹⁶⁵ Některé zvláštní postupy jsou upraveny i v zákoníku civilního řízení (znalecké posudky).¹⁶⁶ Soudní znalce jmenují předsedové obvodních soudů na období pěti let a mohou být jmenováni opětovně. Znalci jsou jmenováni pro příslušné vědecké odvětví. Seznam soudních znalců podle jednotlivých vědních

162

Lov om voldgift. DATO: LOV-2004-05-14-25. PUBLISERT: I 2004 hefte 6. IKRAFTTREDELSE: 2005-01-01. SIST-ENDRET: [LOV-2007-12-21-127](#) fra 2008-01-01. SIST-ENDRET: [LOV-2005-06-17-90](#) fra 2008-01-01. KUNNGJORT: 2004-05-14.

Dostupné na: <http://www.lovdato.no/all/nl-20040514-025.html>

163

Srov. s originálním zněním: „§ 29. Sakkyndige. Voldgiftsretten kan oppnevne en eller flere sakkyndige til å avgi erklæring om særskilte spørsmål som skal avgjøres av voldgiftsretten. Voldgiftsretten kan kreve at partene skal gi den sakkyndige all relevant informasjon og at de skal legge frem eller sørge for tilgang til bevis. En sakkyndig som har avgitt skriftlig erklæring, plikter om det kreves av partene eller voldgiftsretten finner det nødvendig, å møte til muntlig forhandling hvor partene gis anledning til å stille spørsmål og til å føre sakkyndige vitner om temaet. Reglene om innsigelse mot voldgiftsdommere i §§ 14 og 15 første ledd gjelder så langt de passer på sakkyndige oppnevnt av voldgiftsretten. Paragrafen kan fravikes ved avtale.“

164

USTAWA z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych.

Dostupné na: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20010981070>

Srov. s originálním zněním: „Art. 157. § 2. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, tryb ustanawiania biegłych sądowych, pełnienia przez nich czynności oraz zwalniania ich z funk-cji. W tym samym trybie Minister Sprawiedliwości może również określić szczegółowe zasady powoływania i działania zespołów biegłych sądowych.“

165

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie biegłych sądowych

Dostupné na:

<http://www.arslege.pl/rozporzadzenie-ministra-sprawiedliwosci-w-sprawie-bieglych-sadowych/k216/>

oborů vedou předsedové obvodních soudů.

Rozhodčí řízení je upraveno v **zákoníku civilního řízení** v čl. 1154 až 1217.¹⁶⁷ Rozhodčí senát může provádět výslech svědků, připouštět listinné důkazy, provádět prohlídky a rozhodovat o připuštění dalších nezbytných důkazů, ale nesmí použít donucovací opatření. Nedohodnou-li se strany jinak, může rozhodčí senát také jmenovat znalce nebo více znalců za účelem zpracování znaleckých posudků; požadovat po stranách, aby znalci poskytly odborné informace nebo mu předložily, případně umožnily přístup k přezkumu dokumentů a jiných věcí. Nedohodnou-li se strany jinak, na žádost stran, nebo pokud to rozhodčí senát považuje za nezbytné, musí znalec po podání svého písemného nebo ústního posudku účastnit se jednání, během kterého mu mohou strany klást otázky a požadovat na ně vysvětlení.

7.2.18 Rakousko

V Rakousku je činnost soudních znalců upravena samostatně spolkovým **zákonem o obecně přísežných a soudně certifikovaných znalcích a tlumočnících**. Znalci se zapisují do seznamů vedených prezidenty zemských soudů, a to na základě vlastní písemné žádosti. Na zapsání do seznamu není právní nárok, předpokladem pro zápis je ze strany soudů potřeba znalce v příslušném oboru, a ze strany žadatele splnění předpokladů, které zákon pro zápis do seznamu stanoví.¹⁶⁸

Srov. s originálním zněním (názvy §): „[§ 1 Pięcioletni okres ustanowienia biegłego przy sądzie okręgowym. § 2 Ustanowienie biegłych dla poszczególnych dziedzin i umiejętności. § 3 Zasady ustanowienia biegłego zatrudnionego lub wykonującego wolny zawód. § 4 Treść przyrzeczenia biegłego. § 5 Zakaz odmowy wykonania obowiązku. § 6 Przesłanki zwolnienia z funkcji biegłego. § 7 Zawiadomienie zakładu pracy, organizacji o ustanowieniu biegłym. § 8 Lista biegłych sądowych. § 9 Podanie listy biegłych do wiadomości sądom rejonowym. § 10 Wykaz biegłych według wzoru. § 11 Wynagrodzenie biegłego. § 12 Wymagania co do kandydata na biegłego. § 13 Biegły - tłumacz języka migowego. § 14 Zwrócenie się przez Prezesa o wskazanie osób z wiedzą specjalną. § 15 Opinia biegłego. § 16 Obowiązek zawiadomienia o zmianie miejsca adresu i przerwie w czynnościach. § 17 Nadzór Prezesa nad biegłym. § 18 Stosunek do regulacji wcześniejszych. § 19 Data wejścia w życie rozporządzenia.](#)“

166

USTAWA z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego. Opinia biegłych: Art. 278-291.

Dostupné na: <http://www.lex.pl/akt-prawny/-/akt/dz-u-64-43-296-u>

167

Srov. s originálním zněním: „Art.1191. §1. Sąd polubowny może przeprowadzić dowód z przesłuchania świadków, z dokumentów, oględzin, a także inne konieczne dowody, nie może jednak stosować środków przymusu. §2. W braku odmiennego uzgodnienia stron, sąd polubowny może także: 1) wyznaczyć biegłego lub biegłych w celu zasięgnięcia ich opinii, 2) zażądać od strony dostarczenia biegłemu odpowiednich informacji lub przedstawienia mu albo udostępnienia do zbadania dokumentów lub innych przedmiotów. §3. W braku odmiennego uzgodnienia stron, na żądanie strony lub jeżeli sąd polubowny uzna to za konieczne, biegły po przedstawieniu swojej pisemnej lub ustnej opinii uczestniczy w rozprawie, w toku której strony mogą zadawać mu pytania oraz żądać wyjaśnień.“

168

Bundesgesetz über die allgemein beeideten und gerichtlich zertifizierten Sachverständigen und Dolmetscher

V civilním řízení je činnost znalců upravena v občanském soudním řádu v § 351 až 370.¹⁶⁹ Taktéž rozhodčí řízení je upraveno v **občanském soudním řádu** v § 577 až 618. Rozhodčí senát je oprávněn rozhodnout o přípustnosti provedení důkazního prostředku, důkazní prostředek provést a jeho výsledek vyhodnotit. Strany musí být včas informovány o každém jednání a každém zasedání rozhodčího senátu za účelem provedení důkazů. Všechna podání, písemnosti a jiná sdělení předložená stranou rozhodčímu senátu se oznámí druhé straně. O znaleckém posudku a jiných důkazních prostředcích, o něž rozhodčí soud může opřít svá rozhodnutí, musí být obě strany informovány.¹⁷⁰

7.2.19 Rusko

V Rusku je postavení znalce upraveno v **občanském soudním řádu**.¹⁷¹ V případě, že otázky vyžadující odborné znalosti v různých oblastech vědy, techniky, umění, řemesla, soud zadá znalecké

(Sachverständigen- und Dolmetschergesetz – SDG) StF: BGBl. Nr. 137/1975

V originálním znění (nápisy jednotlivých částí): „I. ABSCHNITT. Anwendungsbereich. II. Abschnitt Allgemein beeidete und gerichtlich zertifizierte Sachverständige. Voraussetzungen für die Eintragung in die Liste der allgemein beeideten und gerichtlich zertifizierten Sachverständigen und Dolmetscher. Führung der Gerichtssachverständigen- und Gerichtsdolmetscherliste. Eintragungsverfahren. Gutachten über den Zertifizierungsumfang. Sachverständigeneid. Befristung des Eintrags. Veröffentlichung der Gerichtssachverständigen- und Gerichtsdolmetscherliste. Ausweiskarte und Siegel. Erlöschen der Eigenschaft. Entziehung der Eigenschaft. Rechtsmittel. Sperre wegen verbotener Inhalte. III. Abschnitt. Allgemein beeidete und gerichtlich zertifizierte Dolmetscher. Übersetzer. Sinngemäße Anwendung von Bestimmungen über die allgemein beeideten und gerichtlich zertifizierten Sachverständigen. IV. Abschnitt. Allgemein beeidete gerichtliche Sachverständige für nur einen Bezirksgerichtssprengel. V. Abschnitt. Bezeichnungsschutz. VI. Abschnitt. Schluß- und Übergangsbestimmungen. Inkrafttreten. Außerkrafttreten. Übergangsbestimmungen. Vollziehung.“

Dostupné na:

<http://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002338>

169

Zivilprozessordnung, 1895.

Dostupné na: [http://www.jusline.at/Zivilprozessordnung_\(ZPO\).html](http://www.jusline.at/Zivilprozessordnung_(ZPO).html)

170

Srov. s originálním zněním: „§ 599 (1) Das Schiedsgericht ist berechtigt, über die Zulässigkeit einer Beweisaufnahme zu entscheiden, diese durchzuführen und ihr Ergebnis frei zu würdigen. (2) Die Parteien sind von jeder Verhandlung und von jedem Zusammentreffen des Schiedsgerichts zu Zwecken der Beweisaufnahme rechtzeitig in Kenntnis zu setzen. (3) Alle Schriftsätze, Schriftstücke und sonstigen Mitteilungen, die dem Schiedsgericht von einer Partei vorgelegt werden, sind der anderen Partei zur Kenntnis zu bringen. Gutachten und andere Beweismittel, auf die sich das Schiedsgericht bei seiner Entscheidung stützen kann, sind beiden Parteien zur Kenntnis zu bringen.“

171

Гражданский процессуальный кодекс Российской Федерации от 14.11.2002 N 138-ФЗ (принят ГД ФС РФ 23.10.2002).

Dostupné na: <http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=LAW;n=127758>

posudky. Vyhotovení znaleckého posudku může být zadáno soudně znalecké instituci, konkrétnímu znalci nebo několik znalcům. Každá ze stran a další osoby podílející se na věci předloží soudu otázky, které budou řešeny při zhotovování znaleckého posudku. Konečný počet otázek, které vyžadují znalce, je určen soudem.¹⁷²

Rozhodčí řízení je upraveno v **zákoně o mezinárodní obchodní arbitráži**.¹⁷³ (Vedle tohoto zákona existuje ještě zákon o rozhodčích soudech Ruské federace, který však upravuje pouze vnitrostátní řešení majetkových sporů mezi právníckými osobami.¹⁷⁴) pokud se strany nedohodnou jinak, rozhodčí senát: může jmenovat jednoho nebo několik znalců, aby pro něj vypracovali posudek o specifických otázkách, které mají být předmětem rozhodování rozhodčího senátu; může požádat některou ze stran, aby znalci poskytla veškeré relevantní informace nebo dokumenty, věci nebo jiný majetek k prověření nebo, aby k nim umožnila přístup. Pokud se strany nedohodnou

172

Сров. с originálním zněním: „Статья 79. Назначение экспертизы. 1. При возникновении в процессе рассмотрения дела вопросов, требующих специальных знаний в различных областях науки, техники, искусства, ремесла, суд назначает экспертизу. Проведение экспертизы может быть поручено судебному-экспертному учреждению, конкретному эксперту или нескольким экспертам. 2. Каждая из сторон и другие лица, участвующие в деле, вправе представить суду вопросы, подлежащие разрешению при проведении экспертизы. Окончательный круг вопросов, по которым требуется заключение эксперта, определяется судом. Отклонение предложенных вопросов суд обязан мотивировать. Стороны, другие лица, участвующие в деле, имеют право просить суд назначить проведение экспертизы в конкретном судебном-экспертном учреждении или поручить ее конкретному эксперту; заявлять отвод эксперту; формулировать вопросы для эксперта; знакомиться с определением суда о назначении экспертизы и со сформулированными в нем вопросами; знакомиться с заключением эксперта; ходатайствовать перед судом о назначении повторной, дополнительной, комплексной или комиссионной экспертизы. 3. При уклонении стороны от участия в экспертизе, непредставлении экспертам необходимых материалов и документов для исследования и в иных случаях, если по обстоятельствам дела и без участия этой стороны экспертизу провести невозможно, суд в зависимости от того, какая сторона уклоняется от экспертизы, а также какое для нее она имеет значение, вправе признать факт, для выяснения которого экспертиза была назначена, установленным или опровергнутым. Статья 80. Содержание определения суда о назначении экспертизы. 1. В определении о назначении экспертизы суд указывает наименование суда; дату назначения экспертизы и дату, не позднее которой заключение должно быть составлено и направлено экспертом в суд, назначивший экспертизу; наименования сторон по рассматриваемому делу; наименование экспертизы; факты, для подтверждения или опровержения которых назначается экспертиза; вопросы, поставленные перед экспертом; фамилию, имя и отчество эксперта либо наименование экспертного учреждения, которому поручается проведение экспертизы; представленные эксперту материалы и документы для сравнительного исследования; особые условия обращения с ними при исследовании, если они необходимы; наименование стороны, которая производит оплату экспертизы. 2. В определении суда также указывается, что за дачу заведомо ложного заключения эксперт предупреждается судом или руководителем судебного-экспертного учреждения, если экспертиза проводится специалистом этого учреждения, об ответственности, предусмотренной Уголовным кодексом Российской Федерации.“

173

Закон РФ от 7 июля 1993 г. N 5338-I "О международном коммерческом арбитраже".

Dostupné na: <http://www.arbitrage.spb.ru/zakon/5338.html>

174

Федеральный конституционный закон от 28 апреля 1995 г. N 1-ФКЗ "Об арбитражных судах в Российской Федерации".

Dostupné na: <http://www.arbitr.ru/law/139/>

jinak, platí, že pokud o to jedna ze stran požádá nebo pokud to rozhodčí senát bude považovat za nezbytné, znalec se po podání písemného nebo ústního znaleckého posudku dostaví na jednání, kde strany budou mít příležitost vznést dotazy a přizvat si své znalce, aby vypovídali o sporných bodech.¹⁷⁵

7.2.20 Slovensko

Na Slovensku je v účinnosti **zákon o znalcích, tlumočnících a překladatelích** ve znění prováděcí vyhlášky.¹⁷⁶ Podle tohoto zákona vede ministerstvo spravedlnosti seznam znalců, který je členěn na jednotlivé obory podle vědeckého zaměření znalců. Ministerstvo spravedlnosti může zapsat do seznamu taktéž právnickou osobu – znalecký ústav, která kromě splnění podmínek kladených na osobu znalce – fyzické osoby musí plnit funkci specializovaného vědeckého a odborného pracoviště zajišťujícího funkci rezortního a metodického centra v oblasti znalecké činnosti a poskytujícího akreditované vzdělávání podle zákona o vysokých školách.

Ověřování odborné způsobilosti se vykonává podle potřeby, zpravidla jednou za pět let. Při ověřování odborné způsobilosti se vychází z výsledků písemného testu, ústní zkoušky a kontroly znaleckých posudků. Ověřování odborné způsobilosti zabezpečuje ověřovací komise. Kromě vyškrtnutí ze seznamu může ministerstvo spravedlnosti uložit také pokutu do výše 50.000 Sk u fyzické osoby a do výše 1.000.000 Sk u právnické osoby nebo zákaz činnosti na dobu do jednoho roku. V případě, že se proti znalci vede trestní stíhání za úmyslný trestný čin nebo za trestný čin spojený s jeho činností znalce, pozastaví ministerstvo dočasně této osobě výkon činnosti. Přestupky

175

Srov. s originálním zněním: „*Статья 26. Эксперт, назначенный третейским судом. 1. Если стороны не договорились об ином, третейский суд может: назначить одного или нескольких экспертов для представления ему доклада по конкретным вопросам, которые определяются третейским судом; потребовать от стороны предоставления эксперту любой относящейся к делу информации либо предъявления для осмотра, или предоставления возможности осмотра им относящихся к делу документов, товаров или другого имущества. 2. При отсутствии договоренности сторон об ином эксперт, если сторона просит об этом или если третейский суд считает это необходимым, должен после представления своего письменного или устного заключения принять участие в слушании, на котором сторонам предоставляется возможность задавать ему вопросы и представлять специалистов для дачи показаний по спорным вопросам.*“

176

Zákon č. 382/2004 Z.z., o znalcoch, tlmočnících a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Vyhláška č. 490/2004 Z.z., ktorou sa vykonáva zákon č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočnících a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Dostupné na: <http://jaspi.justice.gov.sk/>

a jiné správní delikty znalců projednává a sankce ukládá ministerstvo spravedlnosti.¹⁷⁷

Rozhodčí řízení je upraveno **zákonem o rozhodčím řízení**.¹⁷⁸ Rozhodčí senát může ustanovit znalce (více znalců), jestliže rozhodnutí závisí na posouzení skutečností, na které je třeba odborných znalostí. Znalec podá znalecký posudek, ve kterém odpoví na otázky, které mu položil rozhodčí senát. Rozhodčí senát může uložit účastníkovi rozhodčího jednání, aby poskytl znalci všechny podstatné informace nebo předložil, anebo zpřístupnil všechny podstatné listiny nebo předměty, podal mu potřebná vysvětlení, anebo aby něco vykonal anebo snášel, jestliže je to potřebné pro podání znaleckého posudku. Jestliže se účastníci rozhodčího řízení nedohodli jinak anebo jestliže o to požádá jeden z nich a rozhodčí senát to považuje za potřebné, může požádat znalce o účast na ústním pojednávání, kde mu mohou účastníci rozhodčího řízení klást otázky a požadovat vysvětlení.¹⁷⁹

7.2.21 Švédsko

177

V originálním znění (názvy částí zákona): „*Znalečné a tlmočné. Zoznam znalcov, tlmočníkov a prekladateľov. Zápis do zoznamu. Osobitné ustanovenie o zápise. Vyčiarknutie zo zoznamu. Podmienky začatia výkonu činnosti. Identifikačné znaky. Vylúčenie znalca, tlmočníka alebo prekladateľa. Odmietnutie výkonu činnosti. Povinnosť zachovávať mlčanlivosť. Denník. Výkon činnosti osobami nezapsanými v zozname. Vzťah k všeobecnému predpisu o službách na vnútornom trhu. Znalecká činnosť. Znalecký posudok. Ostatné úkony znaleckej činnosti. Znalecký ústav. Priestupky. Iné správne delikty. Dočasné pozastavenie výkonu činnosti. Dohľad ministerstva. Vzdelávanie a overovanie odbornej spôsobilosti. Sťažnosť. Spoločné ustanovenia. Spoločné ustanovenia k jednotnému kontaktnému miestu.*“

V originálním znění (názvy částí prováděcí vyhlášky): „*Podrobnosti o vedení zoznamu znalcov, tlmočníkov a prekladateľov. Podrobnosti o zápise do zoznamu. Osobitné ustanovenia o zápise do zoznamu a výkone znaleckej činnosti pri stanovovaní hodnoty majetku podniku. Podrobnosti o spôsobe preukazovania výkonu činnosti obdobnej znaleckej činnosti, tlmočnickej činnosti a prekladateľskej činnosti podľa § 7 ods. 1 písm. a) zákona. Podrobnosti o rozsahu a obsahu odbornej skúšky. Odborná skúška znalca. Podrobnosti o rozsahu špecializovaného vzdelávania. Sústavné vzdelávanie znalcov, tlmočníkov a prekladateľov. Overovanie odbornej spôsobilosti znalcov, tlmočníkov a prekladateľov. Osobitné vzdelávanie. Výrovnávací skúška. Znalecký úkon. Podrobnosti o identifikačných znakoch. Podrobnosti o vedení denníka a o ďalších údajoch zapisovaných do denníka. Podrobnosti o osnove, vzor titulnej strany a obsahu znaleckého posudku a iných znaleckých úkonov, tlmočnických úkonov alebo prekladateľských úkonov. Podrobnosti o rozsahu a podmienkach výkonu dohľadu. Podrobnosti o vybavovaní sťažností.*“

178

Zákon č. 244/2002 Z.z., o rozhodcovskom konaní.

Dostupné na: <http://jaspi.justice.gov.sk/>

179

Srov. s originálním zněním: „*§ 28 Ustanovený znalec. (1) Rozhodcovský súd môže ustanoviť znalca (znalcov), ak rozhodnutie závisí od posúdenia skutočností, na ktoré treba odborné znalosti. Znalec podá znalecký posudok, v ktorom odpovie na otázky, ktoré mu položil rozhodcovský súd. (2) Rozhodcovský súd môže uložiť účastníkovi rozhodcovského konania, aby poskytol znalcovi všetky podstatné informácie alebo predložil, alebo sprístupnil všetky podstatné listiny alebo predmety, podal mu potrebné vysvetlenia, alebo aby niečo vykonal alebo znášal, ak je to potrebné na podanie znaleckého posudku. (3) Ak sa účastníci rozhodcovského konania nedohodli inak alebo ak o to požiada jeden z nich a rozhodcovský súd to považuje za potrebné, môže požiadať znalca o účasť na ústnom pojednávaní, kde mu môžu účastníci rozhodcovského konania klásť otázky a žiadať vysvetlenia.*“

Ve Švédsku je činnost znalců upravena v **soudním řádu**.¹⁸⁰ V něm se říká, že pokud vyvstane nutnost řešení odborného problému, může soud požádat o názor veřejnoprávní úřad, který je pověřen vydáváním znaleckých posudků za tímto účelem, nebo odbornou podporou pověřit osobu známou svou morální integritou a znalostmi v příslušné oblasti. Pokud soud nenařídí jinak, znalec předloží posudek v písemné podobě ve lhůtě stanovené soudem. Závěry znalce musí být odůvodněny. Poté, co byl posudek soudu předložen, zpřístupní se stranám. Na žádost strany, nebo pokud to soud shledá za nutné, lze znalce vyslechnout.¹⁸¹

Postavení znalce v rozhodčím řízení je upraveno v **zákoně o rozhodčím řízení**.¹⁸² Odpovědnost za opatření důkazů nesou strany. Rozhodci však mohou ustanovit znalce, není-li to v rozporu s vůlí obou stran. Požaduje-li jedna ze stran vyslechnutí svědka nebo znalce pod přísahou nebo na základě čestného prohlášení, může o to strana s přivolením rozhodců požádat prvoinstanční soud. Na tato opatření se vztahují ustanovení soudního řádu. Rozhodci jsou v takovém případě předvoláni k výslechu svědka, znalce nebo strany a je jim umožněno klást otázky.¹⁸³

180

Rättegångsbalken (1942:740).

Dostupné na: <http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19420740.HTM>

181

Srov. s originálním zněním: „40 Kap. Om sakkunnig. 1 § Finnes för prövning av fråga, vars bedömande kräver särskild fackkunskap, nödigt att anlita sakkunnig, äge rätten över frågan inhämta yttrande av myndighet eller tjänsteman eller annan, som är satt att tillhandagå med yttrande i ämnet, eller ock uppdraga åt en eller flera för redbarhet och för skicklighet i ämnet kända personer att avgiva yttrande. 7 § Om utlåtande av myndighet, tjänsteman eller annan, som är satt att tillhandagå med yttrande, gälle vad därom är stadgat eller eljest är vedertaget. Annan sakkunnig skall, om ej rätten förordnar annat, avgiva skriftligt utlåtande. Rätten skall förelägga honom viss tid, inom vilken utlåtandet skall avgivas. Utlåtande skall angiva de skäl och omständigheter, på vilka det däri givna omdömet är grundat. Sedan utlåtande inkommit till rätten, skall det hållas tillgängligt för parterna. 8 § Sakkunnig, som utlåtits sig skriftligen, skall ock höras muntligen, om part yrkar det och hans hörande ej uppenbart saknar betydelse eller om rätten eljest finner det erforderligt. Har utlåtande avgivits av ämbetsverk, akademi eller annat offentligt samfund, må den eller de som deltagit i utlåtandets avgivande, ej höras muntligen, med mindre det prövas oundgängligen nödvändigt; om flera deltagit i utlåtandets avgivande, må endast en företrädare för varje mening inkallas.“

182

Lag (1999:116) om skiljeförfarande.

Dostupné na:

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Svensk-forfattningssamling-201_sfs-1999-116/

183

Srov. s originálním zněním: 25 § Parterna skall svara för bevisningen. Skiljemännen får dock utse sakkunniga, om inte båda parterna motsätter sig detta. Skiljemännen får avvisa erbjuden bevisning, om den uppenbart saknar betydelse i tvisten eller om det är motiverat med hänsyn till den tidpunkt då bevisningen åberopas. Skiljemännen får inte ta upp ed eller sanningsförsäkran. De får inte heller förelägga vite eller annars använda tvångsmedel för att skaffa in begärd bevisning. Om inte parterna har överenskommit något annat får skiljemännen på begäran av en part bestämma att motparten under förfarandets gång skall vidta en viss åtgärd för att säkerställa det anspråk som skall prövas av skiljemännen. Skiljemännen får föreskriva att den part som begär åtgärden skall ställa skälig säkerhet för

7.2.22 Švýcarsko

Ve Švýcarsku je postavení znalce upraveno v **občanském soudním řádu**.¹⁸⁴ Znalec má za povinnost včas podat pravdivý posudek. Znalec může se souhlasem soudu provádět vlastní skutková šetření, jejich výsledky v posudku uvede. Soud může na žádost strany nebo z vlastního podnětu taková skutková šetření opakovat.¹⁸⁵

Rozhodčí řízení tuzemské je upraveno v občanském soudním řádu, kde se pouze konstatuje, že pokud si rozhodčí strany neurčí pravidla řízení samy, určí je rozhodčí senát.¹⁸⁶ Mezinárodní

den skada som kan tillfogas motparten genom åtgärden. 26 § Om en part vill att ett vittne eller en sakkunnig skall höras under ed eller en part höras under sanningsförsäkran, får parten efter tillstånd av skiljemännen göra ansökan om det hos tingsrätten. Detsamma gäller om en part vill att det skall föreläggas en part eller någon annan att som bevis tillhandahålla en skriftlig handling eller ett föremål. Anser skiljemännen att åtgärden är befogad med hänsyn till utredningen, skall de lämna tillstånd till ansökan. Finns det lagliga förutsättningar för åtgärden, skall tingsrätten bifalla ansökan. Reglerna i rättegångsbalken tillämpas i fråga om en åtgärd som avses i första stycket. Skiljemännen skall kallas till ett förhör med ett vittne, en sakkunnig eller en part och ges tillfälle att ställa frågor. Om en skiljeman uteblir från förhöret utgör detta inte hinder för att förhöret genomförs.”

184

¹⁸⁴ Schweizerische Zivilprozessordnung (Zivilprozessordnung, ZPO) vom 19. Dezember 2008.

Dostupné na: <http://www.admin.ch/ch/d/sr/272/index.html>

185

Srov. s originálním zněním: „10. Titel: Beweis. 3. Kapitel: Beweismittel. 5. Abschnitt: Gutachten. Art. 184 Rechte und Pflichten der sachverständigen Person. 1 Die sachverständige Person ist zur Wahrheit verpflichtet und hat ihr Gutachten fristgerecht abzuliefern. 2 Das Gericht weist sie auf die Strafbarkeit eines falschen Gutachtens nach Artikel 307 StGB1 und der Verletzung des Amtsgeheimnisses nach Artikel 320 StGB sowie auf die Folgen von Säumnis und mangelhafter Auftragserfüllung hin. 3 Die sachverständige Person hat Anspruch auf Entschädigung. Der gerichtliche Entscheid über die Entschädigung ist mit Beschwerde anfechtbar. Art. 186 Abklärungen der sachverständigen Person. 1 Die sachverständige Person kann mit Zustimmung des Gerichts eigene Abklärungen vornehmen. Sie hat sie im Gutachten offenzulegen. 2 Das Gericht kann auf Antrag einer Partei oder von Amtes wegen die Abklärungen nach den Regeln des Beweisverfahrens nochmals vornehmen“.

186

Srov. s originálním zněním: „3. Teil: Schiedsgerichtsbarkeit. 1. Titel: Allgemeine Bestimmungen. Art. 353 Geltungsbereich. 1 Die Bestimmungen dieses Teils gelten für Verfahren vor Schiedsgerichten mit Sitz in der Schweiz, sofern nicht die Bestimmungen des zwölften Kapitels des IPRG anwendbar sind. 2 Die Parteien können die Geltung dieses Teils durch eine ausdrückliche Erklärung in der Schiedsvereinbarung oder in einer späteren Übereinkunft ausschliessen und die Anwendung der Bestimmungen des zwölften Kapitels des IPRG vereinbaren. Die Erklärung bedarf der Form gemäss Artikel 358. Art. 373 Allgemeine Verfahrensregeln. Art. 373 Allgemeine Verfahrensregeln.1 Die Parteien können das Schiedsverfahren: a. selber regeln; b. durch Verweis auf eine schiedsgerichtliche Verfahrensordnung regeln; c. einem Verfahrensrecht ihrer Wahl unterstellen. 2 Haben die Parteien das Verfahren nicht geregelt, so wird dieses vom Schiedsgericht festgelegt. 3 Die Präsidentin oder der Präsident des Schiedsgerichts kann über einzelne Verfahrensfragen allein entscheiden, wenn eine entsprechende Ermächtigung der Parteien oder der andern Mitglieder des Schiedsgerichts vorliegt. 4 Das Schiedsgericht muss die Gleichbehandlung der Parteien und ihren Anspruch auf rechtliches Gehör gewährleisten und ein kontradiktorisches Verfahren durchführen. 5 Jede Partei kann sich vertreten lassen. 6 Verstösse gegen die Verfahrensregeln sind sofort zu rügen, andernfalls können sie später nicht mehr geltend gemacht werden.“

rozhodčí řízení upravuje spolkový zákon o mezinárodním právu soukromém.¹⁸⁷ Zde se v článku o dokazování říká, že rozhodčí senát sám provádí dokazování. Je-li k provedení dokazování zapotřebí právní pomoci státu, pak rozhodčí senát nebo některá ze stran se souhlasem rozhodčího senátu může požádat soudce v místě sídla rozhodčího soudu o součinnost; tento použije právo aplikovatelné před ním.¹⁸⁸

7.2.23 USA

V USA je postavení znalce upraveno ve **federálním řádu o dokazování**.¹⁸⁹ Pokud je pro pochopení důkazů nutné mít vědecké, technické, nebo jiné specializované znalosti, ustanoví se znalec. Znalec je způsobilý tehdy, pokud má znalosti, dovednosti, praxi, výcvik nebo vzdělání, pokud je jeho výpověď založena na dostatečných faktech nebo skutkových stavech, svědectví je výsledkem spolehlivých principů a metod a znalec spolehlivě použil principy a metody pro daný skutkový stav.¹⁹⁰

Rozhodčí řízení upravuje **federální zákon o rozhodčím řízení**.¹⁹¹ Podle něj mohou rozhodci

187

Bundesgesetz vom 18. Dezember 1987 über das Internationale Privatrecht (IPRG).

Dostupné na: <http://www.admin.ch/ch/d/sr/c291.html>

188

Srov. s originálním zněním: „12. Kapitel: Internationale Schiedsgerichtsbarkeit. Art. 184. 1 Das Schiedsgericht nimmt die Beweise selber ab. 2 Ist für die Durchführung des Beweisverfahrens staatliche Rechtshilfe erforderlich, so kann das Schiedsgericht oder eine Partei mit Zustimmung des Schiedsgerichtes den staatlichen Richter am Sitz des Schiedsgerichtes um Mitwirkung ersuchen; dieser wendet sein eigenes Recht an.“

189

Federal Rules of Evidence.

Dostupné na: <http://expertpages.com/federal/federal.htm>

190

Srov. s originálním zněním: „ARTICLE VII Opinions and Expert Testimony. Rule 702. Testimony by Experts. If scientific, technical, or other specialized knowledge will assist the trier of fact to understand the evidence or to determine a fact in issue, a witness qualified as an expert by knowledge, skill, experience, training, or education, may testify thereto in the form of an opinion or otherwise, if (1) the testimony is based upon sufficient facts or data, (2) the testimony is the product of reliable principles and methods, and (3) the witness has applied the principles and methods reliably to the facts of the case.“

191

The Federal Arbitration Act (Pub.L. 68–401, 43 Stat. 883, enacted February 12, 1925, codified at 9 U.S.C. § 1 et seq.)

Dostupné na: <http://www.lawmemo.com/arb/res/faa.htm#section1>

předvolat písemně jakoukoli osobu, aby se k nim dostavila jako svědek, a mohou od ní požadovat, aby s sebou přinesla jakoukoliv knihu, záznam, dokument nebo doklad, který lze považovat za důkazní materiál v případě. Poplatky za takovou účast musí být stejné jako poplatky svědků u předsedů soudů Spojených států. Uvedené předvolání se vydá jménem rozhodce nebo rozhodců, nebo většiny z nich, a musí být podepsáno rozhodci, nebo většinou z nich, a musí být směrována zmíněné osobě a musí být doručena stejným způsobem jako předvolání k soudu. Pokud nějaká osoba nebo osoby takto předvolány svědčit odmítnou nebo z nedbalosti neuposlechnou uvedené předvolání, podá se žádost okresnímu soudu Spojených států. Prostřednictvím této žádosti rozhodci nebo většina z nich může přinutit předvolání takové osoby nebo osob před uvedeného rozhodce nebo více rozhodců nebo potrestat tuto osobu nebo osoby pro pohrdání stejným zákonným způsobem jako je stanoven pro zajištění účasti svědků nebo jejich trestu za nedbalost nebo odmítnutí účasti u soudů Spojených států amerických.¹⁹²

7.2.24 Velká Británie

7.2.24.1 Anglie, Wales a Severní Irsko

Ve Velké Británii (kromě Skotska) je postavení znalce upraveno v **občanském soudním řádu**.¹⁹³ Chtějí-li dvě nebo více stran předložit znalecký posudek o konkrétní otázce, může soud nařídit, aby důkazy o této otázce byly podány prostřednictvím jednoho společného znalce. V případě, že strany, které chtějí předložit důkazy, se nemohou shodnout, kdo by měl být společný znalec, může soud vybrat znalce ze seznamu připraveného nebo určeného příslušnými stranami nebo nařídit, aby znalec byl zvolen jiným způsobem, jak soud nařídí. Pokud účastník má přístup k

192

Srov. s originálním zněním: „Section 7. Witnesses before arbitrators; fees; compelling attendance. The arbitrators selected either as prescribed in this title or otherwise, or a majority of them, may summon in writing any person to attend before them or any of them as a witness and in a proper case to bring with him or them any book, record, document, or paper which may be deemed material as evidence in the case. The fees for such attendance shall be the same as the fees of witnesses before masters of the United States courts. Said summons shall issue in the name of the arbitrator or arbitrators, or a majority of them, and shall be signed by the arbitrators, or a majority of them, and shall be directed to the said person and shall be served in the same manner as subpoenas to appear and testify before the court; if any person or persons so summoned to testify shall refuse or neglect to obey said summons, upon petition the United States district court for the district in which such arbitrators, or a majority of them, are sitting may compel the attendance of such person or persons before said arbitrator or arbitrators, or punish said person or persons for contempt in the same manner provided by law for securing the attendance of witnesses or their punishment for neglect or refusal to attend in the courts of the United States.“

193

Civil Procedure Rules, 1998. [Part 35 - Experts and Assessors. Practice Direction 35.](#)

Dostupné na: <http://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil/rules>

informacím, které nejsou běžně k dispozici druhé straně, může soud nařídit účastníku řízení, který má přístup k informacím, aby připravil a předal tuto informaci a opatřil kopii tohoto dokumentu druhé straně. Pokud strana zveřejní posudek, může kterákoli strana využít tohoto znaleckého posudku jako důkaz u soudu.¹⁹⁴

Ve směrnici o praktických postupech¹⁹⁵ je pak stanoveno, že je určena k omezení používání ústního znaleckého posudku na to, co je přiměřeně nutné. Kromě toho, pokud je to možné, by se měly otázky vyžadující znalecké posudky řešit pouze jedním znalcem. Znalecké posudky by měly být nezávislým výsledkem práce znalce neovlivněným tlaky soudního sporu. Očekává se, že znalci budou instruováni s ohledem na pokyny obsažené v Protokolu pro poskytování pokynů a informací znalcům a pro výslechy znalců v civilním řízení.¹⁹⁶ Tento protokol nabízí pomoc odborníkům a

194

Srov. s originálním zněním: „[Part 35 - Experts and Assessors](#). Court's power to direct that evidence is to be given by a single joint expert. 35.7 (1) Where two or more parties wish to submit expert evidence on a particular issue, the court may direct that the evidence on that issue is to be given by a single joint expert. (2) Where the parties who wish to submit the evidence ('the relevant parties') cannot agree who should be the single joint expert, the court may – (a) select the expert from a list prepared or identified by the relevant parties; or (b) direct that the expert be selected in such other manner as the court may direct. Power of court to direct a party to provide information. 35.9 Where a party has access to information which is not reasonably available to another party, the court may direct the party who has access to the information to – (a) prepare and file a document recording the information; and (b) serve a copy of that document on the other party. Use by one party of expert's report disclosed by another. 35.11 Where a party has disclosed an expert's report, any party may use that expert's report as evidence at the trial. [Duty to restrict expert evidence](#) Rule 35.1. [Interpretation and definitions](#) Rule 35.2. [Experts – overriding duty to the court](#) Rule 35.3. [Court's power to restrict expert evidence](#) Rule 35.4. [General requirement for expert evidence to be given in a written report](#) Rule 35.5. [Written questions to experts](#) Rule 35.6. [Court's power to direct that evidence is to be given by a single joint expert](#) Rule 35.7. [Instructions to a single joint expert](#) Rule 35.8. [Power of court to direct a party to provide information](#) Rule 35.9. [Contents of report](#) Rule 35.10. [Use by one party of expert's report disclosed by another](#) Rule 35.11. [Discussions between experts](#) Rule 35.12. [Consequence of failure to disclose expert's report](#) Rule 35.13. [Expert's right to ask court for directions](#) Rule 35.14. [Assessors](#) Rule 35.15.”

195

Srov. s originálním zněním: „[Practice Direction 35](#). Introduction. 1 Part 35 is intended to limit the use of oral expert evidence to that which is reasonably required. In addition, where possible, matters requiring expert evidence should be dealt with by only one expert. Experts and those instructing them are expected to have regard to the guidance contained in the Protocol for the Instruction of Experts to give Evidence in Civil Claims annexed to this practice direction. (Further guidance on experts is contained in Annex C to the Practice Direction (Pre-Action Conduct)). Expert Evidence – General Requirements. 2.1 Expert evidence should be the independent product of the expert uninfluenced by the pressures of litigation. Form and Content of an Expert's Report Para. 3.1. Information Para. 4. Instructions Para. 5. Questions to Experts Para. 6.1. Single joint expert Para. 7. Orders Para. 8. Discussions between experts Para. 9.1. Assessors Para. 10.1. Annex.“

196

Protocol for the Instruction of Experts to give Evidence in Civil Claims. 1. Introduction . 2. Aims of Protocol. 3. Application. Limitation. 4. Duties of Experts. 5. Conduct of Experts Instructed only to advise. 6. The Need for Experts. 7. The Appointment of Experts. Conditional and Contingency Fees. 8. Instructions. 9. Experts' Acceptance of Instructions. 10. Withdrawal. 11. Experts' Right to ask Court for Directions. 12. Power of the Court to Direct a Party to Provide Information .13. Contents of Experts' Reports. Qualifications. Tests. Reliance on the work of others. Facts. Range of opinion. Conclusions. Basis of report: material instructions. 14. After Receipt of Experts' Reports. 15. Amendments of Reports. 16. Written Questions to Experts. Written requests for directions in relation to questions. 17. Single Joint Experts. Joint instructions. Conduct of the single joint expert. Cross-examination 18. Discussions between. Experts Arrangements for discussions between experts. 19. Attendance of Experts at Court.

instruuje je pro výklad a dodržování části 35 občanského soudního řádu a k ní připojené směrnici o praktických postupech, a obecně k dosahování cílů občanského soudního řádu. Je určena k pomoci při výkladu těchto ustanovení v zájmu dobré praxe, ale nenahrazuje je. Stanoví znalcům standardy pro použití a provádění, i těm, kteří jim to přikázali.

Rozhodčí řízení je upraveno v **zákoně o rozhodčím řízení**.¹⁹⁷ Pokud se strany nedohodnou jinak, rozhodčí senát může jmenovat znalce nebo právní konzultanty za účelem zpracování a předložení posudků rozhodčímu senátu a stranám, nebo jmenovat soudního znalce za účelem posouzení technických otázek, a může jim umožnit účast při projednávání věci; strany budou mít přiměřenou příležitost ke komentování jakýchkoliv informací, názorů nebo doporučení předložených jakoukoliv takovou osobou. Odměna a výdaje znalce, právního poradce nebo soudního znalce jmenovaného rozhodčím senátem, za něž rozhodci odpovídají, se považují za výdaje rozhodců.¹⁹⁸

7.2.24.2 Skotsko

Ve Skotsku je postavení znalce upraveno v **Řádu Nejvyššího civilního soudu**.¹⁹⁹ Veškeré dokumenty, o něž strany opírají svou argumentaci, je nutné uložit u soudu.²⁰⁰ Toto pravidlo se však

197

Arbitration Act 1996.

Dostupné na: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/23/contents>

198

Srov. s originálním zněním: „37 Power to appoint experts, legal advisers or assessors. (1) Unless otherwise agreed by the parties—(a) the tribunal may—(i) appoint experts or legal advisers to report to it and the parties, or (ii) appoint assessors to assist it on technical matters, and may allow any such expert, legal adviser or assessor to attend the proceedings; and (b) the parties shall be given a reasonable opportunity to comment on any information, opinion or advice offered by any such person. (2) The fees and expenses of an expert, legal adviser or assessor appointed by the tribunal for which the arbitrators are liable are expenses of the arbitrators for the purposes of this Part.“

199

Court of Session Rules.

Dostupné na: <http://www.scotcourts.gov.uk/rules-and-practice/rules-of-court/court-of-session-rules>

200

V originálním celém znění: „CHAPTER 27. DOCUMENTS FOUNDED ON OR ADOPTED IN PLEADINGS. Lodging of documents founded on or adopted. 27.1.- (1) Any document founded on by a party, or adopted as incorporated, in his pleadings shall, so far as in his possession or within his control, be lodged in process as a production by him - (a) when founded on or adopted in a summons, at the time of lodging the summons for calling; (b) when founded on or adopted in a petition, note, application, minute, defences, counterclaim or answers, at the time of lodging that writ; and (c) when founded on or adopted in an adjustment to any pleadings, at the time when such adjustment is intimated to any other party. (2) Paragraph (1) shall be without prejudice to any power of the court to order the production of any document or to grant a commission and diligence for recovery of it. Consequences of failure to lodge documents founded on or adopted 27.2. Where a party fails to lodge a document in accordance with

nevztahuje automaticky na veškeré dokumenty uvedené ve znaleckém posudku (srov. rozsudek ve věci *Ami Whiteheads Legal Representative v. Graeme John Douglas et al*). Použije se pouze na jen na ty dokumenty, které jsou zmíněné ve znaleckém posudku, na které se strany dovolávají.²⁰¹

Rozhodčí řízení je upraveno ve skotském **zákoně o rozhodčím řízení**.²⁰² V jeho Příloze č. 1 s názvem Skotská pravidla rozhodčího řízení se dispozitivně uvádí, že rozhodčí senát si může obstarat znalecký posudek v jakékoliv věci, která vyvstane v průběhu rozhodčího řízení. Straně musí být poskytnuta přiměřená možnost vyjádřit se k jakémukoliv znaleckému posudku, a vyslechnout jakýkoliv ústně přednesený znalecký posudek a klást příslušnému znalci otázku.²⁰³

rule 27.1(1), he may be found liable in the expenses of any order for the production or recovery of it obtained by any other party.“

201

Srov. BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. S. 67. ISBN 978-80-7179-342-7.

202

Arbitration (Scotland) Act 2010.

Dostupné na: <http://www.legislation.gov.uk/asp/2010/1/contents>

203

Srov. s originálním zněním: „*SCHEDULE 1. SCOTTISH ARBITRATION RULES. Rule 34 Experts D. (1) The tribunal may obtain an expert opinion on any matter arising in the arbitration. (2) The parties must be given a reasonable opportunity—(a) to make representations about any written expert opinion, and (b) to hear any oral expert opinion and to ask questions of the expert giving it.*”

8 ROZHODČÍ PRAVIDLA MEZINÁRODNÍCH ORGANIZACÍ

8.1 Pravidla UNCITRAL pro rozhodčí řízení

Arbitrážní pravidla UNCITRAL²⁰⁴ poskytují komplexní souhrn procesních pravidel, na nichž se mohou strany dohodnout při vedení rozhodčího řízení navazujícího na obchodní vztah, a jsou široce používány v arbitrážích ad hoc. Pravidla pokrývají všechny aspekty rozhodčího řízení, poskytují vzorovou rozhodčí doložku, která stanoví procesní pravidla týkající se jmenování rozhodců a průběhu rozhodčího řízení, a kterým se stanoví pravidla ve vztahu k formě, účinku a interpretaci rozhodčího nálezu.

Původní Pravidla UNCITRAL pro rozhodčí řízení byla přijata v roce 1976 a byla použita na řešení široké škály sporů, včetně sporů mezi soukromými osobami, kde se nepoužívají rozhodčí orgány, spory mezi investory a státy, mezistátní spory a obchodní spory vedené rozhodčími orgány. V roce 2006 Komise rozhodla, že Pravidla UNCITRAL by měla být upravena s cílem zachytit změny v rozhodčí praxi v průběhu posledních třiceti let. Revize byla zaměřena na zvýšení efektivity rozhodčího řízení v souladu s Pravidly a nemění původní strukturu textu, jejího ducha nebo styl vypracování.

Pravidla UNCITRAL ve znění změn nabyly účinnosti od 15. srpna 2010. Patří mezi ně ustanovení týkající se mimo jiné vícestranného rozhodčího řízení a spojení věcí, odpovědnosti, a postupu při podání námítky proti znalcům jmenovaným rozhodčím senátem. Cílem řady inovativních prvků obsažených v Pravidlech je posílit procesní efektivitu, včetně revidovaných postupů pro změnu rozhodce, požadavek na přiměřenost nákladů, a přezkumný mechanismus, pokud jde o náklady na rozhodčí řízení. Pravidla také obsahují podrobnější ustanovení o předběžných opatřeních.²⁰⁵

Článek 29 Pravidel UNCITRAL 2010 s názvem „*Znalec jmenovaný rozhodčím senátem*“ upravuje podmínky pro jmenování a činnost znalce při rozhodčím řízení.²⁰⁶

204

[United Nations Commission on International Trade Law.](#)

205

Srov. http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/2010Arbitration_rules.html

206

V originálním znění UNCITRAL Arbitration Rules (as revised in 2010): „*Experts appointed by the arbitral tribunal. Article 29 - 1. After consultation with the parties, the arbitral tribunal may appoint one or more independent*

„1. Po projednání se zúčastněnými stranami může rozhodčí senát jmenovat jednoho nebo více nezávislých znalců za účelem podání písemného posudku pro zodpovězení konkrétních otázek stanovených rozhodčím senátem. Kopie znaleckého úkolu stanoveného rozhodčím senátem musí být předána stranám.

2. Znalec, v zásadě před přijetím jmenování, předloží rozhodčímu senátu a stranám popis své kvalifikace a prohlášení o své nestrannosti a nezávislosti. Ve lhůtě stanovené rozhodčím senátem musí strany informovat rozhodčí senát, zda mají nějaké námitky ohledně kvalifikace nestrannosti nebo nezávislosti znalce. Rozhodčí senát rozhodne bezodkladně, zda takovým námitkám vyhoví. Po jmenování znalce může strana vznést námitku proti kvalifikaci, nestrannosti nebo nezávislosti znalce pouze z důvodů, o kterých se strana řízení dozví až po jeho jmenování. Rozhodčí senát rozhodne neprodleně jaké, a pokud vůbec, přijme opatření.

3. Strany poskytnou znalci všechny významné informace nebo připraví pro jeho prozkoumání veškeré příslušné dokumenty nebo věci, které může od nich vyžadovat. Každý spor mezi stranou a znalcem, pokud jde o význam požadovaných informací nebo jejich vytvoření, musí být směřován k rozhodnutí rozhodčímu senátu.

4. Po obdržení znaleckého posudku, musí rozhodčí senát předat kopii posudku stranám, kterým musí být dána možnost vyjádřit v písemné formě své stanovisko k posudku. Strana je oprávněna posoudit jakýkoliv dokument, o který znalec opírá svůj posudek.

5. Po doručení posudku na žádost kterékoli ze stran může být znalec vyslechnut na ústním

experts to report to it, in writing, on specific issues to be determined by the arbitral tribunal. A copy of the expert's terms of reference, established by the arbitral tribunal, shall be communicated to the parties. 2. The expert shall, in principle before accepting appointment, submit to the arbitral tribunal and to the parties a description of his or her qualifications and a statement of his or her impartiality and independence. Within the time ordered by the arbitral tribunal, the parties shall inform the arbitral tribunal whether they have any objections as to the expert's qualifications, impartiality or independence. The arbitral tribunal shall decide promptly whether to accept any such objections. After an expert's appointment, a party may object to the expert's qualifications, impartiality or independence only if the objection is for reasons of which the party becomes aware after the appointment has been made. The arbitral tribunal shall decide promptly what, if any, action to take. 3. The parties shall give the expert any relevant information or produce for his or her inspection any relevant documents or goods that he or she may require of them. Any dispute between a party and such expert as to the relevance of the required information or production shall be referred to the arbitral tribunal for decision. 4. Upon receipt of the expert's report, the arbitral tribunal shall communicate a copy of the report to the parties, which shall be given the opportunity to express, in writing, their opinion on the report. A party shall be entitled to examine any document on which the expert has relied in his or her report. 5. At the request of any party, the expert, after delivery of the report, may be heard at a hearing where the parties shall have the opportunity to be present and to interrogate the expert. At this hearing, any party may present expert witnesses in order to testify on the points at issue. The provisions of article 28 shall be applicable to such proceedings.“

jednání, kde strany musí mít možnost být přítomny a musí mít možnost vyslechnout znalce. Na tomto jednání může kterákoli strana vyzvat znalce, aby vysvětlil sporné body. Na toto řízení se použije ustanovení článku 28.“

Rozhodčímu senátu se v článku 29 odst. 1 ukládá povinnost předem se stranami sporu předem projednat jmenování znalce. V odstavci 2 se posuzuje možnost odmítnutí znalce s ohledem na jeho kvalifikaci, nestrannost a nezávislost. Protože v dikci Pravidel se píše, že „v zásadě před přijetím jmenování“²⁰⁷ by měl znalec předložit potřebné dokumenty svědčící o jeho akceptovatelnosti ve sporu, předpokládá se, že znalec tak učiní, aby předešel svému případnému následnému odmítnutí.

Co se týká námitek stran před a po jmenování znalce. Rozhodčí senát se podle odst. 3 námitkami stran ohledně osoby znalce musí procesně zabývat pouze před jeho jmenováním. Po jmenování znalce se rozhodčí senát námitkami stran vůbec zabývat nemusí, pokud sezná, že daná strana mohla námitky vznést již před jeho jmenováním.

Rozhodčí senát rozhoduje v případě, pokud strana sporu odmítne poskytnout znalcem požadované informace, o jejich významu pro vypracování znaleckého posudku. Po odevzdání posudku je v odst. 4 stranám dána možnost se k němu písemně vyjádřit, i ke všem dokumentům, ze kterých znalec vycházel. Protože by ve znaleckém posudku měly být jmenovány všechny podklady, ze kterých znalec vycházel, dá se vydedukovat, že slovo „opírá“²⁰⁸ lze v tomto případě považovat za synonymum slova „dovolává“, tzn., že jej zmiňuje přímo či odkazem, nebo tvoří přílohu znaleckého posudku.

Podle odstavce 5 je rozhodčímu senátu dáno ke zvážení, jestli vyhoví případnému požadavku některé ze stran a umožní výslech znalce při ústním jednání. Pokud se tak stane a rozhodčí senát výslech znalce umožní, pak musí dát stranám prostor, aby mohly klást znalci dotazy.

Podle článku 28: „*V případě ústního jednání, rozhodčí senát sdělí stranám s dostatečným předstihem datum, čas a místo konání. 2. Svědci, včetně znalců, mohou být vyslechnuti za podmínek a vyšetřování způsobem stanoveným rozhodčím senátem. 3. Jednání se bude konat za zavřenými*

207

V originálním znění „*in principle before accepting appointment*“.

208

V originálním znění „*relied*“.

dveřmi, pokud se strany nedohodnou jinak. Rozhodčí senát může požadovat odchod svědka nebo svědků, včetně znalců, během svědectví dalších svědků, kromě takového svědka, včetně znalce, který je smluvní stranou rozhodčího řízení a v zásadě nebude požádán, aby z jednání odešel. 4. Rozhodčí senát může nařídit výslech svědků, včetně znalců, prostřednictvím telekomunikačních prostředků, které nevyžadují jejich fyzickou přítomnost na jednání (např. videokonference).“²⁰⁹

8.2 Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži²¹⁰

Podle článku 26 Vzorového zákona UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži, který nese název „Znalec jmenovaný rozhodčím senátem“, platí následující: „(1) Nedohodnou-li se strany jinak, může rozhodčí senát (a) jmenovat jednoho nebo více znalců pro vyhotovení znaleckého posudku na zodpovězení konkrétních otázek, které má posoudit rozhodčí senát; (b) požadovat po smluvní straně, aby znalci poskytla všechny příslušné údaje nebo vše potřebné pro vyhotovení posudku, nebo poskytla pro jeho zkoumání přístup k veškerým příslušným dokumentům, věcem nebo jinému majetku. (2) Není-li mezi stranami dohodnuto jinak, pokud účastník požádá, nebo v případě, že to rozhodčí senát považuje za nezbytné, musí se znalec po podání jeho písemného nebo ústního znaleckého posudku účastnit jednání, kde mu strany mají možnost klást otázky a mohou přizvat své znalce, aby podali výpověď o sporných bodech.“²¹¹

209

V originálním znění UNCITRAL Arbitration Rules (as revised in 2010): „Hearings. Article 28 - 1. In the event of an oral hearing, the arbitral tribunal shall give the parties adequate advance notice of the date, time and place thereof. 2. Witnesses, including expert witnesses, may be heard under the conditions and examined in the manner set by the arbitral tribunal. 3. Hearings shall be held in camera unless the parties agree otherwise. The arbitral tribunal may require the retirement of any witness or witnesses, including expert witnesses, during the testimony of such other witnesses, except that a witness, including an expert witness, who is a party to the arbitration shall not, in principle, be asked to retire. 4. The arbitral tribunal may direct that witnesses, including expert witnesses, be examined through means of telecommunication that do not require their physical presence at the hearing (such as videoconference).“

210

UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration 1985 With amendments as adopted in 2006.

Dostupné na: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf

211

V originálním znění UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration 1985 With amendments as adopted in 2006: Article 26. Expert appointed by arbitral tribunal (1) Unless otherwise agreed by the parties, the arbitral tribunal (a) may appoint one or more experts to report to it on specific issues to be determined by the arbitral tribunal; (b) may require a party to give the expert any relevant information or to produce, or to provide access to, any relevant documents, goods or other property for his inspection. (2) Unless otherwise agreed by the parties, if a party so requests or if the arbitral tribunal considers it necessary, the expert shall, after delivery of his written or oral report, participate in a hearing where the parties have the opportunity to put questions to him and to present expert witnesses in order to testify on the points at issue.

Ustanovení článku 26 je převzato do národních právních úprav rozhodčího řízení mnoha zemí. Co se týká České republiky, tak úprava činnosti znalce v rozhodčím řízení je velmi kusá, když jen stroze konstatuje: „Rozhodci mohou vyslýchat svědky, znalce a strany, jen když se k nim dobrovolně dostaví a poskytnou výpověď. Také jiné důkazy mohou provádět jen tehdy, jsou-li jim poskytnuty.“²¹²

V našem právním prostředí můžeme zjistit v případě dokazování několik rozdílů v řízení před obecnými soudy a v rozhodčím řízení. Strany ani rozhodci nejsou vázáni některými pravidly o výběru důkazních prostředků. Výběr znalce pro rozhodčí řízení nemusí nutně kopírovat rejstřík znalců pro obecné soudy. Mnoho rozhodců disponuje ze své praxe širokou erudicí v daném oboru, takže mohou odmítnout některé znalecké důkazy pro nadbytečnost. V rozhodčím řízení má volné uvážení v otázkách dokazování, jejich připuštění a formě, podstatně větší rozsah než v řízení před obecnými soudy. Strany si totiž mohou nechat jmenovat rozhodce, kteří jsou sami schopni posoudit řadu odborných otázek.

Rozhodčí řízení umožňuje také podstatně větší prostor pro volbu postupu při výsleších. Aplikovány jsou takové postupy, jako například znalecká konfrontace, společný výslech více svědků a znalců, výslech skupiny znalců zpracovávajících tentýž posudek. I když tento postup je v zásadě možný i u obecného soudu, mají rozhodci větší prostor pro jejich uplatnění. Rozhodci totiž mají možnost stanovit si, v jaké fázi projednávání přistoupí k dokazování.²¹³

V přehledu judikatury ke vzorovému zákonu o mezinárodní obchodní arbitráži²¹⁴ se hovoří o následujícím: Rozhodčí senát může jmenovat znalce. Účastníci rozhodčího řízení mají primární povinnost, aby poskytli důkazy a uvedli znalce pro pomoc rozhodčímu senátu. Článek 26 stanoví, že na rozdíl od stranou jmenovaných znalců, může rozhodčí senát zahájit jmenování znalců i z vlastního podnětu, aby podali posudek o konkrétních otázkách, které budou stanoveny v rozhodčím řízení. To je pravomoc udělená rozhodčímu senátu, a nikoli jeho povinnost, aby jmenoval znalce ve

212

Viz § 20 odst. 1 ZRŘ.

213

Srov. BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. S. 782-783. ISBN 978-80-7179-342-7.

214

Viz UNCITRAL 2012 Digest of Case Law on the Model Law on International Commercial Arbitration, Article 26., s. 116-117.

Dostupné na: <http://www.uncitral.org/pdf/english/clout/MAL-digest-2012-e.pdf>

všech případech.

V jednom případě před německým soudem, respondent namítal, že rozhodčí senát neměl potřebné znalosti italského patentového práva, a proto měl povinnost požadovat neutrální znalecký posudek. Tento argument byl zamítnut a soud rozhodl, že arbitrážní senát odmítnutím jmenovat znalce neporušuje právo žalobce být vyslechnut (článek 34 (2) (a) (iv) Vzorového zákona). Soud uvedl, že v případě neexistence jakéhokoli důkazu svědčícího o opaku, bylo třeba předpokládat, že rozhodčí senát by dodržel povinnost vyslechnout všechny předložené návrhy účastníků řízení a že se může domnívat, že porušení práva být vyslechnut by bylo možné jen za zvláštních okolností.²¹⁵

Indické soudy rovněž podtrhují nezávaznou povahu tohoto ustanovení objasňujícího, že není povinností rozhodčího senátu nechat si vyhotovovat znalecký posudek, zejména v případech, kdy rozhodci sami jsou odborníky v oboru.²¹⁶

Při jmenování znalce rozhodčím senátem je vhodné, aby role a rozsah znalecké povinnosti v rozhodčím řízení byly jasně definovány. V jednom případě v Singapuru se strana pokusila nechat zrušit rozhodčí nález z důvodu, že znalecké zapojení v případě překračuje to, co bylo dohodnuto. Žalobkyně tvrdila, že znalec plnil úkoly, jež by byly provedeny rozhodčím senátem. Soud odmítl tento argument a rozhodl, že „pokud není silný a jednoznačný důkaz o nesrovnalosti ve způsobu, jakým bylo vedeno rozhodčí řízení, celistvost rozhodčího senátu by neměla být zpochybnována“. Soud zdůraznil, že nedovolí stranám, aby „se připojilo to, co by se zdálo být ‚zadními vrátky‘, s tím odvoláním, že napadne způsob, jakým rozhodčí senát využil [znalce], když nebyl žádný důkaz, ale pouze spekulace, že [znalec] překročil své meze.“²¹⁷

Znalec ustanovený rozhodčím senátem může být při jednání vyslechnut. Článek 26 (2)

215

Srov. CLOUT case No. 375 [Bayerisches Oberstes Landesgericht, Germany, 4 Z Sch 23/99, 15 December 1999].

Dostupné na:

<http://www.dis-arb.de/de/47/datenbanken/rspr/bayoblg-az-4-z-sch-23-99-datum-1999-12-15-id16>.

216

¹ Srov. *National Thermal Power Corporation Ltd. v. Wig Brothers Builders and Engineers Ltd.*, High Court of Delhi, India, 17 April 2009 [OMP 16/2003 [2009] INDLHC 1466].

Dostupné na: <http://indiankanoon.org/doc/1014298/>.

217

Srov. *Luzon Hydro Corp. v. Transfield Philippines Inc.*, High Court, Singapore, 13 September 2004, [2004] SGHC 204.

Vzorového zákona upravuje možnost vyslechnutí znalce a kladení mu otázek v průběhu řízení. Strany mohou rovněž přizvat své vlastní znalce. Právo vyjádřit se ke znaleckému posudku bylo shledáno podle hongkongského soudu základním právem.²¹⁸

8.3 Pravidla rozhodčího řízení Mezinárodní obchodní komory²¹⁹

Pravidla ICC pro rozhodčí řízení jsou celosvětově používána k řešení obchodních sporů prostřednictvím rozhodčího řízení. Současná pravidla jsou v platnosti od 1. ledna 2012. Definují a regulují případy předložené Mezinárodnímu rozhodčímu soudu ICC. Jsou obecně známa jako Pravidla ICC, pravidla rozhodčího řízení řídí průběh rozhodčího řízení ICC od začátku do konce. Regulují podání nároků, ustanovení rozhodčích senátů, průběh řízení, vynesení rozhodnutí a stanovení nákladů. I když nabízí bezpečnost a předvídatelnost, Pravidla ICC také vychází vstřícně preferencím stran sporu ohledně vztahu k některým aspektům řízení, jako je výběr rozhodců, místo a jazyk rozhodčího řízení. Rovnováha mezi flexibilitou a kontrolou vedla k popularitě Pravidel ICC v různých právních, ekonomických, kulturních a jazykových úpravách asi 180 zemí. Mezinárodní rozhodčí soud ICC je jediným orgánem oprávněným provádět arbitráže v souladu s Pravidly.

Podle článku 25 Pravidel ICC s názvem „Zjištění skutkového stavu věci“²²⁰ se podle odstavce 3 rozhodčí senát může rozhodnout, že vyslechne svědky, znalce jmenované stranami nebo jakékoli jiné osoby, v přítomnosti stran, nebo v případě jejich neexistence, pokud byly řádně předvolány. Podle odstavce 4 pak rozhodčí senát po konzultaci s účastníky řízení může jmenovat jednoho nebo více znalců, definovat jejich kompetence a přijímat jejich posudky. Na žádost jedné ze stran musí být na jednání stranám dána příležitost dotazovat se znalce.

218

Srov. *Paklito Investment Limited v. Klockner East Asia Limited*, High Court—Court of First Instance, Hong Kong, 15 January 1993, [1993] 2 HKLR 39.

Dostupné na: <http://www.hklii.hk/eng/hk/cases/hkcfi/1993/147.html>

219

International Chamber of Commerce - ICC Rules of Arbitration.

Dostupné na:

<http://www.iccwbo.org/Products-and-Services/Arbitration-and-ADR/Arbitration/ICC-Rules-of-Arbitration/>

220

V originálním znění ICC Rules of Arbitration: „*Article 25: Establishing the Facts of the Case. 3) The arbitral tribunal may decide to hear witnesses, experts appointed by the parties or any other person, in the presence of the parties, or in their absence provided they have been duly summoned. 4) The arbitral tribunal, after having consulted the parties, may appoint one or more experts, define their terms of reference and receive their reports. At the request of a party, the parties shall be given the opportunity to question at a hearing any such expert.*”

Mezinárodní obchodní komora vydala taktéž Pravidla pro znaleckou činnost.²²¹ Poslední úprava vstoupila v platnost od 1. ledna 2003. Pravidla pokrývají, kromě jiného, obecná ustanovení, návrh a jmenování znalců, průběh řízení, jmenování a rozvrh nákladů. Zřizuje se Mezinárodní středisko pro znaleckou činnost ICC, které je servisním centrem Mezinárodní obchodní komory. Středisko se skládá ze stálého výboru a sekretariátu, který je zajišťován prostřednictvím ICC. Středisko může provést jednu nebo více z následujících funkcí v souvislosti s vnitrostátní nebo mezinárodní obchodní věcí:²²²

A) Navrhování znalců. Na žádost kterékoli fyzické nebo právnické osoby (osob) nebo jakéhokoliv soudu nebo rozhodčího senátu („osoba“), může středisko poskytnout jméno jednoho nebo více znalců v daném oboru činnosti, v souladu s oddílem II těchto Pravidel. Úloha střediska je omezena na navrhování jména jednoho nebo více znalců. Žadatel se pak může obrátit přímo na navrhovaného nebo navrhované znalce, a případně si může odsouhlasit s takovým znalcem nebo znalci rozsah příslušného úkolu a poplatky. Neexistuje žádná povinnost využívat služeb znalce navrženého střediskem. Návrh znalce může být užitečný v mnoha různých kontextech. Osoba může vyžadovat znalce v souvislosti s jeho současnou podnikatelskou činností nebo v souvislosti se smluvními vztahy. Strana rozhodčího řízení může chtít získat název potenciálního znalce. Soud nebo rozhodčí senát, který se rozhodl ustanovit znalce, může požádat o návrh od Střediska.

B) Jmenování znalců. Středisko bude jmenovat znalce, podle části III těchto Pravidel, v situacích, kdy se strany dohodly na jmenování znalce a dohodly se využívat Střediska jako orgánu oprávněného ke jmenování nebo kde Středisko je jinak přesvědčeno, že je dostatečný důvod pro jmenování znalce. V takových případech je jmenování Střediska závazné pro všechny strany. Úloha Střediska je omezena na jmenování dotyčného znalce.

C) Provádění znaleckých řízení. Když se strany dohodly na provádění znaleckých řízení Střediskem nebo když je Středisko jinak přesvědčeno, že existuje dostatečný důvod pro provádění znaleckých řízení, bude Středisko provádět řízení podle části IV těchto Pravidel.

221

ICC Rules for Expertise.

Dostupné na:

<http://www.iccwbo.org/products-and-services/arbitration-and-adr/expertise/icc-rules-for-expertise/>

222

Srov. ICC Rules for Expertise. Article 1: The International Center for Expertise.

8.4 Pravidla Mezinárodní advokátní asociace o dokazování v mezinárodní arbitráži²²³

Článek 5 nazývaný se „Znalci ustanovení stranou“ říká, že se strana v konkrétních otázkách může opírat o jím ustanoveného znalce jako důkazních prostředků. V době nařízené rozhodčím senátem (i) si každá smluvní strana určí svého ustanoveného znalce, na jehož výpověď se hodlá dovolat, a předmět této výpovědi, a (ii) tento stranou ustanovený znalec předloží znalecký posudek. Znalecký posudek musí obsahovat: (a) úplné jméno a adresu znalce ustanoveného stranou, prohlášení týkající se jeho nebo její současného a minulého poměru (pokud existuje) k některé ze smluvních stran, svým právním poradcům a rozhodčímu senátu, a popis jeho nebo jejího zázemí, kvalifikace, školení a zkušeností, (b) popis instrukcí, podle kterých poskytnul nebo poskytla názory a závěry, (c) prohlášení o jeho nebo její nezávislosti na stranách, jejich právních poradcích a rozhodčím senátu; (d) prohlášení o skutečnostech, na nichž on nebo ona zakládá svá odborná stanoviska a závěry, (e) jeho nebo její znalecké posudky a závěry, včetně popisu metod, důkazů a informací použitých při formulování závěrů. Dokumenty, o které se znalec ustanoveného stranou opírá, které dosud nebyly předloženy, musí být poskytnuty (f) je-li znalecký posudek přeložen, prohlášení o jazyce, ve kterém byl původně připraven, a jazyk, ve kterém znalec ustanovený stranou předpokládá výpověď při důkazním jednání, (g) čestné prohlášení o jeho dobré víře v názory vyjádřené v rámci znaleckého posudku, (h) podpis znalce ustanoveného stranou, datum a místo, a (i) v případě, že znalecký posudek byl podepsán více než jednou osobou, přiznání celistvosti nebo zvláštních částí znaleckého posudku od každého autora.

Pokud jsou předloženy znalecké posudky, může kterákoli smluvní strana ve lhůtě, kterou nařídil rozhodčí soud, předložit rozhodčímu senátu přepracované nebo dodatečné znalecké posudky, včetně zpráv či prohlášení od osob, které nejsou předem určeni jako znalci ustanovení stranou, pouze pokud, jestliže se takovými změnami nebo dodatky reaguje pouze na věci obsažené ve svědecké výpovědi jiné strany, znaleckých posudcích nebo jiných předložených vyjádřeních, které nebyly dříve uvedeny v rozhodčím řízení.

223

[IBA Rules on the Taking of Evidence in International Arbitration](#). Adopted by a resolution of the IBA Council 29 May 2010 International Bar Association.

Dostupné na:

http://www.ibanet.org/LPD/Dispute_Resolution_Section/Arbitration/IBA_Rules_Evidence/Publications.aspx

Rozhodčí senát podle svého uvážení může nařídit, aby všichni znalci ustanovení stranami, kteří předloží nebo kteří předložili znalecké posudky o stejných nebo příbuzných otázkách, se setkali a projednali tyto otázky. Na tomto zasedání se znalci ustanovení stranami pokusí dosáhnout dohody o otázkách v rámci svých znaleckých posudků a zaznamenají písemně takové otázky, ve kterých se dosáhlo dohody, zbývající sporné oblasti a jejich důvody.

Pokud se znalci ustanoveného stranou, jehož slyšení bylo vyžádáno, nepodaří bez pádného důvodu objevit při výpovědi v důkazním jednání, rozhodčí senát nepřihlédne ke znaleckému posudku tohoto znalce určeného stranou v souvislosti s tímto důkazním jednáním, pokud ve výjimečných případech rozhodčí senát nerozhodne jinak.

Pokud vyslechnutí znalce ustanoveného stranou nebylo vyžádáno, má se za to, že každá z ostatních stran souhlasila se správností obsahu znaleckého posudku. V době nařízené rozhodčím senátem každá smluvní strana informuje rozhodčí senát a ostatní strany o vyslechnutí znalců, o které požádá. Všichni znalci vypovědí u důkazního jednání, pokud by byli vyzváni kteroukoliv ze stran nebo rozhodčím senátem s výhradou toho, že rozhodčí senát musí mít vždy kompletní kontrolu nad důkazním jednáním.

Rozhodčí senát může omezit nebo vyloučit jakoukoli otázku, odpověď a vystoupení znalce, pokud se domnívá, že by dotaz, odpověď nebo vystoupení byly irelevantní, nepodstatné, bezdůvodně zatěžující, zdvojené nebo z důvodu, že se vztahují k námitce, že rozhodčí senát musí na základě žádosti jedné ze stran nebo z vlastního podnětu vyloučit z důkazů nebo zhotovení nějaký doklad, prohlášení, ústní svědectví nebo kontrolu pro některý z následujících důvodů: (a) nedostatečný význam pro případ, nebo nevýznamnost na jeho výsledku; (b) právní překážka nebo výsada, právní nebo etická pravidla stanovená rozhodčím senátem jsou příliš tíživá; (c) nepřiměřená zátěž pro předložení požadovaných důkazů; (d) přiměřená pravděpodobnost ztráty nebo zničení dokumentu, který má být předložen; (e) přesvědčivé důvody pro rozhodčí senát, že se jedná o obchodní nebo technické tajemství; (f) přesvědčivé důvody pro rozhodčí senát, že se jedná o zvláštní politickou či institucionální citlivost (včetně důkazu, který byl klasifikován vládou nebo veřejnou mezinárodní institucí jako tajný), nebo (g) přesvědčivé důvody pro rozhodčí senát, že je to z hlediska hospodárnosti řízení, proporcionality, spravedlnosti nebo rovnosti stran.

Otázky na znalce v průběhu přímé a nepřímé výpovědi nesmí být zavádějící. Každý znalec se musí dostavit osobně, pokud rozhodčí senát s ohledem na konkrétního znalce neumožňuje použití

videokonference nebo podobné technologie.²²⁴

V článek 6 s označením „Znalci ustanovení rozhodčím senátem“ se praví, že rozhodčí senát po konzultaci se stranami může jmenovat jednoho nebo více nezávislých znalců ustanovených rozhodčím senátem k podání posudku podle konkrétních otázek určených rozhodčím senátem. Rozhodčí senát stanoví po konzultaci se stranami zadávací podmínky pro znalecký posudek každého znalce ustanovené rozhodčím senátem. Kopie konečných zadávacích podmínek musí být rozhodčím senátem zaslány stranám.

Znalec ustanovený rozhodčím senátem musí před přijetím jmenování předložit rozhodčímu senátu a stranám popis své kvalifikace a prohlášení o své nezávislosti na smluvních stranách, svých právních poradcích a rozhodčím senátu. V době nařízené rozhodčím senátem smluvní strany informují rozhodčí senát, zda mají nějaké námitky ke kvalifikaci a nezávislosti znalce ustanoveného rozhodčím senátem. Rozhodčí senát musí neprodleně rozhodnout, zda přijme takovou námitku. Po jmenování znalce ustanoveného rozhodčím senátem může strana vznést námitku proti znalcově kvalifikaci nebo nezávislosti pouze v případě, že námitka je z důvodů, o které se strana dozví až po

224

Srov. s originálním zněním: „Article 5 Party-Appointed Experts. 1. A Party may rely on a Party-Appointed Expert as a means of evidence on specific issues. Within the time ordered by the Arbitral Tribunal, (i) each Party shall identify any Party-Appointed Expert on whose testimony it intends to rely and the subject-matter of such testimony; and (ii) the Party-Appointed Expert shall submit an Expert Report. 2. The Expert Report shall contain: (a) the full name and address of the Party-Appointed Expert, a statement regarding his or her present and past relationship (if any) with any of the Parties, their legal advisors and the Arbitral Tribunal, and a description of his or her background, qualifications, training and experience; (b) a description of the instructions pursuant to which he or she is providing his or her opinions and conclusions; (c) a statement of his or her independence from the Parties, their legal advisors and the Arbitral Tribunal; (d) a statement of the facts on which he or she is basing his or her expert opinions and conclusions; (e) his or her expert opinions and conclusions, including a description of the methods, evidence and information used in arriving at the conclusions. Documents on which the Party-Appointed Expert relies that have not already been submitted shall be provided; (f) if the Expert Report has been translated, a statement as to the language in which it was originally prepared, and the language in which the Party-Appointed Expert anticipates giving testimony at the Evidentiary Hearing; (g) an affirmation of his or her genuine belief in the opinions expressed in the Expert Report; (h) the signature of the Party-Appointed Expert and its date and place; and (i) if the Expert Report has been signed by more than one person, an attribution of the entirety or specific parts of the Expert Report to each author. 3. If Expert Reports are submitted, any Party may, within the time ordered by the Arbitral Tribunal, submit to the Arbitral Tribunal and to the other Parties revised or additional Expert Reports, including reports or statements from persons not previously identified as Party-Appointed Experts, so long as any such revisions or additions respond only to matters contained in another Party's Witness Statements, Expert Reports or other submissions that have not been previously presented in the arbitration. 4. The Arbitral Tribunal in its discretion may order that any Party-Appointed Experts who will submit or who have submitted Expert Reports on the same or related issues meet and confer on such issues. At such meeting, the Party-Appointed Experts shall attempt to reach agreement on the issues within the scope of their Expert Reports, and they shall record in writing any such issues on which they reach agreement, any remaining areas of disagreement and the reasons therefore. 5. If a Party-Appointed Expert whose appearance has been requested pursuant to Article 8.1 fails without a valid reason to appear for testimony at an Evidentiary Hearing, the Arbitral Tribunal shall disregard any Expert Report by that Party-Appointed Expert related to that Evidentiary Hearing unless, in exceptional circumstances, the Arbitral Tribunal decides otherwise. 6. If the appearance of a Party-Appointed Expert has not been requested pursuant to Article 8.1, none of the other Parties shall be deemed to have agreed to the correctness of the content of the Expert Report.“

jmenování. Rozhodčí senát rozhodne neprodleně, pokud vůbec, o dalším postupu.

Znalec ustanovený rozhodčím senátem může požádat smluvní stranu o poskytnutí jakékoli informace nebo přístupu ke všem dokumentům, věcem, vzorkům, majetku, strojům, systémům, procesům nebo pro místní šetření v rozsahu odpovídajícímu případu a podkladu pro jeho výsledek. Znalec ustanovený rozhodčím senátem jakožto orgán může požadovat stejné informace nebo přístup jako orgán rozhodčí senát. Strany a jejich zástupci mají právo přijímat takové informace a účastnit se takové kontroly. Každá neshoda mezi znalcem ustanoveným rozhodčím senátem a stranou, pokud jde o relevanci, významnost a vhodnost takové žádosti, musí být rozhodnuta rozhodčím senátem, a to způsobem stanoveným podle Pravidel.

Znalec ustanovený rozhodčím senátem zaznamená v posudku jakékoliv nevyhovění straně s odpovídající žádostí nebo rozhodnutí rozhodčího senátu a popíše svůj dopad na zjištěný konkrétní problém.

Toto může učinit rozhodčí senát pouze s výhradou, kdy musí na základě žádosti jedné ze stran nebo z vlastního podnětu vyloučit z důkazů nebo zhotovení nějaký doklad, prohlášení, ústní svědectví nebo kontrolu pro některý z následujících důvodů: (a) nedostatečný význam pro případ, nebo nevýznamnost na jeho výsledku; (b) právní překážka nebo výsada, právní nebo etická pravidla stanovená rozhodčím senátem jsou příliš tíživá; (c) nepřiměřená zátěž pro předložení požadovaných důkazů; (d) přiměřená pravděpodobnost ztráty nebo zničení dokumentu, který má být předložen; (e) přesvědčivé důvody pro rozhodčí senát, že se jedná o obchodní nebo technické tajemství; (f) přesvědčivé důvody pro rozhodčí senát, že se jedná o zvláštní politickou či institucionální citlivost (včetně důkazu, který byl klasifikován vládou nebo veřejnou mezinárodní institucí jako tajný), nebo (g) přesvědčivé důvody pro rozhodčí senát, že je to z hlediska hospodárnosti řízení, proporcionality, spravedlnosti nebo rovnosti stran.

Znalec ustanovený rozhodčím senátem podá písemný znalecký posudek rozhodčímu senátu. Znalecký posudek musí obsahovat: (a) úplné jméno a adresu znalce ustanoveného rozhodčím senátem, a popis jeho nebo jejího zázemí, kvalifikace, školení a praxe (b) prohlášení o skutečnostech, na nichž založil nebo založila svá odborná stanoviska a závěry, (c) jeho nebo její znalecké stanoviska a závěry, včetně popisu metod, důkazů a informací použitých při formulování závěrů. Dokumenty, na které se znalec ustanovený rozhodčím senátem dovolává, které dosud nebyly předloženy, musí být poskytnuty, (d) je-li znalecký posudek přeložen, prohlášení o jazyce,

ve kterém byl původně připraven, a jazyk, ve kterém znalec ustanovený stranou předpokládá výpověď při důkazním jednání, (e) čestné prohlášení o jeho dobré víře v názory vyjádřené v rámci znaleckého posudku; (f) podpis znalce ustanoveného rozhodčím senátem a datum a místo, a (g) v případě, že znalecký posudek byl podepsán více než jednou osobou, přiznání celistvosti nebo zvláštních částí znaleckého posudku od každého autora.

Rozhodčí senát zašle kopii znaleckého posudku oběma stranám. Strany se mohou zabývat jakoukoliv informací, dokumenty, věcí, vzorky, vlastnictvím, stroji, systémy, procesy nebo místem šetření, které znalec ustanovený rozhodčím senátem zkoumal a případnou korespondencí mezi rozhodčím senátem a znalcem ustanoveným rozhodčím senátem. V době určené rozhodčím senátem má každá strana možnost reagovat na znalecký posudek v podání strany nebo prostřednictvím svědecké výpovědi nebo na znalecký posudek znalce ustanoveného rozhodčím senátem. Rozhodčí senát zašle podání, svědectví nebo znalecký posudek znalci ustanoveného rozhodčím senátem a ostatním stranám.

Na žádost jedné ze stran nebo rozhodčího senátu měl by být znalec ustanovený rozhodčím senátem přítomen při důkazním jednání. Rozhodčí senát může zpochybnit znalce ustanoveného rozhodčím senátem, tvrzení stran, svědeckou výpověď nebo znalecké posudky vyhotovené znalci ustanovenými stranou. Znalec ustanovený rozhodčím senátem může být také zpochybněn stranami nebo jakýmkoliv znalcem ustanoveným stranou ohledně otázek uvedených v jeho znaleckém posudku.

Každý znalecký posudek zhotovený znalcem ustanoveným rozhodčím senátem a jeho závěry by měly být posouzeny rozhodčím senátem s přihlédnutím ke všem okolnostem případu. Poplatky a výdaje na znalce ustanoveného rozhodčím senátem, které budou financovány způsobem stanoveným rozhodčím senátem, tvoří část nákladů rozhodčího řízení.

9 ROZHODČÍ PRAVIDLA ROZHODČÍCH SOUDŮ

9.1 Pravidla pro rozhodčí řízení Londýnského soudu pro mezinárodní rozhodčí řízení²²⁵

Podle článku 21 Pravidel s označením „Znalci pro rozhodčí senát“ platí, nedohodnou-li se strany písemně jinak, že rozhodčí senát: (a) může jmenovat jednoho nebo více znalců, aby podali posudek rozhodčímu senátu o konkrétních otázkách, a kteří musí být a zůstat nestrannými a nezávislými na stranách v celém rozhodčí řízení, a (b) mohou požadovat na straně, aby každému takovému znalci poskytla veškeré příslušné informace nebo přístup k veškerým příslušným dokladům, věcem, vzorkům, majetku nebo umožnila znalci kontrolu.

Není-li písemně stranami dohodnuto jinak, pokud účastník požádá, nebo v případě, že to rozhodčí senát považuje za nezbytné, musí znalec po podání jeho písemného nebo ústního posudku rozhodčímu senátu a stranám účastnit se jedné nebo více jednání, na kterých budou mít strany příležitost vyslechnout znalce o jeho posudku a budou moci přizvat své znalce s cílem, aby podali výpověď o sporných bodech. Poplatky a výdaje znalce jmenovaného rozhodčím senátem musí být uhrazeny z vkladů zaplacených stranami a musí tvořit část nákladů na řízení.

9.2 Pravidla pro rozhodčí řízení Rozhodčího institutu Obchodní komory ve Stockholmu²²⁶

Rozhodčí institut Obchodní komory ve Stockholmu (SCC) je orgánem odpovědným za

225

The London Court of International Arbitration, LCIA Arbitration Rules. Effective 1 January 1998.

Dostupné na: <http://www.lcia.org/>

Srov. s originálním zněním: „*Article 21 Experts to the Arbitral Tribunal. 21.1 Unless otherwise agreed by the parties in writing, the Arbitral Tribunal: (a) may appoint one or more experts to report to the Arbitral Tribunal on specific issues, who shall be and remain impartial and independent of the parties throughout the arbitration proceedings; and (b) may require a party to give any such expert any relevant information or to provide access to any relevant documents, goods, samples, property or site for inspection by the expert. 21.2 Unless otherwise agreed by the parties in writing, if a party so requests or if the Arbitral Tribunal considers it necessary, the expert shall, after delivery of his written or oral report to the Arbitral Tribunal and the parties, participate in one or more hearings at which the parties shall have the opportunity to question the expert on his report and to present expert witnesses in order to testify on the points at issue. 21.3 The fees and expenses of any expert appointed by the Arbitral Tribunal under this Article shall be paid out of the deposits payable by the parties under Article 24 and shall form part of the costs of the arbitration.*“

226

Stockholm Chamber of Commerce. The SCC Rules; the Arbitration Rules and the Rules for Expedited Arbitrations, entered into force on 1 January 2010.

Dostupné na: <http://www.sccinstitute.com/skiljedomsregler-4.aspx>

vyřizování sporů v souladu s Řádem SCC; Rozhodčím řádem Rozhodčího institutu Obchodní komory ve Stockholmu a Řádem pro zrychlené rozhodčí řízení Obchodní komory ve Stockholmu, jakož i jinými postupy a pravidly, jejichž použití bylo mezi stranami dohodnuto. SCC se skládá z představenstva a sekretariátu.

V článku 28 Pravidel s názvem „Svědci“ se píše, že před konáním ústního jednání může rozhodčí soud stranám uložit, aby označily všechny svědky nebo znalce, které chtějí předvolat, a specifikovaly skutečnosti, které mají být jejich výpověďmi prokázány. Výpovědi svědků nebo znalců jmenovaných stranami mohou být předloženy ve formě podepsaných prohlášení. Všichni svědci nebo znalci, na jejichž výpověď se strana odvolává, jsou povinni zúčastnit se ústního jednání za účelem provedení výslechu, pokud se strany nedohodly jinak.²²⁷

Článek 29 s označením „Znalci jmenovaní rozhodčím soudem“ pak upravuje, že po projednání se stranami je rozhodčí soud oprávněn jmenovat jednoho nebo více znalců za účelem podání znaleckých posudků ke konkrétním otázkám písemně položeným rozhodčím soudem. Poté, co obdrží znalecký posudek od znalce jmenovaného rozhodčím soudem, je rozhodčí soud povinen zaslat stejnopis tohoto posudku stranám a poskytnout jim příležitost se k posudku písemně vyjádřit. Na žádost kterékoli ze stran bude stranám umožněno vyslechnout znalce jmenovaného rozhodčím soudem při ústním jednání.²²⁸

9.3 Pravidla rozhodčího a smírčího řízení Mezinárodního rozhodčího soudu Hospodářské komory Rakouska²²⁹

227

Srov. s originálním zněním: „*Article 28 Witnesses. (1) In advance of any hearing, the Arbitral Tribunal may order the parties to identify each witness or expert they intend to call and specify the circumstances intended to be proved by each testimony. (2) The testimony of witnesses or party-appointed experts may be submitted in the form of signed statements. (3) Any witness or expert, on whose testimony a party seeks to rely, shall attend a hearing for examination, unless otherwise agreed by the parties.*“

228

Srov. s originálním zněním: „*Article 29 Experts appointed by the Arbitral Tribunal. (1) After consultation with the parties, the Arbitral Tribunal may appoint one or more experts to report to it on specific issues set out by the Arbitral Tribunal in writing. (2) Upon receipt of a report from an expert appointed by the Arbitral Tribunal, the Arbitral Tribunal shall send a copy of the report to the parties and shall give the parties an opportunity to submit written comments on the report. (3) Upon the request of a party, the parties shall be given an opportunity to examine any expert appointed by the Arbitral Tribunal at a hearing.*“

229

RULES OF ARBITRATION AND CONCILIATION (Vienna Rules) Adopted by the Enlarged Presiding Committee of the Austrian Federal Economic Chamber on 3 May 2006, with effect from 1 July 2006.

Dostupné na: <http://www.viac.eu/en/arbitration/arbitration-rules-vienna>

Mezinárodní středisko pro rozhodčí řízení Rakouské spolkové hospodářské komory ve Vídni (The International Arbitral Centre of the Austrian Federal Economic Chamber in Vienna) řeší spory v rozhodčím řízení s tím, že ne všechny smluvní strany, které uzavřely rozhodčí smlouvu, musí mít v době uzavření dohody své místo podnikání nebo obvyklé bydliště v Rakousku. Příslušnost střediska pro řešení sporů mezinárodního charakteru může být také dána ujednání stran, jejichž místo podnikání nebo obvyklé bydliště je v Rakousku.

Pokud se strany, které měly své sídlo nebo obvyklé bydliště v Rakousku v době uzavření rozhodčí smlouvy, dohodly, že jejich spory by měly být s konečnou platností vyřešeny jediným rozhodcem nebo rozhodčím senátem, který bude jmenován v souladu s Vídeňskými pravidly, a pokud spor není mezinárodního charakteru, rozhodne Stálý rozhodčí senát Hospodářské komory ve Vídni, nebo pokud bylo dohodnuto jiné místo v Rakousku, je pro řešení sporu v rozhodčím řízení příslušná regionální hospodářská komora, v jejímž územním obvodu se dohodnuté místo nachází. Tento rozhodčí senát vede řízení v souladu s pravidly rozhodčího řízení stálých rozhodčích senátů krajských hospodářských komor.

Podle článku 20 odstavce 5 Vídeňských pravidel, které mají název „Průběh řízení“ rozhodce (rozhodčí senát může, uzná-li to za potřebné, z vlastního podnětu provádět důkazy, především vyslyšet strany nebo svědky, vyzývat strany k předložení listin a předmětů za účelem jejich ohledání a přibírat znalce. Jsou-li s prováděním důkazů, především se jmenováním znalců, spojeny náklady, postupuje se podle článku 35.²³⁰

Ve článku 21 se pak říká, že na odmítnutí znalců ustanovených rozhodcem (rozhodčím senátem) se analogicky uplatní článek 16. O odmítnutí však rozhoduje rozhodce (rozhodčí senát).²³¹ Per analogiam znalec tedy může být zpochybněn pouze v případě, existují-li okolnosti, které vedou k oprávněné pochybnosti o jeho nestrannosti nebo nezávislosti, nebo že je to v rozporu s dohodou

230

Srov. s originálním zněním: „Durchführung des Verfahrens. Artikel 20. 5. Der Schiedsrichter (Schiedsrichtersenat) kann, wenn er es für erforderlich hält, von sich aus Beweise erheben, insbesondere Parteien oder Zeugen vernehmen, die Parteien zur Vorlage von Urkunden und Augenscheinsgegenständen auffordern und Sachverständige beiziehen. Sind mit der Beweisaufnahme, insbesondere mit der Sachverständigenbestellung Kosten verbunden, ist nach Art 35 vorzugehen.“

231

Srov. s originálním zněním: „Ablehnung von Sachverständigen. Artikel 21. Auf die Ablehnung von Sachverständigen, die vom Schiedsrichter (Schiedsrichtersenat) bestellt wurden, ist Art 16 sinngemäß anzuwenden. Über die Ablehnung entscheidet jedoch der Schiedsrichter (Schiedsrichtersenat).“

stran. Strana může odmítnout jím jmenovaného znalce nebo na jehož jmenování se zúčastnila pouze z důvodů, které se dověděla po účasti při jmenování, nebo které se staly po jmenování. Pokud strana zpochybňuje znalce, musí bez odkladu informovat generálního tajemníka podle tohoto řádu s uvedením důvodů pro toto zpochybnění. Kdyby zpochybněný znalec nechtěl odstoupit ze své funkce, musí prezídium rozhodnout o výzvě na základě údajů uvedených ve zpochybňujícím návrhu a důkazů k němu připojených. Před přijetím rozhodnutí prezídiem musí generální tajemník obdržet připomínky napadeného znalce a dalších stran. Prezídium může rovněž požádat o připomínky od jiných osob. Zpochybněný znalec může pokračovat v řízení bez ohledu na zpochybňující návrh. Nicméně, rozhodčí nález může být vynesena až po konečném a závazném rozhodnutí prezídia.

9.4 Řád Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky²³²

V úpravě účinné od 1. července 2012 Řád Rozhodčího soudu v sobě inkorporuje jak úpravu pro spory vnitrostátní, tak pro spory mezinárodní. V § 34 (Důkazy) je stanoveno následující: „(1) Strany jsou povinny prokázat okolnosti, na které se odvolávají při uplatnění svých nároků nebo námitek, jakož i ve svých dalších tvrzeních. (2) Strana může předložit listinné důkazy v originále nebo v kopii. Rozhodčí senát je oprávněn vyžádat si originál předložené listiny. (3) Důkazy se provádějí způsobem stanoveným rozhodčím senátem. Usnesením rozhodčího senátu může být provedení důkazů svěřeno předsedovi rozhodčího senátu nebo několika rozhodcům.“ Paragraf 35 (Hodnocení důkazů) pak říká: „Rozhodčí senát hodnotí důkazy podle své úvahy.“

Zde byla víceméně převzata úprava z Řádu pro vnitrostátní spory, který stanovoval, že „rozhodčí senát si může vyžádat, aby strany poskytly další důkazy. Může také podle svého uvážení stanovit provedení znaleckého posudku a může si vyžádat i předložení důkazů třetími osobami“.

Závisí-li tedy rozhodnutí na posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí, ustanoví rozhodčí senát nebo jediný rozhodce po slyšení stran znalce (znalcem může být i cizinec nebo zahraniční znalecký ústav) a stanoví otázky pro vypracování znaleckého posudku. Zároveň stanoví stranám povinnost, aby každá z nich složila polovinu zálohy na vypracování znaleckého

232

Účinný od 1.7.2012.

Dostupné na: <http://www.soud.cz/rady/rad-rozhodciho-soudu-01-07-2012>

posudku. Dokud není záloha složena, znalecký posudek není zpracováván. Po předložení znaleckého posudku má každá strana možnost vyjádřit se k jeho obsahu, popř. klást znalci na ústním jednání otázky k předmětu jeho posudku.

Je možné, že každá ze stran předloží znalecký posudek svých znalců, jejichž závěry se od sebe diametrálně liší. V takovém případě může rozhodčí senát jmenovat znalce k vypracování nového znaleckého posudku a na předložené znalecké posudky hledět jako na jiné listinné důkazy, popř. ustanovit znalce k vypracování revizního znaleckého posudku.

Ustanovení znalce a jeho pověření k vypracování znaleckého posudku přináší pro strany další, mnohdy značné, finanční výdaje a také prodlužuje (někdy i o mnoho měsíců) trvání rozhodčího řízení.²³³

233

Srov. RŮŽIČKA, K., *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. S. 120. ISBN 80-86898-43-1.

10 PŘIBRÁNÍ ZNALCE V ROZHODČÍM ŘÍZENÍ

10.1 Jmenování znalce

V mezinárodním rozhodčím řízení nejsou v zásadě žádná pravidla, na základě kterých mají být znalci jmenováni. Proto si rozhodčí senát musí tato pravidla určit sám, a to tak, aby odpovídala specifickým požadavkům daného rozhodčího řízení a brala v potaz odbornou kvalifikaci znalce a jeho poměr k účastníkům sporu. Výlučně záleží na rozhodčím senátu, jestli jmenuje znalce nebo umožní stranám si přibrat jejich znalce. Pro přibrání znalce by měl rozhodčí senát vzít v úvahu následující skutečnosti:²³⁴ nutnost přibrání znalce vůbec, odborné znalosti rozhodce, přizvání odborníka místo znalce, hospodárnost řízení, pomoc rozhodčího senátu v případě přizvání znalce.

Rozhodčí senáty otázku výběru znalců většinou konzultují se stranami a vyzvou je, aby předložily seznamy možných znalců nebo, aby se dohodly na osobě znalce, kterého by měl rozhodčí senát jmenovat.²³⁵ Existují samozřejmě různé veřejně dostupné seznamy znalců, ze kterých je možné vybírat podle jednotlivých oborů. Znalcem mohou být jmenovány jak fyzické osoby, tak ve složitějších případech právnické osoby. V právních systémech založených na zvykovém právu je upřednostňována volba znalců stranami, v oblasti kontinentálního práva jsou většinou znalci jmenováni rozhodčím senátem. U mezinárodních rozhodčích institucí je běžné, že jsou znalci přibíráni stranami.²³⁶

Naproti tomu podle Řádu ICC je možné jmenování znalce rozhodčím senátem, a toto se stalo základním rysem i dalších rozhodčích řádů mnoha zemí. Z toho je zřejmé, že praxe jmenování znalců pro rozhodčí řízení rozhodčím soudem převládá v oblasti kontinentálního práva, kdežto pro

234

Podle ICC Issues for Arbitrators to Consider Regarding Experts. ICC International Court of Arbitration Bulletin Vol. 21 No. 1.

Dostupné na:

http://www.iccdri.com/CODE/LevelThree.asp?tocxml=ltoc_CommReportsAll.xml&page=Commission%20Reports&L1=Commission%20Reports&L2=&tocxml=DoubleToc.xml&contentxml=arbSingle.xml&Locator=9&contentxml=CR_0041.xml&AUTH=&nb=0

235

Srov. BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. S. 184. ISBN 978-80-7179-342-7.

236

Srov. BÜHLER, M. W., WEBSTER, T. H. *Handbook of ICC Arbitration: Commentary, Precedents, Materials*. Ed. 2nd. London: Sweet & Maxwell, 2008. P. 256. ISBN: 9780421954502.

oblast zvykového práva je obvyklé posuzovat výsledky znaleckého zkoumání předloženého jednotlivými stranami.²³⁷

Znalec má postavení svědka a jeho úkolem je, pokud je předvolán k výsledku, objasnit odborné otázky, kterým nemuseli rozhodci zcela porozumět. Protože se názory jednotlivých znalců mohou rozcházet, může je rozhodčí senát vzájemně konfrontovat, či použít jinou metodu, nebo jmenovat dalšího znalce, který provede revizní posudek.²³⁸

V rozhodčím řízení konaném na území České republiky může být znalcem i cizinec nebo zahraniční právnická osoba – znalecký ústav.

10.2 Nezávislost znalce

Ať je znalec jmenován stranou či rozhodčím senátem, tak musí být nezávislý, aby nemohlo dojít k jeho zpochybnění nebo k znevěrohodnění jeho znaleckého posudku. Zpravidla se po něm požaduje prohlášení o jeho nezávislosti a nestrannosti. S ohledem na zásadní postavení znalců při

237

Srov. DERAIS, Y., SCHWARTZ, E. A. *A Guide to the ICC Rules of Arbitration*. Ed. 2nd. Kluwer Law International, 2005. P. 279. ISBN: 978-9041122681.

238

Jako příklad jmenování znalce mohu uvést usnesení Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře české republiky ve sporu Rsp 2563/10.

1) Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komory České republiky ustanovil znalcem ... a stanovil mu tento znalecký úkol:

a) Zhodnoťte, zda žalobce skutečně provedl práce, které žalovanému vyúčtoval a zda cena účtovaných prací je adekvátní.

b) Zhodnoťte, zda žalobce vyúčtoval provedené vícepráce v souladu se Smlouvou o dílo.

c) Zhodnoťte, zda předmět díla měl vady a kdy tyto vady byly odstraněny.

2) Znalec podá písemný znalecký posudek v pěti vyhotoveních do tří měsíců od doručení tohoto usnesení na adresu Rozhodčího soudu ...

3) Oběma stranám sporu se ukládá složit zálohu vy výši ... na účet ..., a to do 15 dnů ode dne doručení tohoto usnesení.

4) Dokud nebude složena záloha oběma stranami, nelze v tomto řízení podáním znaleckého posudku pokračovat.

5) Oběma stranám se ukládá poskytnout znalci požadovanou součinnost.

Následně po připomínkách stran ke znaleckému posudku bylo vydáno toto usnesení:

1) Znalci se ukládá, aby do 17. srpna 2012 doplnila znalecký posudek č. 17-173/2012 ze dne 1.5.2012 dle podání strany žalující a strany žalované a doplnění ve 4 vyhotoveních doručila na adresu Rozhodčího soudu a po jednom vyhotovení na adresu právních zástupců obou stran.

2) Oběma stranám se poskytuje možnost se k doplnění znaleckého posudku vyjádřit do 27. srpna 2012 s tím, že jedno vyhotovení zašlou na adresu právních zástupců stran a ve 4 vyhotoveních na adresu Rozhodčího soudu.

odborném posouzení skutkových a někdy i právních otázek, které mohou být pro rozhodování rozhodčího senátu klíčové, **se na znalce vztahují tytéž vysoké požadavky nezávislosti, jako na osoby rozhodců.**²³⁹

Podle Pravidel IBA se stanoví, že posudek znalce jmenovaného stranou musí obsahovat prohlášení o jeho nezávislosti na stranách, jejich právních poradcích a rozhodčím senátu, a po znalci určeném stranou se vyžaduje, aby před svým jmenováním předložil rozhodčímu senátu a stranám popis své kvalifikace a prohlášení o své nezávislosti na stranách, jejich právních poradcích a rozhodčím senátu. V době, kdy nařízeno jednání rozhodčího senátu, strany informují rozhodčí senát, zda mají nějaké námitky ke znalci jmenovaného soudem ohledně jeho kvalifikace a nezávislosti. Rozhodčí senát rozhodne neprodleně, zda přijme takovou námitku. Po jmenování znalce rozhodčím senátem, může strana vznést námitku proti kvalifikaci nebo nezávislosti znalce pouze v případě, že se o důvodech pro námitku dozví až po jeho jmenování. Rozhodčí senát rozhodne neprodleně, pokud vůbec námitku přijme.²⁴⁰ Pokyny IBA o střetu zájmů v mezinárodním rozhodčím řízení sice nejsou závazné, pokud se na nich strany nedohodnou, nicméně jsou hojně využívány.²⁴¹

Pokyny mají reflektovat situace, které mohou v dnešní praxi mezinárodní arbitráže

239

Srov. POUDRET, J. F., BESSON, S. *Comparative Law Of International Arbitration*. Ed. 2nd. London: Sweet & Maxwell, 2007. P. 562. ISBN: 978-0421932104.

240

[IBA Rules on the Taking of Evidence in International Arbitration](#). Adopted by a resolution of the IBA Council 29 May 2010 International Bar Association.

Srov. čl. 5.2. (c): „*Article 5 Party-Appointed Experts. The Expert Report shall contain: a statement of his or her independence from the Parties, their legal advisors and the Arbitral Tribunal*“ a čl. 6.2.: „*Article 6 Tribunal-Appointed Experts. The Tribunal-Appointed Expert shall, before accepting appointment, submit to the Arbitral Tribunal and to the Parties a description of his or her qualifications and a statement of his or her independence from the Parties, their legal advisors and the Arbitral Tribunal. Within the time ordered by the Arbitral Tribunal, the Parties shall inform the Arbitral Tribunal whether they have any objections as to the Tribunal-Appointed Expert’s qualifications and independence. The Arbitral Tribunal shall decide promptly whether to accept any such objection. After the appointment of a Tribunal-Appointed Expert, a Party may object to the expert’s qualifications or independence only if the objection is for reasons of which the Party becomes aware after the appointment has been made. The Arbitral Tribunal shall decide promptly what, if any, action to take.*“

Dostupné na:

http://www.ibanet.org/LPD/Dispute_Resolution_Section/Arbitration/IBA_Rules_Evidence/Publications.aspx

241

IBA Guidelines on Conflicts of Interest in International Arbitration. Approved on 22 May 2004 by the Council of the International Bar Association.

Dostupné na:

http://www.ibanet.org/Publications/publications_IBA_guides_and_free_materials.aspx

pravděpodobně nastat. Pokyny mají sloužit jako specifický průvodce pro rozhodce, strany, instituce a soudy ve vztahu k situacím, které mohou způsobit střet zájmu a které je třeba oznámit. Z tohoto důvodu jsou rozděleny situace, které mohou nastat, do následujících Seznamů. Tyto seznamy samozřejmě nemohou obsáhnout všechny možné situace, nýbrž slouží jako průvodce mnoha okolnostmi.

Červený seznam sestává ze dvou částí: „Červený seznam nenapravitelných situací“ a „Červený seznam napravitelných situací“. Tyto seznamy jsou příkladným seznamem specifických situací, které v závislosti na skutečnostech daného příkladu vzbuzují oprávněné pochybnosti ohledně rozhodcovy nepodjatosti a nezávislosti, tj. za těchto okolností existuje objektivní střet zájmů z pohledu rozumné třetí osoby znalé relevantních skutečností. Červený seznam nenapravitelných situací obsahuje situace vycházející ze zásadního principu, že nikdo nemůže být soudcem ve své vlastní věci. Červený seznam napravitelných situací zahrnuje situace, které jsou závažné, avšak nikoliv v kritické míře. Vzhledem k jejich vážnosti by tyto situace, na rozdíl od těch popsaných v Oranžovém seznamu, měly být napravitelné pouze v tom případě, když i přes vědomý střet zájmů strany výslovně vyjádří svoji vůli, aby taková osoba působila jako rozhodce.

Oranžový seznam je příkladným výčtem specifických situací, které (v závislosti na skutečnostech daného případu) v očích stran mohou vzbudit ospravedlnitelné pochybnosti o rozhodcově nepodjatosti či nezávislosti. Rozhodce má povinnost takovou situaci oznámit. Ve všech takových situacích se má za to, že strany rozhodce přijaly, pokud po oznámení neučiní včasnou námitku. Takové oznámení nemusí automaticky vyústit ve vyloučení rozhodce. Oznámení nepředstavuje presumpci vyloučení rozhodce. Účelem oznámení je informovat strany o situaci, kterou mohou chtít podrobněji prozkoumat, aby zjistily, zdali objektivně, tj. z pohledu rozumné třetí osoby znalé relevantních faktů, existuje ospravedlnitelná pochybnost o rozhodcově nepodjatosti a nezáujatosti. Rozhodce také může nadále působit ve své funkci, pokud není stranami vznesena včasná námitka nebo v případě „Nenapravitelného Červeného seznamu“ strany zvláště souhlasí.

Pokud strany zpochybní jmenovaného rozhodce, dotčený může samozřejmě nadále vykonávat svoji funkci rozhodce, pokud se autorita, která je oprávněna o odmítnutí rozhodnout, nedomnívá, že jsou splněny objektivní podmínky pro vyloučení. Navíc opožděné odmítnutí založené na té skutečnosti, že rozhodce významnou skutečnost i okolnost neoznámil, by nemělo automaticky vyústit ani v nejmenování, ani v pozdější vyloučení rozhodce i v úspěšné zrušení rozhodčího nálezu. Samotné neoznámení nemůže učinit rozhodce podjatým i závislým. Podjatost i

závislost mohou způsobit pouze skutečnosti i okolnosti, které nebyly oznámeny.

Zelený seznam obsahuje příkladný výčet specifických situací, ve kterých objektivně nenastává ani střet zájmů, ani dojem, že by nějaký střet zájmů mohl existovat. Z tohoto důvodu nemá rozhodce povinnost oznamovat situaci, která spadá do Zeleného seznamu. Oznamovací povinnost by měla být rozumně omezena. V některých situacích může objektivní test převládnout nad čistě subjektivním testem „z pohledu stran“.

Podle výše uvedeného jsou přímo osoby znalce zmiňovány v následujících specifických situacích: v „Oranžového seznamu“ v kapitole „Vztahy mezi rozhodcem a stranou a dalšími zúčastněnými v rozhodčím řízení“ se uvádí, že existuje blízké osobní přátelství mezi rozhodcem na jedné straně a manažerem, ředitelem či členem dozorčí rady nebo jinou osobou mající podobnou vedoucí funkci v jedné ze stran či v právnické osobě s jednou ze stran propojené nebo mezi svědkem, znalcem na straně druhé, což je prokázáno tím, že rozhodce a manažer, ředitel či jiná osoba, svědek nebo znalec spolu pravidelně tráví značnou dobu činností nesouvisející s pracovními povinnostmi či aktivitami profesní organizací či společenských organizací.²⁴² „Zelený seznam“ konstatuje v kapitole s názvem „Kontakty mezi rozhodcem a jednou ze stran“, že rozhodce a manažer, ředitel či člen dozorčí rady či jiná osoba mající podobnou vedoucí pozici v jedné ze stran či v právnické osobě s jednou ze stran propojené spolu v jednom případě pracovali jako znalci, či v jiné profesionální funkci, včetně funkce rozhodce.²⁴³

K nepodjatosti rozhodce se vyjadřoval i Spolkový patentový soud SRN, který vyslovil názor, že *„dojem nikoli úplné nepodjatosti může být odůvodněna tehdy, když je znalec v obchodním vztahu k jedné ze stran. Pokud znalec převezme zakázku na vypracování znaleckého posudku pro třetí osobu, která sama je poradcem jedné ze stran, přihlíží se k tomuto jen za omezených*

242

V originálním znění: *„PART II: Practical Application of the General Standards. 3. Orange List. 3.4.3 A close personal friendship exists between an arbitrator and a manager or director or a member of the supervisory board or any person having a similar controlling influence in one of the parties or an affiliate of one of the parties or a witness or expert, as demonstrated by the fact that the arbitrator and such director, manager, other person, witness or expert regularly spend considerable time together unrelated to professional work commitments or the activities of professional associations or social organizations.“*

243

V originálním znění: *„PART II: Practical Application of the General Standards. 4. Green List. 4.5.3 The arbitrator and a manager, director or member of the supervisory board, or any person having a similar controlling influence, in one of the parties or an affiliate of one of the parties, have worked together as joint experts or in another professional capacity, including as arbitrators in the same case.“*

předpokladů.“²⁴⁴

10.3 Důkazní hodnota znaleckého posudku

Znalecký posudek, a to jak poskytnutý znalcem jmenovaným rozhodčím senátem, tak znalcem přibraným stranou, má postavení důkazu, takže podléhá stejným pravidlům. Rozhodčí senát při své činnosti uplatňuje zásadu volného hodnocení důkazů (viz výše). V rozhodčím řízení se používá znalců k daleko širšímu okruhu úkolů, než při civilním řízení. Pokud se rozhodčí senát odchýlí od závěrů znaleckého posudku, pak by měl své stanovisko odůvodnit.

Porovnáme-li povinné obsahy znaleckých posudků podle pravidel IBA²⁴⁵ podaných znalci jmenovanými rozhodčím senátem a znalci přibranými stranou, dojdeme ke zjištění, že jsou totožné až na ustanovení, která říkají, že v případě znalce jmenovaného rozhodčím senátem musí navíc znalecký posudek obsahovat prohlášení o jeho současném a minulém vztahu (pokud existuje) s některou ze stran, jejími právními poradci a rozhodčím senátem; popis pokynů, podle nichž poskytl své názory a závěry a prohlášení o své nezávislosti na některé ze stran, jejich právních poradcích a rozhodčím senátu.²⁴⁶

Na základě principu hospodárnosti rozhodčí senáty dnes již tak často nevyžadují výslech znalce, ale stačí jim písemný znalecký posudek. Může se však stát, že při podání písemného znaleckého posudku znalcem přibraným stranou může požadavek na výslech znalce zaznít, aby se případně mohlo eliminovat riziko případné neobjektivity.

244

Usnesení BGH z 23.10.2012 – X ZR 137/09. Citováno podle Právních rozhledů, č. 7/2013. s. 264.

245

[IBA Rules on the Taking of Evidence in International Arbitration](#). Adopted by a resolution of the IBA Council 29 May 2010 International Bar Association.

Dostupné na:

http://www.ibanet.org/LPD/Dispute_Resolution_Section/Arbitration/IBA_Rules_Evidence/Publications.aspx

Article 5. Party-Appointed Experts.

Article 6. Tribunal-Appointed Experts. Plné znění viz kapitola 8.4.

246

V originálním znění: „Article 5. Party-Appointed Experts. 2. The Expert Report shall contain: (a) ... a statement regarding his or her present and past relationship (if any) with any of the Parties, their legal advisors and the Arbitral Tribunal, (b) a description of the instructions pursuant to which he or she is providing his or her opinions and conclusions; (c) a statement of his or her independence from the Parties, their legal advisors and the Arbitral Tribunal; ...“

10.4 Zásada spravedlivého procesu

V rámci zásady na spravedlivý proces má každá strana právo vyjádřit se ke všem prováděným důkazům. Strany mají právo navrhnout znalce a rozhodčí senát má povinnost se tímto návrhem zabývat. Před jmenováním znalce mají strany právo se vyjádřit k jeho osobě, rozsahu jeho úkolů a znaleckému oprávnění.

Podle Pravidel ICC rozhodčí senát po konzultaci s účastníky řízení může jmenovat jednoho nebo více znalců, definovat jejich kompetence a přijímat jejich znalecké posudky.²⁴⁷ Pravidla IBA uvádějí obdobně, že rozhodčí senát po konzultaci se stranami může jmenovat jednoho nebo více nezávislých znalců jmenovaných rozhodčím senátem pro vypracování znaleckého posudku ohledně konkrétních otázek určených rozhodčím senátem. Rozhodčí senát stanoví po konzultaci se stranami zadání pro každý znalecký posudek.²⁴⁸

Bývá zvykem, že jsou strany přizvány k úkonům znalce. Znalec jmenovaný rozhodčím senátem může požádat stranu poskytnout jakékoli informace nebo poskytnout přístup ke všem dokumentům, věcem, vzorkům, majetku, strojům, systémům, procesům nebo pro místní šetření v rozsahu odpovídajícímu pro daný případ a podílu na jeho výsledku. Znalec jmenovaný rozhodčím senátem jako orgán může požadovat stejné informace nebo přístup jako orgán rozhodčího senátu.

247

ICC Rules of Arbitration. The current Rules are in force as from 1 January 2012.

Dostupné na:

<http://www.iccwbo.org/Products-and-Services/Arbitration-and-ADR/Arbitration/ICC-Rules-of-Arbitration/>

Srov. originální znění: „*Article 25: Establishing the Facts of the Case. 4) The arbitral tribunal, after having consulted the parties, may appoint one or more experts, define their terms of reference and receive their reports. ...*“

248

[IBA Rules on the Taking of Evidence in International Arbitration](#). Adopted by a resolution of the IBA Council 29 May 2010 International Bar Association.

Srov. originální znění: „*Article 6 Tribunal-Appointed Experts. 1. The Arbitral Tribunal, after consulting with the Parties, may appoint one or more independent Tribunal-Appointed Experts to report to it on specific issues designated by the Arbitral Tribunal. The Arbitral Tribunal shall establish the terms of reference for any Tribunal-Appointed Expert Report after consulting with the Parties. A copy of the final terms of reference shall be sent by the Arbitral Tribunal to the Parties.*“

Dostupné na:

http://www.ibanet.org/LPD/Dispute_Resolution_Section/Arbitration/IBA_Rules_Evidence/Publications.aspx

Strany a jejich zástupci mají právo na takové informace a účastnit se takové dohlídky.²⁴⁹

Stranám musí být dána možnost vyjádřit se ke znaleckému posudku. Po obdržení znaleckého posudku musí rozhodčí senát poskytnout kopii znaleckého posudku stranám, kterým musí být dána možnost vyjádřit v písemné formě své stanovisko k tomuto posudku. Strana je oprávněna posoudit jakýkoliv dokument, o který znalec opírá svůj posudek.²⁵⁰

Pokud rozhodčí senát přistoupí k výslechu znalců a podání jejich znaleckého posudku ústní formou, musí být stranám dána možnost se takového to jednání zúčastnit a umožnit jim klást znalci otázky. Na žádost jedné ze stran musí být straně dána příležitost dotazovat se tohoto znalce v průběhu jednání²⁵¹

Znalci obdobně jako rozhodci musí cítit zásadu práva na spravedlivý proces a rovného zacházení se stranami. Každá strany musí být průběžně ve všech fázích rozhodčího řízení informována o veškeré korespondenci mezi znalcem a rozhodčím senátem nebo stranou. Strany musí být přizvány ke každému úkonu znalce.

Každý účastník rozhodčího řízení musí svá tvrzení prokázat, nese si své důkazní břemeno.

249

Srov. originální znění z Pravidel IBA: „...*the Tribunal-Appointed Expert may request a Party to provide any information or to provide access to any Documents, goods, samples, property, machinery, systems, processes or site for inspection, to the extent relevant to the case and material to its outcome. The authority of a Tribunal-Appointed Expert to request such information or access shall be the same as the authority of the Arbitral Tribunal. The Parties and their representatives shall have the right to receive any such information and to attend any such inspection.*“

Dostupné na:
http://www.ibanet.org/LPD/Dispute_Resolution_Section/Arbitration/IBA_Rules_Evidence/Publications.aspx

250

Srov. UNCITRAL Arbitration Rules (as revised in 2010).

Dostupné na:

<http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/arb-rules-revised/arb-rules-revised-2010-e.pdf>

Srov. originální znění: „*Experts appointed by the arbitral tribunal. Article 29. 4. Upon receipt of the expert's report, the arbitral tribunal shall communicate a copy of the report to the parties, which shall be given the opportunity to express, in writing, their opinion on the report. A party shall be entitled to examine any document on which the expert has relied in his or her report.*“

251

ICC Rules of Arbitration. The current Rules are in force as from 1 January 2012.

Dostupné

na: <http://www.iccwbo.org/Products-and-Services/Arbitration-and-ADR/Arbitration/ICC-Rules-of-Arbitration/>

Srov. originální znění: „*Article 25: Establishing the Facts of the Case. 4)... At the request of a party, the parties shall be given the opportunity to question at a hearing any such expert.*“

Proto prostřednictvím znalce nemají být poskytovány důkazy, které mají být jinak poskytnuty stranami. Strany mají své nároky řádně doložit. Z důvodu nezávislosti znalce není jeho úkolem argumentovat ve prospěch jedné strany. Znalec může pouze podpořit nárok strany, ne stát na její straně. Na druhou stranu musí být uplatněno právo strany vyjádřit se k věci, poněvadž pokud by rozhodčí senát v takovém případě odmítl jmenovat znalce, a to i přes tuto žádost účastníků řízení, proti osobě, která má důkazní břemeno pro tuto skutečnost, může být porušeno právo daného účastníka být vyslechnut.²⁵²

Podle švýcarského federálního Nejvyššího soudu by se rozhodčí senát dopustil popření práva účastníka vyjádřit se ve věci, pokud sám rozhodčí senát postrádá příslušné odborné znalosti, když by odmítl i přes žádost strany jmenovat znalce. Pokud tak učiní, pak by soudy mohly odmítnout výkon rozhodčího nálezu proto, že rozhodčí senát porušil právo na spravedlivý proces.²⁵³

Francouzské soudy podobně judikovaly, že pokud si rozhodci v průběhu rozhodčího řízení vyžádají znalecký posudek, měl by tento posudek poskytnut také účastníkům, kteří by měli mít příležitost posudek projednat. Pokud tak neučiní, odpovídá toto opomenutí porušení zásady spravedlivého procesu a soudy by mohly odmítnout příslušný rozhodčí nález vykonat. To platí i v případě, kdy se rozhodčí senát neřídí ve svém nálezu závěry znalce. To neznamená, že by byl závěr znalce pro rozhodce závazný, ale pokud se rozhodci od závěru znalce odchýlí, měli by své důvody přiměřeně nezohlednit v odůvodnění nálezu.²⁵⁴

Žádná evropská legislativa neobsahuje úpravu, podle níž by bylo možné zrušit rozhodčí nález pro vady vyplývající ze znaleckého posudku. Česká úprava v zákoně o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů říká, že soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, jestliže se

252

Srov. SCHNEIDER, M. E. *Technical Experts in International Arbitration, Introductory comments to the Materials from Arbitration Practice*. ASA Bulletin 1993 N° 3. P. 454.

Srov. originální znění: „*If the arbitral tribunal, in such a situation, would refuse to appoint such an expert and, despite that parties request for the appointment, finds against the party having the burden of proof for this fact, it may have violated that party's right to be heard.*“

Dostupné na: http://www.lalive.ch/files/mes_technical_experts.pdf

253

Srov. BĚLOHLÁVEK., A. J. *Výhrada veřejného pořádku hmotněprávního a procesního ve vztazích s mezinárodním právem*. Právník, 2006, č. 11, s. 1267-1301.

254

Srov. BĚLOHLÁVEK., A. J. *Znalci v mezinárodním prostředí - v soudním řízení civilním a trestním, v rozhodčím řízení a investičních sporech*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. S. 197. ISBN 978-80-7400-395-0.

zjistí, že jsou dány důvody, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení.²⁵⁵

10.5 Rozsah znaleckého úkolu

Nejsou známa nějaká omezení týkající se rozsahu znaleckého úkolu. V některých případech rozhodčí soud přiřadí znalci úkol zjistit skutkový stav věci, nebo přesněji, označit důkazy podle některých tvrzení a posoudit jejich důkazní hodnotu. V jiných se vyzve znalec, aby určil výskyt určité události, nebo se znalec vyzve, aby vyjádřil svůj názor na tvrzení, aniž by se identifikovala nějaké zvláštní hlediska, která je třeba vyřešit. Některé z úkolů jdou daleko nad rámec pouhé technické informace jako vodítka pro rozhodce v pochopení skutkového stavu případu. U některých rozhodčích praktiků, zejména těch, kteří mají společné právní zázemí, se to může jevit jako neobvyklé a případně překračující pravomoci rozhodce.²⁵⁶

V rozhodčí praxi je poměrně časté jmenování znalců pro právní obory. Je to v případě, pokud mají být přezkoumány právní otázky podle cizího práva. Podle české judikatury se sice znalec nesmí vyjadřovat k právním otázkám,²⁵⁷ ale pro oblast „právních vztahů k cizině“ existuje výjimka. Současné právo je totiž dnes natolik komplikované, že rozhodce nemůže celou oblast sám

255

Srov. § 31 písm. i) ZRŘ.

To je možné podle § 228 odst. 1 písm. a) a b) občanského soudního řádu: „(1) Žalobou na obnovu řízení účastník může napadnout pravomocný rozsudek nebo pravomocné usnesení, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé: a) jsou-li tu skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy, které bez své viny nemohl použít v původním řízení před soudem prvního stupně nebo za podmínek uvedených v ustanovení § 205a a 211a též před odvolacím soudem, pokud mohou přivodit pro něho příznivější rozhodnutí ve věci; b) lze-li provést důkazy, které nemohly být provedeny v původním řízení před soudem prvního stupně nebo za podmínek uvedených v ustanovení § 205a a 211a též před odvolacím soudem, pokud mohou přivodit pro něho příznivější rozhodnutí ve věci.“

256

Srov. SCHNEIDER, M. E. *Technical Experts in International Arbitration, Introductory comments to the Materials from Arbitration Practice*. ASA Bulletin 1993 N° 3. P. 450.

Srov. originální znění: „If the arbitral tribunal, in such a situation, would refuse to appoint such an expert and, despite that parties request for the appointment, finds against the party having the burden of proof for this fact, it may have violated that party's right to be heard.“

Dostupné na: http://www.lalive.ch/files/mes_technical_experts.pdf

257

R 1/1998 (tr.): „Znalecký posudek nelze odmítnout jen proto, že znalec se nad rámec svého oprávnění vyjadřoval i k otázkám právním. Skutečnost, že znalec ve svém posudku zaujme stanovisko k otázce, jejíž zodpovězení přísluší soudu, nečiní tento posudek nepoužitelným, pokud obsahuje odborné poznatky a zjištění, z nichž znalec tento právní závěr učinil a které umožňují, aby soud tentýž nebo jiný takový závěr dovodil sám. (Jde o judikát z oblasti trestního řízení, ale lze jej použít i pro oblast civilní.)“

obsáhnout, a proto potřebuje daného odborníka. Oblast investičních sporů²⁵⁸ jakožto okruh mezinárodního práva veřejného poskytuje daleko větší prostor pro zapojení právních specialistů coby znalců, než „pouhé“ rozhodčí řízení.

10.6 Hodnocení znaleckého posudku

Rozhodčí senát by měl při hodnocení znaleckých posudků brát v úvahu zejména tyto faktory: rozsah projednávaných skutkových a právních otázek, kvalifikaci a zkušenost znalce, pečlivost a způsob zpracování, nezávislost znalce, použití metodiky s ohledem na její obvyklost, přiměřenost závěrů, odborné renomé znalce a další hlediska, která vyplývají z konkrétního případu.²⁵⁹

Pochybnosti o odbornosti znalce ohledně jedné dílčí otázky nemusí mít vliv na jeho závěry učiněné ohledně otázek jiných.²⁶⁰ Při tom závisí na tom, zda a v jaké míře jsou jednotlivé otázky provázané, zda lze dílčí závěry znalce skutečně hodnotit a využít samostatně, jaká je obecná úroveň znalce a co způsobilo, že znalec posoudil také některé dílčí otázky, u nichž byla jeho odbornost nedostatečná. Rozhodčí senát by se měl zabývat tím, zda nedošlo k chybě při zadání pro znalce, zda byly poskytnuty dostatečné informace, zda byla odpovídající součinnost stran apod.²⁶¹

258

Srov. SCHREUER, CH. *The Relevance of Public International Law in International Investment Arbitration: Investment Disputes*.

Dostupné na: http://www.univie.ac.at/intlaw/pdf/csunpublpaper_1.pdf

259

Podle ICC Issues for Arbitrators to Consider Regarding Experts. ICC International Court of Arbitration Bulletin Vol. 21 No. 1.

Dostupné na:

http://www.iccdri.com/CODE/LevelThree.asp?tocxml=ltoc_CommReportsAll.xml&page=Commission%20Reports&L1=Commission%20Reports&L2=&tocxsl=DoubleToc.xsl&contentxsl=arbSingle.xsl&Locator=9&contentxml=CR_0041.xml&AUTH=&nb=0

260

Srov. BĚLOHLÁVEK., A. J. *Znalci v mezinárodním prostředí - v soudním řízení civilním a trestním, v rozhodčím řízení a investičních sporech*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. S. 203. ISBN 978-80-7400-395-0.

261

Podle ICC Issues for Arbitrators to Consider Regarding Experts. ICC International Court of Arbitration Bulletin Vol. 21 No. 1.

Dostupné na:

http://www.iccdri.com/CODE/LevelThree.asp?tocxml=ltoc_CommReportsAll.xml&page=Commission%20Reports&L1=Commission

Namítat lze nezávislost znalce na stranách a osobách, které mají na sporu zájem, na předmětu sporu a rozhodčím senátu. Taktéž může být namítána předchozí spolupráce znalce s rozhodčím senátem nebo konkrétním rozhodcem. Námitky lze vznést také ohledně kvalifikace znalce, použitých metod a jeho vztahu k právnímu zástupci strany. Dlouhodobá spolupráce znalce a právního zástupce nemusí být na překážku pro jeho nezávislost a nestrannost. Znalec přibíraný stranou totiž plní tutéž funkci nejen k dané straně, ale i k rozhodčímu senátu a potažmo i k druhé straně. Nicméně pro tyto případy řada právních řádů má zaveden institut „poradce senátu“,²⁶² který tvoří jakýsi mezičlánek mezi rozhodcem a znalcem. Pomáhá s formulováním zadání pro znalce, s hodnocením znaleckého posudku a podává informaci rozhodčímu senátu o požadované odborné komunitě.

Závěry jednotlivých znalců se mohou lišit, proto je nutné využít některých metod, aby bylo možné dosáhnout použitelný výsledek. Jednou z těchto metod je „konfrontační výslech znalců“.²⁶³ Jedná se o simultánní výslech několika znalců s odlišnými závěry. Tato technika má ale své úskalí v tom, že ne každý znalec dokáže své názory obhájit při výslechu, aniž by z toho nutně muselo vyplývat, že jeho závěry jsou chybné. Je otázkou, zda je konfrontační výslech znalců efektivnější, než křížový výslech znalce. Bezpochyby bude záležet na okolnostech konkrétního případu.

Je třeba vzít v úvahu, že v rozhodčím řízení je možno rozhodovat i podle zásad spravedlnosti, jsou-li k tomu rozhodci výslovně zmocněni. Domnívám se, že i v takovém případě je možno ustanovit znalce a vycházet z jeho závěrů obsažených ve znaleckém posudku.

10.7 Výkon rozhodčího nálezu

Cizí rozhodčí nálezy se vymáhají na základě Newyorské úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů. Stanoví se zde důvody, na základě kterých by mohlo dojít k odmítnutí nebo vykonání rozhodčího nálezu. V případě znaleckého posudku by se mohlo jednat o porušení práva na

%20Reports&L2=&tocxsl=DoubleToc.xsl&contentxsl=arbSingle.xsl&Locator=9&contentxml=CR_0041.xml&AUTH=&nb=0

262

Assessor - viz např. Anglie, Německo, Nizozemsko.

263

Witness conferencing.

spravedlivý proces v okamžiku, kdy by nastalo pochybení ve jmenování znalce, ve způsobu plnění znaleckého úkolu či při prezentaci znaleckého posudku.²⁶⁴

Rozhodčí nález je v podstatě nepřezkoumatelný obecným soudem. Výjimku tvoří případy, kdy soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, jestliže: (i) byl vydán ve věci, o níž nelze uzavřít platnou rozhodčí smlouvu, (ii) rozhodčí smlouva je z jiných důvodů neplatná, nebo byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje, (iii) ve věci se zúčastnil rozhodce, který nebyl ani podle rozhodčí smlouvy, ani jinak povolán k rozhodování, nebo neměl způsobilost být rozhodcem, (iv) rozhodčí nález nebyl usnesen většinou rozhodců, (v) straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat, (vi) rozhodčí nález odsuzuje stranu k plnění, které nebylo oprávněným žádáno, nebo k plnění podle tuzemského práva nemožnému či nedovolenému, nebo (vii) se zjistí, že jsou dány důvody, pro které lze v občanském soudním řízení žádat o obnovu řízení.

Určitý průlom do nepřezkoumatelnosti rozhodčích nálezů tvoří pouze oblast spotřebitelských smluv, kdy (i) rozhodce nebo stálý rozhodčí soud rozhodoval spor ze spotřebitelské smlouvy v rozporu s právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele nebo ve zjevném rozporu s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem nebo (ii) rozhodčí smlouva týkající se sporů ze spotřebitelských smluv neobsahuje požadované informace,²⁶⁵ popřípadě tyto informace jsou záměrně nebo v nezanedbatelném rozsahu neúplné, nepřesné nebo nepravdivé.²⁶⁶

Strany se však mohou dohodnout v rozhodčí smlouvě, že rozhodčí nález může být k žádosti některé z nich nebo obou přezkoumán jinými rozhodci.²⁶⁷ Rozhodčí nález, který nelze přezkoumat jinými rozhodci, nebo u něhož marně uplynula lhůta k podání žádosti o přezkoumání, nabývá dnem

264

Srov. čl. V odst. 1 písm. b) Newyorské úmluvy: „Strana, proti níž je rozhodčí nález uplatňován, nebyla řádně vyrozuměna o ustanovení rozhodce nebo o rozhodčím řízení nebo nemohla z jakýchkoliv jiných důvodů uplatnit své požadavky.“

265

Rozhodčí doložka uzavřená pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv musí být sjednána samostatně a nikoliv jako součást podmínek, jimiž se řídí smlouva hlavní; jinak je neplatná. Musí obsahovat také pravdivé, přesné a úplné informace o rozhodci nebo o tom, že rozhoduje stálý rozhodčí soud, způsobu zahájení a formě vedení rozhodčího řízení, odměně rozhodce a předpokládaných druhích nákladů, které mohou spotřebiteli v rozhodčím řízení vzniknout a o pravidlech pro jejich přiznání, místu konání rozhodčího řízení, způsobu doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli a o tom, že pravomocný rozhodčí nález je vykonatelný. (Srov. § 3 odst. 3 a 5 ZRŘ.)

266

Srov. § 31 ZRŘ.

267

Srov. § 27 v. 1 ZRŘ.

doručení účinku pravomocného soudního rozhodnutí a je soudně vykonatelný.²⁶⁸

Jedinou možností, jak může obecný soud rozhodnout o neuznatelnosti cizího rozhodčího nálezu, je použití výhrady veřejného pořádku.²⁶⁹ Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži²⁷⁰ obsahuje ustanovení, ve kterém se říká, že uznání výkon rozhodčího nálezu bez ohledu na zemi, v níž byl vydán, může být odmítnuto pouze, shledá-li soud, že uznání nebo výkon rozhodčího nálezu byl v rozporu s veřejným pořádkem tohoto státu.

Mezinárodní teorie ani praxe není jednotná, zda-li se jedná o veřejný pořádek mezinárodní nebo veřejný pořádek národní. K vymezení hranice lze proto použít soudní judikaturu. Např. Federální soud Spojených států došel k závěru, že národní politika zvýhodňující rozhodčí řízení má ještě větší význam, jde-li o mezinárodní rozhodčí řízení.²⁷¹

268

Srov. § 28 odst. 2 ZRŘ.

269

Srov. čl. V odst. 2 písm. b) Newyorské úmluvy: „Uznání a výkon rozhodčího nálezu by byly v rozporu s veřejným pořádkem dané země.“

270

Srov. originální znění: „Article 36. Grounds for refusing recognition or enforcement. (1) Recognition or enforcement of an arbitral award, irrespective of the country in which it was made, may be refused only: (b) if the court finds that: (ii) the recognition or enforcement of the award would be contrary to the public policy of this State.“

Dostupné na: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf

271

Rozhodnutí ve věci: Menorah Insurance Company v. INX Reinsurance Corporation. Nos. 95-1495, 95-1497. United States Court of Appeals, First Circuit. Decided Dec. 26, 1995.

Srov.: „Against this backdrop of a strong United States policy favoring arbitration, INX essentially makes two arguments. The district court erred, it says, in deciding that it waived arbitration in the events of 1992. In any event, INX says, it now has the right to have the question of the enforceability of the Israeli judgment, including INX's counterclaim, determined by an arbitrator.“

Dostupné na: <https://bulk.resource.org/courts.gov/c/F3/72/72.F3d.218.95-1497.95-1495.html>

11 ZNALEC V INVESTIČNÍCH SPORECH

11.1 Dohody o ochraně investic

Česká republika je v současnosti vázána 79 dohodami o ochraně investic (viz výše). Abychom byli schopni analyzovat postavení znalce v těchto dohodách, musíme si nejdříve zmapovat způsob řešení sporů z investic vyplývajících z těchto dohod podle jednotlivých bilaterálních smluv.

11.1.1 Albánie

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Jestliže spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou nebude takto urovnán v době šesti měsíců, je investor oprávněn předložit spor buď: a) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965 v případě, že obě smluvní strany jsou stranami této úmluvy; nebo b) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustanovenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu.²⁷²

11.1.2 Argentina

Jakýkoli spor, který vznikne mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude předmětem jednání mezi stranami

272

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 183/1995 Sb. o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Albánskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic, ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 49/2011 Sb.m.s., o sjednání Protokolu mezi Českou republikou a Albánskou republikou o změně Dohody mezi Českou republikou a Albánskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic, podepsané dne 27. června 1994 v Praze.

ve sporu. Jestliže spor nemůže být takto urovnán v době šesti měsíců po datu, kdy byl písemně oznámen kteroukoli stranou ve sporu, může být předložen na žádost investora buď: - **příslušnému soudu smluvní strany**, která je stranou ve sporu, nebo - mezinárodní arbitráži. Pokud investor předložil spor shora uvedenému příslušnému soudu smluvní strany, kde je investice uskutečněna, nebo mezinárodní arbitráži, je tato volba konečná.

V případě mezinárodního rozhodčího řízení může být spor předložen podle volby investora buď: - **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** zřízenému Úmluvou o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřenou k podpisu ve Washingtonu 18. 3. 1965, nebo - **mezinárodnímu rozhodčímu soudu ustavenému případ od případu podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**.

Mezinárodní rozhodčí soud rozhodne v souladu s ustanoveními této dohody, právním řádem smluvní strany, která je stranou ve sporu, včetně jejích kolizních norem, podmínkami jakékoli zvláštní dohody uzavřené v souvislosti s takovou investicí a příslušnými zásadami mezinárodního práva. Rozhodčí nález je konečný a závazný pro strany sporu. Každá smluvní strana rozhodčí nález vykoná v souladu se svým právním řádem.²⁷³

11.1.3 Austrálie

V případě sporu mezi smluvní stranou a investorem druhé smluvní strany týkajícího se investice se strany ve sporu nejprve pokusí o řešení sporu přátelsky. Nemůže-li být uvedený spor vyřešen tímto způsobem, každá strana ve sporu může v souladu s právním řádem smluvní strany, která investici umožnila, zahájit řízení před příslušným soudním nebo správním orgánem této smluvní strany. Kterákoliv strana ve sporu může učinit následující opatření bez ohledu na to, zda již bylo použito nebo využito místního prostředku: a) jsou-li obě smluvní strany v uvedené době členy Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států z r. 1965 (dále jen „Úmluva“), předat spor **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic** (dále jen „Středisko“) ke smířčímu nebo rozhodčímu řízení podle článku 28 nebo 36 Úmluvy. Pokud toto opatření učiní investor jedné smluvní strany, druhá smluvní strana bude písemně souhlasit s předáním sporu

273

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 297/1998 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Argentinou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Středisku ve lhůtě třiceti dnů poté, co obdržela takovou žádost od investora; b) nejsou-li obě smluvní strany v uvedené době členy Úmluvy, bude spor předán **rozhodčímu soudu, zřízenému podle Dodatku B**, nebo dohodnou-li se strany ve sporu jinak, **jiné rozhodčí pravomoci**.

Je-li spor předán Středisku: a) a strany ve sporu se nemohou dohodnout, zda je vhodnější smírčí nebo rozhodčí řízení, má právo volby příslušný investor; a b) bude společnost, která je zřízena nebo ustavena v souladu s právním řádem platným na území jedné smluvní strany a v níž před vznikem sporu investoři druhé smluvní strany vlastní většinu podílů, považována za společnost druhé smluvní strany. Žádná smluvní strana nebude usilovat o řešení sporu, který se již řeší podle předchozího, diplomatickou cestou, pokud: a) podle povahy věci příslušný soudní nebo správní orgán, generální sekretář Střediska, orgán rozhodčího soudu nebo smírčí komise nerozhodl, že se uvedeného sporu jeho pravomoc netýká; nebo b) druhá smluvní strana nedodržela nebo nesplnila rozsudek, náleze, příkaz nebo jiné rozhodnutí uvedeného orgánu.

V žádném řízení, které se týká sporu souvisejícího s investicí, nevznesne smluvní strana jako svoji obranu protinávrh, právo na protiplnění a podobně, jestliže příslušný investor obdržel nebo obdrží, na základě pojišťovací nebo záruční smlouvy, náhradu nebo odškodnění za celou utrpěnou škodu nebo její část. Investor smluvní strany, jehož se spor týká, však nebude mít nárok na vyšší náhradu za investici, která je předmětem sporu, než vyplývá z článku 6 odst. 2; v úvahu budou vzaty všechny zdroje náhrady, které za vyplacení náhrady na území smluvní strany ručí.²⁷⁴

Podle Dodatku B se rozhodčí soud bude skládat ze tří osob jmenovaných takto: a) každá strana ve sporu jmenuje jednoho rozhodce; b) rozhodci určení stranami ve sporu jmenují ve lhůtě třiceti dnů od jmenování druhého z nich dohodou rozhodce jako předsedu rozhodčího soudu, který je občanem třetí země mající diplomatické styky s oběma smluvními stranami. Rozhodčí řízení bude zahájeno písemným oznámením obsahujícím podstatu nároku, povahu požadovaného odškodnění a jméno rozhodce jmenovaného stranou, která dává podnět k zahájení rozhodčího řízení. Jestliže strana ve sporu, která obdržela písemné oznámení od druhé strany o zahájení rozhodčího řízení a jmenování rozhodce, nejmenuje svého rozhodce do třiceti dnů od obdržení oznámení druhé strany, nebo jestliže ve lhůtě šedesáti dnů od písemného oznámení strany o zahájení rozhodčího řízení nebude dosaženo dohody o jmenování předsedy rozhodčího soudu, každá strana ve sporu může požádat generálního tajemníka Mezinárodního střediska pro řešení

274

Srov. čl. 11 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 162/1994 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Austrálií o vzájemné podpoře a ochraně investic.

sporů z investic, aby provedl potřebné jmenování. Jestliže se rozhodce jmenovaný podle tohoto dodatku vzdá své funkce nebo nebude schopen jednat, bude stejným způsobem, jaký je předepsán pro jmenování původního rozhodce, jmenován nástupce, který bude mít stejné pravomoci a povinnosti jako původní rozhodce. Rozhodčí soud bude rozhodovat všechny otázky, které budou v jeho pravomoci, a v souladu s ustanoveními jakékoliv dohody mezi stranami ve sporu **určí svá procesní pravidla** s přihlédnutím k procesním pravidlům obsaženým v Rozhodčích pravidlech Komise mezinárodního obchodního práva Organizace spojených národů. Rozhodčí soud vydá rozhodčí nález většinou hlasů; přihlédně k ustanovením této dohody, jakékoliv dohodě mezi stranami ve sporu a platnému vnitrostátnímu právu smluvní strany, která povolila investici. Každá strana ve sporu ponese náklady jí určeného rozhodce. Náklady předsedy rozhodčího soudu a ostatní náklady vynaložené v souvislosti s vedením rozhodčího řízení ponесou obě strany ve sporu rovným dílem. Rozhodčí soud však může určit, že jedna strana ve sporu ponese vyšší část nákladů. Rozhodčí nález je konečný a závazný a bude vykonán na území každé smluvní strany v souladu s jejím právním řádem.

11.1.4 Ázerbájdžán

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Místem jednání bude hlavní město té smluvní strany, která je stranou ve sporu, nedohodnou-li se strany ve sporu jinak. Jestliže spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou nebude takto urovnán ve lhůtě šesti měsíců od data, kdy investor předložil žádost o řešení sporu, je investor oprávněn předložit spor k vyřešení podle své volby buď: a) **příslušnému soudu nebo správnímu tribunálu smluvní strany**, která je stranou ve sporu; nebo b) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D.C. 18. března 1965 v případě, že obě smluvní strany jsou stranami této Úmluvy; nebo c) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustavenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel.

Rozhodčí soud vezme při svém rozhodování v úvahu prameny práva v následujícím pořadí:

– ustanovení této dohody; – platné právo dotčené smluvní strany;

– ustanovení zvláštních dohod mezi investorem a hostitelskou smluvní stranou vztahujících se k investici; – obecné principy mezinárodního práva. Jakmile investor předložil spor příslušnému soudu smluvní strany nebo rozhodčímu řízení, jeho výběr je konečný. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu a bude vykonatelný v souladu s vnitrostátním zákonodárstvím. Žádná ze smluvních stran, která je stranou ve sporu, nebude moci v žádné fázi rozhodčího řízení nebo výkonu rozhodčího nálezu namítat skutečnost, že investorovi, který je protistranou ve sporu, bylo poskytnuto plnění z titulu pojištění plně nebo částečně pokrývající škodu, která mu vznikla.²⁷⁵

11.1.5 Bahrajn

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem státu jedné smluvní strany a státem druhé smluvní strany v souvislosti s investicí na území tohoto státu druhé smluvní strany, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Jestliže jakýkoli spor mezi investorem státu jedné smluvní strany a státem druhé smluvní strany nemůže být takto vyřešen ve lhůtě šesti měsíců od data písemné žádosti o jeho řešení, je investor oprávněn předložit spor k vyřešení podle své volby buď: (a) **příslušnému soudu nebo správnímu tribunálu státu smluvní strany**, který je stranou ve sporu; nebo (b) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965; nebo (c) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustavenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Rozhodčí řízení bude probíhat v anglickém jazyce. Rozhodčí nálezy budou konečné a závazné pro obě strany ve sporu. Stát smluvní strany, který je stranou ve sporu, nebude za žádných okolností v průběhu řízení o investičním sporu uplatňovat jako obranu svoji imunitu vyplývající ze státní suverenity.²⁷⁶

275

Srov. čl. 10 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 14/2012 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Ázerbájdžánskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic

276

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 117/2007 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Království Bahrajn o podpoře a ochraně investic.

11.1.6 Belgie (a Lucembursko)

Spory mezi jednou smluvní stranou a investorem druhé smluvní strany týkající se odškodnění podle této Dohody, budou oznámeny investorem z jedné smluvní strany druhé smluvní straně písemně, včetně podrobného vysvětlení. Bude-li to možné, budou tyto spory urovnány smírně. Nebude-li spor vyřešen do šesti měsíců ode dne písemného oznámení, a nebude-li mezi stranami ve sporu dohodnuta jiná forma urovnání, bude předložen na návrh investora rozhodčímu soudu „ad hoc“. Rozhodčí soud „ad hoc“ bude ustanoven případ od případu tímto způsobem: každá strana ve sporu jmenuje jednoho rozhodce, tyto dva rozhodci společně jmenují třetího rozhodce, občana třetího státu, který bude předsedou rozhodčího soudu. Rozhodci musí být jmenováni ve lhůtě dvou měsíců, předseda ve lhůtě tří měsíců od data, kdy investor ve sporu oznámil druhé smluvní straně své rozhodnutí předložit spor rozhodčímu soudu. Nebudou-li lhůty uvedené shora dodrženy, může každá strana ve sporu požádat předsedu Rozhodčího institutu Stockholmské obchodní komory, aby provedl potřebná jmenování. Členové rozhodčího soudu „ad hoc“ musí být občany států, s nimiž obě smluvní strany udržují diplomatické styky. **Rozhodčí soud „ad hoc“ stanoví svá procesní pravidla v souladu s pravidly Komise OSN pro mezinárodní právo obchodní, přijatými na Konferenci dne 15. prosince 1976.** Rozhodčí soud „ad hoc“ jedná podle: - právního řádu smluvní strany ve sporu, na jejímž území je investice umístěna, včetně jeho kolizních norem; - ustanovení této Dohody; - ustanovení zvláštní smlouvy, týkající se investice; - obecně přijatých norem a zásad mezinárodního práva. Rozhodnutí rozhodčího soudu „ad hoc“ jsou konečná a závazná pro strany ve sporu. Každá smluvní strana se zavazuje vykonat rozhodnutí podle svého právního řádu.²⁷⁷

11.1.7 Bělorusko

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Jestliže jakýkoli spor mezi investorem jedné smluvní strany a

277

Srov. čl. 8 sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 574/1992 Sb., o sjednání Dohody mezi Československou socialistickou republikou a Hospodářskou unií belgicko-lucemburskou o vzájemné podpoře a ochraně investic.

druhou smluvní stranou nebude takto urovnán ve lhůtě šesti měsíců, je investor oprávněn předložit spor buď: a) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965; nebo b) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustavenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu.²⁷⁸

11.1.8 Bosna a Hercegovina

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi smluvní stranou a investorem druhé smluvní strany v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude přátelsky urovnán konzultacemi a jednáními. Jestliže spor nemůže být urovnán ve lhůtě šesti měsíců od data, kdy některá ze stran sporu požádala o přátelské urovnání, může dotčený investor předložit spor buď: a) **příslušnému soudu nebo správnímu tribunálu smluvní strany**, na jejímž území byla investice uskutečněna; nebo b) **rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustavenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**; nebo c) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic** (dále jen „Středisko“) ke smírčímu nebo arbitrážnímu řízení ustavenému podle Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965 (dále jen „Úmluva“).

Žádná smluvní strana nebude řešit diplomatickou cestou žádný spor předložený Středisku, ledaže: a) generální tajemník Střediska nebo smírčí komise nebo arbitrážní soud ustavený Střediskem rozhodne, že spor nepatří do jurisdikce Střediska; nebo b) druhá smluvní strana nedodrží jakýkoli nález vydaný rozhodčím soudem nebo se takovému nálezu nepodrobí. Rozhodčí nález bude založen na: - ustanoveních této dohody; - zákonech smluvní strany, na jejímž území byla investice uskutečněna, včetně pravidel upravujících kolize práva; a - pravidlech a obecně přijatých zásadách mezinárodního práva. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany sporu a bude vykonán v souladu s právem dotčené smluvní strany. Během rozhodčího nebo vykonávacího

278

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 213/1998 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Běloruskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

řízení smluvní strana nebude pro účely obhajoby, námitek, protinároku, práva na vyrovnání nebo z jakéhokoli jiného důvodu uplatňovat argument, že investor, který je spornou stranou, obdržel nebo obdrží odškodnění nebo jinou náhradu všech nebo části údajných škod na základě pojistné nebo záruční smlouvy proti politickým rizikům.²⁷⁹

11.1.9 Bulharsko

Spory mezi smluvními stranami týkající se výkladu nebo použití této dohody budou, pokud to bude možné, řešeny jednáními mezi smluvními stranami. Pokud spor mezi smluvními stranami nemůže být takto vyřešen ve lhůtě šesti měsíců po zahájení jednání, bude na žádost jedné ze smluvních stran předložen rozhodčímu soudu v souladu s ustanoveními tohoto článku. Rozhodčí soud bude ustaven pro každý jednotlivý případ následujícím způsobem. Každá smluvní strana jmenuje jednoho rozhodce ve lhůtě dvou měsíců od obdržení žádosti o rozhodčí řízení. Tito dva rozhodci pak vyberou občana třetího státu, který bude se souhlasem obou smluvních stran jmenován předsedou soudu. Předseda bude jmenován do dvou měsíců ode dne jmenování obou rozhodců.

Pokud v některé ze lhůt nebylo provedeno nezbytné jmenování, kterákoli smluvní strana může vyzvat předsedu Mezinárodního soudního dvora, aby provedl nezbytná jmenování. Je-li předseda občanem některé smluvní strany nebo z jiného důvodu nemůže vykonat tento úkon, bude vyzván místopředseda, aby provedl tato jmenování. Je-li také místopředseda občanem některé smluvní strany nebo nemůže vykonat tento úkon, bude k provedení nezbytného jmenování vyzván služebně nejstarší člen Mezinárodního soudního dvora, který není občanem žádné smluvní strany.

Rozhodčí soud určí svá vlastní jednací pravidla. Rozhodčí soud přijímá své rozhodnutí na základě ustanovení této dohody a obecně přijatých zásad a pravidel mezinárodního práva. Rozhodčí soud přijímá své rozhodnutí většinou hlasů. Takové rozhodnutí je konečné a závazné pro obě smluvní strany. Každá smluvní strana uhradí náklady svého rozhodce a své účasti v rozhodčím řízení. Náklady předsedy a ostatní výdaje budou hrazeny smluvními stranami rovným dílem.²⁸⁰

279

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 74/2004 Sb.m.s., o sjednání Dohody o podpoře a ochraně investic mezi Českou republikou a Bosnou a Hercegovinou, ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 54/2010 Sb.m.s., o sjednání Protokolu mezi Českou republikou a Bosnou a Hercegovinou o změně Dohody mezi Českou republikou a Bosnou a Hercegovinou o podpoře a ochraně investic podepsané dne 17. dubna 2002 v Sarajevu.

280

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 103/2000 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou

11.1.10 Černá Hora

Spory mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí uskutečněnou investorem první smluvní strany na území druhé smluvní strany budou, pokud to bude možné, řešeny jednáními. Jestliže spor uvedený v odstavci 1 tohoto článku nemůže být vyřešen jednáními, ve lhůtě šesti měsíců od data, kdy investor předložil žádost o řešení sporu, může investor předložit spor k vyřešení **příslušnému soudu smluvní strany**, která je stranou ve sporu. Nevyužije-li investor tohoto ustanovení, může zvolit možnost řešit spor v rozhodčím řízení a předložit jej k vyřešení: (1) **rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**; (2) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic** v případě, že obě smluvní strany jsou stranami Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu dne 18. března 1965 (Úmluva ICSID). Nález bude konečný a závazný pro obě strany sporu a bude vykonán v souladu s právním řádem smluvní strany, na jejímž území je investice uskutečněna.²⁸¹

11.1.11 Čína

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Jestliže spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou nebude takto urovnán ve lhůtě šesti měsíců od data, kdy investor předložil žádost o řešení sporu, je investor oprávněn předložit spor k vyřešení podle své volby buď: (a) **příslušnému soudu smluvní strany**, která je stranou ve sporu; nebo (b) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965, nebo (c) **ad hoc rozhodčímu soudu ustavenému, pokud se strany ve sporu nedohodnou jinak, podle Rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní**

republikou a Bulharskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

281

Srov. čl. 9 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 23/2001 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a federální vládou Svazové republiky Jugoslávie o vzájemné podpoře a ochraně investic.

právo obchodní (UNCITRAL).

Ve vztahu k možnostem předložit spor mezinárodnímu rozhodčímu soudu upraveným v tomto článku, Čínská lidová republika vyžaduje, aby příslušný investor před tím, než předloží spor mezinárodnímu rozhodčímu soudu, prošel se sporem vnitrostátním správním přezkumným řízením, které upravuje právní řád této smluvní strany. Toto řízení nepřesáhne délku tří měsíců. Jakmile investor předložil spor mezinárodnímu rozhodčímu soudu, jeho volba je konečná. Předložil-li investor spor příslušnému soudu smluvní strany, na jejímž území byla investice uskutečněna, je oprávněn v souladu s právním řádem této smluvní strany svůj návrh vzít zpět a předložit spor mezinárodnímu rozhodčímu soudu, jak je uvedeno v tomto článku. Jeho volba předložit spor rozhodčímu soudu po zpětvzetí svého návrhu od domácího soudu je konečná.

Rozhodčí soud bude rozhodovat na základě práva a vezme při svém rozhodování v úvahu: - platné právo dotčené smluvní strany; - ustanovení této dohody a jiných příslušných dohod mezi smluvními stranami; - ustanovení zvláštních dohod vztahujících se k investici, které mezi sebou uzavřely smluvní strana a investor druhé smluvní strany; - obecné principy mezinárodního práva. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu a bude vykonatelný v souladu s vnitrostátním zákonodárstvím.²⁸²

11.1.12 Egypt

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Jestliže spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou bude trvat i po uplynutí šesti měsíců, je kterákoliv strana ve sporu oprávněna předložit spor buď: a) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic mezi státy a občany jiného státu (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965 v případě, že obě smluvní strany jsou stranami této úmluvy; nebo b) **strany ve sporu se mohou dohodnout na mezinárodní arbitrážní instituci používající pravidla Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou

282

Srov. čl. 9 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 89/2006 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Čínskou lidovou republikou o podpoře a ochraně investic

písemně dohodnout na úpravě těchto pravidel. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu.²⁸³

11.1.13 Filipíny

Všechny druhy sporů nebo neshod, včetně sporů o částky náhrad za vyvlastnění nebo podobná opatření mezi smluvní stranou a investorem druhé smluvní strany, týkající se investice nebo výnosu z investice tohoto investora na území první smluvní strany, budou řešeny přátelsky prostřednictvím jednání. Jestliže takové spory nebo neshody nemohou být vyřešeny ve lhůtě šesti měsíců od data žádosti o řešení, dotčený investor může předložit spor buď: a) **příslušnému soudu smluvní strany k rozhodnutí**; nebo b) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic** zřízenému podle Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965; nebo c) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustavenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu. Jakmile byl spor předložen příslušnému soudu nebo mezinárodnímu rozhodčímu orgánu v souladu s tímto článkem, žádná smluvní strana nebude zasahovat do sporu diplomatickou cestou, pokud druhá smluvní strana dodržuje nebo vyhoví jakémukoliv rozsudku, rozhodčímu nálezu, nařízení nebo jinému rozhodnutí učiněnému příslušným mezinárodním nebo místním soudním orgánem.²⁸⁴

11.1.14 Finsko

Jakýkoli právní spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou týkající se investice investora umístěné na území druhé smluvní strany, který nebyl vyřešen přátelsky během tří měsíců od písemného oznámení nároku, může být na žádost kterékoli strany ve sporu předložen k řešení buď: a) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů** (dále jen

283

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 128/1994 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Egyptskou arabskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

284

Srov. čl. IX sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 141/1996 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Filipínskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

„Středisko“) s přihlédnutím k ustanovením Úmluvy o řešení sporů mezi státy a občany druhých států, která byla otevřena k podpisu 18. března 1965 ve Washingtonu, za předpokladu, že obě smluvní strany jsou členy této Úmluvy; nebo b) **mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc podle Rozhodčích pravidel UNCITRAL** ve znění v té době platném. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na úpravě těchto pravidel. Bez ohledu na ustanovení, které se týká předložení sporu k rozhodčímu řízení, investor má právo rozhodnout se pro smírčí postup před tím, než spor bude předložen k rozhodčímu řízení. Rozhodnutí rozhodčího soudu bude uznáno a provedeno smluvními stranami v souladu s Úmluvou o uznávání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, New York 1958.²⁸⁵

11.1.15 Francie

Každý spor, týkající se investic mezi jednou smluvní stranou a investorem druhé smluvní strany, bude pokud možno vyřešen mezi dotčenými stranami přátelsky. Jakmile obě smluvní strany budou smluvními stranami Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, (Washington, 18. března 1965), pak takový spor, pokud nemohl být vyřešen přátelsky do 6 měsíců od okamžiku, kdy byl jednou ze stran ve sporu oznámen, bude na žádost jedné z těchto stran předložen **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic** k vyřešení arbitrážní cestou. Dokud tato podmínka není splněna a pokud uvedený spor nemohl být vyřešen do 6 měsíců od okamžiku, kdy byl jednou nebo druhou stranou ve sporu nastolen, bude předložen na žádost jedné nebo druhé z těchto stran rozhodčímu soudu „ad hoc“. Tento rozhodčí soud „ad hoc“ bude vytvořen pro každý případ následujícím způsobem: každá strana ve sporu určí jednoho rozhodce, tyto dva rozhodci společně určí třetího rozhodce, občana třetího státu, který bude předsedou soudu. Rozhodci musí být určeny do dvou měsíců, předseda do tří měsíců od data, kdy investor oznámil písemně dotčené smluvní straně svůj úmysl obrátit se na rozhodčí soud. V případě, že lhůty uvedené shora nebudou dodrženy, každá strana ve sporu může požádat předsedu Rozhodčího soudu Obchodní komory ve Stockholmu, aby provedl potřebná jmenování. **Rozhodčí soud „ad hoc“ stanoví svá procesní pravidla v souladu s platnými procesními pravidly Komise OSN pro mezinárodní právo obchodní.**²⁸⁶

285

Srov. čl. 8 sdělení Federální ministerstvo zahraničních věcí č. 478/1991 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České a Slovenské Federativní Republiky a vládou Finské republiky o podpoře a ochraně investic.

286

Srov. čl. 8 sdělení Federální ministerstvo zahraničních věcí č. 453/1991 Sb., o sjednání Dohody o vzájemné podpoře a ochraně investic mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Francouzskou republikou.

11.1.16 Gruzie

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Jestliže spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou nebude takto urovnán ve lhůtě šesti měsíců od data, kdy investor předložil písemnou žádost o řešení sporu, je investor oprávněn předložit spor k vyřešení podle své volby buď:

- a) **příslušnému soudu nebo správnímu tribunálu smluvní strany**, která je stranou ve sporu; nebo
- b) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965, v případě, že obě smluvní strany jsou stranami této Úmluvy; nebo
- c) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustavenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Rozhodčí soud vezme při svém rozhodování v úvahu prameny práva v následujícím pořadí: – ustanovení této dohody a jiných příslušných dohod mezi smluvními stranami; – platné právo dotčené smluvní strany; – ustanovení zvláštních dohod vztahujících se k investici; – obecné principy mezinárodního práva. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu a bude vykonatelný v souladu s vnitrostátním zákonodárstvím příslušné smluvní strany.²⁸⁷

11.1.17 Guatemala

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude předmětem konzultací mezi stranami ve sporu. Jestliže jakýkoliv spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou nemůže být takto urovnán ve lhůtě šesti měsíců od data žádosti o konzultace, je investor oprávněn předložit spor k vyřešení podle své volby buď: a) **příslušnému soudu nebo správnímu tribunálu smluvní strany**, která je stranou ve sporu; nebo b) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným

287

Srov. čl. 10 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 18/2011 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Gruzii o podpoře a vzájemné ochraně investic.

ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965 v případě, že obě smluvní strany jsou stranami této úmluvy; nebo c) **podle Dodatkových pravidel ICSID**, jestliže buď smluvní strana, která je stranou sporu, nebo smluvní strana investora, ale nikoli obě, je stranou Úmluvy ICSID; nebo d) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustavenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu a bude vykonatelný v souladu s vnitrostátním zákonodárstvím.²⁸⁸

11.1.18 Chile

Za účelem přátelského řešení sporů, které vzniknou v podmínkách této dohody mezi smluvní stranou a investorem druhé smluvní strany, se budou konat konzultace mezi dotčenými stranami. Jestliže tyto konzultace neskončí rozhodnutím do třech měsíců od data žádosti o řešení, investor může předložit spor buď: a) **příslušnému soudu smluvní strany**, na jejímž území byla investice uskutečněna; nebo b) **mezinárodní arbitráži Mezinárodního střediska pro řešení sporů z investic (ICSID)**, vytvořenému Úmluvou o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965; nebo c) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustanovenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Jakmile investor předložil spor příslušnému soudu smluvní strany, na jejímž území byla investice uskutečněna, nebo mezinárodní arbitráži, pak tato volba je konečná. Pro účely tohoto článku jakákoli právnická osoba, která je vytvořena v souladu s právním řádem jedné smluvní strany a ve které, před vznikem sporu, většina akcií je vlastněna investory druhé smluvní strany, bude považována, v souladu s článkem 25 odst. 2 písm. b) uvedené Washingtonské Úmluvy, za právnickou osobu druhé smluvní strany. Arbitrážní rozhodnutí budou konečná a závazná pro obě strany ve sporu a budou vykonatelná v souladu s právním řádem smluvní strany, na jejímž území byla investice uskutečněna. Jakmile byl spor předložen příslušnému soudu nebo mezinárodní

288

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 86/2005 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Guatemalskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic, ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 61/2011 Sb.m.s., o sjednání Protokolu mezi Českou republikou a Guatemalskou republikou o změně Dohody mezi Českou republikou a Guatemalskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic, podepsané dne 8. července 2003 v Praze.

arbitráži v souladu s tímto článkem, žádná ze smluvních stran nebude zasahovat do sporu diplomatickou cestou, jestliže druhá smluvní strana se bude řídit nebo se podrobí jakémukoli rozsudku, arbitrážnímu rozhodnutí, nařízení nebo jinému rozhodnutí učiněnému příslušným mezinárodním nebo místním orgánem.²⁸⁹

11.1.19 Chorvatsko

Spory mezi smluvní stranou a investorem druhé smluvní strany budou oznámeny investorem písemně, včetně podrobných informací, hostitelské smluvní straně. Každý spor mezi smluvní stranou a investorem druhé smluvní strany bude vyřešen přátelsky konzultacemi a jednáními diplomatickou cestou. Jestliže tyto spory nemohou být takto urovnány ve lhůtě šesti měsíců od data písemného oznámení, bude spor předložen na základě volby investorů buď: - **rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní**; nebo - **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID) zřízenému „Úmluvou o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států“**. Rozhodčí nález se bude opírat o - ustanovení této dohody; - právní řád smluvní strany, na jejímž území je investice uskutečněna, včetně kolizních norem; - normy a všeobecně přijaté zásady mezinárodního práva. Rozhodnutí rozhodčího soudu je konečné a závazné pro obě strany ve sporu.²⁹⁰

11.1.20 Indie

Jakýkoli spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou týkající se investice investora podle této dohody bude řešen, pokud to bude možné, přátelsky jednáními mezi stranami sporu. Pokud takový spor nebyl přátelsky vyřešen ve lhůtě šesti měsíců od písemného oznámení nároku, může být postoupen k rozhodnutí: v souladu s právním řádem smluvní strany, která investici připustila, příslušnému soudnímu, správnímu nebo rozhodčímu orgánu, jehož

289

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 41/1997 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Chilské republiky o vzájemné podpoře a ochraně investic.

290

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 155/1997 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Chorvatskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic, ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 13/2009 Sb.m.s., o sjednání Dodatkového protokolu mezi Českou republikou a Chorvatskou republikou o změně Dohody mezi Českou republikou a Chorvatskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic

konečné rozhodnutí bude závazné; nebo alternativně podle některého z následujících postupů: a) **mezinárodnímu smírčímu řízení v souladu se Smírčími pravidly Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní**; b) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic**, jestliže smluvní strana investora a druhá smluvní strana jsou obě členy Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, 1965; c) **rozhodčímu soudu ad hoc některou ze stran sporu v souladu s Arbitrážními pravidly Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní**, 1976, podle následujících úprav: (i) Orgán pro jmenování podle článku 7 těchto Pravidel bude předseda, místopředseda nebo služebně nejstarší soudce Mezinárodního soudního dvora, který není občanem žádné ze smluvních stran. Třetí rozhodce nebude občanem žádné ze smluvních stran. (ii) Strany jmenují své rozhodce ve lhůtě dvou měsíců. (iii) Rozhodčí soud uvede, na jakém základě rozhodl, a na žádost kterékoli strany rozhodnutí zdůvodní. Rozhodčí nález bude konečný a závazný.²⁹¹

11.1.21 Indonésie

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi smluvní stranou a investorem druhé smluvní strany v souvislosti s jeho investicí na území této první smluvní strany, bude řešen smírně konzultacemi a jednáními. Jestliže takový spor nemůže být vyřešen do šesti měsíců od data písemného oznámení, kterým kterákoli strana žádala o smírné řešení, bude spor na žádost dotyčného investora předložen buď: a) **příslušnému soudu dotyčné smluvní strany**; b) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965; nebo c) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustavenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu.²⁹²

291

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 43/1998 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Indickou republikou o podpoře a ochraně investic, ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 20/2011 Sb.m.s., o sjednání Protokolu Českou republikou a Indickou republikou o změně Dohody mezi Českou republikou a Indickou republikou o podpoře a ochraně investic¹), podepsané dne 11. října 1996 v Praze. S Protokolem vyslovil souhlas Parlament České republiky a prezident republiky jej ratifikoval. Protokol vstoupil v platnost na základě svého článku 5 dne 24. března 2011.

292

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 156/1999 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České

11.1.22 Izrael

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí uskutečněnou na území této druhé smluvní strany, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Jestliže jakýkoli spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou nemůže být takto vyřešen ve lhůtě šesti měsíců, je investor oprávněn předložit spor: a) **příslušnému soudu smluvní strany**, na jejímž území byla investice uskutečněna; nebo b) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965; nebo c) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc odsouhlasenému stranami ve sporu.**

Rozhodčí soud bude ustaven pro každý jednotlivý případ následujícím způsobem: Ve lhůtě dvou měsíců od obdržení žádosti o rozhodčí řízení každá smluvní strana jmenuje jednoho člena soudu. Tito dva členové pak vyberou občana třetího státu, který, za předpokladu, že stát udržuje diplomatické vztahy s oběma smluvními stranami, bude se souhlasem obou smluvních stran jmenován předsedou soudu. Předseda bude jmenován ve lhůtě dvou měsíců ode dne jmenování zbývajících dvou členů. Pokud v uvedených lhůtách nebyla provedena nezbytná jmenování, může kterákoli smluvní strana, neexistuje-li jakákoli jiná dohoda, požádat předsedu Mezinárodní obchodní komory v Paříži o provedení jakýchkoli nezbytných jmenování. Je-li předseda občanem některé smluvní strany nebo nemůže vykonat tento úkon z jiného důvodu, bude o provedení nezbytných jmenování požádán místopředseda. Je-li také místopředseda občanem některé smluvní strany nebo nemůže vykonat tento úkon z jiného důvodu, bude o provedení nezbytných jmenování požádán služebně nejstarší člen. Rozhodčí soud přijímá své rozhodnutí většinou hlasů. Takové rozhodnutí je závazné pro obě smluvní strany. Každá smluvní strana ponese náklady svého vlastního člena rozhodčího soudu a své účasti v rozhodčím řízení; náklady předsedy a ostatní výdaje budou hrazeny smluvními stranami rovným dílem. Rozhodčí soud může však ve svém rozhodnutí nařídit, že větší podíl nákladů ponese jedna ze dvou smluvních stran, a tento nálezný bude závazný pro obě smluvní strany. **Rozhodčí soud určí svá vlastní jednací pravidla.**

Všechny rozhodčí nálezy budou konečné a závazné pro strany ve sporu. Všechny částky

republiky a vládou Indonéské republiky o podpoře a ochraně investic.

obdržené nebo splatné jakožto výsledek řešení sporu budou volně převoditelné ve volně směnitelné měně.²⁹³

11.1.23 Jemen

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Jestliže spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou nemůže být takto urovnán ve lhůtě šesti měsíců od data, kdy investor předložil žádost o řešení sporu, je investor oprávněn předložit spor k vyřešení podle své volby buď: a) **příslušnému soudu nebo správnímu tribunálu smluvní strany**, která je stranou ve sporu; nebo b) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D.C. 18. března 1965, v případě, že obě smluvní strany jsou stranami této Úmluvy; nebo c) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustavenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní obchodní právo (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Rozhodčí soud vezme při svém rozhodování v úvahu prameny práva v následujícím pořadí: - ustanovení této dohody a jiných příslušných dohod mezi smluvními stranami; - platné právo dotčené smluvní strany; - ustanovení zvláštních dohod vztahujících se k investici; - obecné principy mezinárodního práva. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu a bude vykonatelný v souladu s vnitrostátním zákonodárstvím.²⁹⁴

11.1.24 Jihoafrická republika

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné strany a druhou stranou v souvislosti s investicí na území této druhé strany, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Jestliže spor mezi investorem jedné strany a druhou stranou nemůže být takto urovnán během šesti

293

Srov. čl. 7 a 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 73/1999 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Státu Izrael o vzájemné podpoře a ochraně investic.

294

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 65/2009 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Jemenskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

měsíců od písemného oznámení nároku, bude investor oprávněn předložit spor k vyřešení buď: (a) **příslušným soudům nebo správním tribunálům té strany**, která je stranou ve sporu; nebo (b) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D.C. 18. března 1965, v případě, že obě strany budou stranami této Úmluvy. Pokud není tento požadavek splněn, obě strany souhlasí, že spor může být řešen podle **Dodatkových pravidel o postupu při projednávání**, vydaných sekretariátem ICSID; nebo c) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustavenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Takové rozhodčí nálezy budou konečné a závazné pro obě strany ve sporu. Každá strana uzná platnost rozhodčího nálezu podle svého vnitrostátního práva.²⁹⁵

11.1.25 Jordánsko

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území druhé smluvní strany, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Pokud jakýkoli spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou nemůže být takto vyřešen ve lhůtě šesti měsíců od data předložení oznámení o sporu, je investor oprávněn předložit spor buď: a) **příslušnému soudu nebo správnímu orgánu Smluvní strany**, která je jednou ze stran sporu; b) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965, pokud se obě smluvní strany stanou stranami této Úmluvy, nebo c) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustavenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace Spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu. Rozhodčí soud rozhoduje na základě práva při použití pramenů práva v následujícím pořadí: - ustanovení této Dohody a jiných relevantních dohod mezi Smluvními stranami; - platné právo dotčené Smluvní strany; - ustanovení zvláštních dohod vztahujících se k investici; - obecné zásady mezinárodního práva. Rozhodčí nález je konečný a závazný pro obě

295

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 294/1999 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Jihoafrickou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

strany sporu a je vykonatelný v souladu s vnitrostátním právem.²⁹⁶

11.1.26 Kambodža

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území státu této druhé smluvní strany, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Jestliže spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou nebude takto urovnán ve lhůtě šesti měsíců ode dne, kdy investor předložil žádost o řešení sporu, je investor oprávněn předložit spor k vyřešení podle své volby buď: a) **příslušnému soudu nebo správnímu tribunálu smluvní strany**, která je stranou ve sporu; nebo b) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D.C. 18. března 1965 v případě, že obě smluvní strany jsou stranami této Úmluvy; nebo c) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustavenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní obchodní právo (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Rozhodčí soud vezme při svém rozhodování v úvahu prameny práva v následujícím pořadí: - ustanovení této dohody a jiných příslušných dohod mezi smluvními stranami; - platné právo dotčené smluvní strany; - ustanovení zvláštních dohod vztahujících se k investici; - obecné principy mezinárodního práva. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu a bude vykonatelný v souladu s vnitrostátním zákonodárstvím.²⁹⁷

11.1.27 Kanada

Jakýkoli spor mezi jednou smluvní stranou a investorem druhé smluvní strany týkající se účinků opatření nebo řady opatření, které první smluvní strana přijala ohledně řízení, užívání,

296

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 62/2001 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Jordánským hášimovským královstvím o podpoře a vzájemné ochraně investic, ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 94/2010 Sb.m.s., o sjednání Protokolu mezi Českou republikou a Jordánským hášimovským královstvím o změně Dohody mezi Českou republikou a Jordánským hášimovským královstvím o podpoře a vzájemné ochraně investic, podepsané v Ammánu dne 20. září 1997.

297

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 104/2009 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Kambodžského království o podpoře a vzájemné ochraně investic.

využívání nebo nakládání s investicí investora, a týkající se zejména, nikoli však výlučně, vyvlastnění podle článku VI (Vyvlastnění) této dohody nebo převodů finančních prostředků podle článku VII (Převody finančních prostředků) této dohody, bude mezi nimi pokud možno, přátelsky urovnán. Pokud spor nebyl přátelsky vyřešen do šesti měsíců ode dne zahájení sporu, může jej investor předložit rozhodčímu řízení.

V takovém případě bude spor řešen buď v souladu s: (a) **Rozhodčími pravidly Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní** (UNCITRAL), přijatými rezolucí 31/98 Valného shromáždění Organizace spojených národů dne 15. prosince 1976; (b) **pravidly Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy o občany druhých států**, podepsané ve Washingtonu ze dne 18. března 1965 (dále jen „Úmluva ICSID“), jestliže je tato úmluva pro obě smluvní strany závazná; nebo (c) **Pravidly upravujícími dodatečnou možnost vedení řízení u Sekretariátu Mezinárodního střediska pro řešení sporů z investic** (dále jen „Dodatková pravidla ICSID“), za předpokladu, že buď smluvní strana, která je stranou sporu, nebo smluvní strana investora, ale nikoli obě, je stranou Úmluvy ICSID.

S ohledem na: (a) finanční instituce smluvní strany; a (b) investory smluvní strany a jejich investice ve finančních institucích na území druhé smluvní strany, se tento článek použije pouze na žaloby, že druhá smluvní strana porušila závazky vyplývající z článku VI (Vyvlastnění), článku VII (Převod finančních prostředků), nebo z odstavců 1 nebo 2 článku XV (Závěrečná ustanovení).

Investor může podle tohoto článku předložit nárok k rozhodčímu řízení, jestliže se investor a pokud se žaloba týká ztráty nebo škody na podílu v podniku, který je právnickou osobou, kterou tento investor vlastní nebo přímo či nepřímo kontroluje, tento podnik, vzdalí svého práva zahájil nebo pokračovat před jakýmkoli správním tribunálem nebo soudem podle práva kterékoli smluvní strany, nebo podle jiného mechanismu řešení sporů, v jakémkoli řízení týkajícím se opatření smluvní strany, která je stranou sporu, které je údajným porušením tohoto článku, s výjimkou řízení za účelem vydání předběžného opatření, určovacího řízení nebo jiného mimořádného prostředku nápravy nezahrnujícího placení škody před správním tribunálem nebo soudem podle práva smluvní strany, která je stranou sporu.

Pokud je investice nepřímo vlastněná prostřednictvím investora třetího státu investorem jedné smluvní strany na území druhé smluvní strany, investor smluvní strany nemůže zahájit nebo pokračovat v řízení podle tohoto článku, pokud investor třetího státu předkládá nebo předložil

žalobu s ohledem na stejné opatření nebo řadu opatření podle jakékoli dohody mezi druhou smluvní stranou a třetím státem.

Investor, který je stranou sporu, může předložit svoje nároky rozhodčímu soudu podle tohoto článku, pouze pokud: (i) ode dne, kdy se investor poprvé dověděl nebo se měl dovědět o údajném porušení a ztrátě nebo škodě, kterou investice tímto porušením utrpěla, neuplynuly ne více než tři roky, nebo (ii) tam, kde je nárok uplatňován jménem investice, neuplynuly ne více než tři roky ode dne, kdy se investice dověděla nebo se měla dovědět o údajném porušení a ztrátě nebo škodě, kterou investice tímto porušením utrpěla. Rozhodčí soud ustanovený podle tohoto článku bude vázán výkladem této dohody, na kterém se dohodly obě smluvní strany. Každá smluvní strana souhlasí s předložením žaloby rozhodčímu řízení v souladu s postupy stanovenými v této dohodě. Nedodržení kterékoli z podmínek takový souhlas ruší. Příloha B k dohodě zachycuje úpravu „Řešení sporů mezi investorem a hostitelskou smluvní stranou“, a to I. Přístup veřejnosti k jednání a dokumentům, II. Podání stran, které nejsou stranami sporu a III. Pravidla pro podání strany, která není stranou sporu.²⁹⁸

11.1.28 Kazachstán

Jakýkoliv spor, který může vzniknout mezi smluvní stranou a investorem druhé smluvní strany v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude řešen jednáními mezi stranami ve sporu. Jestliže spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou nebude takto urovnán v době šesti měsíců, je investor oprávněn předložit spor k rozhodnutí buď: a) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965, v případě, že obě smluvní strany jsou stranami této Úmluvy; nebo b) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu.²⁹⁹

298

Srov. čl. X sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 8/2012 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Kanadou o podpoře a ochraně investic.

299

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 217/1999 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Kazašskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

11.1.29 Korejská lidově demokratická republika

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Pokud jakýkoli spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou nebude takto urovnán ve lhůtě šesti měsíců, je investor oprávněn předložit případ k vyřešení podle své volby buď: a) **příslušnému soudu nebo správnímu tribunálu smluvní strany**, která je stranou ve sporu; nebo b) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic** (ICSID) s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřená k podpisu ve Washingtonu D.C. 18. března 1965, v případě, že obě smluvní strany jsou stranami této Úmluvy; nebo c) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustavenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní** (UNCITRAL). Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu a bude vykonatelný v souladu s vnitrostátním zákonodárstvím dotčené smluvní strany. Rozhodčí soud bude rozhodovat na základě práva, kdy vezme při svém rozhodování v úvahu prameny práva v následujícím pořadí: - ustanovení této dohody a jiných příslušných dohod mezi smluvními stranami; - platné právo dotčené smluvní strany; - ustanovení zvláštních dohod vztahujících se k investici; - obecné principy mezinárodního práva.³⁰⁰

11.1.30 Korejská republika

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Jestliže spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou bude trvat i po uplynutí tří měsíců, bude investor oprávněn předložit spor buď: a) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic** s přihlédnutím k použitelným ustanovením

300

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 250/1999 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Korejské lidově demokratické republiky o podpoře a vzájemné ochraně investic, ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 2/2010 Sb.m.s., o sjednání Protokolu mezi vládou České republiky a vládou Korejské lidově demokratické republiky o změně Dohody mezi vládou České republiky a vládou Korejské lidově demokratické republiky o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965 v případě, že obě smluvní strany jsou stranami této úmluvy; nebo b) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustavenému podle Rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu.³⁰¹

11.1.31 Kosovo

Spory mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí uskutečněnou investorem první smluvní strany na území druhé smluvní strany budou, pokud to bude možné, řešeny jednáními. Jestliže spor uvedený v odstavci 1 tohoto článku nemůže být vyřešen jednáními, ve lhůtě šesti měsíců od data, kdy investor předložil žádost o řešení sporu, může investor předložit spor k vyřešení **příslušnému soudu smluvní strany**, která je stranou ve sporu. Nevyužije-li investor tohoto ustanovení, může zvolit možnost řešit spor v rozhodčím řízení a předložit jej k vyřešení: (1) **rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**; (2) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic** v případě, že obě smluvní strany jsou stranami Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu dne 18. března 1965 (Úmluva ICSID). Nález bude konečný a závazný pro obě strany sporu a bude vykonán v souladu s právním řádem smluvní strany, na jejímž území je investice uskutečněna.³⁰²

11.1.32 Kostarika

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, investor písemně oznámí hostitelské smluvní straně. Spor bude předmětem smírných konzultací nebo jednání mezi

301

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 125/1995 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České a Slovenské Federativní Republiky a vládou Korejské republiky o podpoře a vzájemné ochraně investic.

302

Srov. čl. 9 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 23/2001 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a federální vládou Svazové republiky Jugoslávie o vzájemné podpoře a ochraně investic.

stranami sporu. Jestliže spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou nebude takto urovnán ve lhůtě šesti měsíců od písemného oznámení nároku, je investor oprávněn předložit spor buď: a) **příslušným soudům smluvní strany**, kde je investice uskutečněna; nebo b) mezinárodním rozhodčím orgánům: (i) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřená k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965 v případě, že obě smluvní strany se stanou stranami této úmluvy; nebo (ii) **Dodatkové směrnici ICSID**, jestliže ze smluvních stran buď žalovaná smluvní strana nebo smluvní strana investora, ale nikoli obě, je stranou Úmluvy ICSID; nebo (iii) **mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc ustavenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**.

Rozhodčí nález se bude opírat o ustanovení této dohody, pravidla a uznané obecné principy mezinárodního práva a o vnitrostátní právo hostitelské smluvní strany v rozsahu, ve kterém je vnitrostátní právní řád hostitelské smluvní strany slučitelný s ustanoveními této dohody nebo principy mezinárodního práva. Jakmile investor předloží spor mezinárodním rozhodčím orgánům, takové předložení je konečné. Jestliže investor předložil spor příslušným orgánům smluvní strany, kde je investice uskutečněna, může investor vzít svoji žalobu zpět v souladu s právním řádem této smluvní strany za předpokladu, že konečné rozhodnutí ještě nebylo vydáno, a předložit spor mezinárodním rozhodčím orgánům, jak je uvedeno v tomto článku. Toto předložení sporu mezinárodním rozhodčím orgánům po jeho vzetí zpět od národních orgánů je konečné.

Rozhodčí nález je konečný a závazný pro obě strany sporu. Každá smluvní strana přejímá závazek vykonat nález v souladu se svým domácím zákonodárstvím. Smluvní strany se zdrží toho, aby ovlivňovaly diplomatickými cestami jakoukoli záležitost, která byla předložena soudům nebo rozhodčím orgánům podle tohoto článku, kromě případu, kdy strana ve sporu se buď nepodrobila soudnímu rozhodnutí nebo rozhodčímu nálezu.³⁰³

11.1.33 Kuvajt

Spory mezi investorem z jednoho smluvního státu a druhým smluvním státem týkající se

303

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 68/2001 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Kostarickou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

investice na území tohoto druhého smluvního státu budou, pokud možno, urovnány smírně. Jestliže nelze takové spory urovnat do šesti měsíců od data požádání jedné ze smluvních stran o smírné urovnání a neexistují-li žádná předem dohodnutá pravidla pro urovnání sporu, může být spor na písemný podnět investora předložen buď

(a) **příslušnému soudu ve smluvním státě**, který je stranou ve sporu, nebo (b) **rozhodčímu soudu ustanovenému ad hoc, který bude zřízen podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**, přičemž tyto zásady mohou být stranami sporu upraveny, nebo (c) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic ustavenému** podle Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu 18. března 1965, za předpokladu, že zmíněná úmluva je použitelná pro daný spor. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu a bude vykonatelný v souladu s vnitrostátními zákony dotčeného smluvního státu.³⁰⁴

11.1.34 Kypr

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude řešen, pokud to bude možné, jednáním mezi stranami ve sporu. Jestliže spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou nebude takto urovnán ve lhůtě šesti měsíců od písemného oznámení nároku, je investor oprávněn předložit spor k vyřešení podle své volby buď: a) **příslušnému soudu nebo správnímu tribunálu smluvní strany**, která je stranou ve sporu; nebo b) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965; nebo c) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustavenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel; nebo d) **Rozhodčímu soudu Obchodní komory ve Stockholmu**. Rozhodčí nálezy budou konečné a závazné pro obě strany ve sporu a budou vykonatelné v souladu s vnitrostátním zákonodárstvím.³⁰⁵

304

Srov. čl. 9 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 42/1997 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Státem Kuvajt o podpoře a ochraně investic.

305

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 115/2002 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Kyprskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

11.1.35 Libanon

Za účelem řešení sporů z investic mezi smluvní stranou a investorem druhé smluvní strany se budou konat konzultace mezi zúčastněnými stranami, aby bylo možno případ vyřešit, pokud možno, přátelsky. Jestliže tyto konzultace nepovedou k urovnání sporu v době šesti měsíců od data písemné žádosti o jeho vyřešení, je investor oprávněn předložit spor podle své volby buď a) **příslušnému soudu smluvní strany**, na jejímž území je investice uskutečněna; nebo b) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** stanovenému Úmluvou o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřená k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965, v případě, že obě smluvní strany jsou členy této úmluvy; nebo c) **rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustavenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**, pokud není dohodnuto jinak stranami ve sporu.

Rozhodčí soud rozhodne spor v souladu s ustanoveními této dohody a použitelnými předpisy a zásadami mezinárodního práva. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu. Každá smluvní strana splní bez odkladu jakýkoli rozhodčí nález a takový rozhodčí nález bude právně vynutitelný podle domácího zákonodárství. Smluvní strana, která je stranou ve sporu, nikdy v průběhu investičního sporu neuplatní při své obhajobě svoji imunitu nebo skutečnost, že investor obdržel náhradu podle smlouvy o pojištění, jiné než smlouvy o záruce, jak je uvedeno v článku 7, která kryje celou škodu nebo ztrátu nebo její část.³⁰⁶

11.1.36 Litva

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Jestliže spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou nebude takto urovnán v době šesti měsíců, bude tento spor na základě dohody obou stran předložen buď: a) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s

306

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 106/2001 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Libanonskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965 v případě, že obě smluvní strany jsou stranami této úmluvy; nebo b) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustanovenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu.³⁰⁷

11.1.37 Lotyšsko

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Jestliže spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou nebude takto urovnán v době šesti měsíců, je investor oprávněn předložit spor buď: a) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965, v případě, že obě smluvní strany jsou stranami Úmluvy; nebo b) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustanovenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu.³⁰⁸

11.1.38 Lucembursko (a Belgie)

Spory mezi jednou smluvní stranou a investorem druhé smluvní strany týkající se odškodnění podle této Dohody, budou oznámeny investorem z jedné smluvní strany druhé smluvní straně písemně, včetně podrobného vysvětlení. Bude-li to možné, budou tyto spory urovnány smírně. Nebude-li spor vyřešen do šesti měsíců ode dne písemného oznámení, a nebude-li mezi

307

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 185/1995 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Litevské republiky o podpoře a vzájemné ochraně investic.

308

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 204/1995 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Lotyšské republiky o podpoře a vzájemné ochraně investic.

stranami ve sporu dohodnuta jiná forma urovnání, bude předložen na návrh investora rozhodčímu soudu „ad hoc“. Rozhodčí soud „ad hoc“ bude ustanoven případ od případu tímto způsobem: každá strana ve sporu jmenuje jednoho rozhodce, tyto dva rozhodci společně jmenují třetího rozhodce, občana třetího státu, který bude předsedou rozhodčího soudu. Rozhodci musí být jmenováni ve lhůtě dvou měsíců, předseda ve lhůtě tří měsíců od data, kdy investor ve sporu oznámil druhé smluvní straně své rozhodnutí předložit spor rozhodčímu soudu. Nebudou-li lhůty uvedené shora dodrženy, může každá strana ve sporu požádat předsedu Rozhodčího institutu Stockholmské obchodní komory, aby provedl potřebná jmenování. Členové rozhodčího soudu „ad hoc“ musí být občany států, s nimiž obě smluvní strany udržují diplomatické styky. **Rozhodčí soud „ad hoc“ stanoví svá procesní pravidla v souladu s pravidly Komise OSN pro mezinárodní právo obchodní, přijatými na Konferenci dne 15. prosince 1976.** Rozhodčí soud „ad hoc“ jedná podle: - právního řádu smluvní strany ve sporu, na jejímž území je investice umístěna, včetně jeho kolizních norem; - ustanovení této Dohody; - ustanovení zvláštní smlouvy, týkající se investice; - obecně přijatých norem a zásad mezinárodního práva. Rozhodnutí rozhodčího soudu „ad hoc“ jsou konečná a závazná pro strany ve sporu. Každá smluvní strana se zavazuje vykonat rozhodnutí podle svého právního řádu.³⁰⁹

11.1.39 Maďarsko

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Jestliže spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou nebude takto urovnán v době šesti měsíců, je investor oprávněn předložit spor buď: a) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965, v případě, že obě smluvní strany jsou stranami Úmluvy; nebo b) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustanovenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL).** Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto

309

Srov. čl. 8 sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 574/1992 Sb., o sjednání Dohody mezi Československou socialistickou republikou a Hospodářskou unií belgicko-lucemburskou o vzájemné podpoře a ochraně investic.

pravidel. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu.³¹⁰

11.1.40 Makedonie

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Jestliže spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou nebude takto urovnán ve lhůtě šesti měsíců od data, kdy byla předložena žádost o řešení sporu, je investor oprávněn předložit spor k vyřešení podle své volby buď: a) **příslušnému soudu nebo správnímu tribunálu smluvní strany**, která je stranou ve sporu; nebo b) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965, v případě, že obě smluvní strany jsou stranami této úmluvy; nebo c) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustavenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Rozhodčí nález bude založen na ustanoveních této dohody, na pravidlech a obecně uznávaných principech mezinárodního práva a na národním právu smluvní strany, na jejímž území byla investice uskutečněna, a to v rozsahu, v jakém na ně tato dohoda odkazuje ve svých jednotlivých ustanoveních. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu a bude vykonatelný v souladu s vnitrostátním zákonodárstvím.³¹¹

11.1.41 Malajsie

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude předmětem

310

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 200/1995 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Maďarskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

311

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 116/2002 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Makedonskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic, ve znění sdělení Ministerstva zahraničí č. 95/2010 Sb.m.s., o sjednání Protokolu mezi Českou republikou a Makedonskou republikou měnící Dohodu mezi Českou republikou a Makedonskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

jednání mezi stranami ve sporu. Jestliže jakýkoli spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou nemůže být takto urovnán ve lhůtě šesti měsíců, je investor oprávněn předložit spor buď: a) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965; nebo b) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustavenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu. Žádná smluvní strana se nebude diplomatickou cestou domáhat řešení jakékoli záležitosti týkající se rozhodčího řízení, dokud nebude řízení skončeno nebo dokud smluvní strana nepřestala dodržovat rozhodnutí přijaté rozhodčím soudem nebo dokud se mu neodmítla podrobit.³¹²

11.1.42 Maroko

Všechny spory týkající se investice mezi jednou smluvní stranou a investorem druhé smluvní strany budou řešeny, pokud to bude možné, smírně, konzultacemi a jednáním mezi stranami ve sporu. Pokud spor nebude vyřešen smírně přímo stranami ve sporu ve lhůtě šesti měsíců od data jeho písemného oznámení, spor bude předložen podle volby investora a) buď **příslušnému soudu smluvní strany**, na jejímž území se investice uskutečnila; b) nebo **rozhodčímu soudu Mezinárodního střediska pro řešení sporů z investic (ICSID)**, zřízeného „Úmluvou pro řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států“, otevřenou k podpisu ve Washingtonu dne 18. března 1965. Za tímto účelem dává každá ze smluvních stran svůj neodvolatelný souhlas k tomu, aby všechny spory týkající se investic byly předány k rozhodnutí v tomto rozhodčím řízení. Žádná ze smluvních stran, která je stranou ve sporu, nemůže v žádném stadiu rozhodčího řízení nebo výkonu rozhodčího nálezu vznést námitky z důvodu, že investor, který je protistranou ve sporu, přijal odškodnění kryjící zcela nebo zčásti jeho ztráty z titulu pojistky. Soud rozhodne na základě práva té smluvní strany ve sporu, na jejímž území se investice nachází, včetně kolizních norem, ustanovení této dohody, podmínek zvláštních ujednání, případných zvláštních ujednání týkajících se investice, jakož i zásad mezinárodního práva. Rozhodčí nálezy jsou konečné a závazné pro strany ve sporu. Každá smluvní strana se zavazuje

312

Srov. čl. 7 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 296/1998 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Malajsií o podpoře a ochraně investic.

vykonat tato rozhodnutí v souladu se svým právním řádem.³¹³

11.1.43 Mauritius

Jakýkoli spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany bude urovnán během šesti měsíců pokud možno přátelsky jednáním mezi stranami sporu. Jestliže spor nebude urovnán jednáním během šesti měsíců, každá strana sporu bude oprávněna podat žalobu u **příslušného soudu smluvní strany** přijímající investici. Jestliže spor nebude urovnán během šesti měsíců po zahájení jednání, investor bude oprávněn předložit svůj případ **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic** (ICSID) s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřená k podpisu ve Washingtonu D.C. 18. března 1965, v případě, že obě smluvní strany jsou stranami této Úmluvy, nebo **rozhodci či mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustavenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní** (UNCITRAL). Strany sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany sporu a bude vykonatelný v souladu s vnitrostátním právním řádem. Ustanovení tohoto odstavce se nepoužijí, pokud se dotčený investor rozhodl pro podání žaloby u příslušného soudu smluvní strany přijímající investici. Bez ohledu na řízení zahájené u příslušného soudu smluvní strany přijímající investici může investor předložit spor mezinárodní arbitráži za předpokladu, že svůj případ vzal zpět od příslušného soudu dřív, než bylo přijato konečné rozhodnutí.³¹⁴

11.1.44 Mexiko

Spory by měly být, pokud to bude možné, řešeny jednáními nebo konzultací. Pokud nebudou takto vyřešeny, je investor oprávněn předložit spor k vyřešení podle své volby: (a)

313

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 15/2003 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Marockým královstvím o vzájemné podpoře a ochraně investic, ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 94/2012 Sb.m.s., o sjednání Dodatkového protokolu mezi Českou republikou a Marockým královstvím o změně Dohody mezi Českou republikou a Marockým královstvím o podpoře a vzájemné ochraně investic, podepsané dne 11. června 2001 v Rabatu.

314

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 62/2000 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Mauricijské republiky o podpoře a vzájemné ochraně investic.

příslušnému soudu nebo správnímu tribunálu smluvní strany, která je stranou ve sporu; (b) **v souladu s jakýmkoli použitelným, dříve dohodnutým mechanismem řešení sporu**, nebo (c) arbitráži v souladu s touto dohodou. Investor smluvní strany je oprávněn předložit arbitráži žalobu, že druhá smluvní strana porušila závazek podle této dohody a že investorovi byla v důsledku takového porušení způsobena nebo z takového porušení vyplynula ztráta nebo škoda. Obdobně, investor smluvní strany vlastníci nebo kontrolující investici, která je podnikem druhé smluvní strany, je oprávněn předložit rozhodčímu tribunálu žalobu, že druhá smluvní strana porušila závazek podle této dohody a že podniku byla v důsledku takového porušení způsobena nebo z takového porušení vyplynula ztráta nebo škoda. Avšak investice nesmí uplatňovat nároky podle této části.

Za předpokladu, že dotýčný investor ani podnik druhé smluvní strany vlastněný nebo kontrolovaný tímto investorem nepředložil spor k řešení příslušnému soudu nebo správnímu tribunálu smluvní strany, která je stranou ve sporu, nebo (b), je investor oprávněn předložit spor k závaznému řešení arbitráži poté, co uběhlo šest měsíců od událostí, které zapříčinily vznik nároku. Investor, který je stranou sporu, je oprávněn předložit nárok arbitráži podle: (a) **Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států** („ICSID“), v případě, že smluvní strana, která je stranou ve sporu, a smluvní strana investora jsou stranami této Úmluvy; (b) **Dodatkových pravidel ICSID**, jestliže buď smluvní strana, která je stranou sporu, nebo smluvní strana investora, ale nikoli obě, jsou stranou Úmluvy ICSID; nebo (c) **rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní** („UNCITRAL“).

Investor, který je stranou sporu, je oprávněn předložit nárok arbitráži, pouze pokud: (a) investor souhlasí s rozhodčím řízením v souladu s postupem uvedeným v této dohodě; a (b) investor a tam, kde se žaloba týká ztráty nebo škody na podílu v podniku druhé smluvní strany vlastněného nebo kontrolovaného tímto investorem, podnik se vzdávají svých práv zahájit před jakýmkoli správním tribunálem nebo soudem podle práva smluvní strany nebo podle jiného mechanismu řešení sporu, jakékoli řízení týkající se opatření smluvní strany, která je stranou sporu, které je údajně porušením této dohody, s výjimkou řízení za účelem vydání předběžného opatření, určovacího řízení nebo jiného mimořádného prostředku nápravy nezahrnujícího placení škody, před správním tribunálem nebo soudem podle práva smluvní strany, která je stranou sporu.

Souhlas a vzdání se práv vyžadované tímto článkem budou v písemné formě, budou doručeny smluvní straně, která je stranou sporu, a budou zahrnuty v podané žalobě k rozhodčímu tribunálu. Rozhodčí řízení se bude řídit platnými **rozhodčími pravidly s výjimkou** toho, co je

odlišně upraveno v této části. Spor může být předložen rozhodčímu tribunálu za předpokladu, že investor nejméně sto dvacet dní předem, ale ne později než tři roky od data, kdy se buď investor nebo podnik druhé smluvní strany vlastněný nebo kontrolovaný investorem, poprvé dověděl nebo se měl dovědět o událostech, které zapříčinily vznik sporu, doručil smluvní straně, která je stranou sporu, písemné oznámení o svém záměru uplatnit své nároky v rozhodčím řízení.

Oznámení bude obsahovat: (a) jméno a adresu investora, který je stranou ve sporu, a tam, kde podstata žaloby je ztráta nebo škoda na podílu v podniku druhé smluvní strany vlastněného nebo kontrolovaného tímto investorem, název a adresu podniku; (b) ustanovení této dohody, která byla údajně porušena, a další příslušná ustanovení; (c) předmět sporu a faktický základ nároku; a (d) požadovanou nápravu a přibližnou výši nárokovaných škod.³¹⁵

11.1.45 Moldavsko

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Jestliže spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou nebude takto urovnán, je investor oprávněn předložit spor k vyřešení podle své volby buď: a) **příslušnému soudu nebo správnímu tribunálu smluvní strany**, která je stranou ve sporu; nebo b) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D.C. 18. března 1965, v případě, že obě smluvní strany jsou stranami této Úmluvy; nebo c) **Dodatkové směrnici ICSID**, jestliže buď žalovaná smluvní strana nebo smluvní strana investora, ale nikoli obě, je stranou Úmluvy ICSID; nebo d) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustavenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu a bude vykonatelný v souladu s vnitrostátním zákonodárstvím.³¹⁶

315

Srov. čl. 9 a 10 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 45/2004 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Spojenými státy mexickými o podpoře a vzájemné ochraně investic.

316

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 128/2000 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Moldavskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic, ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 83/2011 Sb.m.s., o sjednání Protokolu mezi Českou republikou a Moldavskou republikou o změně

11.1.46 Mongolsko

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Jestliže spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou nebude takto urovnán ve lhůtě šesti měsíců od data písemného oznámení nároku, je investor oprávněn předložit spor k vyřešení buď: a) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic** (ICSID) s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965, v případě, že obě smluvní strany jsou stranami této Úmluvy; nebo b) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustavenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní** (UNCITRAL). Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Rozhodčí nálezy jsou konečné a závazné pro obě strany ve sporu a jsou vynutitelné v souladu s domácím zákonodárstvím.³¹⁷

11.1.47 Německo

Spory týkající se investic mezi jednou smluvní stranou a investorem druhé smluvní strany mají být pokud možno mezi stranami ve sporu vyřešeny přátelsky. Nemůže-li být spor vyřešen ve lhůtě 6 měsíců ode dne jeho oznámení jednou stranou ve sporu, bude předložen na žádost investora druhé smluvní strany rozhodčímu soudu. Pokud se strany ve sporu nedohodnou jinak, používají se následující ustanovení. **Zřizuje se rozhodčí soud** případ od případu tak, že každá smluvní strana určí jednoho člena a tyto dva členové se dohodnou na předsedovi, příslušníku třetího státu, který musí být potvrzen oběma smluvními stranami. Členové musí být jmenováni během dvou měsíců, předseda během tří měsíců ode dne, kdy jedna smluvní strana sdělila písemně druhé smluvní straně, že hodlá předložit spor rozhodčímu soudu. V případě, že nebudou dodrženy uvedené lhůty, každá strana ve sporu může požádat předsedu rozhodčího soudu Obchodní komory ve Stockholmu, aby provedl potřebná jmenování.

Dohody mezi Českou republikou a Moldavskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic

317

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 104/1999 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Mongolska o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Rozhodčí soud rozhoduje většinou hlasů. Jeho rozhodnutí jsou závazná. Každá smluvní strana hradí výlohy jí jmenovaného člena a svého zastoupení v řízení před rozhodčím soudem; výlohy předsedy a ostatní výlohy budou hrazeny oběma smluvními stranami stejným dílem. Rozhodčí soud může určit jinou úpravu výloh. V ostatním **upravuje rozhodčí soud své řízení sám**.

To platí za předpokladu, že mezi stranami ve sporu neplatí jiné ujednání. Rozhodčí výrok bude uznán a vykonán podle Úmluvy o uznávání a výkonu cizích rozhodčích nálezů (New York, 10. června 1958). Strana ve sporu nebude v průběhu rozhodčího řízení nebo při výkonu rozhodčího výroku namítat, že investor druhé smluvní strany obdržel náhradu části nebo celé škody z titulu pojištění.³¹⁸

11.1.48 Nicaragua

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Jestliže spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou nebude takto urovnán ve lhůtě šesti měsíců od data, kdy investor písemně oznámil zahájení sporu, je investor oprávněn předložit spor k vyřešení podle své volby buď: a) **příslušnému soudu nebo správnímu tribunálu smluvní strany**, která je stranou ve sporu; nebo b) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustavenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel; nebo c) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu a bude vykonatelný v souladu s vnitrostátním zákonodárstvím.³¹⁹

318

Srov. čl. 9 a 10 sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 573/1992 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Spolkovou republikou Německo o podpoře a vzájemné ochraně investic.

319

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 51/2004 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Nikaragujskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

11.1.49 Nizozemsko

Všechny spory mezi jednou smluvní stranou a investorem druhé smluvní strany, týkající se jeho investice, budou pokud možno, vyřešeny přátelsky. Každá smluvní strana tímto souhlasí, že podřídí takovýto spor rozhodčímu soudu, jestliže se spor nepodařilo vyřešit přátelsky ve lhůtě šesti měsíců od doby, kdy jedna strana ve sporu o takové řešení sporu požádala.

Rozhodčí soud bude pro každý jednotlivý případ ustaven takto: každá strana ve sporu určí jednoho rozhodce a tito dva rozhodci určení tímto způsobem vyberou předsedu, který bude občanem třetího státu. Každá strana ve sporu určí svého rozhodce ve lhůtě dvou měsíců a předseda bude jmenován ve lhůtě tří měsíců od doby, kdy investor oznámil smluvní straně své rozhodnutí předat spor rozhodčímu soudu. Nebylo-li uskutečněno jmenování ve shora uvedené době, každá strana ve sporu může požádat předsedu rozhodčího soudu obchodní komory ve Stockholmu, aby provedl potřebná jmenování. Je-li předseda občanem jedné smluvní strany nebo brání-li mu nějaká překážka ve splnění tohoto úkolu, bude požádán místopředseda, aby provedl potřebná jmenování. Je-li místopředseda občanem jedné smluvní strany nebo brání-li také jemu nějaká překážka ve splnění tohoto úkolu, bude požádán o provedení potřebného jmenování služebně nejstarší člen rozhodčího soudu, který není občanem žádné smluvní strany.

Rozhodčí soud stanoví svá procesní pravidla za použití rozhodčích pravidel Komise OSN pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL). Rozhodčí soud bude rozhodovat na základě zákona a přihlédne zejména, nikoliv však výlučně: - k platnému právu smluvní strany, o kterou se jedná; - k ustanovením této Dohody a jiných příslušných dohod uzavřených mezi smluvními stranami; - k ustanovením zvláštních dohod, které se týkají investic; - k obecným zásadám mezinárodního práva. Rozhodčí soud rozhoduje většinou hlasů; takové rozhodnutí bude pro strany ve sporu konečné a závazné.³²⁰

11.1.50 Norsko

Jakýkoli právní spor mezi jednou smluvní stranou a investorem druhé smluvní strany

320

Srov. čl. 9 a 10 sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 569/1992 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Nizozemským královstvím o podpoře a vzájemné ochraně investic.

týkající se investice tohoto investora na území druhé smluvní strany, který nebyl vyřešen přátelsky během tří měsíců od písemného oznámení nároku, může být na žádost investora ve sporu předložen k vyřízení buď: A) **Místně příslušnému soudu smluvní strany** kteréhokoli stupně; B) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic** k použití rozhodčího řízení upraveného Úmluvou o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států, otevřenou k podpisu ve Washingtonu D.C. dne 18. března 1965, pokud se obě smluvní strany stanou členem této úmluvy; nebo C) **Mezinárodnímu rozhodčímu soudu ad hoc zřízenému podle rozhodčích pravidel Komise OSN pro mezinárodní právo obchodní**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změně těchto pravidel. Rozhodčí nález bude uznán a vykonán smluvními stranami v souladu s Úmluvou o uznávání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, New York, 1958.³²¹

11.1.51 Panama

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Jestliže jakýkoli spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou nemůže být takto urovnán, je investor oprávněn předložit případ k vyřešení podle své volby buď: a) **příslušnému soudu nebo správnímu tribunálu smluvní strany**, která je stranou ve sporu; nebo b) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965; nebo c) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustavenému podle Rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel.

Jakmile investor předložil spor mezinárodnímu rozhodčímu orgánu, takové předložení je konečné. Jestliže investor předložil spor příslušným orgánům smluvní strany, kde je investice uskutečněna, může investor vzít svoji žalobu zpět v souladu s právním řádem této smluvní strany za předpokladu, že konečné rozhodnutí ještě nebylo vydáno, a předložit spor mezinárodnímu rozhodčímu orgánu, jak je uvedeno v tomto článku. Toto předložení sporu rozhodčímu orgánu po jeho vzetí zpět od národních orgánů je konečné. Rozhodčí nález je konečný a závazný pro obě

321

Srov. čl. VIII sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 530/1992 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Královstvím Norska o vzájemné podpoře a ochraně investic.

strany ve sporu a je vykonatelný v souladu s vnitrostátním zákonodárstvím smluvní strany, na jejímž území je investice uskutečněna. Každá smluvní strana tímto dává svůj bezpodmínečný souhlas k předložení sporu mezinárodnímu rozhodčímu orgánu v souladu s ustanoveními tohoto článku.³²²

11.1.52 Paraguay

K vyřešení sporů vztahujících se k investicím mezi smluvní stranou a investorem druhé smluvní strany povedou zúčastněné strany konzultace, aby k urovnání případu, pokud to bude možné, došlo smírnou cestou. Jestliže tato jednání nepovedou k urovnání ve lhůtě šesti měsíců od data písemné žádosti o urovnání sporu, může investor předložit spor: a) **příslušnému soudu smluvní strany**, na jejímž území byla investice uskutečněna, nebo b) mezinárodní arbitráži. V tomto případě může investor zvolit z následujících možností: b.1) **Mezinárodní středisko pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřená k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965, nebo b.2) **rozhodčí soud zřízený ad hoc, ustanovený podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**.

Smluvní strana, která je stranou ve sporu, nikdy během řízení nepoužije na svou obranu svoji imunitu nebo skutečnost, že investor obdržel odškodnění na základě pojišťovací smlouvy pokrývající plně nebo částečně utrpěné škody nebo ztráty. Rozhodčí nálezy se budou opírat o ustanovení této dohody, jiných dohod uzavřených mezi smluvními stranami v rozsahu, v jakém se týkají problematiky upravené touto dohodou, o pravidla a přijaté obecné zásady mezinárodního práva a domácí právní řád hostitelské smluvní strany v rozsahu, v jakém je její právní řád v souladu s ustanoveními této dohody nebo zásadami mezinárodního práva. Rozhodčí nálezy budou konečné a závazné pro obě strany ve sporu a budou vykonatelné v souladu s vnitrostátním zákonodárstvím.³²³

11.1.53 Peru

322

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 96/2005 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Panamskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

323

Srov. čl. 9 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 38/2000 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Paraguayskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Jestliže spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou nebude takto urovnán v době šesti měsíců, je investor oprávněn předložit spor buď: a) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D.C. 18. března 1965, v případě, že obě smluvní strany jsou stranami této úmluvy; nebo b) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustanovenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu.³²⁴

11.1.54 Polsko

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude řešen jednáním mezi stranami ve sporu. Jestliže se spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou nepodaří vyřešit jednáním do šesti měsíců, bude investor oprávněn předložit spor buď: a) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965, v případě, že obě smluvní strany jsou stranami této úmluvy; nebo b) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustavenému podle Rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu.³²⁵

11.1.55 Portugalsko

324

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 181/1995 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Peruánskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

325

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 181/1994 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Polskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Jestliže spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou nebude takto urovnán v době šesti měsíců, je investor oprávněn předložit spor jedné z následujících soudních pravomocí: a) **příslušnému soudu té smluvní strany**, na jejímž území byla investice uskutečněna; b) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřená k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965; c) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustanovenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu.³²⁶

11.1.56 Rakousko

Vzniknou-li mezi jednou smluvní stranou a investorem druhé smluvní strany spory týkající se investice o výši nebo způsobu zaplacení odškodnění nebo povinnosti převodu podle této Dohody, budou vyřešeny, pokud možno, mezi stranami ve sporu přátelsky. Nemůže-li být spor takto vyřešen ve lhůtě šesti měsíců od písemného oznámení týkajícího se dostatečně určených nároků, bude spor rozhodnut, není-li dohodnuto jinak, na návrh smluvní strany nebo investora druhé smluvní strany v **rozhodčím řízení podle rozhodčích pravidel UNCITRAL** ve znění platném pro obě smluvní strany v době podání návrhu na rozhodčí řízení. Rozhodnutí rozhodčího soudu je konečné a závazné; každá smluvní strana zajistí uznání a provedení rozhodčího nálezu v souladu se svým právním řádem. Smluvní strana, která je stranou ve sporu, neuplatní v žádném stadiu smířčího nebo rozhodčího řízení nebo při výkonu rozhodčího výroku námitku, že investor, který je druhou stranou ve sporu, obdržel za některé nebo všechny své ztráty odškodnění na základě záruky.³²⁷

326

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 96/1995 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Portugalské republiky o podpoře a vzájemné ochraně investic.

327

Srov. čl. 8 sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 454/1991 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Rakouskou republikou o podpoře a ochraně investic.

11.1.57 Rumunsko

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Jestliže spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou nemůže být takto urovnán ve lhůtě šesti měsíců od data, kdy byla předložena žádost o řešení sporu, je investor oprávněn předložit spor k vyřešení podle své volby buď: a) **mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965, v případě, že obě smluvní strany jsou stranami této úmluvy; nebo b) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustanovenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu; nebo c) **příslušnému soudu té smluvní strany**, na jejímž území byla investice uskutečněna. Rozhodčí soud vezme při svém rozhodování v úvahu prameny práva v následujícím pořadí: - ustanovení této dohody a jiných příslušných dohod mezi smluvními stranami; - platné právo dotčené smluvní strany; - ustanovení zvláštních dohod vztahujících se k investici; - obecné principy mezinárodního práva. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu a bude vykonatelný v souladu s platným právem dotčené smluvní strany.³²⁸

11.1.58 Rusko

Spory mezi jednou ze Smluvních Stran a investorem druhé Smluvní Strany vzniklé v souvislosti s uskutečněním investic, včetně sporů souvisejících s rozsahem, podmínkami a způsobem vyplácení náhrady, budou řešeny, pokud to bude možné, formou jednání. Jestliže takové spory nemohou být urovnány cestou jednání v průběhu šesti měsíců od data podání odpovídající písemné žádosti investora jedné Smluvní Strany druhé Smluvní Straně, je investor oprávněn předložit spor buď: a) kompetentnímu **soudu nebo rozhodčímu soudu státu** té Smluvní Strany, na

328

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 198/1994 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Rumunska o podpoře a vzájemné ochraně investic, ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 60/2009 Sb.m.s., o sjednání Protokolu mezi vládou České republiky a vládou Rumunska o změně Dohody mezi vládou České republiky a vládou Rumunska o podpoře a vzájemné ochraně investic.

jehož území byly uskutečněny investice; b) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic** (Středisko), jestliže Česká republika a Ruská federace jsou účastníky Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a fyzickými a právníckými osobami jiných států, podepsané ve Washingtonu D. C. 18. března 1965 (Úmluva), nebo cestou využití Dodatečné procedury Střediska, jestliže Česká republika nebo Ruská federace nejsou účastníky Úmluvy; c) **rozhodčímu soudu zřízenému „ad hoc“ podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní** (UNCITRAL). Rozhodčí nález k plnění bude pro strany ve sporu konečným a závazným.³²⁹

11.1.59 Řecko

Jakýkoli spor mezi jednou smluvní stranou a investorem druhé smluvní strany týkající se investic, včetně sporů z vyvlastnění nebo znárodnění investice, bude pokud možno vyřešen mezi stranami ve sporu přátelsky. Nemůže-li být takový spor vyřešen ve lhůtě šesti měsíců od doby, kdy jedna ze stran ve sporu požádala o přátelské řešení, investor může předložit spor buď příslušnému soudu smluvní strany, nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu. Obě smluvní strany prohlašují, že se podřídí takovému rozhodovacímu řízení.

Bude zřízen rozhodčí soud ad hoc takto: každá smluvní strana jmenuje jednoho rozhodce a tito dva rozhodci se dohodnou na předsedovi, který bude občanem třetího státu. Rozhodci budou jmenováni ve lhůtě tří měsíců, předseda ve lhůtě pěti měsíců ode dne, kdy jedna smluvní strana informovala druhou smluvní stranu o svém úmyslu předložit spor rozhodčímu soudu. Nebudou-li nezbytná jmenování provedena ve stanovených lhůtách, může kterákoli strana ve sporu, není-li dohodnuto jinak, požádat předsedu Mezinárodního soudního dvora, aby provedl nezbytná jmenování. Je-li předseda Mezinárodního soudního dvora občanem některé ze stran ve sporu nebo brání-li mu jiná okolnost ve výkonu tohoto poslání, bude požádán o provedení nezbytných jmenování místopředseda, nebo je-li občanem některé ze stran ve sporu a brání-li také jemu cokoli ve výkonu tohoto poslání, služebně nejstarší člen Mezinárodního soudního dvora, který není občanem některé ze stran ve sporu. Rozhodčí soud rozhoduje na základě respektování práva včetně ustanovení této Dohody nebo jiných platných dohod uzavřených mezi smluvními stranami a na základě obecně uznávaných pravidel a zásad mezinárodního práva. Nedohodnou-li se strany jinak,

329

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 201/1996 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Ruské federace o podpoře a vzájemné ochraně investic.

stanoví rozhodčí soud svá vlastní procesní pravidla. Soud rozhoduje většinou hlasů. Taková rozhodnutí jsou konečná a závazná pro strany. Každá smluvní strana uhradí výlohy svého rozhodce a svého zastoupení. Výlohy předsedy, jakož i ostatní výlohy uhradí obě strany rovným dílem.

V případě, že rozhodčí soud určí svá pravidla za použití platných rozhodčích pravidel UNCITRAL, bude požádán předseda Mezinárodního rozhodčího soudu obchodní komory v Paříži, aby provedl potřebná jmenování. Rozhodčí nález bude závazný a vykonatelný v souladu s vnitrostátním právem. Během rozhodčího řízení nebo vykonatelnosti rozhodčího nálezu, nevznese smluvní strana, která je stranou ve sporu, námitku, že investor druhé smluvní strany obdržel náhradu části nebo celé škody z titulu pojišťovací smlouvy. V případě, že obě smluvní strany jsou členy Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států z 18. března 1965, může být spor mezi smluvní stranou a investorem druhé smluvní strany na žádost investora předložen k smířčímu nebo rozhodčímu řízení Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic.³³⁰

11.1.60 Salvador

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude, pokud to bude možné, urovnán prostřednictvím smírných konzultací nebo předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Jestliže jakýkoli spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou nebude takto urovnán, je investor oprávněn předložit spor k vyřešení podle své volby buď: a) **příslušnému soudu nebo správnímu tribunálu smluvní strany**, která je stranou ve sporu; nebo b) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965, v případě, že obě smluvní strany jsou stranami této úmluvy; nebo c) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustavenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel.

Jakmile investor předložil spor mezinárodnímu rozhodčímu orgánu, takové předložení je

330

Srov. čl. 9 a 10 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 102/1993 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České a Slovenské Federativní Republiky a vládou Řecké republiky o podpoře a vzájemné ochraně investic.

konečné. Jestliže investor předložil spor příslušným orgánům smluvní strany, kde je investice uskutečněna, může investor vzít svoji žalobu zpět v souladu s právním řádem této smluvní strany za předpokladu, že konečné rozhodnutí nebylo ještě vydáno, a předložit spor mezinárodnímu rozhodčímu orgánu, jak je uvedeno v tomto článku. Toto předložení sporu mezinárodnímu rozhodčímu orgánu po jeho vzetí zpět od národních orgánů je konečné. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu a bude vykonatelný v souladu s vnitrostátním zákonodárstvím.³³¹

11.1.61 Saúdská Arábie

Spory mezi smluvní stranou a investorem druhé smluvní strany týkající se investic a vzniklé v souvislosti s těmito investicemi na území první smluvní strany by měly být, pokud to bude možné, vyřešeny přátelsky konzultacemi nebo jednáním. Jestliže spor nemůže být vyřešen uvedeným způsobem ve lhůtě šesti měsíců od data, kdy byla žádost o řešení sporu předložena, je investor oprávněn předložit spor, podle své volby, k vyřešení příslušnému soudu smluvní strany, na jejímž území byla investice uskutečněna, nebo k rozhodčímu řízení: a) **Mezinárodního střediska pro řešení sporů z investic**, zřízeného podle Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D.C. 18. března 1965; b) **rozhodčího soudu ad hoc, ustaveného podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**; nebo c) **jakékoliv jiné formy řešení sporů dohodnuté stranami sporu.**

Každá smluvní strana tímto souhlasí s předložením investičního sporu mezinárodnímu rozhodčímu řízení. Pokud je však spor předložen příslušnému soudu smluvní strany, nemůže investor současně zahájit mezinárodní rozhodčí řízení. Pokud se investor rozhodne pro rozhodčí řízení, smluvní strana souhlasí, že nebude požadovat vyčerpání vnitrostátních postupů pro řešení sporu. Žádná ze smluvních stran zúčastněných ve sporu není oprávněna v jakékoli fázi rozhodčího řízení nebo výkonu rozhodčího nálezu vznést jako námitku skutečnost, že investor, který je protistranou ve sporu, obdržel odškodnění pokrývající úplně nebo částečně jeho ztráty na základě záruky stanovené v článku 6 této dohody. Rozhodčí soud při rozhodování sporu vezme v úvahu: - platné právo dotčené smluvní strany; - ustanovení této dohody a jiných příslušných dohod mezi

331

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 34/2001 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Salvadorskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

smluvními stranami; - ustanovení zvláštních dohod vztahujících se k investici; - použitelné obecné principy mezinárodního práva. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu a bude vykonatelný v souladu s vnitrostátním zákonodárstvím.³³²

11.1.62 Singapur

Jakýkoli spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území druhé smluvní strany bude, pokud to bude možné, urovnán přátelsky jednáním mezi stranami sporu. Strana, která zamýšlí řešit takový spor jednáním, zašle druhé straně písemné oznámení o svém úmyslu. Jestliže spor nemůže být takto vyřešen stanoveným způsobem ve lhůtě šesti měsíců od data oznámení učiněného podle tohoto odstavce jednou ze stran sporu, bude pak spor, nedohodnou-li se strany jinak, na žádost jedné ze stran sporu předložen buď: a) **ke smírčímu nebo rozhodčímu řízení Mezinárodního střediska pro řešení sporů z investic**, ustanoveného Úmluvou Organizace spojených národů o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřená k podpisu ve Washingtonu 18. března 1965; nebo b) **ke smírčímu řízení podle Pravidel smírčího řízení Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní z roku 1980** nebo **k rozhodčímu řízení podle Pravidel rozhodčího řízení Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní z roku 1976**.³³³

11.1.63 Spojené arabské emiráty

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jednoho Smluvního státu a druhým Smluvním státem v souvislosti s investicí na území tohoto druhého Smluvního státu, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Jestliže spor mezi investorem jednoho Smluvního státu a druhým Smluvním státem nebude takto urovnán v době šesti měsíců, je investor oprávněn předložit spor buď: a) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany

332

Srov. čl. 11 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 15/2011 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Královstvím Saúdské Arábie o podpoře a vzájemné ochraně investic.

333

Srov. čl. 13 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 57/1996 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Singapurské republiky o podpoře a ochraně investic.

jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965; nebo b) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustanovenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu.³³⁴

11.1.64 Spojené státy americké

Investiční spor je pro účely tohoto článku definován jako spor týkající se a) interpretace nebo použití investiční smlouvy mezi jednou smluvní stranou a státním příslušníkem nebo společností druhé smluvní strany; b) interpretace nebo použití jakéhokoliv investičního oprávnění uděleného úřadem smluvní strany pro zahraniční investice takovému státnímu příslušníkovi nebo společnosti; c) údajného porušení jakéhokoliv práva vztahujícího se k investici, které bylo uděleno nebo vyplývá z této dohody.

V případě investičního sporu mezi smluvní stranou a státním příslušníkem nebo společností druhé smluvní strany se budou strany ve sporu nejdříve snažit řešit spor konzultacemi a jednáním, přičemž lze použít nezávazná jednání s třetí stranou. S výhradou ustanovení o rozhodčím řízení (viz dále), bude spor, nelze-li jej vyřešit konzultacemi a jednáním, předložen k **vypořádání vhodným postupem pro řešení sporů, na němž se strany předem dohodnou**. Jakákoli majetková vypořádání ve sporu, včetně těch, která se týkají vyvlastnění, stanovená v investiční smlouvě budou závazná a vymahatelná v souladu s podmínkami investiční smlouvy, příslušnými ustanoveními místních zákonů a příslušnými mezinárodními dohodami o vykonávání výroků rozhodčích soudů.

V jakémkoli termínu po uplynutí šesti měsíců ode dne, kdy spor vznikl, dotyčný státní příslušník nebo společnost si může zvolit, zda písemně vyjádří svůj souhlas s předložením sporu k vypořádání smírem nebo závazným **rozhodčím řízením Mezinárodnímu středisku pro řešení investičních sporů** („Středisko“) nebo **podle Dodatečných možností Střediska nebo podle Rozhodčích pravidel Komise OSN pro mezinárodní právo obchodní** („UNCITRAL“) nebo **podle rozhodčích pravidel jakékoliv rozhodčí instituce vzájemně dohodnuté stranami ve sporu**.

334

Srov. čl. 9 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 69/1996 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Spojených arabských emirátů o podpoře a ochraně investic.

Jakmile dotyčný státní příslušník nebo společnost dal svůj souhlas, každá strana ve sporu může zahájit takové řízení za předpokladu, že i) spor nebyl předložen státním příslušníkem nebo společností podle příslušného, dříve dohodnutého postupu pro řešení sporu; a ii) dotčený státní příslušník nebo společnost nepředložil spor soudu, správnímu soudu nebo úřadu s příslušnou jurisdikcí smluvní strany ve sporu. Pokud se strany ve sporu nedohodnou na tom, zda je vhodnější použít smírné nebo závazné rozhodčí řízení, je rozhodující názor dotyčného státního příslušníka nebo společnosti.

Obě smluvní strany tímto dávají souhlas s předložením investičního sporu k smírnému nebo závaznému rozhodčímu řízení: i) Středisku, v případě, že Česká a Slovenská Federativní Republika se stane účastníkem Konvence o řešení investičních sporů mezi státy a státními příslušníky jiných států, podepsané ve Washingtonu 18. března 1965 („Konvence“) a Stanov a pravidel Střediska, a Dodatečným možností Střediska, a ii) rozhodčímu soudu zřízenému podle pravidel UNCITRAL, přičemž tato pravidla mohou být upravena vzájemnou dohodou stran ve sporu (jmenovacím místem v nich uvedeným bude generální sekretář Střediska).

Smíření nebo rozhodčí řízení sporů musí být provedeno za použití ustanovení Konvence a Stanov a pravidel Střediska, nebo Dodatečných možností, a to podle okolností. Místem jakéhokoliv rozhodčího řízení, vedeného podle tohoto článku, musí být stát, který je účastníkem Konvence OSN o uznávání a vykonávání zahraničních soudních rozhodnutí, podepsané v New Yorku v roce 1958. Každá smluvní strana se zaručuje, že vykoná bez prodlení nařízení jakéhokoliv soudního výroku rozhodčího řízení, provedeného v souladu s tímto článkem. Dále, každá smluvní strana umožní na svém území vykonávání takového rozhodčího výroku.

Smluvní strana nesmí uplatnit při jakémkoliv projednávání investičního sporu jako obhajobu protinárok, právo na kompenzaci nebo jinak, že dotyčný státní příslušník nebo společnost již obdržela nebo obdrží z titulu pojištění nebo záruční smlouvy odškodnění nebo jinou náhradu za celou nebo část svých údajných škod. V případě rozhodčího řízení, pro účely tohoto článku, každá společnost zákonně ustanovená podle příslušného právního řádu jedné smluvní strany nebo jejího politického podrozdělení, která však bezprostředně před projevením se skutečností nebo skutečností vyvolávajících spor byla investicí státních příslušníků nebo společností druhé smluvní strany, bude považována za státního příslušníka nebo společnost této druhé smluvní strany.³³⁵

11.1.65 Srbsko

Spory mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí uskutečněnou investorem první smluvní strany na území druhé smluvní strany budou, pokud to bude možné, řešeny jednáními. Jestliže spor uvedený v odstavci 1 tohoto článku nemůže být vyřešen jednáními, ve lhůtě šesti měsíců od data, kdy investor předložil žádost o řešení sporu, může investor předložit spor k vyřešení **příslušnému soudu smluvní strany**, která je stranou ve sporu. Nevyužije-li investor tohoto ustanovení, může zvolit možnost řešit spor v rozhodčím řízení a předložit jej k vyřešení: (1) **rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**; (2) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic** v případě, že obě smluvní strany jsou stranami Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřená k podpisu ve Washingtonu dne 18. března 1965 (Úmluva ICSID). Nález bude konečný a závazný pro obě strany sporu a bude vykonán v souladu s právním řádem smluvní strany, na jejímž území je investice uskutečněna.³³⁶

11.1.66 Sýrie

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Jestliže spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou nebude takto urovnán ve lhůtě šesti měsíců od data, kdy investor předložil žádost o řešení sporu, je investor oprávněn předložit spor k vyřešení podle své volby buď: a) **příslušnému soudu nebo správnímu tribunálu smluvní strany**, která je stranou ve sporu; nebo b)

Srov. čl. VI sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 187/1993 Sb., o sjednání Dohody mezi Spojenými státy americkými a Českou a Slovenskou Federativní Republikou o vzájemné podpoře a ochraně investic, ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 102/2004 Sb.m.s., o sjednání Dodatkového protokolu mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými k Dohodě mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Spojenými státy americkými o vzájemné podpoře a ochraně investic ze dne 22. října 1991.

336

Srov. čl. 9 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 23/2001 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a federální vládou Svazové republiky Jugoslávie o vzájemné podpoře a ochraně investic ve znění sdělení Ministerstvo zahraničních věcí č. 21/2011 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Republiky Srbsko o změnách Dohody mezi vládou České republiky a federální vládou Svazové republiky Jugoslávie o vzájemné podpoře a ochraně investic, podepsané dne 13. října 1997 v Bělehradě.

Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID) s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D.C. 18. března 1965 v případě, že obě smluvní strany jsou stranami této Úmluvy; nebo c) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustavenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní obchodní právo (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Rozhodčí soud bude rozhodovat na základě práva, kdy vezme při svém rozhodování v úvahu prameny práva v následujícím pořadí: - ustanovení této dohody a jiných příslušných dohod mezi smluvními stranami; - platné vnitrostátní právo dotčené smluvní strany; - ustanovení zvláštních dohod vztahujících se k investici; - obecné principy mezinárodního práva. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu a bude vykonatelný v souladu s vnitrostátním právním řádem.³³⁷

11.1.67 Španělsko

Spory mezi jednou smluvní stranou a investorem druhé smluvní strany budou oznámeny investorem této smluvní strany písemně smluvní straně přijímající investici, a to včetně podrobného odůvodnění. Bude-li to možné, budou se strany snažit o vyřešení těchto sporů smírnou cestou. Nebude-li možno vyřešit tyto spory tímto způsobem ve lhůtě do šesti měsíců ode dne písemného oznámení, postoupí se spor podle volby investora: - **rozhodčímu soudu v souladu s Pravidly rozhodčího soudu Stockholmské obchodní komory**, - **rozhodčímu soudu Mezinárodní obchodní komory v Paříži**, - **rozhodčímu soudu „ad hoc“, zřízenému podle Rozhodčích pravidel Komise OSN pro mezinárodní právo obchodní**, - **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID) zřízenému Úmluvou o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států**, podepsanou ve Washingtonu dne 18. března 1965, pokud je každá smluvní strana účastníkem této Úmluvy.

Rozhodčí řízení vychází z: - ustanovení Dohody, - právního řádu smluvní strany ve sporu, na jejímž území je investice umístěna, včetně jeho kolizních norem, - ustanovení jiných dohod sjednaných smluvními stranami. Rozhodnutí vynesena v rozhodčím řízení jsou konečná a závazná pro strany ve sporu. Každá smluvní strana se zavazuje vykonat rozhodnutí v souladu se svým

337

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 62/2009 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Syrskou arabskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

právním řádem.³³⁸

11.1.68 Švédsko

Každý spor mezi jednou ze smluvních stran a investorem z druhé smluvní strany týkající se výkladu nebo použití této Dohody, bude pokud možno, řešen přátelsky. Nemůže-li být takto spor vyřešen do šesti měsíců ode dne, kdy spor byl nastolen některou stranou, bude na žádost kterékoliv strany předložen rozhodčímu soudu ke konečnému rozhodnutí. Rozhodčí řízení bude **provedeno podle Rozhodčích pravidel Komise OSN pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)** přijatých Valným shromážděním dne 15. prosince 1976.³³⁹

11.1.69 Švýcarsko

V zájmu urovnání sporů mezi jednou smluvní stranou a investorem druhé smluvní strany týkající se investic se uskuteční jednání mezi zúčastněnými stranami, pokud se nejedná o záležitosti spadající pod článek 10 (spory mezi smluvními stranami). Pokud tato jednání nevyústí v řešení během šesti měsíců, bude spor na žádost investora předložen rozhodčímu soudu. **Rozhodčí soud** bude ustanoven takto: Rozhodčí soud bude ustaven pro každý jednotlivý případ. Nedohodnou-li se strany ve sporu jinak, každá z nich určí jednoho rozhodce a tito dva rozhodci jmenují občana třetího státu jako předsedu. Rozhodci budou určeni do dvou měsíců od obdržení žádosti o rozhodčí řízení a předseda jmenován do dalších dvou měsíců.

Nebyly-li dodrženy uvedené lhůty a nedojde-li k žádné jiné dohodě, je kterákoli strana ve sporu oprávněna obrátit se na předsedu Rozhodčího soudu Mezinárodní obchodní komory v Paříži se žádostí, aby učinil potřebná jmenování. Brání-li nějaká překážka uvedenému předsedovi, aby vyhověl této žádosti, nebo je-li občanem jedné ze smluvních stran, provede jmenování místopředseda, a pokud i jemu brání nějaká překážka v tom, aby tak učinil, nebo je-li občanem některé ze smluvních stran, provede jmenování služebně nejstarší člen Mezinárodního soudního

338

Srov. čl. 10 sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 647/1992 Sb., o sjednání Dohody o vzájemné ochraně a podpoře investic mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Španělským královstvím.

339

Srov. čl. 8 sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 479/1991 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Švédským královstvím o podpoře a vzájemné ochraně investic a Protokol k ní.

dvora, jež není občanem žádné ze smluvních stran.

Pokud se strany ve sporu nedohodnou jinak, stanoví takto **ustanovený rozhodčí soud svá procesní pravidla**. Jeho rozhodnutí jsou konečná a závazná. Každá smluvní strana zajistí uznání a výkon rozhodnutí rozhodčího soudu. Každá strana ve sporu hradí výlohy svého vlastního člena rozhodčího soudu a svého zastoupení v rozhodčím řízení; výlohy předsedy a ostatní výlohy hradí obě strany ve sporu rovným dílem. Rozhodčí soud však může ve svém rozhodnutí určit nestejně podíly obou účastníků na výlohách a toto rozhodnutí je pro obě strany závazné.

V případě, že jsou obě smluvní strany členy Washingtonské úmluvy z 18. března 1965 o řešení sporů o investicích mezi státy a občany jiných států, mohou být spory na žádost investora jako alternativa uvedeného postupu, postoupeny **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů o investicích**.

Smluvní stát, jenž je stranou ve sporu, nesmí ani v průběhu uvedeného řízení, ani při výkonu vyneseneho rozsudku uvést na svou obhajobu, že investor obdržel náhradu v rámci pojistné smlouvy pokrývající celou způsobenou škodu nebo její část. Žádný smluvní stát nebude usilovat o řešení sporu, který již byl předložen rozhodčímu soudu, diplomatickou cestou, pokud nedojde k tomu, že druhý smluvní stát nebude dodržovat rozhodnutí vyneseneho rozhodčím soudem nebo je nebude plnit.³⁴⁰

11.1.70 Tádžikistán

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné Smluvní strany a druhou Smluvní stranou v souvislosti s investicemi na území této druhé Smluvní strany, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Jestliže spor mezi investorem jedné Smluvní strany a druhou Smluvní stranou nebude takto urovnán v době šesti měsíců, je investor oprávněn předložit spor k projednání buď: a) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965, v případě, že každá ze Smluvních stran je stranou této úmluvy; nebo b) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad**

340

Srov. čl. 9 sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 459/1991 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Švýcarskou konfederací o podpoře a vzájemné ochraně investic.

hoc, ustanovenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL). Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu.³⁴¹

11.1.71 Thajsko

V případě, že obě smluvní strany jsou smluvními státy **Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států**, otevřené k podpisu ve Washingtonu D.C. 18. března 1965, a nepodařilo-li se vyřešit spory přátelsky nebo jakýmkoli obdobným způsobem, každá smluvní strana bude souhlasit s tím, aby jakýkoli právní spor, který může vzniknout v souvislosti s investicí uskutečněnou investorem druhé smluvní strany, byl na žádost takového investora v souladu s ustanoveními uvedené Úmluvy předložen **smírčímu nebo rozhodčímu soudu**.³⁴²

11.1.72 Tunisko

Jakýkoliv spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Jestliže spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou po uplynutí šesti měsíců nadále trvá, je investor oprávněn předložit spor buď: a) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965 v případě, že obě smluvní strany jsou stranami této Úmluvy; nebo b) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustavenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL).** Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu.

Investor je oprávněn předložit spor ICSID nebo UNCITRAL, pouze jestliže: a) spor nebyl

341

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 48/1996 Sb., o sjednání Dohody mezi mezi Českou republikou a Republikou Tádžikistán o podpoře a vzájemné ochraně investic.

342

Srov. čl. 11 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 180/1995 Sb., o sjednání Dohody mezi mezi vládou České republiky a vládou Thajského království o podpoře a ochraně investic.

předložen investorem k formálnímu **rozhodnutí podle předem dohodnutých příslušných postupů pro řešení sporů** a b) dotčený investor nepředložil spor **soudům nebo správním soudům nebo příslušným orgánům se soudní pravomocí smluvní strany**, která je stranou sporu.³⁴³

11.1.73 Turecko

Spory mezi jednou smluvní stranou a investorem druhé smluvní strany týkající se investice budou investorem písemně oznámeny smluvní straně, na jejímž území se nachází investice. Oznámení bude zahrnovat podrobné informace o sporu. Bude-li to možné, investor a dotyčná smluvní strana vyvinou úsilí, aby tyto spory byly v dobré víře vyřešeny konzultacemi a jednáním.

Jestliže spory nebudou urovnány tímto způsobem ve lhůtě šesti měsíců od data doručení písemného oznámení, může být spor předložen podle volby investora buď: (a) **příslušnému soudu nebo správnímu orgánu smluvní strany**, která je stranou ve sporu; nebo (b) **mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustavenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**, strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel; nebo (c) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** založenému na základě „Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států“.

Rozhodčí soud vezme při svém rozhodování v úvahu všechny prameny práva v následujícím pořadí: (a) ustanovení této dohody; (b) jiné příslušné dohody mezi smluvními stranami; (c) vnitrostátní právní řád smluvní strany, na jejímž území byla investice učiněna, včetně pravidel týkajících se kolizního práva; (d) ustanovení zvláštních dohod vztahujících se k investici. Bez ohledu na ustanovení o předložení sporu: (a) pouze spory vzniklé v souvislosti s investicí, která byla učiněna v souladu s příslušnými právními předpisy nebo schválena podle této dohody, a která byla efektivně realizována, mohou být předloženy Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID) nebo jakémukoli jinému mechanismu mezinárodního řešení sporů, na kterém se smluvní strany dohodly; (b) spory, týkající se vlastnictví a věcných práv u nemovitostí, jsou zcela pod jurisdikcí vnitrostátních soudů hostitelské smluvní strany a nesmí být proto předloženy Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID) nebo jakémukoli jinému mechanismu

343

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 203/1998 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Tuniskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

mezinárodního řešení sporů; a (c) s ohledem na článek 64 „Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států“: Turecká republika nepřijme postoupení jakýchkoli sporů, které vznikly mezi smluvními stranami ohledně výkladu nebo provádění „Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států“ a které nebyly vyřešeny jednáním, na Mezinárodní soudní dvůr. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro všechny strany sporu. Každá smluvní strana se zavazuje k výkonu nálezu v souladu se svým vnitrostátním právem.³⁴⁴

11.1.74 Ukrajina

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Jestliže spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou nebude takto urovnán v době šesti měsíců, je investor oprávněn předložit spor buď: a) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965, v případě, že obě smluvní strany jsou stranami této úmluvy; nebo b) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustanovenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu.³⁴⁵

11.1.75 Uruguay

Jakýkoli spor týkající se investice, který vznikne mezi investorem jedné ze smluvních stran a druhou smluvní stranou, bude řešen, pokud to bude možné, jednáními mezi stranami ve sporu. Jestliže spor nemůže být vyřešen ve lhůtě šesti měsíců ode dne svého vzniku, může být na žádost

344

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 21/2012 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Tureckou republikou o vzájemné podpoře a ochraně investic.

345

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 23/1996 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Ukrajiny o podpoře a vzájemné ochraně investic, ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 42/2010 Sb.m.s., o sjednání Protokolu mezi vládou České republiky a vládou Ukrajiny o změně Dohody mezi vládou České republiky a vládou Ukrajiny o podpoře a vzájemné ochraně investic¹), podepsané dne 17. března 1994 v Praze.

investora předložen buď: - **soudnímu orgánu smluvní strany**, na jejímž území byla investice uskutečněna, nebo - mezinárodní arbitráži. Jakmile investor již předložil spor výše uvedenému soudnímu orgánu smluvní strany nebo mezinárodní arbitráži, je výběr jednoho nebo druhého z těchto postupů konečný, pokud se strany sporu nedohodnou jinak.

V případě řešení sporu mezinárodní arbitráží bude spor dle investorovy volby předložen buď: - **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** zřízenému „Úmluvou o řešení sporů z investic mezi státy“ otevřenou k podpisu ve Washingtonu dne 18. března 1965, v případě, že obě smluvní strany se stanou jejími členy. Do doby, než bude toto ustanovení použitelné, může být spor předložen k rozhodčímu řízení na základě ustanovení **Dodatkové směrnice ICSID** pro vedení smířčího, arbitrážního a skutečnost zjišťujícího řízení; nebo - **rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**.

Pro účely článku 25 (2) (b) Úmluvy ICSID a pro účely tohoto článku bude společnost smluvní strany, v které bezprostředně před vznikem události nebo událostí, které vyvolaly investiční spor, vykonávali investoři druhé smluvní strany většinou kontrolu, považována za společnost této druhé smluvní strany. Každá smluvní strana tímto souhlasí s předložením jakéhokoli investičního sporu arbitráži k závaznému rozhodnutí podle uvedené volby. Rozhodčí soud rozhodne na základě ustanovení této dohody, zákonů smluvní strany, která je stranou ve sporu, včetně jejích kolizních norem, podmínek jakékoli zvláštní dohody uzavřené v souvislosti s takovou investicí a principů mezinárodního práva. Rozhodčí nálezy jsou konečné a závazné pro obě strany ve sporu. Každá smluvní strana je vykoná v souladu se svým právním řádem.³⁴⁶

11.1.76 Uzbekistán

Jakýkoliv spor, který může vzniknout mezi smluvní stranou a investorem druhé smluvní strany v souvislosti s investicí na území této druhé smluvní strany, bude řešen jednáním mezi zainteresovanými stranami. Jestliže spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní

346

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 10/2001 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Uruguayskou východní republikou o podpoře a ochraně investic, ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 17/2012 Sb.m.s., o sjednání Protokolu mezi Českou republikou a Uruguayskou východní republikou o změnách Dohody mezi Českou republikou a Uruguayskou východní republikou o podpoře a ochraně investic, podepsané dne 26. září 1996 v Montevideu.

stranou nebude takto urovnán ve lhůtě šesti měsíců, je investor oprávněn předložit spor k projednání buď: i) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965; nebo ii) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc podle Rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu.³⁴⁷

11.1.77 Velká Británie

Spory mezi investorem z jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou týkající se závazků této druhé smluvní strany podle Dohody v souvislosti s investicí investora, které nebyly vyřešeny přátelsky, budou po uplynutí čtyř měsíců od písemného oznámení požadavku na žádost kterékoli strany ve sporu předloženy k arbitráži podle následujícího. Jestliže je spor předkládán arbitráži, investor, kterého se spor týká, má právo spor předložit buď: (a) **rozhodci nebo rozhodčímu soudu ad hoc, který bude jmenován zvláštní dohodou nebo bude zřízen a bude jednat podle Rozhodčích pravidel Komise OSN pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**; strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na úpravě těchto pravidel, nebo (b) **rozhodčímu soudu Stockholmské obchodní komory**, nebo (c) **rozhodčímu soudu Spolkové komory pro obchod a průmysl ve Vídni**. Rozhodce nebo rozhodčí soud, kterému je spor předložen, bude při rozhodování vycházet zejména z ustanovení této Dohody.³⁴⁸

11.1.78 Venezuela

Jakýkoliv spor, který vznikne mezi smluvní stranou a investorem druhé smluvní strany

347

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 202/1998 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Uzbekou republikou o vzájemné podpoře a ochraně investic, ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 16/2011 Sb.m.s., o sjednání Protokolu mezi Českou republikou a Uzbekou republikou o změně Dohody mezi Českou republikou a Uzbekou republikou o vzájemné podpoře a ochraně investic, podepsané dne 15. ledna 1997 v Praze.

348

Srov. čl. 8 sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 646/1992 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České a Slovenské Federativní Republiky a vládou Spojeného království Velké Británie a Severního Irska o podpoře a ochraně investic.

ohledně dodržování závazků smluvní stranou, které jsou obsaženy v této dohodě, v souvislosti s investicí na jejím území, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Jestliže spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou nebude takto vyřešen ve lhůtě šesti měsíců a pokud se strany sporu nedohodly na jiném postupu, je investor oprávněn předložit spor **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965, v případě, že obě smluvní strany jsou stranami této Úmluvy, nebo, je-li stranou této Úmluvy pouze jedna ze smluvních stran, k **Dodatkové směrnicí** pro vedení smířčího, arbitrážního a skutečnost - zjišťujícího řízení ICSID (Dodatková směrnice).

Jestliže z jakéhokoliv důvodu nelze použít ani ICSID, ani Dodatkovou směrnici a pokud se strany sporu nedohodnou na jiných pravidlech, může investor postoupit spor **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu ad hoc ustavenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**. Strany sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany sporu. Rozhodovací pravomoc rozhodce nebo rozhodčího soudu je omezena pouze na to, zda došlo ze strany dotyčné smluvní strany k porušení některého z jejích závazků vyplývajících z této dohody, zda takové porušení závazku způsobilo škodu dotčenému investorovi, a je-li tomu tak, na určení výše náhrady.³⁴⁹

11.1.79 Vietnam

Jakýkoli spor, který může vzniknout mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou v souvislosti s investicí na území druhé smluvní strany, bude předmětem jednání mezi stranami ve sporu. Jestliže spor mezi investorem jedné smluvní strany a druhou smluvní stranou nebude takto urovnán v době šesti měsíců od data, kdy investor předložil žádost o řešení sporu, je investor oprávněn předložit spor k vyřešení na základě své volby buď: a) **příslušnému soudu nebo správnímu tribunálu smluvní strany**, která je stranou ve sporu; nebo b) **Mezinárodnímu středisku pro řešení sporů z investic (ICSID)** s přihlédnutím k použitelným ustanovením Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany jiných států, otevřené k podpisu ve Washingtonu D. C. 18. března 1965, v případě, že obě smluvní strany jsou stranami této Úmluvy;

349

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 99/1998 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Venezuelskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

nebo c) **rozhodci nebo mezinárodnímu rozhodčímu soudu zřízenému ad hoc, ustavenému podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL)**. Strany ve sporu se mohou písemně dohodnout na změnách těchto pravidel.

Rozhodčí soud bude rozhodovat na základě práva, kdy vezme při svém rozhodování v úvahu zdroje práva v následujícím pořadí: - ustanovení této dohody a jiných příslušných dohod mezi smluvními stranami; - platné právo dotčené smluvní strany; - ustanovení zvláštních dohod vztahujících se k investici; - obecné principy mezinárodního práva. Rozhodčí nález bude konečný a závazný pro obě strany ve sporu a bude vykonatelný v souladu s právním řádem příslušné smluvní strany.³⁵⁰

11.2 Pravidla řízení o mezinárodních investičních sporech

Zanalyzujeme-li použitá pravidla pro řešení investičních sporů vyplývajících z dohod o podpoře a ochraně investic, kterými je Česká republika vázána, dospějeme k následujícím závěrům:

Nejčastějším možností řešení sporů je prostřednictvím **mezinárodního rozhodčího soudu zřízeného ad hoc ustanoveného podle Rozhodčích pravidel UNCITRAL**, a to v 70 případech (z toho dvakrát se sjednanými úpravami). Druhým nejčastějším způsobem je využití **Mezinárodního střediska pro řešení sporů z investic (ICSID)** – v 69 případech. Pak následuje řešení pomocí příslušného **soudu smluvní strany** (nebo správního tribunálu smluvní strany) ve 40 případech. V osmi případech je možné využít **Dodatkových pravidel ICSID**.

Ve 4 případech se využije **rozhodčího soudu, který si určí svá vlastní jednací pravidla**, ve třech případech **vypořádání vhodným postupem pro řešení sporů, na němž se strany předem dohodnou**, ve dvou případech se použije **speciálně zřízený rozhodčí soud se svými pravidly, mezinárodní smírčí řízení v souladu se Smírčími pravidly UNCITRAL a Rozhodčí soud Obchodní komory ve Stockholmu**.

350

Srov. čl. 8 sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 212/1998 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Vietnamské socialistické republiky o podpoře a vzájemné ochraně investic, ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 66/2009 Sb.m.s., o sjednání Protokolu mezi vládou České republiky a vládou Vietnamské socialistické republiky o změnách Dohody mezi vládou České republiky a vládou Vietnamské socialistické republiky o podpoře a vzájemné ochraně investic, podepsané dne 25. listopadu 1997 v Hanoji.

Jednou je zmíněna možnost využití: **jiné rozhodčí pravomoci, jakékoliv jiné formy řešení sporů dohodnuté stranami sporu, podle rozhodčích pravidel jakékoliv rozhodčí instituce vzájemně dohodnuté stranami ve sporu, rozhodčí soud v souladu s Pravidly rozhodčího soudu Stockholmské obchodní komory, rozhodčí soud Mezinárodní obchodní komory v Paříži, rozhodčí soud Spolkové komory pro obchod a průmysl ve Vídni.**

Většina uvedených druhů řízení jsou z pohledu znalce popsána již dříve. Nicméně, věnujme se proto zbylým ostatním.

11.2.1 Mezinárodní středisko pro řešení sporů z investic (ICSID)³⁵¹

Podle pravidel ICSID budou znalci vyslýcháni stranami před rozhodčím senátem pod kontrolou jeho předsedy. Otázky může klást i každý člen rozhodčího senátu. Každý znalec musí před provedením svého znaleckého posudku učinit následující slib: „Slavnostně prohlašuji na svou čest a svědomí, že můj znalecký posudek bude v souladu s mým upřímným přesvědčením.“

Bez ohledu na uvedené může rozhodčí senát: (a) připustit písemný znalecký posudek, a (b) se souhlasem obou stran, zajistit výslech znalce jinak než před samotným rozhodčím senátem. Rozhodčí senát musí definovat znalecký úkol, časový limit, postup, který je třeba dodržet, a další údaje. Strany se mohou účastnit výslechu.³⁵²

11.2.2 Dodatková pravidla ICSID³⁵³

351

[Rules of Procedure for Arbitration Proceedings](#) (Arbitration Rules) as Amended and Effective April 10, 2006.

Dostupné na: <http://icsid.worldbank.org/ICSID/StaticFiles/basicdoc/partF.htm>

352

Srov. s originálním zněním: „*Rule 35. Examination of Witnesses and Experts. (1) Witnesses and experts shall be examined before the Tribunal by the parties under the control of its President. Questions may also be put to them by any member of the Tribunal. (3) Each expert shall make the following declaration before making his statement: "I solemnly declare upon my honour and conscience that my statement will be in accordance with my sincere belief."* Rule 36. *Witnesses and Experts: Special Rules. Notwithstanding Rule 35 the Tribunal may: (a) admit evidence given by a witness or expert in a written deposition; and (b) with the consent of both parties, arrange for the examination of a witness or expert otherwise than before the Tribunal itself. The Tribunal shall define the subject of the examination, the time limit, the procedure to be followed and other particulars. The parties may participate in the examination.*“

353

Správní rada Střediska přijala Dodatková pravidla povolující sekretariátu ICSID spravovat určité kategorie sporů mezi státy a státními příslušníky jiných států, které nespádají do oblasti působnosti úmluvy ICSID. Jedná se o (i) zjišťovací řízení, (ii) smírčí nebo rozhodčí řízení pro řešení investičních sporů mezi stranami, z nichž jedna není smluvním státem nebo státním příslušníkem některého smluvního státu, a (iii) smírčí a rozhodčí řízení mezi stranami, kdy alespoň jeden z nich je smluvním státem nebo státním příslušníkem smluvního státu pro řešení sporů, které nevyplývají přímo z investice, za předpokladu, že základní transakce není běžnou obchodní transakcí. Podle těchto pravidel může tedy sekretariát Střediska ICSD rozhodčí řízení v investičních sporech.

11.3 Evropská unie a ochrana investic

Dne 1. prosince 2009 nabyla účinnosti **Lisabonská smlouva**.³⁵⁴ Podle článku 188c odst. 1. a 2. Smlouvy o fungování Evropské unie (jak Lisabonská smlouva přejmenovává původní Smlouvu o založení Evropského společenství) platí, že společná obchodní politika se zakládá na jednotných zásadách, zejména pokud jde o úpravy celních sazeb, uzavírání celních a obchodních dohod týkajících se obchodu zbožím a službami, obchodní aspekty duševního vlastnictví, **přímé zahraniční investice**, sjednocování liberalizačních opatření, vývozní politiku a opatření na ochranu obchodu, jako jsou opatření pro případ dumpingu a subvencování. Evropský parlament a Rada přijímají řádným legislativním postupem formou nařízení opatření vymezující rámec pro provádění společné obchodní politiky.

Evropská unie tímto získala v rámci společné obchodní politiky novou **výlučnou pravomoc regulovat oblast přímých zahraničních investic**, což se v principu neslučuje s paralelní existencí mezinárodních smluv členských států. Již před vstupem Lisabonské smlouvy v platnost podnikly členské státy kroky se záměrem své závazky přizpůsobit nové mezinárodněprávní situaci. Česká republika zahájila v roce 2008 **jednání o ukončení platnosti některých investičních dohod**, které před svým vstupem do Evropské unie uzavřela se „starými“ členskými zeměmi. Některé členské

[Additional Facility Rules](#) (as Amended and Effective April 10, 2006).

Dostupné na: <https://icsid.worldbank.org/ICSID/StaticFiles/facility/iii.htm>

354

Srov. sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 111/2009 Sb.m.s., o sjednání Lisabonské smlouvy pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství.

státy zahájily jednání také ve vztahu ke svým investičním dohodám uzavřeným se třetími zeměmi, a to zejména s úmyslem vložit do jejich textu **novou klauzuli**, která by jim umožnila neaplikovat určitá smluvní ustanovení, pokud by to vyžadovaly jejich závazky vůči Evropské unii.

Evropská komise zveřejnila Návrh nařízení Evropského Parlamentu a Rady, kterým se stanoví přechodná úprava pro dvoustranné dohody o investicích mezi členskými státy a třetími zeměmi (KOM/2010/0344 konečné znění - COD 2010/0197).³⁵⁵ Cílem tohoto Návrhu je schválit setrvání mezinárodních dohod týkajících se investic uzavřených mezi členskými státy a třetími zeměmi v platnosti a stanovit podmínky a procedurální rámec pro vyjednávání a uzavírání těchto smluv členskými státy. Evropská unie není schopna prozatím vykonávat výlučnou pravomoc v oblasti regulace přímých zahraničních investic, proto alespoň vydala tento Návrh nařízení Evropského Parlamentu a Rady.

Jak však upozorňuje V. Kostka, postup rušení dvoustranných smluv o ochraně a podpoře investic v rámci Evropské unie ve svých důsledcích by mohl znamenat, že zahraniční investor by svůj nárok nemohl uplatnit cestou mezinárodní investiční arbitráže, ale nezbývalo by mu nic jiného, než žalovat hostitelský stát u jeho obecnému soud.³⁵⁶ Ale to je snad stav, kterému je třeba předejít.

11.4 Znalci a reparace

V souvislosti s investičními spory se vyžaduje i podpora znalců, zejm. ve spojení s vyčíslením způsobené újmy investora. Při určování prostředku nápravy je důležitá zásada, že rozhodčí senát musí v co největší míře obnovit stav, který by existoval, kdyby daný právní úkon nebyl učiněn.³⁵⁷ Plná náhrada škody způsobená mezinárodním protiprávním jednáním musí mít formu restituace, kompenzace a satisfakce, a to buď samostatně anebo v kombinaci.³⁵⁸ Dohody o

355

Srov. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0344:FIN:CS:HTML>

356

31 an.

Srov. Kostka, V., *Mezinárodní investiční spory před obecnými soudy?* Bulletin advokacie 12/2012, s.

357

Case Concerning the Factory at Chorzów (Permanent Court of International Justice) Germany v. Poland, 26 July 1927.

Dostupné na: http://www.worldcourts.com/pcij/eng/decisions/1927.07.26_chorzow.htm

358

Document A/56/10: Report of the International Law Commission on the work of its fifty-third session (23 April–1 June and 2 July–10 August 2001). Responsibility of a State for its internationally wrongful acts.

ochraně investic mohou některé prostředky nápravy vyloučit. V dohodách uzavřených Českou republikou se však tyto doložky nevyskytují.

11.4.1 Uvedení do původního stavu

Stát odpovídá za své mezinárodní protiprávní jednání a má povinnost provést restituci, to znamená znovu obnovit stav, který existoval před neoprávněným jednáním, pokud a do té míry, že restituce: (a) není fyzicky nemožná; (b) nepředstavuje břemeno zcela neúměrné prospěchu, který by z restituce vznikl, místo náhrady škody.³⁵⁹ Restituce je zdaleka nejspolehlivější variantou náhrady újmy poškozeného, protože se zaměřuje na obnovení stavu na stav existující před protiprávním jednáním.³⁶⁰ Jedná se však o zasahování do suverenity států, proto rozhodčí senáty přistupují k tomuto řešení zcela ojediněle.³⁶¹

Srov. s originálním zněním: „*Article 34. Forms of reparation. Full reparation for the injury caused by the internationally wrongful act shall take the form of restitution, compensation and satisfaction, either singly or in combination, in accordance with the provisions of this chapter.*“

Dostupné na: [http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes\(e\)/ILC_2001_v2_p2_e.pdf](http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes(e)/ILC_2001_v2_p2_e.pdf)

359

Document A/56/10: Report of the International Law Commission on the work of its fifty-third session (23 April–1 June and 2 July–10 August 2001). Responsibility of a State for its internationally wrongful acts.

Srov. s originálním zněním: „*Article 35. Restitution. A State responsible for an internationally wrongful act is under an obligation to make restitution, that is, to re-establish the situation which existed before the wrongful act was committed, provided and to the extent that restitution: (a) is not materially impossible; (b) does not involve a burden out of all proportion to the benefit deriving from restitution instead of compensation.*“

Dostupné na: [http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes\(e\)/ILC_2001_v2_p2_e.pdf](http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes(e)/ILC_2001_v2_p2_e.pdf)

360

CMS Gas Transmission Company v. Argentine Republic (ICSID Case No. ARB/01/8). May 12, 2005.

Srov. s originálním zněním: „*406. Restitution is by far the most reliable choice to make the injured party whole as it aims at the reestablishment of the situation existing prior to the wrongful act. In a situation such as that characterizing this dispute and the complex issues associated with the crisis in Argentina, it would be utterly unrealistic for the Tribunal to order the Respondent to turn back to the regulatory Framework existing before the emergency measures were adopted, nor has this been requested. However, as the Tribunal has repeatedly stated in this Award, the crisis cannot be ignored and it has specific consequences on the Question of reparation.*“

Dostupné na: <http://italaw.com/documents/cms.pdf>

361

Jedním z případů byl rozsudek Mezinárodního soudního dvora, jímž nařídil Thajsku vrátit do Kambodži sochy a součásti chrámu, které Thajsko odvezlo ze společných hranic.

Temple of Preah Vihear (Cambodia v. Thailand). Judgment of 15 June 1962.

Dostupné na: <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?sum=284&code=ct&p1=3&p2=3&case=45&k=46&p3=5>

11.4.2 Náhrada škody

Princip, který vznikl mezinárodní praxí a zejména nálezy rozhodčích senátů, je, že reparační musí, pokud je to možné, napravit všechny důsledky protiprávního jednání a obnovit stav, který by se vši pravděpodobností existoval, pokud by se toto protiprávní jednání neuskutečnilo.³⁶² Peněžní odškodnění je nejčastějším prostředkem nápravy v investičních sporech. Stanovení výše finanční kompenzace bývá obvykle předmětem znaleckého posudku. Jedná se o nejčastější způsob reparační.

11.4.3 Zadostiučinění

Morální odškodnění zahrnuje zejména škodu způsobenou ztrátou dobré pověsti. Odpovědný stát je povinen plně odškodnit škodu způsobenou mezinárodním protiprávním jednáním. Újma zahrnuje veškeré škody, ať už materiální nebo morální, způsobené mezinárodním protiprávním jednáním státu.³⁶³ Může se také jednat o náhradu za duševní útrapy, újmu na citech, ponížení hanbu, degradaci, ztrátu sociálního postavení, přičemž taková újma je velmi reálná a pouhá skutečnost, že je obtížné ji změřit nebo odhadnout v penězích, ji nečiní o nic méně skutečnou a není žádný důvod pro to, aby poškozenému byla upírána náhrada za takovou újmu.³⁶⁴

362

Petrobart Limited v. The Kyrgyz Republic, SCC Case No. 126/2003. Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce. Rendered in Stockholm on 29 March 2005.

Srov. s originálním zněním: „*The essential principle contained in the actual notion of an illegal act – a principle which seems to be established by international practice and in particular by the decisions of arbitral tribunals – is that reparation must, as far as possible, wipe out all the consequences of the illegal act and re-establish the situation which would, in all probability, have existed if that act had not been committed.*”

Dostupné na: <http://italaw.com/sites/default/files/case-documents/ita0628.pdf>

363

Document A/56/10: Report of the International Law Commission on the work of its fifty-third session (23 April–1 June and 2 July–10 August 2001). Responsibility of a State for its internationally wrongful acts.

Srov. s originálním zněním: „*Article 31. Reparation. 1. The responsible State is under an obligation to make full reparation for the injury caused by the internationally wrongful act. 2. Injury includes any damage, whether material or moral, caused by the internationally wrongful act of a State.*“

Dostupné na: [http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes\(e\)/ILC_2001_v2_p2_e.pdf](http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes(e)/ILC_2001_v2_p2_e.pdf)

364

Opinion in the Lusitania Cases. 1 November 1923.

Srov. s originálním zněním: „*It is difficult to lay down any rule for measuring injury to the feelings, or humiliation or shame, or mental suffering, and yet it frequently happens that such injuries are very real and call for compensation as actual damages as much as physical pain and suffering and many other elements which, through difficult to measure by pecuniary standards.*“

Dostupné na: http://untreaty.un.org/cod/riaa/cases/vol_VII/32-44.pdf

V případě investičního sporu se stal průlomovým rozhodčí nález v případě *Desert Line v. Jemen*, kde bylo zadostiučinění přiznáno i právnické osobě. Konstatuje se zde, že i když jsou dohody o ochraně investic primárně zaměřeny na ochranu majetku a ekonomických hodnot, nevylučují, aby se strana ve výjimečných případech domáhala náhrady za morální újmu.³⁶⁵ Vyčíslení této újmy je opět na znalci. Nicméně, jakým způsobem dojít k ocenění tohoto nároku, to žádá uznávaná metodika ani zvyklosti neupravují. Je tedy pouze na rozhodčím senátu, zda a v jaké výši toto zadostiučinění přizná. Zadostiučinění je vhodné tam, kde újmu nelze napravit restitucí nebo kompenzací.³⁶⁶

11.4.4 Smluvní prostředky

Jakých prostředků nápravy se lze domáhat, může stanovit smlouva v závislosti na rozhodném právu. Například v případě *Texaco v. Libye*³⁶⁷ rozhodce ve sporu o ochraně investic

365

Desert Line Projects LLC v. The Republic of Yemen. International Centre for Settlement of Investment Disputes. ICSID Case No. ARB/05/17. *Date of Dispatch to the Parties*: February 6, 2008.

Srov. s originálním zněním: „289. *The Respondent has not questioned the possibility for the Claimant to obtain moral damages in the context of the ICSID procedure. Even if investment treaties primarily aim at protecting property and economic values, they do not exclude, as such, that a party may, in exceptional circumstances, ask for compensation for moral damages. It is generally accepted in most legal systems that moral damages may also be recovered besides pure economic damages. There are indeed no reasons to exclude them. The Arbitral Tribunal knows that it is difficult, if not impossible, to substantiate a prejudice of the kind ascertained in the present award. Still, as it was held in the Lusitania cases, non-material damages may be “very real, and the mere fact that they are difficult to measure or estimate by monetary standards makes them none the less real and affords no reason why the injured person should not be compensated.” U.S. V. GERMANY, NOVEMBER 1923, VII RIAA 32, AT P. 42, QUOTED WITH APPROVAL IN JAMES CRAWFORD, ILC ARTICLES ON STATE RESPONSIBILITY at p. 223 et seq. It is also generally recognized that a legal person (as opposed to a natural one) may be awarded moral damages, including loss of reputation, in specific circumstances only.*“

Dostupné na:

https://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?requestType=CasesRH&actionVal=showDoc&docId=DC791_En&caseId=C62

366

Document A/56/10: Report of the International Law Commission on the work of its fifty-third session (23 April–1 June and 2 July–10 August 2001). Responsibility of a State for its internationally wrongful acts.

Srov. s originálním zněním: „*Article 37. Satisfaction. 1. The State responsible for an internationally wrongful act is under an obligation to give satisfaction for the injury caused by that act insofar as it cannot be made good by restitution or compensation. 2. Satisfaction may consist in an acknowledgement of the breach, an expression of regret, a formal apology or another appropriate modality. 3. Satisfaction shall not be out of proportion to the injury and may not take a form humiliating to the responsible State.*“

Dostupné na: [http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes\(e\)/ILC_2001_v2_p2_e.pdf](http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes(e)/ILC_2001_v2_p2_e.pdf)

367

Texaco Overseas Petroleum Company v. The Government of the Libyan Arab Republic. Ad hoc award of

rozhodl o specifickém plnění. Nařídil, aby byla provedena restituce. V jiném případě (*Occidental Petroleum v. Ekvádor*)³⁶⁸ rozhodčí senát konstatoval, že uložení povinnosti suverénnímu státu, aby obnovil koncesi zahraničnímu investorovi poté, co tento stát provedl znárodnění nebo ukončil příslušnou licenci nebo smlouvu, by ve srovnání s peněžní náhradou škody představovalo nápravu neúměrnou co do zasahování do suverenity státu. Adekvátním prostředkem nápravy v situaci, kdy došlo k uskutečnění mezinárodního protiprávního jednání, je náhrada škody považována za ekvivalentní naturální restituci.³⁶⁹ Z uvedeného vyplývá, že názor na otázku specifického plnění není ze strany rozhodčích senátů ustálený.

11.5 Ocenění nároků

Smlouvy o ochraně investic přímo stanoví, jaký cíl má náhrada škody dosáhnout. Má být: skutečná, přiměřená, okamžitá, účinná, spravedlivá.³⁷⁰ Za přiměřenou náhradu škody se pokládá tržní hodnota investice (někdy se hovoří o skutečné hodnotě investice).³⁷¹ Rozhodčí soudy vykládají pojem hodnota jako cena na volném trhu.³⁷² Nákup a prodej aktiva mezi ochotným kupujícím a

January 19, 1977.

Dostupné na: <http://ejil.oxfordjournals.org/content/22/2/441.full>

368

Occidental Petroleum Corporation and Occidental Exploration and Production Company v. The Republic of Ecuador. (ICSID Case No. ARB/06/11). Decision on Provisional Measures. August 17, 2007.

Dostupné na:

https://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?requestType=CasesRH&actionVal=showDoc&docId=DC661_En&caseId=C80

369

Srov. s originálním zněním: „84. *The second requirement can be summarized as follows. In order to decide whether specific performance is possible, the Tribunal must consider both the Claimants' and the Respondent's rights. To impose on a sovereign State reinstatement of a foreign investor in its concession, after a nationalization or termination of a concession license or contract by the State, would constitute a reparation disproportional to its interference with the sovereignty of the State when compared to monetary compensation. 85. Legal commentators have also expressed the conclusion that it is impossible to oblige a State to reinstate a foreign investor in a concession terminated by the State. Oscar Schachter, for example, has commented that “[a]lthough the duty to re-establish the situation that existed prior to the violation is required in principle, there may be reasons of a material and social character that make it ‘impossible’ or ‘impracticable’ for the offending State to restore the situation to its prior state”. The adequate remedy where an internationally illegal act has been committed is compensation deemed to be equivalent with restitution in kind. Such a solution strikes the required balance between the need to protect the foreign investor's rights and the right of the host State to claim control over its natural resources.*“

370

Srov. např. BIT uzavřené Českou republikou.

371

Srov. BIT uzavřené Českou republikou v článcích dotýkajících se případu vyvlastnění.

372

ochotným prodávajícím by měl v zásadě být nejlepším ukazatelem hodnoty tohoto aktiva. To je jistě pravda v případě dokonale konkurenčního trhu s mnoha kupujícími a prodávajícími, ve kterém nejsou žádná vnější ovládnání nebo vnitřní monopolní ujednání.³⁷³ Nejsou známa žádná závazná pravidla týkající se oceňování nároků. Znalci nelze přikázat použití konkrétní metody pro zjištění tržní hodnoty majetku. Použití dané metody však musí ale umět zdůvodnit.

11.6 Přibrání znalce

V mezinárodním kontextu existují v zásadě dva systémy přibrání znalců do řízení. Jedním je znalecký systém založený na registraci znalců v nějakém seznamu a druhý pracuje s rozhodci ad hoc. V investičních sporech je důležité, aby daný znalec měl mezinárodní zkušenosti bez ohledu na to, s jakým systémem přibrání se pracuje. Znalec s těmito zkušenostmi je totiž schopen upozornit na skutečnosti, které mohou mít třeba zcela zásadní význam pro určení rozhodného práva (může se jednat o případ zdroje financování či zajištění dané obchodní transakce).

Znalci v mezinárodních investičních sporech jsou přibráni jak stranami, tak rozhodčím senátem. Rozhodčí senáty většinou nemají potřebné ekonomické znalosti, takže stěžejní význam znalce pro oceňování majetku je nesporný. Rozhodčí senát může vyzvat také strany, aby se dohodly na znalci, kterého sám pak jmenuje. Pokud se znalci přibraní stranami neshodnou ve svých závěrech, může rozhodčí senát jmenovat třetího znalce. Je taktéž možné vydat společný znalecký posudek více znalců.

12 ZÁVĚR

Shrnu-li poznatky získané při zpracování této disertační práce, pak můžu konstatovat, že **současná evropská legislativa** neupravuje souhrnně oblast znalectví. Pouze lze podpůrně použít

Southern Pacific Properties (Middle East) Limited and Southern Pacific Properties Limited v. The Arab Republic of Egypt. International Centre for Settlement of Investment Disputes. Case No. ARB/84/3. May 20, 1992.

Dostupné na

[https://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?
requestType=CasesRH&actionVal=showDoc&docId=DC671_En&caseId=C135](https://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?requestType=CasesRH&actionVal=showDoc&docId=DC671_En&caseId=C135)

373

Srov. s originálním zněním: „197. *In the Tribunal's view, the purchase and sale of an asset between a willing buyer and a willing seller should, in principle, be the best indication of the value of the asset. This is certainly true in the case of a perfectly competitive market having many buyers and sellers in which there are no external controls or internal monopolistic arrangements.*“ Odkaz viz poznámka pod čarou 360.

evropské normy implementované do našeho prostředí, a to „Posuzování shody - Všeobecné požadavky na orgány pro certifikaci osob“, „Posuzování shody – Požadavky na orgány provádějící audit a certifikaci systémů managementu“ a „Systémy managementu kvality – Požadavky“. Evropská legislativa přímo oblast znalectví zmiňuje pouze letmo. Spíše věnuje pozornost těm oblastem, jejichž úprava není složitá. Což je oblast Evropského mezinárodního práva soukromého, kam můžeme zařadit unifikaci kolizních norem, procesních norem a úpravu uznání a výkonu soudních rozhodnutí vydaných v jednom členském státu v jiném členském státu. I rozhodčí řízení zatím stojí ve stínu zájmů Komise.

Na danou oblast se ale vztahují i další pravidla vnitřního trhu, zejména volný pohyb osob služeb a pravidla hospodářské soutěže (včetně zadávání veřejných zakázek), tzn. právo usazování, služby, pravidla hospodářské soutěže Smlouvy o fungování Evropské unie, a dále směrnice Evropského parlamentu a Rady o koordinaci postupů při zadávání veřejných zakázek na stavební práce, dodávky a služby, směrnice Evropského parlamentu a Rady o uznávání odborných kvalifikací a směrnice Evropského parlamentu a Rady o službách na vnitřním trhu. Tato oblast zůstává tudíž věcí jednotlivých národních úprav, které jsou v jednotlivých státech značně odlišné.

Navíc směrnice Evropského parlamentu a Rady o uznávání odborných kvalifikací říká, že členský stát, který podmiňuje přístup k regulovanému povolání nebo jeho výkon na svém území získáním určité odborné kvalifikace, uznává pro přístup k tomuto povolání a jeho výkon odborné kvalifikace nabyté v jednom nebo více jiných členských státech, které jejich držitele opravňují vykonávat v tomto členském státě stejné povolání. Tato směrnice se vztahuje na každého státního příslušníka členského státu, který chce vykonávat regulované povolání, v jiném státě, než ve kterém získal svou odbornou kvalifikaci, buď jako osoba samostatně výdělečně činná, nebo jako zaměstnanec.

V činnosti rozhodčího senátu představuje posudek znalce velmi důležitou úlohu, protože se vyjadřuje k odborným otázkám z různých vědních oborů, které rozhodce osobně nemusí znát. Znalci mohou být přizváni jednotlivými stranami sporu nebo, řídčeji, jmenováni přímo rozhodčím senátem. Znalci se často vyjadřují k otázkám, které samy představují hlavní úkol rozhodců při posuzování skutkového a právního stavu sporu.

V České republice je činnost znalce upravena v zákoně o znalcích a tlumočnících ve znění prováděcí vyhlášky ministerstva spravedlnosti k provedení [zákona o znalcích a tlumočnících](#) a

Organizačního pokynu ministra spravedlnosti, jímž se upravuje postup při vyřizování žádostí o zápis do seznamu ústavů kvalifikovaných pro znaleckou činnost. Zajištění řádného výkonu znalecké činnosti v řízení má zásadní význam zejména ve sporech, které zpravidla vyžadují zpracování znaleckého posudku. Při podání nikoli řádného znaleckého posudku může docházet jak k prodlužování řízení, tak i k případným újmám účastníků řízení.

Český zákon o znalcích a tlumočnících je zákonem, který obecně stanovuje podmínky pro ustanovení znalců a podávání znaleckých posudků, nespécifikuje ani nepriviléguje žádnou oblast či znalecký obor. Pojem znalec je nadprofesní, tzn., že znalcem podle tohoto zákona může být jakýkoliv specialista kterékoliv profese, vyžaduje-li si to situace. Vztahuje se tedy na všechny obory, kde je nutno podávat znalecký posudek, jako např. v lékařských, technických, psychologických i v ekonomických oborech. Oprávnění ke znalecké činnosti v současné době uděluje ministerstvo spravedlnosti, resp. příslušný krajský soud. Soudy, které fakticky řídily a vychovávaly experty pro oblast oceňování majetku, byly poplatné jiným společenským podmínkám. Tato koncepce již neodpovídá současným potřebám.

Jednotlivé vyspělé státy se liší právní úpravou profese znalce. Problematika znalců je v celosvětovém srovnání upravena nejednotně a roztržitě, zejména pouze procesními předpisy pro jednání před soudy či správními orgány. Znalec je profesionál s náležitým vzděláním, specializovaným výcvikem, předepsanými praktickými zkušenostmi, poctivostí, nezávislostí a vysokým charakterem. Z této charakteristiky (*Professional and Independent*) je zřejmé, že profesi znalce lze zařadit na úroveň advokátů, notářů a auditorů.

V Litvě platí pro občany Evropské unie, že cizinec jmenovaný znalcem ve svém mateřském státě, zde také může působit jako znalec. Tímto podle mého názoru jako jediný stát EU naplňuje v této oblasti Smlouvu o fungování Evropské unie, podle které jsou zakázána omezení svobody usazování pro státní příslušníky jednoho členského státu na území jiného členského státu. Stejně tak jsou zakázána omezení při zřizování zastoupení, poboček nebo dceřiných společností státními příslušníky jednoho členského státu usazenými na území jiného členského státu. Svoboda usazování zahrnuje přístup k samostatně výdělečným činnostem a jejich výkon, jakož i zřizování a řízení podniků, za podmínek stanovených pro vlastní státní příslušníky právem země usazení.

V zahraničních právních rádech je oblast znalců (s důrazem na rozhodčí řízení) upravena různým způsobem. Existuje několik variant úpravy činnosti znalců napříč několika

zákony. Jedná se v zásadě o speciální zákon o znalcích, zákon o rozhodčím řízení, zákon o důkazech, řád vyšších soudů, zákon o soustavě soudů, zákon o mezinárodním právu soukromém, občanský soudní řád a zákon o rozhodčím řízení. Každý stát má svou právní úpravu, přičemž se některé mohou velmi podobat (např. česká a slovenská).

V mezinárodním rozhodčím řízení nenajdeme v zásadě žádná pravidla, na základě kterých mají být znalci jmenováni. Proto si rozhodčí senát musí tato pravidla určit sám, a to tak, aby odpovídala specifickým požadavkům daného rozhodčího řízení a brala v potaz odbornou kvalifikaci znalce a jeho poměr k účastníkům sporu. Výlučně záleží na rozhodčím senátu, jestli jmenuje znalce nebo umožní stranám si přibrat jejich znalce. Pro přibrání znalce by měl rozhodčí senát vzít v úvahu následující skutečnosti: nutnost přibrání znalce vůbec, odborné znalosti rozhodce, přizvání odborníka místo znalce, hospodárnost řízení, pomoc rozhodčího senátu v případě přizvání znalce.

Rozhodčí senáty otázku výběru znalců většinou konzultují se stranami a vyzvou je, aby předložily seznamy možných znalců nebo, aby se dohodly na osobě znalce, kterého by měl rozhodčí senát jmenovat. Existují samozřejmě různé veřejně dostupné seznamy znalců, ze kterých je možné vybírat podle jednotlivých oborů. Znalcem mohou být jmenovány jak fyzické osoby, tak ve složitějších případech právnické osoby. V právních systémech založených na zvykovém právu je upřednostňována volba znalců stranami, v oblasti kontinentálního práva jsou většinou znalci jmenováni rozhodčím senátem. U mezinárodních rozhodčích institucí je běžné, že jsou znalci přibíráni stranami.

Nejčastějším **možností řešení sporů v bilaterálních smlouvách o ochraně investic** uzavřených Českou republikou je prostřednictvím mezinárodního rozhodčího soudu zřízeného ad hoc ustanoveného podle rozhodčích pravidel Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo obchodní (UNCITRAL). Druhým nejčastějším způsobem je využití Mezinárodního střediska pro řešení sporů z investic (ICSID). Pak následuje řešení pomocí příslušného soudu smluvní strany (nebo správního tribunálu smluvní strany). Je možné také využít Dodatkových pravidel ICSID. Dalšími způsoby je využití: rozhodčího soudu, který si určí svá vlastní jednací pravidla, vypořádání vhodným postupem pro řešení sporů, na němž se strany předem dohodnou, speciálně zřízeným rozhodčím soudem se svými pravidly, mezinárodním smírčím řízením v souladu se Smírčími pravidly UNCITRAL a Rozhodčí soud Obchodní komory ve Stockholmu, jiné rozhodčí pravomoci, jakákoliv jiné formy řešení sporů dohodnuté stranami sporu,

podle rozhodčích pravidel jakékoliv rozhodčí instituce vzájemně dohodnuté stranami ve sporu, rozhodčím soudem v souladu s Pravidly rozhodčího soudu Stockholmské obchodní komory, Mezinárodním rozhodčím soudem Mezinárodní obchodní komory v Paříži a Rozhodčím soudem Spolkové komory pro obchod a průmysl ve Vídni.

V souvislosti s **investičními spory** se vyžaduje i podpora znalců, zejména ve spojení s vyčíslením způsobené újmy investora. Při určování prostředku nápravy je důležitá zásada, že rozhodčí senát musí v co největší míře obnovit stav, který by existoval, kdyby daný právní úkon nebyl učiněn. Plná náhrada škody způsobená mezinárodním protiprávním jednáním musí mít formu restituce, kompenzace a satisfakce, a to buď samostatně anebo v kombinaci. Dohody o ochraně investic mohou některé prostředky nápravy vyloučit. V dohodách uzavřených Českou republikou se však tyto doložky nevyskytují.

V mezinárodním kontextu existují v zásadě dva systémy přibírání znalců do řízení. Jedním je znalecký systém založený na registraci znalců v nějakém seznamu a druhý pracuje s rozhodci ad hoc. V investičních sporech je důležité, aby daný znalec měl mezinárodní zkušenosti bez ohledu na to, s jakým systémem přibírání se pracuje. Znalec s těmito zkušenostmi je totiž schopen upozornit na skutečnosti, které mohou mít třeba zcela zásadní význam pro určení rozhodného práva (může se jednat o případ zdroje financování či zajištění dané obchodní transakce).

Znalci v mezinárodních investičních sporech jsou přibírání jak stranami, tak rozhodčím senátem. Rozhodčí senáty většinou nemají potřebné ekonomické znalosti, takže stěžejní význam znalce pro oceňování majetku je nesporný. Rozhodčí senát může vyzvat také strany, aby se dohodly na znalci, kterého sám pak jmenuje. Pokud se znalci přibraní stranami neshodnou ve svých závěrech, může rozhodčí senát jmenovat třetího znalce. Je taktéž možné vydat společný znalecký posudek více znalců.

Podle mého názoru různá právní úprava postavení znalce v mezinárodní obchodní i investiční arbitráži si vyžaduje unifikaci postavení znalce, přičemž by se na případné unifikaci mohl podílet UNCITRAL, popřípadě Komise EU. Vždy však bude záviset na vůli stran, jak kvalifikovaného znalce si vyberou, resp. jaký znalec bude jmenován rozhodci. Nekvalifikovaný či podjatý znalec může stěžít přijít s kvalitním a nezávislým znaleckým posudkem.

13 SEZNAM LITERATURY

Monografie a články

BAUM, A., GARY, S. *Statutory Valuations. 2nd edition.* London: Routledge, 1992.

BELLINGER, B., Vahl, G. *Unternehmensbewertung in Theorie und Praxis.* Wiesbaden: Gabler, 1992.

BĚLOHLÁVEK, A. J. *Ochrana přímých zahraničních investic v Evropské unii.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-345-5.

BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-452-0.

BĚLOHLÁVEK, A. J. *Výhrada veřejného pořádku hmotněprávního a procesního ve vztazích s mezinárodním prvkem.* Právník, 2006, č. 11, s. 1267-1301.

BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo. Díl I a II.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-096-6.

BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7179-342-7.

BĚLOHLÁVEK, A. J. *Znalci v mezinárodním prostředí - v soudním řízení civilním a trestním,*

- v rozhodčím řízení a investičních sporech. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-395-0.
- BĚLOHLÁVEK, A. J. *Římská úmluva. Nařízení Řím I. Díl I a II*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-176-5.
- BĚLOHLÁVEK, A. J. *Arbitration Law of Czech Republic: Practice and Procedure*. New York: Juris, 2013. ISBN 978-1-937518-18-9.
- Bible: překlad 21. století*. 1. vydání. Praha: Biblion, 2009. ISBN 978-80-87282-01-4.
- BLOCK, S. B., HIRT, G. A. *Foundations of Financial Management*. Illinois, USA: IRWIN Homewood, 1989.
- BOOZ, A. H. *Strategie Corporate Finance*. Frankfurt, Wien: Ueberreuter, 2002.
- BRADÁČ, A., KREJČÍŘ, P. a HALLEROVÁ, A. *Úřední oceňování majetku*. 1. vydání Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2004. ISBN 80-7204-320-X.
- BÜHLER, M. W., WEBSTER, T. H. *Handbook of ICC Arbitration: Commentary, Precedents, Materials*. Ed. 2nd. London: Sweet & Maxwell, 2008. ISBN 9780421954502.
- BÜHNER, R. *Der Shareholder Value Report*. München: Verlag moderne Industrie, 1994.
- BÜHNER, R. *Grenzüberschreitende Unternehmenszusammenschlüsse deutsche Unternehmen*. Stuttgart: Poeschel Verlag, 1991.
- CIHLÁŘ, R. *Ocenění nepeněžitého vkladu znalcem*. Právní zpravodaj, 2002, č. 2.
- COENENBERG, A. G. *Unternehmensakquisition und Unternehmensbewertung*. Stuttgart: Schäffer-Poeschel, 1992.
- COPELAND, T., KOLLER, T. a MURRIN, J. *Unternehmenswert*. Frankfurt: Campus, 2002.
- COPELAND, T., KOLLER, T. a MURRIN, J. *Valuation, Measuring and Managing the Value of Companies. Second edition*. New York: John Wiley & Sons, Inc., 1996. ISBN 4-471-08627-4.
- DAMODARAN, A. *Security Analysis for Investment and Corporate Finance*. New York: John Wiley & Sons, Inc., 1994. ISBN 0-471-30465-4.
- DAMODARAN, A. *The Dark Side of Valuation*. USA: Prentice-Hall, Inc., 2001.
- DĚDIČ, J., ČECH, P. *Obchodní právo po vstupu ČR do EU*. 1. vydání Praha: BOVA POLYGON, 2004. ISBN 80-7273-105-X.
- DERAINS, Y., SCHWARTZ, E. A. *A Guide to the ICC Rules of Arbitration*. Ed. 2nd. Kluwer Law International, 2005. ISBN: 978-9041122681.
- DÖRFL, L. *Zákon o znalcích a tlumočnících. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-148-2.
- DROZEN, F. *Cena – hodnota – model*. 1. vydání Praha: Oeconomica, 2003. ISBN 80-245-0501-0.
- DRUKARCYK, J. *Unternehmensbewertung. 3. Auflage*. München: Vahlen, 2000.
- DRUKARCYK, J. *Theorie und Politik der Finanzierung. 2. Auflage*. München: Vahlen, 1993.
- GERLOCH, A., HŘEBEJK, J. a ZOUBEK, V. *Ústavní systém České republiky*. 4. vydání Praha: Prospektrum, 2002. ISBN 80-7175-077-8.
- GRANT, J. L. *Foundations of Economic Value Added*. Pennsylvania: By Frank J. Fabozzi Associates, 1997. ISBN 1-883249-24-4.
- GOMEZ, P., WEBER, B. *Akquisitionsstrategie*. Stuttgart: Schäffer Verlag, 1989.

- GÖSCHE, A. *Mergers & Acquisitions im Mittelstand*. Wiebaden: Gabler, 1991.
- GRÜNWARD, E., GRÜNWARD, S. *Bonitätsanalyse in Firmenkundengeschäft*. Stuttgart: Poeschel Verlag, 1999.
- HEBLING, C. *Unternehmensbewertung und Steuer*. Düsseldorf: 1995.
- HERMANN-OTAVSKÝ, K. *Všeobecný zákoník obchodní*. 1. vydání Praha: Československý Kompas, 1929.
- HOFFMANN, P. *Bonitätsbeurteilung durch Credit Rating*. Berlin: Erich Schmidt Verlag GmbH & Co., 1991. ISBN 3-503-032547-6.
- HRAZDÍRA, D., ŠNAJDER, J. *Zpráva znalce o projektu podle obchodního zákoníku*. Právní rádce, 1997, č. 7.
- JOKL, M. V., JOKL, M. P. a JOKL, D. J. *Teorie oceňování nemovitostí*. 1. vydání Praha: Vysoká škola ekonomická - Institut oceňování majetku, 1999. ISBN 80-7079-622-7.
- KASPER, L. J. *Business Valuations: Advanced Topics*. London: Quorum Books, 1997.
- KLEIN, B., DOLEČEK, M. *Rozhodčí řízení*. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-264-8.
- KOLB, R. W., RODRÍGUES, R. J. *Principles of Finance*. Toronto: D.C. Health and Company, 1992. ISBN 0-669-27384-8.
- KOSTKA, V. In KUČERA, Z., RŮŽIČKA, K., KOSTKA, V. *Právo mezinárodního obchodu*. Praha: Univerzita Karlova, 1993.
- KOSTKA, V. *Mezinárodní investiční spory před obecnými soudy?* Bulletin advokacie 12/2012, s. 31 an.
- KREMEROVÁ, P. *České koncernové právo de lege ferenda v kontextu současné praxe a evropské harmonizace*. Právní rozhledy, 2003, č. 2.
- KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání Brno: Doplněk, 2008. ISBN 978-80-7239-231-5.
- KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. a ZUNT, V. *Úvod do práva mezinárodního obchodu*. 1. vydání Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2003. ISBN 80-86473-32-5.
- MANDL, G., RABEL, K. *Unternehmensbewertung*. Wien: Ueberreuter, 1997.
- MAŘÍK, M. *Metody oceňování podniku: proces ocenění - základní metody a postupy*. 3. vydání Praha: Ekopress, 2011. ISBN 978-80-8692-967-5.
- MILLINGTON, A.F. *An Introduction to Property Valuation*. 4th edition London: The Estates Gazette, 1994.
- MOSES, M. L. *The Principles and Practice of International Commercial Arbitration*. Cambridge University Press, 2008. ISBN 978-0-521-68562-7.
- MOXTER, A. *Grundsätze ordnungsmässiger Unternehmensbewertung*. Wiesbaden: Gabler, 1983.
- OBERHAMMER, P. *Schiedsgerichtbarkeit in Zentraleuropa. Arbitration in Central Europe*. Wien-Graz: BWV, 2005. ISBN 3-8305-1105-8.
- ONDŘEJ, J. *Mezinárodní právo veřejné, soukromé obchodní*. 4. rozšířené vydání. Plzeň: A. Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-348-3.
- PEEMÖLLER, V. H. *Praxishandbuch der Unternehmensbewertung*. Berlin: nwb, 2001.
- POLÁČEK, B., ATTL, J. *Posudek znalce a podnik*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. ISBN 80-

7179-503-8.

POUDRET, J. F., BESSON, S. *Comparative Law Of International Arbitration*. Ed. 2nd. London: Sweet & Maxwell, 2007. ISBN: 978-0421932104.

POWERS, M. J., CASTELINO, M. G. *Inside the Financial Futures Markets. Third edition*. New York: John Wiley & Sons, Inc., 1994. ISBN 0-471-53674-1.

RAPPAPORT, A. *Shareholder Value*. Stuttgart: Schäffer Poeschel, 1999.

RIPINSKY, S., WILLIAMS, K. *Damages in International Investment Law*. London: British Institute of International and Comparative Law, 2008. ISBN 978-1-905221-24-0.

Royal Institution of Chartered Surveyors. *Statements of Valuation and Appraisal Practice and Guidance Notes*. London: RICS Books, 1995.

ROS, S. A. *Corporate Finance*. Westerfield: 1988.

RÖTTGER, B. *Das Konzept des Added Value als Masstab für finanzielle Performance*. Kiel: Vauk, 1994.

ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha: ASPI, 2002. ISBN 80-86395-41-3.

RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní obchodní arbitráž*. 1. vydání Praha: Prospektrum, 1997. ISBN 80-7175-051-4.

RŮŽIČKA, K., *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-43-1.

SCHNEIDER, D. *Investition Finanzierung*. Wiesbaden: Gabler, 1990.

SCHNEIDER, M. E. *Technical Experts in International Arbitration, Introductory comments to the Materials from Arbitration Practice*. ASA Bulletin 1993 N° 3. P. 454.

SCHREUER, CH. *The Relevance of Public International Law in International Investment Arbitration: Investment Disputes*.

SIEBEN, G., SIELAFF, M. *Unternehmensakquisition*. Stuttgart: Poeschel, 1989.

SIEGWART, H., MAHARI, J. I., CAYTAS, I. G. a RUMPF, M. *Mergers & Acquisitions*. Stuttgart: Schäffer Verlag, 1990.

STEWART, G. B. *The Quest for Value*. New York: HarperCollins, 1991.

ŠÁTEK, V. *Soudní znalci a novela obchodního zákoníku*. Právní rádce, 1997, č. 5.

ŠTURMA, P. *Mezinárodní dohody o ochraně investic a řešení sporů*. 2. vydání. Praha: Linde Praha, 2008. ISBN 978-7201-709-6.

UNZEITING, E., KÖTHNER, D. *Shareholder Value Analyse*. Stuttgart: Schäffer Poeschel, 1994.

VOGELS, M. *Grundstuecks- und Gebaeudebewertung – marktgerecht*. Wiesbaden: Bauverlag, 1982.

VYKLIČKÝ, R. *Právní úprava soudních znalců a tlumočnicků*. Praha: Parlamentní institut, 2004.

WÄLDE, T., SABAHI, B. *Compensation, Damages and Valuation in International Investment Law*. Transnational Dispute Management, 6/2007.

WESTON, J. F., CHUNG, K. S. a HOAG, S. E. *Mergers, Restructuring and Corporate Control*. USA: Prentice Hall, 1990.

WGEN, G., WILSKE, S. *Arbitration in 55 jurisdictions 2013*. London: Getting the Deal Through,

2013. ISSN 1750-9947.

WOJCIECHOVSKI, R. Arbitraż w doktrynie średniowiecza. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2012. ISBN 978-83-229-3104-2.

ZIMMERMANN, P. *Praktiker-Kommentar zur Wertermittlungsverordnung*. München, Berlin: WertV 88, 1998.

Legislativní a obdobné prameny

Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, v platném znění.

Vyhláška č. 37/1967 Sb., o provedení zákona o znalcích a tlumočnících, v platném znění.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v platném znění.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění.

Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, v platném znění.

Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, v platném znění.

Zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku, ve znění pozdějších a prováděcích předpisů.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění.

Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky.

Organizační pokyn ministra spravedlnosti č.j. 41/2010-OD-ZN, jímž se upravuje postup při vyřizování žádostí o zápis do seznamu ústavů kvalifikovaných pro znaleckou činnost podle § 21 odst. 3 zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 74/1959 Sb. ze dne 6. listopadu 1959 o Úmluvě o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů (Newyorská úmluva).

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (s účinností od 1. ledna 2014).

Řád Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky.

Zákon č. 223/1994 Sb., o sloučení Československé obchodní a průmyslové komory s Hospodářskou komorou České republiky, o některých opatřeních s tím souvisejících a o změně a doplnění zákona České národní rady č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, ve znění zákona č. 121/1993 Sb.

Zákon České národní rady č. 301/1992 Sb., o Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, v platném znění.

Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, v platném znění.

Zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, v platném znění.

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 20/1992 Sb., jímž se sděluje, že dne 18. března 1965 byla ve Washingtonu sjednána Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států. Jménem České a Slovenské Federativní Republiky byla Úmluva podepsána ve

Washingtonu dne 12. května 1991.

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, v platném znění.

Soudní dražební řád č. 565/1786 S. z. j., který byl pak znovu vyhlášen soudním dekretem v roce 1815 a císařským patentem č. 208 v roce 1854.

Císařský patent č. 946/1811. Sb. z .s., jímž se vyhláší obecný zákoník občanský.

Zákon č. 1/1863 ř.z., jímžto se uvádí zákonník obchodní.

Zákon č. 58/1906 ř.z., o společnostech s ručením obmezeným.

Vládní nařízení č. 269/1939 Sb. z. n., o seznamech stálých soudních znalců, přijaté na základě ústavního zákona č. 330/1938 Sb. z. n., o zmocnění ke změnám ústavní listiny a ústavních zákonů republiky Česko-Slovenské a o mimořádné moci nařizovací.

Zákon č. 167/1949 Sb., o stálých přísežných znalcích a tlumočnících, ve znění vládního nařízení č. 76/1950 Sb., o odměně a náhradě hotových výloh stálých přísežných znalců a tlumočnicků, a vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 404/1950 Ú.l. a č. 234/1957 Ú.l., kterou se stanoví sazby odměn stálých přísežných znalců a tlumočnicků.

Zákon č. 47/1959 Sb., o úpravě právních poměrů znalců a tlumočnicků, ve znění prováděcí vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 193/1959 Ú.l., k provedení zákona o úpravě právních poměrů znalců a tlumočnicků.

Smlouva o fungování Evropské unie.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/18/ES ze dne 31. března 2004 o koordinaci postupů při zadávání veřejných zakázek na stavební práce, dodávky a služby.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/36/ES ze dne 6. července 2005 o uznávání odborných kvalifikací.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/123/ES ze dne 12. prosince 2006 o službách na vnitřním trhu.

Druhá směrnice Rady ze dne 13. prosince 1976 o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 58 druhého pododstavce Smlouvy při zakládání akciových společností a při udržování a změně jejich základního kapitálu, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/35/EU ze dne 5. dubna 2011 o fúzích akciových společností.

Šestá směrnice Rady ze dne 17. prosince 1982, založená na čl. 54 odst. 3 písm. g) Smlouvy, o rozdělení akciových společností (82/891/EHS).

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/63/ES ze dne 13. listopadu 2007, kterou se mění směrnice Rady 78/855/EHS a 82/891/EHS, pokud jde o požadavek na zprávu nezávislého znalce v případě fúze nebo rozdělení akciových společností.

Sněmovní tisk [322/0](#). Poslanecká sněmovna 2011. Novela zákona o znalcích a tlumočnících.

Evidence Act 1995 Act No. 2 of 1995 as amended. This compilation was prepared on 28 May 2004 taking into account amendments up to Act No. 62 of 2004. Austrálie.

Act No. 136 of 1974 as amended. This compilation was prepared on 31 May 2004 taking into account amendments up to Act No. 62 of 2004. Austrálie.

10 OCTOBRE 1967. - CODE JUDICIAIRE. Consultation des versions antérieures à partir du 12-06-1985 et mise à jour au 08-06-2012. Publication: 31-10-1967, numéro: 1967101052, page: 11360.

Dossier numéro : 1967-10-10/01. Entrée en vigueur : 01-11-1970. Belgique.

ГРАЖДАНСКИ ПРОЦЕСУАЛЕН КОДЕКС. Обн., ДВ, бр. 59 от 20.07.2007 г., в сила от 1.03.2008 г., изм. и доп., бр. 50 от 30.05.2008 г., в сила от 1.03.2008 г.; Решение № 3 на Конституционния съд на РБ от 8.07.2008 г. - бр. 63 от 15.07.2008 г.; изм., бр. 69 от 5.08.2008 г., бр. 12 от 13.02.2009 г., в сила от 1.01.2010 г. Bulharsko.

Закон за международния търговски арбитраж. Обн., ДВ, бр. 60 от 5.08.1988 г., изм. и доп., бр. 93 от 2.11.1993 г., изм., бр. 59 от 26.05.1998г., изм. и доп., бр. 38 от 17.04.2001 г., бр. 46 от 07.05.2002 г.; Решение No 9 от 24.10.2002 г. на Конституционния съд на РБ – бр. 102 от 01.11.2002 г.; изм., бр. 59 от 20.07.2007 г., в сила от 1.03.2008 г. Bulharsko.

Lov om voldgift 2005. DATO:. LOV-2004-05-14-25. DEPARTEMENT: JD (Justis- og beredskapsdepartementet). PUBLISERT: I 2004 hefte 6. IKRAFTTREDELSE: 2005-01-01. SIST-ENDRET: [LOV-2007-12-21-127](#) fra 2008-01-01. SIST-ENDRET: [LOV-2005-06-17-90](#) fra 2008-01-01 SYS-KODE: BG07a, E03. NÆRINGSKODE: 9121. KUNNGJORT: 14.05.2004 KORTTITTEL: Voldgiftsloven – vogl. Dánsko.

Tsiviilkohtumenetluse seadustik. Vastu võetud 20.04.2005. [RT I 2005, 26, 197](#), jõustumine 1.01.2006. Väljaandja: Riigikogu. Akti liik: seadus. Teksti liik: terviktekst. Redaktsiooni jõustumise kp: 10.01.2010. Redaktsiooni kehtivuse lõpp: 28.02.2010. Estónsko.

Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4. Finsko.

Loi n° 71-498 du 29 juin 1971 relative aux experts judiciaires (Dernière modification : 29 mars 2012). Francie.

Code de procédure civile (Version consolidée au 1 février 2013). Francie.

S.I. No. 2/2004 — Rules of the Superior Courts (Commercial Proceedings), 2004. Irsko.

Arbitration Act 2010 (Irsko).

Codice di procedura civile, 1940. Itálie.

Canada Evidence Act (R.S.C., 1985, c. C-5).

Commercial Arbitration Act (R.S.C., 1985, c. 17 (2nd Supp.)). Kanada.

Lietuvos Respublikos teismo ekspertizės įstatymas. 2002 m. spalio 29 d. Nr. IX-1161, Vilnius. Litva.

LIETUVOS RESPUBLIKOS KOMERCINIO ARBITRAŽO ĮSTATYMAS, 1996 m. balandžio 2 d. Nr. I-1274, Vilnius. Litva.

Tiesu ekspertu likums ("[LV](#)", [157 \(3525\)](#), [03.10.2006.](#), Ziņotājs, 20, 26.10.2006.) Lotyšsko.

Civilprocesa likums ("[LV](#)", 326/330 (1387/1391), 03.11.1998., Ziņotājs, 23, 03.12.1998.) Lotyšsko.

Loi du 7 juillet 1971 portant, en matière répressive et administrative, institution d'experts, de traducteurs et d'interprètes assermentés et complétant les dispositions légales relatives à l'assermentation des experts, traducteurs et interprètes. Lucembursko.

Nouveau Code de Procédure Civile, 1998. Lucembursko.

Zivilprozessordnung, 1877. Německo.

Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, 1986. Nizozemsko.

Lov om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven). DATO: LOV-1915-08-13-6 OPPHEVET. KRAFTTREDELSE: 1927-07-01. SIST-ENDRET: [LOV-2005-06-17-90](#) fra 2008-01-01. SIST-ENDRET: [LOV-2007-06-15-38](#) fra 2007-07-01. NÆRINGSKODE: 9121. Norsko.

Lov om voldgift. DATO: LOV-2004-05-14-25. PUBLISERT: I 2004 hefte 6. IKRAFTTREDELSE: 2005-01-01. SIST-ENDRET: [LOV-2007-12-21-127](#) fra 2008-01-01. SIST-ENDRET: [LOV-2005-06-17-90](#) fra 2008-01-01. KUNNGJORT: 2004-05-14. Norsko.

USTAWA z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych. Polsko.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie biegłych sądowych. Polsko.

USTAWA z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego. Polsko.

Bundesgesetz über die allgemein beeideten und gerichtlich zertifizierten Sachverständigen und Dolmetscher (Sachverständigen- und Dolmetschergesetz – SDG) StF: BGBl. Nr. 137/1975. Rakousko.

Zivilprozessordnung, 1895. Rakousko.

Гражданский процессуальный кодекс Российской Федерации от 14.11.2002 N 138-ФЗ (принят ГД ФС РФ 23.10.2002). Rusko.

Закон РФ от 7 июля 1993 г. N 5338-I "О международном коммерческом арбитраже". Rusko.

Федеральный конституционный закон от 28 апреля 1995 г. N 1-ФКЗ "Об арбитражных судах в Российской Федерации". Rusko.

Zákon č. 382/2004 Z.z., o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Slovensko.

Vyhláška č. 490/2004 Z.z, ktorou sa vykonáva zákon č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Slovensko.

Zákon č. 244/2002 Z.z., o rozhodcovskom konaní. Slovensko.

Rättegångsbalken (1942:740). Švédsko.

Lag (1999:116) om skiljeförfarande. Švédsko.

Schweizerische Zivilprozessordnung (Zivilprozessordnung, ZPO) vom 19. Dezember 2008. Švýcarsko.

Bundesgesetz vom 18. Dezember 1987 über das Internationale Privatrecht (IPRG). Švýcarsko.

Federal Rules of Evidence. USA.

The Federal Arbitration Act (Pub.L. 68–401, 43 Stat. 883, enacted February 12, 1925, codified at 9 U.S.C. § 1 et seq.). USA.

Civil Procedure Rules, 1998. [Part 35 - Experts and Assessors](#). [Practice Direction 35](#). Velká Británie.

Arbitration Act 1996. Velká Británie.

Court of Session Rules. Velká Británie – Skotsko.

Arbitration (Scotland) Act 2010.

UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration 1985 With amendments as adopted in 2006.

UNCITRAL 2012 Digest of Case Law on the Model Law on International Commercial Arbitration, Article 26., s. 116-117.

International Chamber of Commerce - ICC Rules of Arbitration.

ICC Rules for Expertise.

ICC Rules for Expertise. Article 1: The International Center for Expertise.

[IBA Rules on the Taking of Evidence in International Arbitration](#). Adopted by a resolution of the IBA Council 29 May 2010 International Bar Association.

The London Court of International Arbitration, LCIA Arbitration Rules. Effective 1 January 1998.

Stockholm Chamber of Commerce. The SCC Rules; the Arbitration Rules and the Rules for Expedited Arbitrations, entered into force on 1 January 2010.

RULES OF ARBITRATION AND CONCILIATION (Vienna Rules) Adopted by the Enlarged Presiding Committee of the Austrian Federal Economic Chamber on 3 May 2006, with effect from 1 July 2006.

ICC Issues for Arbitrators to Consider Regarding Experts. ICC International Court of Arbitration Bulletin Vol. 21 No. 1.

IBA Guidelines on Conflicts of Interest in International Arbitration. Approved on 22 May 2004 by the Council of the International Bar Association.

ICC Rules of Arbitration. The current Rules are in force as from 1 January 2012.

UNCITRAL Arbitration Rules (as revised in 2010).

ICC Rules of Arbitration. The current Rules are in force as from 1 January 2012.

ICC Issues for Arbitrators to Consider Regarding Experts. ICC International Court of Arbitration Bulletin Vol. 21 No. 1.

ICC Issues for Arbitrators to Consider Regarding Experts. ICC International Court of Arbitration Bulletin Vol. 21 No. 1.

Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 74/1959 Sb., o Úmluvě o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 183/1995 Sb. o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Albánskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic, ve znění Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 49/2011 Sb.m.s., o sjednání Protokolu mezi Českou republikou a Albánskou republikou o změně Dohody mezi Českou republikou a Albánskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic, podepsané dne 27. června 1994 v Praze.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 297/1998 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Argentinskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 162/1994 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Austrálií o vzájemné podpoře a ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 14/2012 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Ázerbájdžánskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 117/2007 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Království Bahrajn o podpoře a ochraně investic.

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 574/1992 Sb., o sjednání Dohody mezi Československou socialistickou republikou a Hospodářskou unií belgicko-lucemburskou o vzájemné podpoře a ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 213/1998 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Běloruskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 74/2004 Sb.m.s., o sjednání Dohody o podpoře a ochraně investic mezi Českou republikou a Bosnou a Hercegovinou, ve znění sdělení Ministerstva

zahraničních věcí č. 54/2010 Sb.m.s., o sjednání Protokolu mezi Českou republikou a Bosnou a Hercegovinou o změně Dohody mezi Českou republikou a Bosnou a Hercegovinou o podpoře a ochraně investic podepsané dne 17. dubna 2002 v Sarajevu.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 103/2000 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Bulharskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 23/2001 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a federální vládou Svazové republiky Jugoslávie o vzájemné podpoře a ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 89/2006 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Čínskou lidovou republikou o podpoře a ochraně investic

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 128/1994 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Egyptskou arabskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 141/1996 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Filipínskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Federální ministerstvo zahraničních věcí č. 478/1991 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České a Slovenské Federativní Republiky a vládou Finské republiky o podpoře a ochraně investic.

Sdělení Federální ministerstvo zahraničních věcí č. 453/1991 Sb., o sjednání Dohody o vzájemné podpoře a ochraně investic mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Francouzskou republikou.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 18/2011 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Gruzii o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 86/2005 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Guatemalskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic, ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 61/2011 Sb.m.s., o sjednání Protokolu mezi Českou republikou a Guatemalskou republikou o změně Dohody mezi Českou republikou a Guatemalskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic, podepsané dne 8. července 2003 v Praze.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 41/1997 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Chilské republiky o vzájemné podpoře a ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 155/1997 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Chorvatskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic, ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 13/2009 Sb.m.s., o sjednání Dodatkového protokolu mezi Českou republikou a Chorvatskou republikou o změně Dohody mezi Českou republikou a Chorvatskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 43/1998 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Indickou republikou o podpoře a ochraně investic, ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 20/2011 Sb.m.s., o sjednání Protokolu Českou republikou a Indickou republikou o změně Dohody mezi Českou republikou a Indickou republikou o podpoře a ochraně investic¹⁾, podepsané dne 11. října 1996 v Praze. S Protokolem vyslovil souhlas Parlament České republiky a prezident republiky jej ratifikoval. Protokol vstoupil v platnost na základě svého článku 5 dne 24. března 2011.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 156/1999 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Indonéské republiky o podpoře a ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 73/1999 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Státu Izrael o vzájemné podpoře a ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 65/2009 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou

republikou a Jemenskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 294/1999 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Jihoafrickou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 62/2001 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Jordánským hášimovským královstvím o podpoře a vzájemné ochraně investic, ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 94/2010 Sb.m.s., o sjednání Protokolu mezi Českou republikou a Jordánským hášimovským královstvím o změně Dohody mezi Českou republikou a Jordánským hášimovským královstvím o podpoře a vzájemné ochraně investic, podepsané v Ammánu dne 20. září 1997.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 104/2009 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Kambodžského království o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 8/2012 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Kanadou o podpoře a ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 217/1999 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Kazašskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 250/1999 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Korejské lidově demokratické republiky o podpoře a vzájemné ochraně investic, ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 2/2010 Sb.m.s., o sjednání Protokolu mezi vládou České republiky a vládou Korejské lidově demokratické republiky o změně Dohody mezi vládou České republiky a vládou Korejské lidově demokratické republiky o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 125/1995 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České a Slovenské Federativní Republiky a vládou Korejské republiky o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 68/2001 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Kostarickou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 42/1997 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Státem Kuvajt o podpoře a ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 115/2002 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Kyperskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 106/2001 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Libanonskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 185/1995 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Litevské republiky o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 204/1995 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Lotyšské republiky o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 200/1995 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Maďarskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 116/2002 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Makedonskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic, ve znění sdělení Ministerstva zahraničí č. 95/2010 Sb.m.s., o sjednání Protokolu mezi Českou republikou a Makedonskou republikou měnící Dohodu mezi Českou republikou a Makedonskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 296/1998 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Malajsií o podpoře a ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 15/2003 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Marockým královstvím o vzájemné podpoře a ochraně investic, ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 94/2012 Sb.m.s., o sjednání Dodatkového protokolu mezi Českou republikou a Marockým královstvím o změně Dohody mezi Českou republikou a Marockým královstvím o podpoře a vzájemné ochraně investic, podepsané dne 11. června 2001 v Rabatu.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 62/2000 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Mauricijské republiky o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 45/2004 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Spojenými státy mexickými o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 128/2000 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Moldavskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic, ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 83/2011 Sb.m.s., o sjednání Protokolu mezi Českou republikou a Moldavskou republikou o změně Dohody mezi Českou republikou a Moldavskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 104/1999 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Mongolska o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 573/1992 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Spolkovou republikou Německo o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 51/2004 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Nikaragujskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 569/1992 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Nizozemským královstvím o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 530/1992 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Královstvím Norska o vzájemné podpoře a ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 96/2005 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Panamskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 38/2000 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Paraguayskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 181/1995 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Peruánskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 181/1994 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Polskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 96/1995 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Portugalské republiky o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 454/1991 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Rakouskou republikou o podpoře a ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 198/1994 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České

republiky a vládou Rumunska o podpoře a vzájemné ochraně investic, ve znění Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 60/2009 Sb.m.s., o sjednání Protokolu mezi vládou České republiky a vládou Rumunska o změně Dohody mezi vládou České republiky a vládou Rumunska o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 201/1996 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Ruské federace o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 102/1993 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České a Slovenské Federativní Republiky a vládou Řecké republiky o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 34/2001 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Salvadorskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 15/2011 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Královstvím Saúdské Arábie o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 57/1996 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Singapurské republiky o podpoře a ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 69/1996 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Spojených arabských emirátů o podpoře a ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 187/1993 Sb., o sjednání Dohody mezi Spojenými státy americkými a Českou a Slovenskou Federativní Republikou o vzájemné podpoře a ochraně investic, ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 102/2004 Sb.m.s., o sjednání Dodatkového protokolu mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými k Dohodě mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Spojenými státy americkými o vzájemné podpoře a ochraně investic ze dne 22. října 1991.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 23/2001 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a federální vládou Svazové republiky Jugoslávie o vzájemné podpoře a ochraně investic ve znění sdělení Ministerstvo zahraničních věcí č. 21/2011 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Republiky Srbsko o změnách Dohody mezi vládou České republiky a federální vládou Svazové republiky Jugoslávie o vzájemné podpoře a ochraně investic, podepsané dne 13. října 1997 v Bělehradě.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 62/2009 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Sýrskou arabskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 647/1992 Sb., o sjednání Dohody o vzájemné ochraně a podpoře investic mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Španělským královstvím.

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 479/1991 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Švédským královstvím o podpoře a vzájemné ochraně investic a Protokol k ní.

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 459/1991 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Švýcarskou konfederací o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 48/1996 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a Republikou Tádžikistán o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 180/1995 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Thajského království o podpoře a ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 203/1998 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Tuniskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 21/2012 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Tureckou republikou o vzájemné podpoře a ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 23/1996 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Ukrajiny o podpoře a vzájemné ochraně investic, ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 42/2010 Sb.m.s., o sjednání Protokolu mezi vládou České republiky a vládou Ukrajiny o změně Dohody mezi vládou České republiky a vládou Ukrajiny o podpoře a vzájemné ochraně investic¹⁾, podepsané dne 17. března 1994 v Praze.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 10/2001 Sb.m.s., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Uruguayskou východní republikou o podpoře a ochraně investic, ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 17/2012 Sb.m.s., o sjednání Protokolu mezi Českou republikou a Uruguayskou východní republikou o změnách Dohody mezi Českou republikou a Uruguayskou východní republikou o podpoře a ochraně investic, podepsané dne 26. září 1996 v Montevideu.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 202/1998 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Uzbekou republikou o vzájemné podpoře a ochraně investic, ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 16/2011 Sb.m.s., o sjednání Protokolu mezi Českou republikou a Uzbekou republikou o změně Dohody mezi Českou republikou a Uzbekou republikou o vzájemné podpoře a ochraně investic, podepsané dne 15. ledna 1997 v Praze.

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 646/1992 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České a Slovenské Federativní Republiky a vládou Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku o podpoře a ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 99/1998 Sb., o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Venezuelskou republikou o podpoře a vzájemné ochraně investic.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 212/1998 Sb., o sjednání Dohody mezi vládou České republiky a vládou Vietnamské socialistické republiky o podpoře a vzájemné ochraně investic, ve znění sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 66/2009 Sb.m.s., o sjednání Protokolu mezi vládou České republiky a vládou Vietnamské socialistické republiky o změnách Dohody mezi vládou České republiky a vládou Vietnamské socialistické republiky o podpoře a vzájemné ochraně investic, podepsané dne 25. listopadu 1997 v Hanoji.

[Rules of Procedure for Arbitration Proceedings](#) (Arbitration Rules) as Amended and Effective April 10, 2006.

[Additional Facility Rules](#) (as Amended and Effective April 10, 2006).

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 111/2009 Sb.m.s., o sjednání Lisabonské smlouvy pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství.

Document A/56/10: Report of the International Law Commission on the work of its fifty-third session (23 April–1 June and 2 July–10 August 2001). Responsibility of a State for its internationally wrongful acts.

Internetové zdroje

http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ochrana_investic_7570.html
<http://www.justice.cz/>
http://csnonlinefirmy.unmz.cz/html_nahledy/01/68889/68889_nahled.htm
http://csnonlinefirmy.unmz.cz/html_nahledy/01/89654/89654_nahled.htm
http://csnonlinefirmy.unmz.cz/html_nahledy/01/86706/86706_nahled.htm
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:cs:PDF>
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2004L0018:20090101:CS:PDF>
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:255:0022:0142:cs:PDF>
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:376:0036:0068:cs:PDF>
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1977L0091:20070101:CS:PDF>
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31982L0891:cs:HTML>
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:300:0047:01:CS:HTML>
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:110:0001:001:cs:PDF>
<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=322&CT1=0>
<http://www.comlaw.gov.au/Details/C2004C00836>
<http://www.comlaw.gov.au/Details/C2004C00517>
<http://www.droitbelge.be/codes.asp#jud>
http://www.vks.bg/vks_p04_02.htm#Глава четирнадесета
<http://www.bcci.bg/intlaw.html>
<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=2119>
<https://www.riigiteataja.ee/akt/13261659>
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1734/17340004000>
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1734/17340004000#e-51>
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920967>
<http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000874942&dateTexte=vig>
<http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?dateTexte=20130204&cidTexte=LEGITEXT000006070716&fastReqId=1812263237&fastPos=1&oldAction=rechCodeArticle>
<http://www.irishstatutebook.ie/2004/en/si/0002.html>
<http://www.irishstatutebook.ie/2010/en/act/pub/0001/index.html>
<http://www.altalex.com/index.htm?idnot=33724>
<http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-5/index.html>
<http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-34.6/index.html>
<http://www.ltec.lt/ekspertizes-istatymai>
<http://www.likumi.lv/doc.php?id=144788>
<http://www.likumi.lv/doc.php?id=50500>

http://www.legilux.public.lu/leg/textescoordonnes/codes/nouveau_code_procedure_civile/P2_L3_arbitrages.pdf

http://www.legilux.public.lu/leg/textescoordonnes/codes/nouveau_code_procedure_civile/P1_L4_tribunaux_inferieurs.pdf

<http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/zpo/gesamt.pdf>

http://www.st-ab.nl/wetten/0471_Wetboek_van_Burgerlijke_Rechtsvordering_Rv.htm

<http://www.lovddata.no/oll/nl-19150813-006.html>

<http://www.lovddata.no/all/nl-20040514-025.html>

<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20010981070>

<http://www.arslege.pl/rozporzadzenie-ministra-sprawiedliwosci-w-sprawie-bieglych-sadowych/k216/>

<http://www.lex.pl/akt-prawny/-/akt/dz-u-64-43-296-u>

<http://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002338>

[http://www.jusline.at/Zivilprozessordnung_\(ZPO\).html](http://www.jusline.at/Zivilprozessordnung_(ZPO).html)

<http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=LAW;n=127758>

<http://www.arbitrage.spb.ru/zakon/5338.html>

<http://www.arbitr.ru/law/139/>

<http://jaspi.justice.gov.sk/>

<http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/19420740.HTM>

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Svenskforfattningssamling-201_sfs-1999-116/

<http://www.admin.ch/ch/d/sr/272/index.html>

<http://www.admin.ch/ch/d/sr/c291.html>

<http://expertpages.com/federal/federal.htm>

<http://www.lawmemo.com/arb/res/faa.htm#section1>

<http://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil/rules>

<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/23/contents>

<http://www.scotcourts.gov.uk/rules-and-practice/rules-of-court/court-of-session-rules>

<http://www.legislation.gov.uk/asp/2010/1/contents>

http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/2010Arbitration_rules.html

<http://www.uncitral.org/pdf/english/clout/MAL-digest-2012-e.pdf>

<http://www.dis-arb.de/de/47/datenbanken/rspr/bayoblg-az-4-z-sch-23-99-datum-1999-12-15-id16>

<http://indiankanoon.org/doc/1014298/>

<http://www.hklii.hk/eng/hk/cases/hkcfi/1993/147.html>

<http://www.iccwbo.org/Products-and-Services/Arbitration-and-ADR/Arbitration/ICC-Rules-of-Arbitration/>

<http://www.iccwbo.org/products-and-services/arbitration-and-adr/expertise/icc-rules-for-expertise/>
http://www.ibanet.org/LPD/Dispute_Resolution_Section/Arbitration/IBA_Rules_Evidence/Publications.aspx
<http://www.lcia.org/>
<http://www.sccinstitute.com/skiljedomsregler-4.aspx>
<http://www.viac.eu/en/arbitration/arbitration-rules-vienna>
<http://www.soud.cz/rady/rad-rozhodciho-soudu-01-07-2012>
http://www.iccdrl.com/CODE/LevelThree.asp?tocxml=ltoc_CommReportsAll.xml&page=Commission%20Reports&L1=Commission%20Reports&L2=&tocxsl=DoubleToc.xsl&contentxsl=arbSingle.xsl&Locator=9&contentxml=CR_0041.xml&AUTH=&nb=0
http://www.ibanet.org/LPD/Dispute_Resolution_Section/Arbitration/IBA_Rules_Evidence/Publications.aspx
http://www.ibanet.org/Publications/publications_IBA_guides_and_free_materials.aspx
<http://www.forarb.com/wp-content/uploads/2012/02/IBA-Pokyny-pro-st%C5%99et-z%C3%A1jm%C5%AF-v-mezin%C3%A1rodn%C3%AD-arbitr%C3%A1%C5%BEi.pdf>
http://www.ibanet.org/LPD/Dispute_Resolution_Section/Arbitration/IBA_Rules_Evidence/Publications.aspx
<http://www.iccwbo.org/Products-and-Services/Arbitration-and-ADR/Arbitration/ICC-Rules-of-Arbitration/>
<http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/arb-rules-revised/arb-rules-revised-2010-e.pdf>
http://www.lalive.ch/files/mes_technical_experts.pdf
http://www.univie.ac.at/intlaw/pdf/csunpublpaper_1.pdf
http://www.iccdrl.com/CODE/LevelThree.asp?tocxml=ltoc_CommReportsAll.xml&page=Commission%20Reports&L1=Commission%20Reports&L2=&tocxsl=DoubleToc.xsl&contentxsl=arbSingle.xsl&Locator=9&contentxml=CR_0041.xml&AUTH=&nb=0
http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf
<https://bulk.resource.org/courts.gov/c/F3/72/72.F3d.218.95-1497.95-1495.html>
<https://icsid.worldbank.org/ICSID/StaticFiles/basicdoc/partF.htm>
<https://icsid.worldbank.org/ICSID/StaticFiles/facility/iii.htm>
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0344:FIN:CS:HTML>
http://www.worldcourts.com/pcij/eng/decisions/1927.07.26_chorzow.htm
[http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes\(e\)/ILC_2001_v2_p2_e.pdf](http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes(e)/ILC_2001_v2_p2_e.pdf)
<http://italaw.com/documents/cms.pdf>
<http://www.icj-cij.org/docket/index.php?sum=284&code=ct&p1=3&p2=3&case=45&k=46&p3=5>
<http://italaw.com/sites/default/files/case-documents/ita0628.pdf>
http://untreaty.un.org/cod/riaa/cases/vol_VII/32-44.pdf

[https://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?
requestType=CasesRH&actionVal=showDoc&docId=DC791_En&caseId=C62](https://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?requestType=CasesRH&actionVal=showDoc&docId=DC791_En&caseId=C62)
<http://ejil.oxfordjournals.org/content/22/2/441.full>
[https://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?
requestType=CasesRH&actionVal=showDoc&docId=DC661_En&caseId=C80](https://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?requestType=CasesRH&actionVal=showDoc&docId=DC661_En&caseId=C80)
[https://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?
requestType=CasesRH&actionVal=showDoc&docId=DC671_En&caseId=C135](https://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?requestType=CasesRH&actionVal=showDoc&docId=DC671_En&caseId=C135)
<http://www.iccwbo.org/Products-and-Services/Arbitration-and-ADR/Arbitration/ICC-Rules-of-Arbitration/>

Judikatura

CLOUT case No. 375 [Bayerisches Oberstes Landesgericht, Germany, 4 Z Sch 23/99, 15 December 1999].

National Thermal Power Corporation Ltd. v. Wig Brothers Builders and Engineers Ltd., High Court of Delhi, India, 17 April 2009 [OMP 16/2003 [2009] INDLHC 1466].

Luzon Hydro Corp. v. Transfield Philippines Inc., High Court, Singapore, 13 September 2004, [2004] SGHC 204.

Paklito Investment Limited v. Klockner East Asia Limited, High Court—Court of First Instance, Hong Kong, 15 January 1993, [1993] 2 HKLR 39.

Menorah Insurance Company v. INX Reinsurance Corporation. Nos. 95-1495, 95-1497. United States Court of Appeals, First Circuit. Decided Dec. 26, 1995.

Case Concerning the Factory at Chorzów (Permanent Court of International Justice) Germany v. Poland, 26 July 1927.

CMS Gas Transmission Company v. Argentine Republic (ICSID Case No. ARB/01/8). May 12, 2005.

Temple of Preah Vihear (Cambodia v. Thailand). Judgment of 15 June 1962.

Petrobart Limited v. The Kyrgyz Republic, SCC Case No. 126/2003. Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce. Rendered in Stockholm on 29 March 2005.

Desert Line Projects LLC v. The Republic of Yemen. International Centre for Settlement of Investment Disputes. ICSID Case No. ARB/05/17. *Date of Dispatch to the Parties*: February 6, 2008.

Texaco Overseas Petroleum Company v. The Government of the Libyan Arab Republic. Ad hoc award of January 19, 1977.

Occidental Petroleum Corporation and Occidental Exploration and Production Company v. The Republic of Ecuador. (ICSID Case No. ARB/06/11). Decision on Provisional Measures. August 17, 2007.

Southern Pacific Properties (Middle East) Limited and Southern Pacific Properties Limited v. The Arab Republic of Egypt. International Centre for Settlement of Investment Disputes. Case No. ARB/84/3. May 20, 1992.

Opinion in the Lusitania Cases. 1 November 1923.

Usnesení BGH z 23.10.2012 – X ZR 137/09.

Abstract

Tato disertační práce je zaměřena na problematiku osoby znalce v mezinárodním rozhodčím řízení a v mezinárodních investičních sporech. Rozhodčí řízení má oproti řízení před obecnými soudy řadu výhod, a proto je při řešení sporů v této oblasti velmi často využíváno, a při řešení sporů z mezinárodních investic téměř vždy. Cílem práce byla analýza řešení sporů v rozhodčím řízení z pohledu znalce a jeho postavení v něm. Znalec totiž může být osobou, která rozhodcům může významně pomoci spor kvalifikovaně rozhodnout.

Práce se nejprve zabývá obecnými a historickými otázkami, jako je srovnání způsobu řešení sporů, ve kterých se vyskytuje mezinárodní prvek, a to v rozhodčím a soudním řízení a vyjmenovává výhody rozhodčího řízení. Po vymezení pojmu znalec následuje pohled do historie profese znalce na našem území a na její právní úpravu. Vzhledem k našemu členství v Evropské unii nemůže samozřejmě chybět pohled na právní úpravu znalectví v legislativě práva Evropské unie. V této souvislosti je konstatováno, že v současné době není tato oblast unifikována žádnými nařízeními, ale příslušnými směrnicemi, které jsou v práci podrobně rozebrány.

Následuje analýza úpravy znalectví pro oblast rozhodčího řízení, počínaje českou úpravou přes úpravy ve vybraných 24 zemích až po rozhodčí pravidla mezinárodních organizací (zejména UNCITRAL) a vybraných rozhodčích soudů. Zde je pochopitelně věnována pozornost i Řádu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Porovnáme-li jednotlivé úpravy, pak zjistíme, že jak na národní, tak i mezinárodní úrovni je úprava postavení rozhodce odlišná.

Kapitola desátá pak rozebírá postavení znalce v rozhodčím řízení, počínaje jeho jmenováním a požadavky stanovenými pro výkon funkce znalce, rozsah znaleckého úkolu a důkazní hodnotu znaleckého posudku. Je pak na rozhodcích, jakým způsobem budou provádět důkazy, zda budou požadovat pouze písemný znalecký posudek nebo budou vyžadovat i výslech znalce k otázkám stran.

Poslední kapitola je pak cele věnována problematice znalce v mezinárodních investičních sporech. Po analýze úpravy řešení sporů v 79 dvoustranných smlouvách o ochraně a podpoře investic je rozebrán stávající stav v Evropské unii, kdy rušení těchto smluv může vést i k situaci,

kdy zahraniční investor by mohl uplatnit svůj nárok z investice pouze u soudu státu, ve kterém je tato investice realizována. Závěr této kapitoly je pak věnován oceňování nároků zahraničních investorů.

Z pohledu znalce je třeba upozornit na různost právních předpisů a dokumentů, které upravují jeho postavení a činnost ve zkoumané oblasti a potřebu určité minimální unifikace jak na mezinárodní, tak i evropské úrovni.

Abstract

This Dissertation is focused on issues concerning the position of an expert in international arbitration proceedings and in international investment disputes. Unlike proceedings conducted before general courts of law, arbitration proceedings have a number of advantages, and therefore they are used very often to resolve disputes in this area, and arbitration proceedings are used almost exclusively with regard to resolution of disputes relating to international investments. The aim of the Dissertation was an analysis of dispute resolution in arbitration proceedings from the expert's point of view and the expert's position in this procedure. It is without any doubt that experts can help arbitrators to reach a qualified resolution of disputes in a significant way.

At first, the Dissertation deals with general and historical issues, such as comparison of methods of dispute solution where an international element appears, in both arbitration and judicial proceedings, and it lists the advantages of arbitration proceedings as well. After specification of the term "expert", the Dissertation provides a view into the expert's profession history in the territory of our country and into its legal regulation. With regard to our membership in the European Union it is, of course, necessary for the Dissertation to provide a view of legal regulation of the expert's profession in legislation of the European Union. In this context it is stated that at present this area is not unified by any regulations, but through appropriate directives which are dealt with in the Dissertation in a detailed way.

This is followed by an analysis of the expert's profession for the area of arbitration proceedings; beginning with the Czech legal regulations and legal regimes used in selected 24 countries, up to arbitration rules of international organisations (especially UNCITRAL) and selected arbitration tribunals. In this regard it is understandable that attention is paid also to the Rules of Procedure of the Arbitration Court at the Economic Chamber of the Czech Republic and Agrarian Chamber of the Czech Republic. If individual regimes are compared, it is possible to see that the arbitrator's position regulation is different at both the national and international levels.

Chapter Ten then deals with the expert's position in arbitration proceedings, beginning with their appointment and requirements determined for performance of the expert's function, scope of the expert's task and evidence value of the expert's opinion.

It is then up to arbitrators to decide in what way they will work with evidence, whether they require a written expert's opinion only or if they require also examination of the expert regarding questions of the parties concerned.

The last Chapter is fully focused on the issues of experts in international investment disputes. The analysis of dispute solution regimes in 79 bilateral treaties on protection and support of investments is followed by an analysis of the existing situation in the European Union, when cancellation of these treaties may lead even to a situation when foreign investors could only exercise their claims from the investment at a court of the country where the investment in question has been implemented. The conclusion of that Chapter is focused on valuation of claims of foreign investors.

From the expert's point of view it is necessary to draw attention to the diversity of legal regulations and documents governing the expert's position and activity in the examined areas and the need of certain minimum unification, at both international and European levels.